Fasciculus Controversiarum

THEOLOGICARVM

AD JUNIORUM

Aut occupatorum Captum sic colligatus, ut in Præcipuis Fidei Apicibus Compendiosè Informentur, aut sparsim aliàs Lecta vel audita, facilius recolant & expendant.

Per JOHANNEM PRIDEAUX, haud ita pridem apud OXONIENSES S. T. Professorem *Regium*, & postea Episcopum *Wigorniensem*.

Editio Tertia emendatior & auctior binis Libellis posthumis ejusdem Reverendissimi PRÆSULIS,

1. *Theologiæ Scholasticæ Syntagmati.*
2. *Conciliorum Synopsi.*

JOH. 6. 12.

Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μὴ τι ἀπόληται.

Utile est plures libros à pluribus fieri stylo diverso, non diversa fide; etiam de Quæstionibus eisdem, ut ad plurimos res ipsa perveniat, ad alios sic, ad alios autem: nam non omnia quæ ab omnibus scribuntur in omnium manus veniunt. Augustin. de Trinit. cap. 3.

OXONIÆ,
Typis LICHFIELDIANIS, Acad. Typog.
Veneunt apud JOH. CROSLEY, & JOH. WILMOT.
Anno Dom. 1664.

1664
P947

PIIS, DOCTIS, & CORDATIS

Evangelii Ministris,

D^is GUILIELMO HODGES,
HENRICO SUTTON,
ROLANDO CROSBY, &c.

Cæterisque Diœceseos *Wigorniensis*
Filiis, Fratribus, & in Vinea
Domini Cooperariis.

NON *intempestivum* videatur (*Fratres* & *Filii*) hoc præsertim sæculo, illud *Ecclesiastis* commonitorium, *faciendi libros nullum esse finem*, quia sufficiant *verba sapientum*, per *Magistros collecta unum*, ab uno (Christo) *Pastore* tradita, ut hisce *amplius* non requirantur: *Ecclesiæ* interim alia *sub cruce*, alia in *luce* positæ, expendenda est conditio. Nam,

Eccles. 12.

רבי חכמים בעלי אספות

Qui colon altus erat, maxime fit contrarius albo, & ex *una*, cum plurimis *herbis* salutaribus, injecta

2 Reg. 4.

¶ 2 *colocyn-*

13

colocynthida, *Mors in olla* esse deprehendatur. Rapaces *lupi* non tantùm irruant ex vicinis *spelæis*, sed ebulliant ex *nobis ipsis* ἀνδρες ἐξ ὑμῶν αὐτῶν. Nostis quis *prædixit*, & quid nos *sentimus*. Sub *patulæ* cujusdam *Quercus* tegmine, *arbusta* nonnulla olim latitantia, putabant se fuisse *impedita*, per adumbrantium ramorum *stillicidia*, ne in altum (quod ambiebant) crescerent; *Jovem* igitur implorant ut *quercus* averuncetur. *Dictum, Factum*, quid sequitur? Ingruunt procellæ *hyemales*, solo penitùs æquantur, succedit *æstivale* incendium, & stirpitùs exarescunt. *Intelligentibus* non opus est *Oedipo*. *Simia* in *tecto* prætereuntibus tam diu *capita* diminuat, donec *ipsa* ab irritatis tandem deturbetur. *Canis* umbræ inhians *extensori*, amittit quã in faucibus possidebat offam, & notum est, quomodo *frustulæ* sacrificii ab *altari* direptæ, adhæsit *pruna*, in nidi *aquilini* & *pullitiei* vivicomburium. Deus noster *ignis consumens* est. non impunè feret *Baltassar* temerata *templi* vasa; & *lingua* aurea è consecratis per *Achan* subducta, sacrilegium in *Anathemate maranatha* eloquetur. Atq; hic inter cætera mirari subit, cur *Episcopi* titulus (quo tamen *Salvatorem* nostrum insignitum esse legimus) adeò recentioris censuræ *Smectymnuanis* sudes esset in oculis, ut necessario *charaxarem* Bestiæ fronti inustũ manifestaret. Num *Cranmeri*, *Latimeri*, *Ridlei*, & ejusdẽ classis symmistæ, *Antichristiani* tandem audiant *proxenetæ*?

Act. 20.

Heb 12.
Dan. 5.
Jos. 7.

לשון הזהב

1 Pet. 2. 23.

Et

Et *Juelli Whitgifti*, aliorumve ejusdē Hierarchiæ *scripta* aut *facta*, *Antichristianismum* redolent? Quin de vivis (utcunq; conculcatis) illud spondeam; Delectū inter se habeant hi nostri *Oeconomagogi*, & proferant primipilos suos in aciem & *Ancinctiores*, *valentiores*, aut *constantiores*, contra quoslibet orthodoxorū hostes, quā ex eversis *Episcoporum* & *Decanorū* pharis, *Duces* aut *Triarios* profectò vix inveniant. Norunt hoc, qui turmis *protestantiū* turbatis, se latenter immiscent versutissimi *synnei loiolitici*; ideoq; nil punctius urgent, quam ut per *flammas* erumpentes ab hujusmodi *Rhamnis* seu *cynosbatis*, *Cedri Libani* absumantur, quo facilius in Britanniam *Romæ* redeat. Memini me olim *puero*, in depicta quadam *tabula*, ad nomen [PAPA] hunc *Acrostichum* legisse (P) *Pastorum* (A) *Ambitio* (P) *Peperit* (A) *Anti-* Iud. 9.
christum. Quis autem esset major, *lis* erat jamdudum inter *Apostolos* inchoata, sed determinante *Salvatore*, nunquam acquievbrunt *posteri*. Dominari volunt omnes, nemo (ut oportet) obtēperare, sic ut tandē fiat hoc non *gladio oris*, sed *ore gladii* decidendū *problema*, An *suprematus papalis* habeatur potius *Antichristianus*, quam *Presbyterialis*, aut *Erastyanus*? An quā maximē cum *Ambitionis* fermentū totius Christianæ humilitatis corrumpat massam? igitur & *Apostolica* ista sunt *nobis*, & à *nobis* statuibus inculcanda, [illegible] *Gal.* 5. Cavete canes, cavete malos operarios, cavete concisionem. *Phil.* 3.

3. siquidem qui *seipsos segregant* sub cujuscunq; afflatus protextu, *inflati* tandem *animales*, & Spiritum sanctum non habentes invenientur, *Judæ* ver. 19. Gustus etiam distinguet inter *vinum vetus*, & *novum* (quod jamdudum indicavit *Salvator*) & certò pronunciabit *vetus esse utilius*, Luc. 5. De opella autem hac vobis dicata sic habete. *Doctrina*, *Cultus*, & *Disciplina*, in qualibet rectè instituta *Ecclesia*, ab omnibus suis symmistis religiosissimè semper sunt respicienda. Doctrinæ *syntaxin* in 39 *Articulis*, *Cultum* in *Liturgicis*, *Disciplinam* in *Canonibus*, à limpidissimis antiquitatis fontibus, pie, providè, & prudenter, præcipue per *Episcopos* Reformatos consignatam accepimus. Ista *premunt*, *expendunt*, *defendunt*, in sequentia ζητήματα. In *his* ipse fui initiatus, *his* subscripsi, & *ab his* cur vel latum unguē decederem, profiteor me nullatenùs adhuc inveniſſe. In *minutioribus* verò aliquibus, si à *talcata* nonnunquā declinē *semita*, *adiaphora* deprehendātur aut non satis *explorata*, in quibus inter ingenuos *liberum* semper fuit *opinari*. Nollem autē ipse ut quispiam meum sequatur *ductum*, nisi quatenus *scripturæ*, *Rationi*, & maturo consilio & consensu stabilitis *Ecclesiæ Anglicanæ placitis*, animadvertat esse conformem. Et qui secundum *istum* incedunt *Canonē*, Pax sit super *eos* & misericordia (denuntiante Apostolo) & supra *Israelem* Dei, *Gal. 6.* In quo si quis ulterius *molestias* mihi exhiberet, non dubito quin *inter vos* experirer promptissimos *sympathos* & *Auxiliarios*. O *Timothei* igitur

ὁ πλανὼς χρηςότητός ἐστι.

μὴ μενοῦνγε τούτῳ συγχωρήσωμεν.

igitur mei *depoſitum* cuſtodite, & averſamini *profanos* iſtos de rebus *inanibus* clamores, & *oppoſitiones* falſæ nominatæ *ſcientiæ*, quam nonnulli præ ſe ferentes, non ſolum circa *fidem* aberrarunt à Scopo, ſed *Bethel* in *Bethaven*, vallem *Benedictionis Berachah*, in *Beeroth*, *Beeroth*, *puteos*, *puteos* Bituminis, & ipſam *Ieruſalem* in *Acheldamah*, prodigioſa *metamorphoſi* transformarunt. Deus autem *Pacis*, qui magnum illum ovium *paſtorem* Dominum noſtrum *Ieſum Chriſtum* per ſanguinem *pacti æterni* à mortuis reduxit, ita *compingat* vos ad omne *opus* bonum, ad præſtandam ipſius *voluntatem*, ut efficiat in vobis, quod gratũ eſt in *conſpectu* ſuo per *Ieſum Chriſtum*. Cui ſit gloria in ſecula ſeculorum *Amen*. Sic concludit cum *Apoſtolo*, Heb. 13. 21. *Affectu* ſaltem fixo & *paterna* ſolicitudine à vobis nunquam ſeparandus,

Epiſcopus Veſter

& Sympresbyter,

JO. WIGORNIENSIS.

DEDICATORIA.

Ad Lectorem.

NOn multis te morabor (*Lector Benevole*) *Tria* tantum præmitto, & desino. *Primum* est de *Methodo* inusitata; *Mirabere* forsan cur per *Heptades* singula sic disponho, ac si in tali numero lateret aliquod *Mysterium*. Sane quam frequenter in Sacris, *Septenarium* præ Cæteris occurrere numerum, observent omnes qui *Genesin* cum *Apocalypsi* conferunt, & *Sapientiæ* Cœlestis Domum *Septem* tantum *Columnis* sufful- Proverb. 9. 1.
tam animadvertant. Unde *numerus universi* hic ab *Augustino* dicitur; eumque *Perfectionem* Dei in *operibus*, ope- Exposit. in Galat.
rumque denotare *plenitudinem Recentiores* consentiunt. Sed Junius.
mihi *talis* non incidit (multo minus abripuit) *speculatio*. Pareus.
Ipse potius selegi hunc *procedendi* modum, ut à Digressio- Geor. Venetus
nibus *peripateticis*, & à Tricis Recentiorum *dichotomisticis*, studiosos & sedulos, quantum in me erat, liberarem. *Secundo*, ut illis etiam satisfaciam, qui Cujuslibet *quæstionis* (ut loquuntur) *Statum* seorsum præfixum expetunt; intelligant velim, *fusioris* illud esse negotii, quam *Compendii* patiatur *angustia*. Quin nec admodum videtur *necessarium*, cum ex *solutionibus* cuilibet *objectioni* suo loco adaptatis, emergit iste *status*, quem præfixisse, & *repetiisse*, esset supervacaneum. *Tertium* supereſt de *Usu*, ut hoc adjiciatur. Tam *Provectioribus*, quam *Incipientibus*, inserviat hic *Fasciculus*. *His*, ut Compendiosius in

Polemicis initientur, *illis*, ut quæ forſitan *exciderunt*, facilius recolant. Vel *His*, vel *illis* quicquid accedit Compendii, non minima debetur ex parte, ſpectatæ *Fidei*, *eruditionis*, & *Induſtriæ* viro; D. HENRICO TOZER, S.T. *Baccalaureo* meritiſſimo, filio mihi ſemper percharo. Is exulanti mihi à *propriis*, ex ſelecta ſua *Bibleotheca*, ſuppeditavit libros *Indices* his *opuſculis* expedite concinnavit, & ἐργοδιώκτης erat aſſiduus, ut hic cum cæteris qualiſcunque *Fœtus*, lucem aſpiceret.

Nec tacenda ſunt hic etiam in me præſtita D. GUILIELMI CROOTE Medici *periti*, *parati*, & *hoſpitalis*, pro innata ſua humanitate ſubſidiaria officia, quibus torpidum ſæpius excitavit, languentem refecit, & infirmitatibus aliquoties laborantem in integrum reſtituit. Non vitio mihi vertat *ſupercilioſus* quiſpiam, quia minutiora (forſan) hæc interſero. *Gaii hoſpitis*, & *Rhodes* Ancillæ, indicantes tantum ſuſpectam *Petri* à carcere *liberationem*, non omittuntur in Scripturis nomina. Mallem autem ego, ut nimiæ *facilitatis* quam *ingratitudinis* à quopiam quoviſmodo poſtularer. In rem tuam ſi cedat (*Lector Candide*) quicquid habes hic *tumultuario* concervatum, laus ſit *Patri* cœleſti per filium ſuum unigenitum, *Donorum* omnium Largitori, quia ſcopum attigit is qui *Benedictionem* Divinam, piis omnibus tuis impertit *ſtudiis*, à propriis *ſeparatus*, & hoc tempore pluſquam *ſeptuagenarius*,

Rom. 16. Act. 12.

Johannes Wigornienſis.

INDEX CAPITUM.

De
1. SCRIPTURA. pag. 6.
2. COGNITIONE DEI. pag. 52.
3. PECCATO. pag. 100.
4. ECCLESIA. pag. 134.
5. REDEMPTIONE. pag. 251.
6. SACRAMENTIS. pag. 277.
7. NOVISSIMIS. pag. 302.

Syllabus Quæſtionum.

Quæſtio Proœmialis
De Dei Exiſtentia.

An conſtare poſſit ex rationis ductu, in iis qui ſunt adulta & non emota mentis, aliquem eſſe Deum? Aff. pag. 1.

Cap. 1. De Scriptura.

An
1. *Scriptura ſit Verbum Dei?* Aff. p. 8.
2. *Scripturæ Canon integer & illibatus à noſtris retineatur?* Aff. p. 13.
3. *Textus Hebræus veteris Teſtamenti, & Græcus Novi, incorruptus ſit, & authenticus?* Aff. p. 18.
4. *Verſio vulgaris Latina ſit Fontibus æquanda, & cæteris omnibus tranſlationibus præferenda?* Neg. p. 26.
5. *Vulgari debeat Scriptura in ea lingua, quam Populus intelligat?* Aff. p. 32.
6. *Ultima Fidei Reſolutio ſit in Scripturas Canonicas, non in determinationem alicujus Interpretis infallibilis?* Aff. p. 37.
7. *Traditiones non ſcriptæ admittantur in Scriptura ſupplementum?* Neg. p. 45.

Cap. 2. De Cognitione Dei.

An
1. *Deus sit actus purus, cui omnia propria attributa sunt essentialia?* Aff. p. 54.
2. *Sit Trinitas personarum in una Deitatis natura individua?* Aff. p. 60.
3. *Filius sit à Patre ab æterno genitus?* Aff. p. 69.
4. *Filius sit ejusdem cum Patre, Naturæ, potentiæ, & æternitatis?* Aff. p. 75.
5. *Spiritus Sanctus à Patre & Filio ab æterno procedat?* Aff. p. 82.
6. *Spiritus Sanctus sit persona invocanda?* Aff p. 87.
7. *Dogma de tribus distinctis personis in una Dei essentia, sit Fundamentale, & ad salutem necessarium?* Aff. p. 93.

Cap. 3. De Peccato.

An
1. *Dæmones ante Hominis creationem, propter superbiam, è cœlo erant deturbati?* Aff. p. 102.
2. *Justitia originalis ante lapsum Adamo erat Naturalis?* Aff. p. 107.
3. *Detur originale peccatum ab Adamo in omnes ipsius posteros propagatum?* Aff. p. 112.
4. *Liberum arbitrium ad bonum salutare, per lapsum erat prorsus sublatum?* Aff. p. 119.
5. *Concupiscentia in renatis maneat peccatum?* Aff. p. 123.
6. *Omne peccatum sit sua natura mortale, & à Deo tantum remissibile?* Aff. p. 127.
7. *Peccatum in S. Stum nunquam veniam consequatur?* Aff. p. 131.

Cap. 4.

Cap. 4. De Eccleſia.

1. *Eccleſia ſit certus prædeſtinatorum numerus, ex mero Dei beneplacito, finaliter aut totaliter à gratia nunquam excidens?* Aff. p. 136.
2. *Eccleſia electorum in militantem & triumphantem recte dividatur?* Aff. *contra Socinianos.* p. 140.
3. *Eccleſia militans ſemper ſit glorioſe viſibilis?* Neg. p. 144.
An 4. *Eccleſiæ viſibilis determinatio, ſive in concilio, ſive alias, ſit errori, & examini ſubjecta?* Aff. p. 149.
5. *Penes concilium generale ſit ſuprema in terris litium Eccleſiaſticarum deciſio?* Aff. p. 154.
6. *Ordinata Evangelii promulgatio, & ſolemnis ſacramentorum adminiſtratio in publicis conventibus, characteres ſunt præcipui viſibilis alicujus Eccleſiæ?* Aff. p. 158.
7. *Extra Eccleſiam ſalus unicuique in ſua religione ſit expectanda?* Neg. p. 163.

De Membris Eccleſiæ.

1. *Sancti in cœlis vel Angeli ſint invocandi?* Neg. p. 169.
2. *Reprobi, Athei, & aperte impii ſunt membra militantis Eccleſiæ?* Neg. p. 173.
3. *Clerici, ſint exempti à Regimine ſecularis poteſtatis?* Neg. p. 177.
An 4. *Liceat Clericis matrimonium contrahere?* Aff. p. 181.
5. *Monachatus ſit religioſus vitæ ſtatus, in quo quis ſupereroget?* Neg. p. 185.
6. *Juramentum Fidelitatis Magiſtratibus Laicis, à Clericis æque ac à Laicis ſit præſtandum?* Aff. p. 190.
7. *Aliqua ſint membra Eccleſiæ laborantia in Purgatorio?* Neg. p. 193.

De

Index Capitum.

De Disciplina Ecclesiæ.

An
1. *Regimen Ecclesiæ Catholicæ per Papam, tanquã Christi Vicarium, debet esse Monarchicum?* Neg. p. 199.
2. *Ex institutione Christi, aut Apostolorum, Episcopatus sit ordo, sive gradus, à Presbyteratu distinctus, eoque superior?* Aff. p. 204.
2. *Clerici jure Divino exerceant jurisdictionem temporalem, aut Laici spiritualem?* Aff. p. 217.
4. *Liceat subditis contra legitimũ suum Magistratũ sub prætextu quovis religionis arma movere?* N. p. 221.
5. *Statæ Liturgiæ, in diversis Ecclesiis diversæ, modo sacris literis non repugnant, sint probandæ?* Aff. p. 230.
6. *Liturgia Anglicana sit sacris literis conformis?* A. 235
7. *Vocatio Cleri Anglicani ad sacros ordines post reformationem sit legitima?* p. 244.

Cap. 5. De Redemptione.

An
1. *Christi incarnatio fuit possibilis, necessaria, aut conveniens?* Aff. p. 252.
2. *In Hypostatica naturarum unione inconfusæ manant naturæ cum idiomatibus?* Aff. p. 258.
3. *Christus sit mediator secundũ utrãq; naturã?* A. p. 255.
4. *Christus pro peccatis omnium credentium plene & integre satisfecerit?* Aff. p 262.
5. *Sola fides ex parte hominis justificet?* Aff. p. 265.
6. *Aliquis possit esse certus de sua salute?* Aff. p. 269.
7. *Gratia sufficiens ad salutẽ concedatur omnibus?* N. 273.

Cap. 6. De Sacramentis.

An
1. *Sacramenta conferant gratiã ex opere operato?* N. 278.
2. *Duo tantum sint N. T. Sacramenta?* Aff. p. 281.
3. *Baptismus ad salutẽ sit absolute necessarius?* N. p. 285.
4. *Pædobaptismus sit probandus?* Aff. p. 289.
5. *Detur Transubstantiatio?* Neg. p. 292.
6. *Missa Sacrificium sit Idololatricum?* Aff. p. 295.
7. *Matrimonium legitimum sit dissolubile quoad vinculum?* Neg. p. 299.

Cap.

Cap. 7. De Novissimis.

An
1. *Bona Renatorum opera sint salutis aeternæ meritoria?* Neg. p. 303.
2. *Præter Papam ante ultimum Christi adventum, expectandus sit Anti-Christus?* Neg. p. 306.
3. *Futura sit Nationalis Judæorum axte finem Mundi vocatio?* Aff. p. 309.
4. *Christus hic in terris ante ultimum Judicium, sit cum Martyribus excitatis per mille annos regnaturus?* Neg. p. 312.
5. *Animæ mortuorum annihilentur, aut dormiant usque ad ultimam Resurrectionem?* Neg. p. 315.
6. *Possibilis sit ejusdem numero corporis post mortem Resurrectio?* Aff. p. 318.
7. *Mundus hic visibilis per ultimam conflagrationem sit annihilandus?* Aff p. 321.

LECTO-

Lectori benevolo.

ALia proſtant ejuſdem Reverendi Patris *Johan. Prideauxii* τῦ μακαρίτε opuſcula, quod ne te lateat, eorum Catalogum tibi exhibere non gravabimur.

1. Libri Latine editi.

1. *Caſtigatio Eudemonis Johannis Cydonii pro Caſaubono.* 8° Oxonii, 1614.
2. *Prælectiones Theologicæ* 22. *Orationes* 13. *Conſciones Latinæ* 6. } Fol.
3. *Hypomnemata Philoſophica.* 8°
4. *Grammatica Græca.* 4°

2. Anglice.

Twenty Sermons in Engliſh. 4°

There is alſo extant, *An Introduction to the Reading all kind of Hiſtory*, By *Matthias Prideaux* his ſon. 4°

QUESTIO PRO OEMIALIS.

DE DEI EXISTENTIA.

An constare possit ex rationis ductu, in iis qui sunt adultæ & non emotæ mentis aliquem esse Deum?

ACCEDENTEM ad *Deum* oportet *credere quod Deus sit, & remuneratur se inquirentibus* Heb. 11. 6. Dixit nihilominus *Insipiens* in corde suo, *Non est Deus*, Ps. 14. 1. & 53. 1. & ore eructat *Pharao*, *Quis est Dominus*, ut *audiam vocem ejus?* Exod. 5. 2. & *Nebuchadnosor*, Quis est *Deus* qui eripiet vos de *manu mea?* Dan. 3. 15. Non immerito igitur toti futuræ *structuræ*, substernitur hoc πρῶτον λίθον, *fundamentum Deum esse*, quod his præcipue stabilitur rationibus.

1. *Primo*, In omni *motu* perveniendum est ad *primum Motorem*. 2. In *efficientibus* subordinatis, ad *primam causam*. 3. In *possibilibus* & *contingentibus*, ad unum *actum purum* & *necessarium*. 4. In gradibus *excellentiæ*, ad unum prestantissimum, 5. In *gubernatione* ordinata, ad unum *summum Monarcham*. 6. In *Bonis*, ad illud quod est *optimum*. 7. In *magnis* ad id quod est *maximum*, aliter in *infinitum* esset progressus, quod *Natura* abhorret, & aversatur *ratio*, sed iste *primus motor* non *motus*, prima *causa* efficiens, *Necessarium* primum, & *prestantissimum*, summus *Monarcha*, *Optimus*, *Maximus*, necesse est ut sit *Deus*: Ergo constat *Deum esse* ex rationis discursu.

2. *Secundò*, Idem evincitur ex *terroribus conscientiæ*, trepidantis ad *atrociora* facinora, & tormenta ab *irresistibili* aliquo *judice* & *vindice* exigenda; qui non alius esse potest nisi *omnipotens Deus*, quibus addatur *Juramenti Religio*, ipsis *Barbaris* sacro sancta.

3. *Tertiò*, Hoc confirmat *Appetitus* animæ *insatiabilis*, quem *delitiæ divitiæ*, *honores*, hic in terris multiplicati nulli terminant; cum autem nil *frustra* facit, aut fovet *natura*, necesse est ut detur aliquod *Infinitum*, in quo tandem acquiescat *irrequietum* istud desiderium, quod nil *aliud* potest esse præter *Deum*.

4. *Quarta ratio* petatur a stupenda Mundi *fabrica*, ubi in summa rerum *varietate* constans semper manet *dispositio*, *præsente meque refert quelibet herba Deum*, quod fortuitis *atomis*, & non *infinitæ* sapientiæ ascribere, perinde esset ac si quis *Ligna* & *Lapides* ad Civitatis *structuram*, assereret sponte convenisse, & se domatim & plateatim ordinasse.

5. *Quinto*, *Miracula* naturæ *spheram* excedentia, & ipsius *cursum* prorsus intervertentia, quæ vel oculis occurrunt vel in historiis, extorquent vel a pervertissimis, illam *Maleficorum* confessionem *Digitus Dei est hic*. Exod. 8. 19.

6. *Sextò*, *Oracula* & de *futuris* alias *contingentibus*, certa *præmuntiata* quid aliud arguunt quam esse *omnipotentem*, & supremum *Demiurgum*, qui certò prædicit quid sit *eventurum*, quia ipse *præstituit* ut sic eveniret.

7. Agmen

7. Agmen claudit *Gentium* omnium *Confessio*. Unde *Orator* nulla *gens* tam *immansueta* & *fera* est, quæ non (etiamsi *ignoret qualem Deum* habere deceat) *habendum* tamen sciat Lactant Institut. l. 3 c. 10 Ex *Cicerone* de Legibus l. 7. unde *Americani* stupidissimi, suos habent *Zemos* & *Deastros*, à quibus petunt, *ciborum copiam*, *bonam valetudinem*, & de *hostibus victoriam*, ut habet, *Lerius* Hist. Navigat. in Brasil. c. 16.

Objiciunt Rationalistæ, derisores ventricolæ, & reliqui ex Diagoræ Luciani, & Epicuri haris.

Ob. 1. Illud non potest esse *rationi certum*, quod *sensui* nunquam patuit, quia nihil est *intellectu*, quod non *prius fuit* sub *sensu*, Sed *Deum nemo vidit* unquam *Jo.* 1. 18. & 1. *Jo.* 4. 12. nec aliis *sensibus* percipitur *Job.* 9. 11. & 23. 8. Ergo incertum est quod de eo asseritur.

Sol. Deus non patet *sensibus comprehensive*, ut est in se, sed *apprehensive* ut elucet in *operibus*. Ita *videtur* in *signis*, auditur in *verbo*, manifestatur in totius *universi* fabrica, *Ps.* 19. *Oculis* non *vidit futura*, nec *audivit* auris, 1 Cor. 2. 9. Ergo *futura* nulla sunt? Animam tuam non vides, Ergo non es Animal? quam hoc ridiculum?

Ob. 2. Ratio reddi non potest, cur *Deus* existens ab *æterno* citius seipsum non manifestasset, Mundum creasset, vel aliquid aliud egisset. Actus enim *purus* non potuit esse *ἀργὸς nihil agens*, Ergo videtur non fuisse.

Sol. Hoc non probat *Deum* ab *æterno* non *fuisse*, sed ipsius consilia *finito* intellectui esse inscrutabilia, quærenti igitur de Dei factis ante Mundi fabricam, reponit S. *Augustinus*, parasse illum *Infernum* tam effrontibus *scepticis*. Quid

A [illegible] autem

אנוכי שדי autem ipsi deesse potuit, qui est *El Schaddai*, sibi ipsi *sufficiens*? *Est*, *erit*, & *aeternum fuit*. Nostræ verò *cæcitatis* in *talibus* debet esse, submississima *Psalmistæ* confessio, *Mirabilis est tua sapientia præ me*, excelsa est, non possum *illam consequi*, Gen. 17. 1. Ps. 139. 6.

Ob. 3. Si sit *Deus*, tum vel ab *alio* est, vel à *seipso*; ab *alio* si sit, non potest esse *Deus*, quia non *supremus*: ut autem *aliquid* sit a *seipso*, rationi repugnat; sic enim esset *seipso prius* (*natura* saltem) & *posterius*, quod *contradictionem* implicat.

Sol. Rationi quidem *adversatur* ut aliquid *finitum*, *factum*, aut *creatum* esset a *seipso*, aut suiipsius *causa*, sed ut *principium* aliquod *infinitum* agnoscatur, quod *in se*, & *per se*, sit tale, *à quo*, & *per quod*, cætera omnia *sunt*, quod sunt, *rationi* maximè est consentaneum.

Ob. 4. *Bonum infinitum* prorsus absorbet & destruit *malum oppositum*, tale igitur si detur, *Mali* aliquid non supereresset; unde posito *Deo*, tollerentur omnes *maligni spiritus* & *homines*.

Sol. Infinitum aliquod concipiatur ut *Agens* vel *Necessario*, vel *Libere*. Necessariò si ageret *Deus*, tolleretur penitùs quodvis *oppositum*, sed cum ipse *solus Agens* sit *liberrimus*, permittit *Malum* ad *beneplacitum*, quia noverit pro infinita sua *sapientia*, ex *pessimis* Bonum elicere.

Ob. 5. *Primus* in orbe *Deos* fecit *timor*, juxta decantatum illud *Poeticum*. Ergo *commentum* potius videtur *politicorum*, hæc de Deo sententia, ad *simpliciores* in officio *continendos*, quam a *nasutioribus* amplectendum *Dogma*.

Sol. Increpet te Deus *Satana*, cum omnibus *politicis* tuis *profunditatibus*. *Timor* iste arguit, *tremendum* esse aliquod *tribunal*, & *Judicem*, qui sontes non dimittit impunitos, in alio seculo, quibus parcit hic pro summa sua *longanimitate*, ut *resipiscant*, ne in *aternum* pereant.

Ob. 6. *Piorum Aspera* in hoc mundo, & *Impiorum* prospera, usque ad mortem aliquoties continuata, (de quibus conqueruntur *Psalmista* Ps. 73. & *Jeremias* c. 12.) ostendunt nullum *talem* dari *Judicem*.

Sal.

Sol. Immò *transmittunt* potius ad supremum *judicium* post hanc *vitam* habendum; ubi unusquisque recipies, fidei & factis consentanea, & *Deus* huet; quinidd *Lazarus* exaltabitur, quod tam *Jeremiæ* quam *Davidi* erat significatum.

Ob. 7. Quod *speciei* est *innatum*, omnibus competit *Individuis*; sed *Diagoras*, *Lucianus*, *Leo* 10. & innumeri alii, ex professo fuerunt mere *Atheoi*, Ergo *naturæ* ipsum non est, ut quis *Deum esse* agnoscat; & cognitio talis (ut contendunt *Sociniani*) dici non potest esse *Naturalis*.

Sol. Competat aliquid *innatum* alicui, vel quoad *principium*, & *radicaliter*, vel quoad *exercitium* & *exequutive*: non autem ex defectu *exercitii*, constituitur *principii* aut facultatis *privatio*, sed potius *depravatio*, ex injectis vinculis aut contractis sordibus. Unde *Caligula* Bipedum amentissimus, ad *tonitrui* fragorem, caput occuleret; nec dubitandum quin *Cyclopes* hujusmodi, cœlo sereno turgescentes, ad procellam incumbentem recipiunt se cum *nautis apud Prophetam* Jonæ 1 5. ad *Deum suum*. 2. Aliud est etiam Dei *providentiam* & de rebus humanis *curam*; aliud negare *existentiam*, & omnino asserere *quod non sit Deus*. 3. *Socini* autem de stupido quorundam *Brasilientium Atheismo* instantiam, retundit, *Lerius* Hist. Bras. c. 16. 4. Quin ut constat ulterius ex *Magicis*, *Dæmones* ipsos supremum numen agnoscere, & horrescere: Ita (innuunt nonnulli) *Bestias* aliquas & *volucres*, *Deitatis* & *Religionis* cujusdam habere *sensum*. Ex quibus *omnibus* cum satis superq; constet *Deum esse*, non oris erit vel *distortissimi* negare *Theologiam*. Cujus *implicatiores nodos* methodo memoriæ accommodatè *punctim* & *contractim* expedire *cum Deo* aggrediar.

Sueton.

CAPITA:
THEOLOGIÆ

CAP. 1.

De *Scriptura.*

1. THEOLOGIA, est SAPIENTIA Religiosa, à Deo in sacris Scripturis revelata, ad *Salutem* perveniendi *Deut.* 4. 6. 2 *Tim.* 3. 16. 2 *Pet.* 1. 21. *Rom.* 1. 16.

2. Hujus *Septem* statuantur Capita
   1. SCRIPTURA.
   2. DEI COGNITIO.
   3. PECCATUM.
   4. ECCLESIA.
   5. REDEMPTIO.
   6. SACRAMENTA.
   7. NOVISSIMA.

3. Quæ (ut *facilius* memoriæ imprimantur) sic connectantur. 1. *Scriptura* nos manuducit ad *Supernaturalem* Dei *cognitionem.* 2. A *Deo* cognito defecimus per *Peccatum.* 3.

3. E *Peccati* massa, pro misericordi Dei *beneplacito*, evocata est *Ecclesia*. 4. *Hac expiatur & justificatur*, per *Redemptoriam* Christi *satisfactionem*. 5 *Redemptionem* obsignant *Sacramenta*. 6. *Quæ* excipiunt. 7. *Novissima*, ut *illa* tandem per debitam *Mandatorum* observantiam, ad *Gloriæ* portum nos perducant.

De Scriptura autem Catholica hæc esto Thesis.

1. SCriptura est Dei *verbum*, indubitatò e cœlo *revelatum*, & 2. In *Libris* quos habet *Ecclesia* nostra *Anglicana* pro *Canonicis* integrè comprehensum. 3. Hujus Editionem *Hebraicam* in *Veteri Testamento*, & *Græcam* in *Novo*, amplectimur ut authenticas. 4. *Translationem* verò *vulgarem* Latinam, cum cæteris omnibus *versionibus* ad textus istos *Originales* expendi & corrigi submittimus. 5. Hasque Lingua *vernacula*, singulis *Christi fidelibus*, vulgari debere contendimus, quia 6. Ultima fidei *resolutio* in *Scripturis* hisce est terminanda. Quæ 7. continent *omnia* ad *salutem necessaria* absque *Traditionis* non *scripta* quovis supplemento.

Unde QUÆSTIONES.

An
1. *Scriptura sit Dei verbum Cælitus revelatum?*
2. *Ejus Canon integer & illibatus a nostris retineatur?*
3. *Textus Hebraicus veteris Testamenti, & Græcus Novi sit incorruptus, & Authenticus?*
4. *Versio vulgaris Latina, sit fontibus æquanda, & cæteris omnibus Translationibus præferenda?*
5. *Vulgari del ext Scriptura in ea Lingua quam populus intelligat?*
6. *Ultima fidei Resolutio sit in Scripturas Canonicas?*
7. *Traditiones non Scriptæ admittantur in Scripturæ supplementum?* QUÆST.

QUÆST. I.

An Scriptura sit verbum Dei? Aff.

QUIA.

1. AUT à *Deo* est (ut argumentatur *Salvator* de *Johannis* Baptismo *Matth.*21. 25.) aut ex *Hominibus*: ab *Hominibus* non potuit esse, nam à quibus esset cum nulla extiterunt scripta *Mosaicis antiquiora*, aut coæva, præter *Pseudepigrapha* quædam explosa *Sethianorum*, *Abrahami*, aut aliorum *fragmenta*. *Moses* vero agnoscit se suâ omnia à *Deo* accepisse, nec constat *Alphabetum* aliquod illud antecessisse (quicquid hariolantur nonnulli) quod ipse in *duabus tabulis* recepit *Dei digito* exaratum. Ejusdem autem cum *Mosaicis* cusuræ, & certitudinis, inveniuntur *scripta* insequentia *Canonica*, Ergo patet illa esse *ex Deo*, quod confirmatur.

2. A *Scriptorum* diversorum *temporum*, *locorum*, & *conditionum*, admirando *consensu*, qualem inter Philosophos, scriptoresvè alios non divinitus inspiratos, incassùm expectaveris, ut patet apud *Ciceronem*, *Senecam*, *Plutarchum*, præcipue *Eusebium* in libris 15. de *Præparatione Evang.* studiosè expendendis, de infinitis Philosophantium jurgiis. Idipsum evincit.

3. *Materiæ* substratæ illimis quædam *sublimitas* & *majestas*, Cœlum tantum *spirans* & absque vel minime *levitatis*, vel humanæ *ostentationis aspergine*, omnia ad *Deum* referens; sic ut *conscientiam* potius *exeuteret*, quam aures titillet, & quo penitiùs eventilatur eò vehementius afficit *cordatos*, & *recalcitrantes* confundit. Juxta illud *Psalmistæ*, *Verbum* tuum est *perpurgatum septies* (quasi in *clibano*, sive *catino*) & *servus tuus dilexit illud*. Ps. 12. 6. & 119. 140.

4.

4. *Prophetia* de *Josia*, *Cyro*, quatuor *Monarchiis* (præ cæteris, de *Adventu Messiæ*, tam *exactè* suo tempore *impletæ*; argumento sunt firmissimo, *hujusmodi* nisi ab *ipso Deo* (qui ista prædefiniviſſet omnia) non potuiſſe provenire.

5. Accedunt *Miracula* hanc *doctrinam* obsignantia, tam *expreſſa*, & *teſtata*, ut à perverſissimè *adverſantibus* agnoſcuntur. Hoc autem *Philoſophicis* Inventis, aut *aliis* aliorum *commentis* nunquam contigit. Extant apud *Joſephum* Antiquit. l. 12. Et *Euſebium Præparat. Evangel.* l. 8. 1. de *Theopompo* quodam *Oratore*, & *Theodicto Tragado*, hiſtoriæ; è quibus hic *capitis* (ut videtur) *vertigine*, Iſte *glauconate* erat percuſſus, eò quod cœleſtem hunc *Chirographum*, ad vertigines ſuas occæcatas, aggreſſi ſunt accommodare. Nec minùs hoc evincit

6. *Recipientium Sagacitas.* Non enim hæc *geſta* fuerant *in angulo* (ut loquitur *Apoſtolus* Act. 26. 26.) ſed in publico Mundi *Theatro*, ubi non ſeducti quidam e *trivii Bubſequæ*, ſed, *Monarchæ*, *Politici*, *Doctores* ſeleſtiſſimi & *perſpicaciſſimi* (quibus non deſuit *facultas*, aut *poteſtas* ſingula expendendi) *ſceptra*, *edicta* & *placita*, verbo huic ſubmiſerunt, quod *nunquam* proculdubio feciſſent, niſi illud à ſummo legiſlatore cœlitùs profluxiſſe pro comperto habuiſſent.

7. *Poſtremò* In confeſſo eſt apud *Ethnicos* fere omnes celebriores (quibus hoc *verbum* innotuit) illud à *Deo* eſſe, utcunque de genuino ipſius *ſenſu*, in *locis* quibuſdam *obſcurioribus* tot oriuntur rixæ. Nec dubitandum eſt *Platonem*, *Ariſtotelem* alioſque *Philoſophiæ* primipilos, plurima quæ habent *de Deo ſingularia*, ex hoc fonte hauſiſſe. Cujus *verſionem* in linguam Græcam, non tot impenſis redimiſſet *Ptolomeus Philadelphus*, niſi *Deor ti*, aliquid *divinum*, in illo latuiſſe exiſtimaſſet.

Objiciunt, Celsus Epicureus apud Originem, Iulianus apud Cyrillum Alexandrinum, Faustus Manichæus apud Augustinum, &c.

*Ob.*1. VErbum Domini *purum, purum*, & *perfectum* est, cui nihil *addendum* vel *detrahendum*, Ps.12.& 19.Pro. 30.5. Deut. 12. 32. At Scriptura non est hujusmodi, quæ *Ludicra* proponit inter *legalia* de *Bestiarum* adipe, & *excrementis*, 2. *Inutilia* de *Genealogiis*, *Chronologiis*, & *Topographicis*, 3.*Tautologica*, absque ullo methodo (ut *Crambe*) recocta & repetita, Ergo *verbum Dei* esse non potest.

Sol. Quod *stultum* est *Dei*, *sapientius* est *hominibus*, 1 Cor. 1. 25. quæ *ludicra* igitur videntur in *lege*, momenti inveniuntur esse maximi à *cordatis* ad 1. *Exercendam* obedientiam. 2. *Aversandum* Idololatriam. 3. *Informandos* mores, & ad *Messiam* indigitandum, si dextre (ut oportet) percipiantur. vid. Euseb. præpar.l.8.Aq.1.2q.102.*art.*3. & seq. de *Allegorica* legis *accommodatione*, & aliis. 2. *Genealogiæ* & cætera quæ videntur superflua, Testimonia sunt *Ortus*, *propagationis* & *conservationis Ecclesiæ*, & impletæ *Promissionis* de Messia, è semine *Abrahami* & *Davidis* deducendo, Mat.1. 3.Nec repetitiones in *credendis* & *agendis* sunt supervacaneæ, ubi *utilitas* potius quæritur, quam *subtilitas*, Isa.48.17.

*Ob.*2. Occurrunt in *Scripturis* portentosa quædam de *Solis statione*, & umbræ *retrogradatione*, de *Asino Dominum* reprehendente, & *Metamorphosi* fœminæ in *statuam salis*, & similia, *Ios.* 10. 13. 2 *Reg.* 20. 11. *Num.* 22. 28. *Gen.*19.26. quæ non *rationem* tantum, sed *fidem* omnem superant: *Ergo.*

Sol. Fidem talem talia excedant, quæ *Naturæ* tantum intuetur *molimina*, non Dei *Omnipotentiam*, qui quicquid vult

potest,

poteſt, & facit *ſigna* & *mirabilia* in *Cœlo* & in *Terra*, quòd in *Decretis* ſuis profitentur *Ethnici Monarcha Nebuchodonoſor* & *Darius*, Dan. 3. 29. & 6. 26.

Ob. 3. Injunguntur in *Scripturis*, *abominanda* quædam, & *Naturæ* proſſus *repugnantia*, ut *pater* propriis manibus *filium* immolaret, Gen. 22. 2. *Propheta* uxorem duceret *fornicariam* Hoſeæ 1. 2. Frater ex *Germani* Relicta *ſterili*, ſuſciperet liberos, Deut. 25. 5. quæ à *cœlo* manâſſe, *Blaſphemum* eſt aſſerere.

Sol. Injuſta non poſſunt eſſe quæ *Deus præcipit*, cujus *voluntas regula* eſt *juſtitiæ*. Qui patris *fidem* ſic *explorare* & *illuſtrare* voluit, Gen. 22. 1. non *filium* innocentem à patre trucidari. 2. *Propheta* verò non injungitur ut *meretricem* conſtupret, ſed ut *Iſraeli ſpurcam* ſuam *Idololatriam*, ſub tali *Allegoriâ* repreſentaret. 3. Nec præcipitur *leviro*, ut *Germani* fratris ſine prole demortui *glorem* ducat ſterilem, ſed *conſanguineo* ejuſdem familiæ (qui ſub nomine יבם venit) ut conſervaretur *tribuum* diſtinctio, ad manifeſtationem *Meſſiæ* è Tribu Judæ oriundi. confer *Joſephum Antiq. lib.* 4. c. 8.

Ob. 4. Indigna de Deo paſſim in iſtis ſcriptis inculcantur, nempe ipſum *oculos* habere & *aures*, Pſal. 34. 16. præcepta dediſſe ſuis non bona, Ezech. 20. 25. Subjicere ſeipſum colentium *mandatis*, Iſa. 45. 11. *pœnituiſſe* ſe hominem feciſſe, Gen. 6. 6. *decreta* ſua mutare, Iſa. 38. Quæ *cœleſtem doctrinam* non ſapiunt.

Sol. Quæ ſic proponantur, ἀνθρωποπαθῶς, concipienda ſunt à nobis συγκατα, *Metaphorâ* ſacris familiari, quâ pro captus noſtri imbecillitate, per *obvia* ad ſublimiora *elevamur*. Unde dicitur Deus *oculos* habere & *aures*, cum efficit talia (ſed modo ineffabili ſublimiori) quæ *oculati* & *auriti* faciant. 2. Dediſſe *præcepta* non *bona*, cum dimittit obſtinatos ad propria *deſideria*, & *ad inventiones*, quibus ſeipſos præcipitant. Pſal. 8. 13. Ezech. 20. 29. 3. *Pœnitere* vero & *dolere*, quando ceſſat facere, quod fecit, ut *pœnitentes* & *dolentes* ſolent; manente interim æterni decreti *immutabilitate*;

ubi non ſubmittit ſe hominum *mandatis*, ſed vel oſtendit ſuam ad auxiliandum *promptitudinem*, ut *Domini* ſolent ſervis obſequentibus, ſi ipſorum præceptis ſint morigeri, vel *legendus* potius eſt iſte *textus* interrogativè, q. d. inſtitui vos de *faciendis à vobis*, nunquid autem vos *præſcribetis* mihi de *futuris*, quid *à me* ſit faciendum? De *his* vero & *objectis antecedentibus* conſulatur *Sixtus Senenſis. Biblioth. l.7.& 1.Bell.* De verbo Dei *l.1.c.5.*

Ob.5. Novum Teſtamentum *exantlorat*, & quaſi *ſupplantat vetus*, ut patet ex *locis* plurimis inde *citatis*, & ex *Apoſtolo*, qui appellat *legalia* ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα *infirma* & *egena Elementa*. Gal.4.9. Ergo utrumque non poteſt eſſe a Deo.

Sol. Citentur *loca* vel κατὰ τὸ ῥητὸν, quoad verba præcipuè, vel κατὰ τὴν διάνοιαν, ſecundum ſenſum & ſcopum. Verba ſi non ſemper reddunt *Apoſtoli*, ſenſum tamen & ſcopum fideliter exhibent, ut oſtendit *Junius* in *Parallelis*, qui conſulendus hic de re cum aliis. 2. *Impotentia* verò & *egena* ſunt *Apoſtolo* legis Elementa, non *moralia*, ſed *ritualia* ſeorſim in ſe *conſiderata*, non ut ad *Chriſtum* ſunt *pædagogica*, ad quem ſunt referenda.

Ob.6. Occurrunt *quamplurima* in T. V. quæ ſunt prorſus *Aſyſtata* & *Repugnantia*. Ergo non poteſt illud eſſe à *Deo*.

Sol. Quæ urgentur hic ut ἐναντιότητα, vel penitùs contradictoria, oſtenduntur eſſe tantum ἐναντιοφανῆ, quæ videntur talia, & facile a multis conciliantur. ut a *Scharpio*, in Symphonia, *Tirino* in calce Annot. ad *Vetus* & *Novum* Teſtamentum *&c.* Idem

Ob.7. Objicitur de *Novi Teſtamenti contradictionibus*, è quibus authoritas divina illi detrahitur, præſertim in *Evangeliſtarum* & *Genealogia* Salvatoris diſſenſu.

Sol. Recurrendum eſt hic etiam ad *author.* prædictos alioſque qui deditâ operâ *diſtinctim* iſta diſcutiunt, quæ compendiò (quod nos inſtituimus) non poſſunt abſolvi. Sat ſit igitur hic (*ſolutionis* vice) monuiſſe quam neceſſarium ſit, ut ad manum habeat *Theologia* ſtudioſus, tales *Conciliationes*,

liationes, ut *punctim* inde petat, quod satisfaciat, prout res tulerit.

QUÆSTIO II.

An Scripturæ Canon integer & illibatus à nostris retineatur.

QUIA.

1. *Judæis* primum fuerunt *credita Dei Eloquia*, Rom. 3. 2. At noster *Canon* exactè cum eorum convenit, nec de *Libris* Novi *Testamenti* intervenit hodie ulla inter *doctos Controversia*. Ergo *Canon* rectè est a nostris consignatus.

2. Canon *Hebræorum* communicari illis debuit, ea linguâ quam intelligerent, aliter *tuba* daret *incertum sonum*, 1 Cor. 14. 8. ad nullius ædificationem, sed isti *Libri cum Integri*, nempe 1. *Solomonis Sapientiæ*, 2. *Ecclesiasticus Syracidis*, *Libri*, 3. *Esdræ*, 4. *Tobiæ*, 5. *Judith*, 6. *Macchabeorum* primus, & 7. *Macchabeorum* secundus: tum Librorum *Fragmenta*, scilicet 1 Oratio *Manassis*, 2. Trium *puerorum Canticum*, 3. Historia *Susannæ*, 4. Narratio de *Belo* & *Draconе*; 5. Sex-Capita cum dimidio *Libri Esther* assuta, 6. *Baruch*, 7. Epistola *Jeremiæ*, nunquam extabant *Hebraicè*, Ergo *Judæis* nunquam fuerant *Canonici*.

3. Post *Malachiam* desiit *Prophetarum Διαδοχὴ* nempe *Deductio* sermonis *Prophetici*, cui *fides* certò niteretur, ut ostendunt *Josephus* & *Eusebius*, Atqui *Apocryphorum* isti Authores *Malachiâ*, inveniuntur esse *posteriores*, Ergo *Canonica* Scripta non erant ab illis expectanda. *Cont. Apionem.*

4. *Salvator* Canonem distribuit in *Legem*, *Prophetas* & *Psalmos*,

Psalmos. sed cum a Prophetarum *Classe* Apocryphi isti exclu-
Luc.24.44 dantur; inter *Legalia* & *Psalmos* multò minus locum inveniant. In *Canone* igitur non sunt reponendi.

5. *Canonici* Veteris *Testamenti* corroborantur ex *Novo*, quatenus à *Salvatore*, & *Apostolis* citantur, sed *Apocryphi* à nobis rejecti, destituuntur tali *testimonio*. Ergo pro *Canonicis* non sunt habendi.

6. Quin *Frivola* & *falsa* in illis deprehendantur, quæ *fidem* detrahunt *Canonicam*. Ita 1. *Sapientia Salomonis*, (quam *Philoni Judæo* adjudicat *Hieronymus*) *Pythagoricam* astruit μετεμψύχωσιν, c.8.v.19,20. 2. Ecclesiasticus adducit *Samuelem* post *Mortem Prophetantem*, c.46.20. 3. *Esdras* de *Henoch* & *Leviathan* quinto die creatis *Rabbinica* narrat deliria, 2 Esdræ 6.40. 4. *Tobias* inducit *Angelum* mentientem, saltèm *Jesuiticè* æquivocantem, c. 5. 12. & Magica ex *jecinore*, & corde piscis præcipientem, c.6.8. 5. *Judith* celebrat factum *Simeonis*, c.9.2. quod *Iacobus* ferit Anathemate, Gen.49.7. 6. *Macchabæi* inter se dissentiunt. In lib. 2. Laudatur *Rasis* ἀπορρήτοις, c. 14. 42. & *Author* se excusat, si rectè & congruenter quinque libros historicos *Jasonis Cyrenei* in Epitomen non redegerit, cap. 16. 39. Collat. cum Cap. 2. v. 24. 7. Fragmenta *Esthers* & *Danielis*, non purioris sunt *metalli*.

7. Canonem (ut à nostris figitur) confirmant. 1. *Epiphanius* in Libro de *mensuris* & *ponderibus*. 2. *Hieronymus* in *Prologo* Galeato. 3. *Origenes*. 4. *Athanasius*. 5. *Cyprianus*. 6. *Nazianzenus*, vid. *Euseb*. Hist. l. 4. c. 25. & 6. c. 28. 7. Una cum *Concilio Laodiceno*, Can. 59. qui omnes Ferè *Innocentio* 1. (à quo *Canonis Tridentini* ducitur prosapia) fuerunt *antiquiores*. Recentiores verò *Hugo* & *Cajetanus Cardinales Hieronymum*, hâc in re sequendum esse contendunt.

Objectiones.

Objectiones Adversantium, præcipuè Tridentinorum, qui Anathema illis denuntiant, qui hos Apocryphos integros, cum omnibus suis partibus, prout in vulgatâ prostant Editione Latinâ, pro Sacris et Canonicis non suscipiunt. Concil. Trid. §. 4ta. *quod hisce suffulciunt argumentis.*

*Ob.*1. CItantur in *Novo Testamento*, ut illud *Sapientiæ* c. 7. 26. de splendore gloriæ Christi, Heb. 1. 3. Item de *imperveſtigabili* Dei *Consilio*, c. 9. 14. in *Epistola* ad Rom. c. 11. 34. hic *Christi irrisio* quæ describitur Matth. 27. 43. deducitur è *Sapientiæ* 2. 18. Ergo pro Canonicis merito sunt habendi.

Sol. Citatio talis non probat librum esse Canonicum, nam ita, *Aratus*, *Menander*, & *Epimenides* Poetæ essent Canonizandi, quia a *Paulo* citantur, Act. 17. 28. 1 Cor. 15. 33. Tit. 1. 12. 2. Nec concludendum loca alicujus authoris citari, cum adducuntur *similia*, sic enim dicamus *Salvatorem* citasse *Terentium*, *Durum est contra stimulos calcitrare*, Act. 9. 5. cum eadem verba habentur in *Phormione*, Act. 1. Scæn. 1. 3. Citantur potius addicta ex Joh. 1. 14. Col. 1. 15. Isa. 40. 13. *Matthæus* autem factum narrat, non citat quid prædictum.

*Ob.*2. Appellantur *Scriptura*, & *Canonici* a *Patribus*, quorum non *judicium* insuper est habendum.

*Ob.*3.

Sol. Canon apud Patres duplex est, *Morum*, & *Fidei*, *Canonici*, nonnunquam dicuntur hi *Libri*, *primo* sensu non *secundo*, unde non *proto* sed *deutero-canonici* aliquoties audiunt. *Hieronymus* verò & *Patres* alii cum *accurate* loquuntur, *discrimen* statuunt inter *Apocryphos* hosce, & *Canonicos*, quod nos amplectimur.

Ob. 3. Legebantur publicè in *Ecclesiis*, quod *Canonicorum* tantum est privilegium.

Sol. Legebantur quidem propter *conformitatem* (maximâ ex parte) cum *Canonicis*, ut *Homilia antiqua* & *sacra* ad *informandos mores*, non ad confirmandam *doctrinam*.

Ob. 4. Continuant Ecclesiæ *Historiam*, quæ alias a *Captivitate* maneret intertupta, Ergo non sunt à *Canone* excludendi.

Sol. Ex *Historicis Apocryphis*, incertum est an *Tobias* & *Judith* cum fragmentis de *Susanna*, *Bel*, & *Draconе* habeantur pro *Dramaticis* potius quàm veris *narrationibus*? quia mentio illarum apud istorum temporum *Scriptores*, (ut de rebus minutioribus) non occurrit; præsertim apud *Josephum Antiquitatum* Judaicarum sedulum *exploratorem*. 2. *Machabei* aliquid conferunt, sed quod ex aliis *Historicis* plenius colligatur. 3. E quibus *Primus* qui *Pastor* est *Hieronymo*, (ut putat *Junius*) vulgo omittitur, non sic dictus a *Pastore* gregis alicujus, sed ἀπὸ τῦ πρωτ☉, seu πρωτ☉ ab *Ario*, unde de tyrannide *Ptolomæi Philopatris* inchoat insignem *Historiam*; quam secundi *Machabeorum* Rapsodiis, a *Jasone Cyreneo* contractis merito præferas.

In præf. ad Apocryp.

Ob. 5. Confirmantur hi libri à *Concilio*, Carthaginensi 3. *Can.* 47. Cui interfuit *Augustinus*. Item a *Florentino*, & *Tridentino*, ergo non sunt rejiciendi. Bell. de verb. Dei, lib. 1. c. 4.

Sol. *Tridentinum* Concilium adversus nos a *Bellarmino* adduci, mirum videtur. Cum ipsius *decretum* sit *res controversa*, nec valet apud A. *Montanum*, *Sixtum senensem* & alios. 2. Quod urgetur è Concilio *Florentino*, *Concilii* non erat *Constitutio*, sed Papæ *Eugenii* 4ti post *finitum* Concilium,

ad

ad *Armenos* peculiaris *Inſtitutio*. 3. *Carthaginenſe* Concilium cum *Auguſtino*, non decernit quinam libri pro *Canonicis* ſunt habendi; ſed quinam publicè in *Eccleſia* ſunt legendi, ut patet ex *circumſtantiis*. Ubi & paſſiones *Martyrum* legi permittuntur in ipſorum *Anniverſariis*; *Canon* igitur morum & *Canon* fidei, hic promiſcue uſurpantur, cum de *Canone* tantum fidei ſit *præſens controverſia*.

Ob. 6. Seponuntur capita quædam *Canonica* in *Leiturgia Anglicana*, ſubſtitutis quibuſdam ex hiſce *Apocryphis*, ut *publicè* legantur in *Eccleſia*, ergo videntur *æqualis* ſaltem *nobis* ſi non *majoris*, eſſe cum *Canonicis* authoritatis.

Sol. In *Lectione* publica non ſemper illud proponitur quod in ſe eſt præſtantius, ſed quod auditorum *ædificationi* magis inſerviat. 1 Cor. 14. 26. 2. Non æquantur igitur *Apochrypha* Canonicis dum ſic leguntur, ſed ut *inſtituta* quædam facilia interponuntur, quæ ad *Canonica* amplectanda, (ut *Homilia* & *Conciones*) tardiores excitent. 3. Sic *Geneſeos* quædam *Capita*, & *Solomonis* Canticum, *Judæi* non legunt in *Synagogis*, ut captui populari minus accommodata. Sic etiam nec ex lectis *Chronicorum Genealogis*, *Ezekielis*, Templi *Architectonicis*, aut *Johannis Apocalipſi*, Rudiores multum proficerent.

Ob. 7. Compinguntur etiam cum *Bibliis* a noſtris, ut partes integrantes, ergo videntur eſſe ejuſdem momenti.

Sol. Non urgenda ſunt hæc ab *illis* tum ferociter in *Apocrypha*, qui *Marginalia* ſua *annotamenta* textui tam libere adjiciunt. 2. Sat ſit *cordatis*, *titulis* iſta diſtingui, quæ eodem cohærent *volumine*, ut non pro *canonicis* illi habeantur libri, qui leguntur ſub *Titulo Apocryphorum*.

QVÆSTIO III.

An Textus Hebræus, veteris Teſtamenti, & Græcus Novi, incorruptus ſit, & authenticus? Aff.

QVIA.

1. NON incidit ſuſpicio cur *Hereticí*, *Hebraica* corrumperent, nec erat cauſa cur *Judæi* hoc facerent. Sic enim propria diſtruerent κειμήλια & ſibi ipſis fidem derogarent. Quinnimò conſtat ex ipſo cùm *Maſora* tùm ſupputatis literis, & ſingulis punctorum *minutiis*, illos de Textu conſervando ad *ſuperſtitionem* uſque fuiſſe ſolicitos.

2. Non potuerunt (ſi vel maximè voluiſſent) tam *ſubleſta* fide agere. vel enim hoc feciſſent ante *ſalvatoris* adventum, vel poſtea; ante ſi quid tale patraſſent, quomodo Chriſti & Apoſtolorum reprehenſionem effugiſſent? poſteà verò, *exemplaria* inter *Chriſtianos* diſtracta Conatus hujuſmodi nefarios reddidiſſent prorſus irritos.

3. Nec feciſſe patet ex *Apoſtolo* qui λόγια τῦ Θεῦ eloquia ſive *Dei Oracula*, illis fert accepta. Rom 3. 2. unde fidiſſimi
In Pſ 40. Chriſtianorum *ſcriniarii* aut *capſarii* habentur ab *Auguſtino*, *ſtudentibus nobis codices portantes*, & in iis quæ contra illos faciunt ne *apicem* quidem mutarunt, ut ex librorum *Collatione* ſatis eſt manifeſtum.

4. Eâdem providentiâ non minus *Chriſtianis* proſpexit *Chriſtus*, de certa fidei *regula*, ut ex indubitatis fundamentis *Evangelium* deduceretur; Quod fieri non potuit ſi textus *Hebraicus*

Hebraicus eſſet corruptus. Ejus vero cùm quodlibet *Iota* & *apicem* fixius *Cœlo* & *terra* Salvator eſſe voluit. Math. 5. 18. ad quod fluctuantes remittit, ut plene inſtituerentur Luc. 10. 26. Jo. 5. 39. *incorruptum* proculdubio & *authenticum* fuiſſe concluſit.

5. *Vigilantia Patrum* quovis ſeculo, his armis uſa eſt adverſus *Ethnicos*, *Hæreticos*, & *Profanos*, ſic ut depravatio aliqua notabilis non potuit irrepere, ſine publico *clamore* & *ſcandalo*. Quin & infami *Hæreſeos ſtigmate* notati fuerunt qui *biblia* tradiderunt *Ethnicis* dehonestanda. Tanta manſit ſemper inter *Religioſos* textus reverentia.

6. Variæ *Tranſlationes* inſtitutæ, à variis in tot linguas diſcrepantes, *Maroſæ* inſtar ſive *ſepimenti* eſſe potuerunt, unde quod quovis modo mutatum eſſet in *Originali*, ex collatione reſtitueretur.

6. *Poſtremo* exhibuit quodvis fere ſeculum illuſtres *Criticos*, quales *Origines*, & *Hieronymus*, apud antiquos, *Eraſmus* & *Beza*, cum infinitis aliis *ſequioris* ſucceſſionis, qui heroica *induſtria* & ſolertia, omnes textus apices expenderunt, & in integrum reſtituerunt, ſic ut in rebus alicujus momenti nil deſideraretur.

Contra Textus Hebraici puritatem objiciunt Stapletonus, Bellarm. Gordonius, &c.

Ob. 1. VBi mutantur *Literæ primævæ*, præſertim à *Deo ipſo* conſixnatæ, aſcitis in eorum locum *profanorum* inventis; ibi neceſſe eſt ut interveniat multiplex *corruptio*. At hoc factum fuiſſe à *Judæis* poſt reditum à Captivitate, aſſerit *Hieronymus*, quem ſequuntur plurimi in *Hebraicis* verſatiſſimi, Ergo.

Certum eſt Ezram alias literas repetiſſe quibus nunc utimur Prol Galeat.

Sol. Characterum *mutatio* non concludit textus *corruptionem*; ut *Biblia Anglicana Italicis* expreſſa characteribus, eſſe ideò corrupta, nullus dixerit. 2. Traditio iſta *Judaica* (quam probat *Hieronymus* de *novis literis* per *Eſram* introductis, ablegatis *priſcis* ad *Samaritanos*) refutatur in לסרבה *Iſai* 9. 7. ubi in *Mem* clauſo agnoſcitur fidei *myſterium*, quod in *Alphabeto Samaritano* fruſtra quæras. 3. Quis crederet, ita odio occæcatos fuiſſe *Judæos*, ut Βύσσα χαλκίων *hoſtibus*, præcipuos ſuos *theſauros* relinquerent, ut non haberent cum illis aliquid commercii? adde quod nec *Philo* aut *Joſephus*, vel alius alicujus notæ, tam inſipidæ commutationis meminerit.

Ob. 2. *Keri* & *Cetib*, *Chaſir* & *Jother*, indicant aliud *legi*, aliud *ſcribi*, hic aliquid *deficere*, alibi illud *redundare*. Quæ manifeſta ſunt *corruptionis* indicia, Ergo.

Sol. Tantum abeſt ut *Keri* & *Chetib* (quæ 848. vulgo enumerantur) *corrumpunt* textum, ut varias potius oſtendunt *lectiones* variorum exemplarium, per quas excludatur omnis *novatorum corruptio*; Quò ſpectant etiam *Chaſir* & *Jother*, quæ *defectus* aut *redundantias* Grammaticales indicant. Ex quibus omnibus, *Maſoretharum* pateat ſuperſtitioſum quaſi textus *conſervandi* non minimum *depravandi* ſtudium.

Vid. A. Montanum *de var lect. Heb. ad Bib. Regia.*

Ob. 3. *Tikun Sopherim* correctiones ſapientum ſupponunt aliquid fuiſſe corrigendum, quod cum factum ſit a *Chriſtianorum* Hoſtibus, probabile eſt partium ſtudio in rem ſuam illos multa depravâſſe.

Sol. Sopherim iſti fuerunt, velviri *Magnæ Synagogæ* (quorum *Anteſignanus* erat *Ezra* a Deo inſpiratus) qui una cum *Sociis* poſt reditum a captivitate *Babilonica*, exemplaria librorum ſacrorum *diſſipata* aut *vitiata*, in integrum reſtituit, & eo quo habemus ordine digeſſit; vel ut alii volunt, fuerunt ipſi ſacri *Authores*, qui correctiones iſtas ut *Epinorthoſes* adhibent, quibus Rhetorum more id quod in textu dixerunt corrigunt. 3. Alii verò *correctiones* iſtas ad *Thalmudica* commentata rejiciunt.

Buxtorf. ad Glaſſium. Bell. de V. D. l. 1. c. 8.

Ob. 4. Additio *punctorum* per *Maſorethas*, obſervatur in plurimis

plurimis locis ſenſum mutare, Ergo *Biblia* ſaltem *punctata* (quæ pluris cæteris æſtimantur) habenda ſunt pro depravatis.

Sol. Puncta nonnulli ſtatuunt cum *Alphabeto coæva* 2. Alii *introducta* fuiſſe contendunt a viris *magnæ Synagogæ*. 3. Textui vero addita a *Tiberienſibus* inter ſe diſſentientibus ſed cujuſcunque fuerint *additamenta*, tantum abeſt ut textum corrumpunt, ut potius muniunt ne *corrumpatur*, & ad ipſius faciliorem lectionem intellectum manuducant. 2. Sive igitur *punctatum* ſive *punctis* deſtitutum habeas *textum*, a *Judæis* (ut fatetur *Bellarminus*) in re alicujus momenti *depravatum* non accipies.

Ob. 5. Non dubitandum eſt 72. *Interpretes* a *Rege Ptolomæo* conductos, & ab *Apoſtolis* in N.T. citatos, e contextu puro *Hebraico* verſionem ſuam traduxiſſe. Sed inter iſtam *Græcam*, & (quam habemus) *Editionem Hebraicam*, innumeræ obſerventur *contradictiones* & diſcrepantiæ; aut *hic* igitur aut *iſte* corruptus eſt *textus*, at *Græcis* non fuit cauſa, aut corrumpendi opportunitas, Ergo cudenda eſt hæc *faba* in *Judæos*, quod fit a *Juſtino Martyre*, *Origine* & aliis.

Sol. Interpretationem iſtam 72. hodie extare negant *Docti*, ideoq; quantum & in quibus declinavit ab Originali *Hebræo* nullus dixerit. 2. Apoſtoli in citatis ex V.T. non tam de *verbis* quam de ſenſu erant ſoliciti, & *Græca* potius adducunt quam *Hebraica*, quia iſta fuerunt tunc temporis *receptiora*. 3. Non queruntur *patres* de Textus *Hebraici* corruptione, ſed de *Tranſlatione Græca*, quæ inter *Helleniſtas Judeos* quibuſcum vixerunt authentiam obtinuiſſet.

Ob. 6. *Evangeliſta* & *Apoſtoli*, aliquando citant ex veteri *Teſtamento*, ea quæ nuſquam extant, ut illud quoniam *Nazarenus* vocabitur *Mat.* 2. 23. & aliud ibid v. 9. ſic ſcriptum eſt (inquit *Evangeliſta*) per *Prophetam*, & Tu *Bethlehem Terra Juda, nequaquam minimaes in principibus Juda*] At *Prophetæ* verba *ſunt*, & *Tu Bethlehem Ephrata parvulus* es in *Millibus Judæ*, ubi utcunque conciliatur *contradictio* illud non præſtabitur, *Scriptum eſt*] quod non *ſcriptum eſſe*, vel contraria mo-

do *Scriptum* esse invenitur deprehenditur Ergo hic *corruptio*, si non textus N. T. Ergo *veteris*.

Sol. Christus *Nazaræus* vocabatur non tantum quia erat נצר *surculus*, quasi è *trunco* succiso egerminans Isai 11. 1. qui צמח germen est. *Ier.* 23. 5. & *Zach.* 6. 12: Sedetiam à *loco* in quo educabatur, & è quo educebatur. Quod ostendit *Evangelista* à *Prophetis* etiam fuisse prædictum, dum non ratione tantum *conditionis*, sed *habitationis* vocabatur *Nazareus*. 2. Non citat *Micheam* *Matthæus*: sed narrat quomodo citarunt *Sacerdotes* & *Scribæ*, qui sensum prophetæ sanum reddiderunt, licet verbis quibusdam mutatis.

Ob. 7. Ex pluribus instantiis ostenditur Textus *Hebraici* corruptio, à *Lindano*, *Leone Castrensi* præcipuè verò à *Gordonio Huntleo*, aliisq; Jesuitis, qui tantum non *evertunt Domum* Luk. 15. 9. ut *Nodum* in *scirpo* inveniant. Tria præ cæteris urgentur. 1. *Gen.* 3. 15. ubi הוא *ipsum* vel ipse substituitur pro היא ipsa, in B. virginis *injuriam*. 2. Psal. 22. 17. כארו pro כארי intruditur, ad *labefactandam* de passione *Salvatoris* historiam. 3. *Josuæ* 21. versus 36. & 37. desunt in Originali juxta *Kimchi*, & *Mosqetharum* calculum, quæ in hodiernis omnibus exemplaribus reperiuntur, & in *Translationibus* admittuntur.

Sol ad *Primum*, sive *Ipse*, *Ipsa*, *Ipsum*, admittatur, sanus potest esse sensus הוא autem & non היא pro textu agnoscitur in Bibliis ex edit. *Manass. Ben. Israel* Judæi: Ad *secundum* Caaru foderunt, & non Caari, sicut *Leo*, scriptum fuisse in *Antiquis exemplaribus* à se *conspectis*, testatur R. *Jacob Ben Chaiim*, & *Johannes Isaac* è *Judæo* factus *Christianus* connectuntur vero rectè hic *Keri* & *Cetib*, & habebis, *sicut Leo foderunt*, quod loco rectè quadrat. Ad *Tertium* vide quid reponit *Simeon* de *Muis* in *præf.* ad *Psalmos*, de *Hebraicæ* editionis *authoritate* & *veritate*, exemplaria quæ hodie nos habemus *Hebraica*, duos istos *versus* nobis exhibent, & *interpretes* transferunt. Cum autem patebit manifestius illos esse *supposititios*, omitti possunt, sine *religionis* gravi aliquo *incommodo*.

Apud Junium cont. Bellar. & Muis in locum.

Contra

Contra Novi Teſtamenti integritatem preſsiores hæ adferuntur Inſtantiæ.

Ob. ADditur *Orationi Dominicæ doxologia* Math. 6. 13. *Quia tuum eſt regnum potentia & gloria*) quod apud *Lucam* non habetur *Luc.* 11 nec in plurimis *græcis exemplaribus* nec in ullis *Latinis* vetuſtioribus. 2. Unde in *Orationis* hujus interpretatione à *Chryſoſtomo*, *Cypriano*, *Hieronymo*, *Auguſtino*, non explicatur. 3. Nec in *Liturgia* noſtra *Anglicanâ* ulla fit ejus mentio. *Bel. de V.D.l.2.c.7. & de Bon. operib. l.1. c.6.*

Sol. *Bis* videtur *Dominus* hanc precandi *formam*, & *Normam* ſuis præſcripſiſſe. *Primo Diſcipulis* petentibus; Luc.11. deinde aliâ *vice* turbepromiſcuæ, Math. 6. Apud *Lucam* omittitur hæc *doxologia* in privata Diſcipulorum *Inſtitutione*, quæ opportuniùs poſteà adjicitur in *publica* od omnes *Concione*, tàm *alios*, quàm Diſcipulos. 2. Hanc non mirum eſt *Latinos* apud *Mathæum* non inueniri, cum illud *libera nos à Malo*, apud *Lucam* non habet purgatiſſima *vulgaris editio*. 3. Nobis ſufficit *exemplarium Græcorum* vetuſtiſſimorum conſenſus. Leiturgia vero noſtra (quæ ſequuntur *Lucæ* ductum) non excludit hoc *Mathæi additamentum*, ſed pro arbitratu inter orandum adjiciunt, ut indubitatò *Canonicum* ex 1. Tim. 6.16. & paſſim alibi. Sixt. 5. per Clem. 8.

Ob. 2. Math. 27. 9. ſic habet Textus. Tunc *impletum eſt quod dictum eſt per Ieremiam Prophetam dicentem*, *& acceperunt triginta argenteos pretium appretiati*) quod nuſpiam legitur apud *Ieremiam*, ſed *Zachariam* c.11.13. manifeſta igitur hic agnoſcenda eſt corruptio.

Sol. Error *Typographicus* aut *Librariorum*, non cedat in *textus* præjudicium, qui alias poſſit reſtitui, *Syrus* legit *Quod impletum eſt per Prophetam*, non addito nomine, *hujus* aut

aut *illius*, quod temere videtur additum à quodam Sciolo, & à margine postea in *textum* irrepsisse. Observandum est. 2. Quod in *N. T.* citantur loca ex *V. T. multiplici* ratione, 1. Quoad verba, ut *ecce virgo pariet*) Mat. 1. ex Isaia 7. 2. Quoad *sensum* & non verba, ut Tu *Bethlehem, non Minima*) Mat. 2. ex Mich. 5. 2. Tu *Bethlehem parvulus es*) 3. Tantum quoad *typum* impletum, ut *Ex Ægypto vocavi filium.* Mat. 2. ex. *Hos.* 11. 1. 4. Quoad *Analogiam*, sic Matth. 15. 7. Bene *Prophetavit* de vobis *Isaias*) c. 29. 13. *Populus hic me labiis honorat*) Quia perstrinxit illud in *hypocritis* illorum temporum, quod *Pharisæis* postea ad amussim competebat. 5. Παλιλικῶς sive indefinite. Ita—nunquam legistis *quia* ex ore *Infantium & Lactantium perfeciſti laudem*? Mat. 21. 16. 6. Ακριβῶς *punctim* seu *praecisè*, ut cum *videritis abominationem desolationis*, qua *dicta* est à *Daniele.* Math. 24. 15. ex Dan. 9. 27. 7. Ἀθρόως confertim vel summatim. ut *Dicite filiæ Sion*, ecce *Rex tuus venit sedens super Asinum*) Matth. 21. 4. 5. ex Isaia 62 11. & Zach. 9. 9. Ita hîc *impletum* dicitur, quod *punctim* habetur apud *Zachariam* & *Jeremiam*; scilicet de *Emptione agri* Jer. 32. 9, de *pretio* Zac. 11. 12. citatur verò *Jeremias* solummodo ut *nominatior.*

Ob. 3. Marci 13. 32. Interponuntur hæc verba Neque Filius) ab *Arianis* (inquit Ambrosius) de fide lib. 6. c. 7. & urgentur à *Socinianis* ad probandum *Christum* non esse Deum, *Patri* æqualem quia non *omniscius.*

Sol. De aliquibus *exemplaribus* loquitur S. *Ambrosius* non de *omnibus.* 2. Nec hinc aliquid exculpent *Sociniani* contra *Salvatoris* Deitatem, *Non scit Filius*) nempe *hominis*, qualem illum oculis tunc intuebantur, sed quà *Dei filius* non negatur scire omnia æque ac *Spiritus Sanctus*, qui scrutatur omnia, etiam arcana *Deitatis* 1. Cor. 2. 10. 2. Unde cum dicitur de *Die* illa & *hora nemo scit. Nemo*) id est *nullus Creaturarum*, nec *Filius* h. e. *Hominis* qua talis; vid. *Parei Annot.* Mar. 13. 32.

Ob. 4. Manifesta occurrit *contradictio* in *Christi Genealogia* inter *Matthæum* & *Lucam*, Asserit enim *Matthæus*, *Jacobum* fuisse

se *Josephi* Patrem c.1.16. *Lucæ* verò *eundem* fuisse Eli *filium* c.3.23.

Sol. S. *Lucas* non negat *Josephum* fuisse *Jacobi* filium affirmat tantum illum fuisse τῷ ΗΛΙ quod exponi potest *Generum*, quia *marito* erat B. *Virginis Heli filiæ* naturalis; unde sequeretur ex *notis Genealogiis* non negandum *Jesum* fuisse *promissum* semen, quia sive *Josephi* (ut falso putabatur) sive aliàs *Mariæ* esset *filius*, Ab *Abrahamo* & *Davide* dixit *prosapiam*, à quibus *Messias* erat expectandus.

Ob.5. In *Genealogia* Salvatoris à B. *Luca* contexta, recenſetur (*minus* ut *Arphaxad* filius contra fidem *Canonis* Hebraici Gen 11.11. & *filius* (quod intertumpit, *Chronologicum*, Paralip.1.16. Ergo aut *corrumpitur* hic textus V.T. aut *Novi*.

Sol Dicunt vulgo B. *Lucam* hic ſequi *Septuaginta* ut tam *Judæis* receptiores, ad declinandum ſcandalum, quod innuit cum dicit (*ut putabatur*) Atqui *parenthesis* illa reſtringitur tantum ad *relationem* inter *Josephum* & *Jesum*, non extenditur ad *omnes majores*. Et *Evangeliſtam* tantum excuſat, non *textum* liberet ab interpolatione. 2. Fatendum igitur hic *duplicia* eſſe *Librariorum*, quod antiquitus in textum irrepſit, nec ut granum *Zizania* evellitur, ne tubetur triticum. 3. In vetuſtiſſimo exemplari *græco Bezæ*, non comparuit hic *Cainan*, & furcillatur a *Grotio*, & aliis ut apertè ſuppoſitus.

Ob.6. Abraham pro *Jacobo* ſubſtituitur ut fatentur *Beza* & *Piſcator* Act.7.16. Siquidem *Abrahæ* non emit *ſepulturam* à Filiis *Hemor*, ubi *Sechem*, ut conſtat Gen. 23.16. ſed *Jacob*. Gen. 33.19.

Sol. Duplex *emptio* & *ſepultura* hic conglobantur, ut ſit in *notorum* relatione. *prima* erit *Abrahami* a filiis *Heth*. Secunda *Jacob* a filiis *Hemor*, *textus* ſi ſic legatur Tranſlati ſunt (nempe patres noſtri, in *Sichem*) *Emptum* a *Jacob* tantum agris, & *poſiti* in *Sepulchro*) non *omnes* ex illis ſed *Jacobus*, & alii ipſius *filii*, (præter *Joſephum* cujus oſſa tenuit *Sichem* Joſ. 24.23.) Quod emit *Abraham* non *agrorum* ſed *argenti* pre-

Joſeph. Antiq. l. 2. c. 4.

tio, ab *Ephron* filio *Seor* τῶν Χετταίων) hic interponendum (omissum usitato *illepsi*) præter *illud*) quod enim *Iacob* a filiis *Hemor* patris *Sichem*, & sic omnia consentiant, vid. *Iuninium* in parall.

*Ob.*7. 1. *Jo.*5.7. Testimonium de S. S. *Trinitate*, est suppositicium idioque illud non habent *Syrus*, *Arabs*, aut *Lutherus* in suis versionibus; nec agnoscunt patres, *Chrysostomus*, *Hilarius*, *Augustinus*, & alii apud *Bellar.*

Sol. At habent *vetustiora exemplaria graca* & probatiora, urgent *Athanasius* & *Hieronimus* in Criticis versatior., qui illum expunctum fuisse ab *Arianis* contendit, quia non potuerunt vim ipsius eludere, & nisi admittatur, nullus erit sensus verborum insequentium, & *Tres sunt qui testificantur in Terra*) quæ præsupponunt tres testes præcessisse, qui non erant ex *Terra*, & distinctio v. 9. inter *testimonium Dei* & *hominum* idem astruit. 2. *Luthero* quod hic defuit supplent *Lutherani*. 3 Quin & non tam effrontes sunt *Socinians*, ut in *Translatione* sua *Germanica* testimonium hoc omittendum censerunt.

QUÆSTIO IV.

An versio vulgaris Latina sit Fontibus æquanda, & cæteris omnibus Translationibus præferenda?

CAnonizavit hunc Textum *Concilium* Tridentinum Sess. IV. non ut *erat*, sed ut postea erat corrigendus, illud tandem accidit post annos circitet 46. tribus interea *Pupis* morientibus, & prodiit demum per *Sixtum* *Quin-*

Quintum hæc correcta *Editio*. At quomodo (non dico noſtris) ſed *ſuis* tandem ſatisfecit Succeſſor *Sixti*, *Clemens octavus*? Opus utcunque ab anteceſſore, *infallibili* diligentia emaculatum, & ex plenitudine poteſtatis ſub *diplomate* orbi Chriſtiano commendatum, ad *incudem* revocavit; expuncta nonnulla à *Sixto*, reſtituit, plura mutavit, correxit, ut patet ex *Collatione* exemplarium D. *Thomæ Jameſii* in *Bello Papali*, quæ *prælo vitio* (ut cauſatur *Clemens*) non poſſunt aſcribi, illam autem ſive *Sixtinam*, ſive *Clementinam* Editionem, utcunque ſic *Elimatam* & perpurgatam, præferendam eſſe aut æquandam textibus *Originalibus*, non poſſumus concedere, hiſce imprimis ducti *rationibus*.

1. Tranſlationis *præſtantia* æſtimanda non eſt ab injungentium *autoritate*, ſed à conſenſu cum *prototypo*, ſed *hoc nomine* præfertur *Pagnini* verſio, ab *Aria Montano* dedolata, & in *Bibliis interlinearibus* una cum *Regiis Hiſpanicis* edita & probata palmam propripiet, Ergo Vulgaris hic non obtineat.

2. Vulgaris (prout extat hodie) non ex fonte *Hebraico* V. T. ſed à 72. maxima ex parte emanavit, nec ad fontes erat expenſa, ſed ex collatione multorum *Latinorum* exemplarium, à correctoribus emaculata, Atqui norunt omnes quàm 72. *verſio* interpolata ſit & lubrica, & Tranſlationes æque *incerta* inter ſe collatæ quam ancipitem faciant fidem, abſque *Originalis* directorio. Ergo. *Bellar. de V. D. l. 2. c. 8.*

3. *Addita*, *detracta*, *aliaſve* mutata in emendatis *vulgaris editionis* exemplaribus, illam longe deprimunt, ſub quibuſcunque ferè recentiorum *verſionibus*: conſule Pſ. 68. & Whitaker: q. 2. c. 10.

4. Tot *Barbariſmis* & *ſolæciſmis* ſcatet iſta *verſio*, ut probabilis ſit ea ſententia, quæ aſſerit iſtam primitus à *Græco quodam* in *Latinis* non ſatis verſato *Originem* duxiſſe, unde iſta, habemus in T. V. 1. *Rex virtutum dilecti dilecti, & ſpeciei domus dividere ſpolia*, Pſ. 67. 13. 2. *Ut quid ſuſpicamini montes coagulatos* Ib. v. 17. 3. *Scopite* Spiritum veſtrum ſic in T. N. 4. Filius hominis non venit *Miniſtrari*, ſed *Miniſtrare*.

Matth. 20. 28. 5. In *Resurrectione* neque *nubent* neque *Nubentur*, Ibid 22. 30. Ita 6. *Interpretatoris*. 7. *Aperiantur*, 2. Cor. 4. 8. hujusmodi sunt loquriones & verborum monstra, quæ latinis auribus *genitam* quiddam ingerunt; ex quibus rediculum consarcinavit *textum* Erasmus. Ista vero utcunque tolerari possunt ab iis qui *sensum* potius quam *verba* respiciunt, *Canonizari* tamen vix decuit a *Concilio generali*, nisi *fiatur* (ut loquutus est quidam) in contumeliam omnium Grammaticorum decreto *Concilii* stabiliatur.

Jac. 1. 13.

In Bellar. de V. D. p. 334.

5. Perveruntur etiam in ea non pauca in *veritatis* præjudicium. ut illud *Ger.* 14. 18. erat (*Enim*) *Sacerdos Dei altissimi*, ad statuminandum *Missæ* sacrificium. Illud *Ezech.* 9. 4. *Signa* (*Thau*) super *Frontes* virorum gementium, ad Idolizandum *Crucis signum*. Illud Heb. 13. 16. Talibus hostiis *promeretur* Deus, & ejusdem fermenti cætera, ex quibus *Theologiæ* studiosus *prolixos* sibi contextat *Catalogos*.

6. Neque dehac tamen *Editione* quæ debet esse omnibus *authentica* satis inter *Sixtum* 5. & *Clementem* 8. convenit, ut ad oculum demonstrat D. *Jamesii Bellum Papale*, cui non adhuc prodiit vel probabilis aliqua (quæ satisfaceret) *Responsio*.

7. Decretum est *Iuris Pontifici Dist.* 9. Can. ut *veterum* in hæc verba, *ut veterum librorum fides, ex Hebrais voluminibus examinanda est; Ita novorum utrtai, græci sermonis normam desiderat*: quod confirmatur ex *Patribus* a *Bellarmino* ipso citatis, unde concedit ipse. 1 In corrigendi- *erroribus* Librariorum. 2. In codicum Latinorum *varietate*. 3. In *verborum* aut *sententiarum ambiguitate*. 4. In vocabulorum *energia* & *proprietate* exiscanda (& cur non etiam 5. In *additis* aut *detractis*?) ad *fontes* patere *recursum*. Sed fontes (addit) tum non debent esse *turbidi* quales censet esse Textum V. T. *Hebraum* & *Græcum* N. quod mittere revera est ad tales fontes quales non sunt (ut in dictis evicimus) consultius igitur alii *Decretum Tridentinum*, non extendunt ad *Textus Originales*, sed *collationem* contendunt esse factum solummodo, inter *versiones Latinas*, & hisce omnibus vulgarem esse

Bel. de V. D. 2. c. 1.

prælatam

prælatum; non quod cæteris omnibus sit *accuratior*, sed ut omnes Schola & conventus eorum, agnoscerent se esse *subditos Romanæ Ecclesiæ*, cui tanquam *cœlesti* oraculo, Scripturam ipsam *authenticam* referre tenentur *acceptam*. Unde.

Pro versionis vulgatæ Authentia intercedunt Romanenses,

*Ob.*1. NON credendum est *Ecclesiam* totis *trecentis* vel *nongentis* annis editione Scripturæ *germanæ* caruisse, cum illa sit *columna* & *firmamentum* veritatis, 1 Tim. 3. Sed nulla alia *editio* obtinuit in *Ecclesia* a temporibus B. *Gregorii* præter hanc *vulgatam*. Ergo illa est *authentica* & adhuc retinenda *Bell. de V. D. l.* 2. *c.* 10.

Sol. Non quæritur de *Editionis* hujus *antiquitate*, aut *usu* sed veritate, quæ si desit ob dissensum ab *Originali*, *antiquitas* ipsius, aut *usus* istam parum promovebunt. 2. Supponitur hic illud semper, quod est τὸ πρωτον *probandum*, nempe *Romanam* suo ambitu complecti *omnes Ecclesias*. Annon *Græcis* potuisset esse *prior translatio*. Etiamsi *Romani* illâ caruissent? 3 *Italica* quæ vetustior erat *editio*, aut *pura* erat erat' vel non si probanda erat & *pura*, cur *Hieronymus* rogatur *Damasi* illam emaculavit. Si *non*, cur *Damasus*, vel alius è *Papis* pro sua *infallibilitate* (ut gloriantur) Ecclesiæ non melius prosi, exisset, & infalibilem Editionem mundo exhibuisset, quæ instar columnæ esset vel fundamenti? Videant igitur qui sic argutantur, ne quod *addant Tridentini Papis* suis, *majoribus* detrahant.

*Ob.*2. Veteres *Latini* usi sunt *Editione*, quæ vel *Hieronymi* est, vel certè *communis Italica*. *Italica* si sit, *Augustinum* habet avocatum, ubi dicit eam omnibus esse præferendam. Si autem sit *Hieronymi*, non *Augustini* tantum sed *Gregorii*, *Isidori*

Bell. de V. D. l. 2. *c.* 10. *De Doct. Christ. l.* 2. *c.* 15

ari, Rabani reliquorumque Latinorum insequentium *suffragia* habet *prioritatis & Elogia.*

Sol. Laudarunt veteres *Italicam* ob verborum *tenacitatem & sententiarum perspicuitatem.* Ergo, si prodiret *translatio* quæ verborum esset illâ *tenacior*, & magis perspicua in sententiis, quid ni ista illi *palmam* præriperet? & si *Hieronymo* licuerit corrigere *translationem* adeò *receptam & laudatam*; quid posteros impediret *Instructiores*, quo minus elimarent *Hieronymum*? 2 In *Psalmis* autem, cur non sequuti sunt *Tridentini* translationem *Hieronymi*? qui in N. T. fatetur se nonnullas tantum mendas veteris Interpretis sustaliisse. 3. Et apertus est *Augustinos liberos* N. T. (si quid in *Latinis* varietatibus titubat) *Græcis* cedere oportere, quod ipsum est, quod volumus, *Translationes* nullas a fontium *castigatione* esse eximendas. *Vbi supra.*

Ob. 3. Aliqua *Translatio* ut *Classica* conformitatis gratia, est *Scholis* præcipienda, ut *Aristoteles* solet esse in *Logicis & Philosophicis*, *Euclides* in *Mathematicis* &c. Sed, non aliqua occurrit *versio antiquis intelligendis* tam accommodata, vel a *recentioribus*, ob *antiquitatem*, *simplicitatem*, aut *gravitatem*, æquè ac *vulgatis* suspicienda, Ergo *cæteris* est præferenda.

Sol. Non lis est an *Classica* habenda sit in *Scholis*, sed an ubi *erroneo* inveneatur, ad fontes libere non corrigatur 2. Non mens autem erat *Tridentinorum Græcis* illam obtrudere. 3. A *nostris* autem non rejicitur, *commendata*, sed *imperata* ut *authentica*, *Originalium* examini non *subjecta.*

Ob. 4. *Hebræi & Græci* habuerunt suos *Textus authenticos*, Ergò eodem jure suum etam *authenticam* haberent *Latini*, *Bel.* V. S.

Sol. Originalis & Translationis non est eadem ratio. A *Prophetis & Apostolis* indubitatio a S. S. inspiratis profluxit V. T. textus *Hebraus & Græcus* novi atquis dixerit versionis vulgaris *authores*, aut *primotores*, eodem modo fuisse instructos.

Ob. 5. Male provisum esset *Ecclesiæ*, si in *conciliis generalibus* non extaret *lingua* aliqua aut Editio authentica, qua se invicèm intelligerent, At pauciſſimi sunt qui textus intelligunt

Originales

Originales; ut accidit in *Concilio Arimin.* ubi ob ignorantiam Græcæ Linguæ 600. exclamarunt *Episcopi*, se *nolle hæreticos*, sed *Christum. Bell. V. S.* *Ruff. Hist. l. 10. c. 21.*

Sol. Concluditur hic tantùm quòd textus communis esse debeat in lingua à *Synodiis* intellecta, non quòd ita sit *authentica*, ut ab illa ad *fontes* non admittatur *appellatio*. 2. Quos si ignorent *Episcopi*, peritiores consulant, nec detrahatur *fontibus* authoritas, aut præferatur *translatio* ob illorum *ignorantiam*.

Ob. 6. Indignum est *Christianis* mendicare à *Rabbinis hostibus* suis veritatem. Idem dicere possimus de Græca *Lingua*, Ergo *Norma* authentica de proprio est habenda *Bell. V. S.*

Sol. Prophetas & *Apostolos* durum est in hostium supputare numero. Isti autem sunt quos appellandos solum docemus. Qui verò *cisternas* sibiipsis fodiunt non implendas per *Canales* hinc deductas, videant ne dum *aquas* quærunt, *Cænum* hauriant.

Ob. 7. Ex multiplicatis *Translationibus* Turbaretur *pax* Ecclesiæ, quod *experimento* constat inter *Hæreticorum* versiones varias; Ergò *consultum* est ut una tantùm obtineret, quæ cæteris præponderaret. Et hæc meritò statuitur *vulgata*.

Sol. Translationum *varietas*, textum potiùs elucidat, quàm turbat *Ecclesiam*, quia plus vident *oculi* quam *oculus*. Et quæ ex *uno* non percipitur, ex collatione *multorum* eruatur veritas. 2. *Certantes* de primatu turbent Ecclesiam *Translationes*, non *illæ* quæ non admittantur, nisi quatenus cum *Originalibus* consentiunt. 3. *Ea* autem *lege vulgatam* inter *cæteras* non præ *cæteris* versionibus Latinis, admittimus, ut non sit ulterior de hac re *Altercatio*; tantùm exhibilamus istam Gregorii de *valentia*, & eò contendentium sententiam, *Originales contextus* ad *vulgatam* esse *corrigendos*.

QUEST.

QUÆSTIO V.

An vulgari debeat Scriptura in ea Lingua quam populus intelligat.

QVI tam præfracte altercantur pro *Latina* editione *Vulgari*, vulgari tamen nolunt *Scripturam* in ea Lingua quam *Populus* intelligat, sed quam dilute, constat. Quia.

1. Omnia *fieri* debent in *Ecclesia* ad *ædificationem*. 1 Cor. 14.26. sed nulla *ædificatio* expectari potest ex *lingua* non *intellecta*, quia sic *loquens* erit. 1. Ut *Tuba* incertum edens *Sonum* Ib. v.8. 2. tam quam *laqueus* in *aërem*, v.9. 3. Audienti *Barbarus*. 4. cui *Amen* non dicat *Idiota*, v.16. 5. sed instituendus *nexabitur* loco consolationis. v.21.6. sic ut *furere* existimentur ita docentes. v. 23.7. *Decorum* nullum aut *ordinem* observantes, v.40.

2. Omnium est Scripturas *scrutari* Io. 5.39. quæ *scriptæ* sunt in eorum *doctrinam*, ut per *patientiam* & *consolationem* Scripturarum *spem* habeamus *Rom.* 15.4. At hoc fieri non potest, ex *Lingua ignota*.

3. Laudantur *Beræenses*, qui *Scripturas* quotidie *scrutabantur*, ut intelligerent an *ea* sic se habebant de *Christo*, quæ *Paulus* & *Silas* illis prædicabant. At quomodo hoc *illustre exemplum* imitentur *Christiani*, si *Scriptura* non *publicè* exponatur in ea *lingua* quam intelligerent?

4. Exemplum *Mosis* in populo Dei *instituendo* à nobis est imitandum, quia confirmavit illud *Salvator* suâ praxi Luc. 4. 16. Sed legebatur *Moses* singulis *Sabbatis* oppidatim in *Synagogis* Act. 15.21. quod esset sine *fructu*, si populus non intelligeret quid legeretur.

5. In confesso est *Orientales* Ecclesias, & patet ex ipsarum *Liturgiis* Lingua populo *vernaculâ*, sacra sua *celebrasse*; quid

quid ni igitur fieret in *Ecclesiis Occidentalibus*, cum eadem populi instituendi sit *necessitas*, & *ratio*.

6. Orandum est non tantùm linguâ, sed *mente* etiam & *intelligentiâ*. 1 Cor. 14. 15. Sed quomodo hoc fieri potest nisi intelligas quod petis?

7. Ipsi *Pontifices*, *Muscovitis Slavis*, *Æthiopibus*, &c. concesserunt ut linguâ propriâ sacra sua celebrarent, Hortantur *Chrysostomus*, *Augustinus*, *Theodoretus* &c. Laicos indiscriminatim, ut comparent sibi ipsis *Biblia*, & studiosè in illis legant. Quin & patet in *Decretalibus* Cap. *Quoniam* in *plerisque*. Tit. de *Offic.* Judicis ordinarii. *Innocentium* 3. *Præcepisse*. ut cum in *aliqua Urbe permixti sunt homines diversarum Linguarum, Episcopus provideat viros Idoneos, qui diversis Linguis divina officia* celebrent. Et *Sacramenta administrent diversæ Linguæ hominibus* (agnoscente *Bellarmino*) Non erat igitur cur *Tridentini* hunc panem quotidianum *parvulis* eriperent. Si enim hoc sit *permitiosum*, cur dispensant? Si *non*, cur *Patris Testamentum* à *Liberis* subducunt, vel saltèm *venum* exponunt.

In Coloss. Homil. 9. De Doct. Chr. l. 2 c. 5. De Curand. Græc. affect. l. 5.

De V. D. l. 2. c. 16.

Obiciunt Romanenses.

Ob. 1. A Tempore *Ezræ* desiit lingua *Hebræa* esse vernacula *Judæis*, ut patet *Nehemiæ* 8. 8. ubi 1. *Esra* cum *Sociis legem* exponebant, 2. *Judæi* postea, illud *Salvatoris Eloi Eloi Lammasabacthani* non intelligebant. & 3. Affirmant *Thariſæi turbam* esse *maledictam*, quia legem non noverant, *Jo.* 7. 49.

Sol. Non negatur Linguam *Hebraicam* in Captivitate, ex peregrinorum *commercio*, inter vulgus *Chaldaica* nonnulla contraxisse, & in *Syriacam* (quæ tempore *Salvatoris* invaluit) dialectum degenerasse. Sed indè non inferas, aut *textum* Scripturæ quovismodo fuisse *mutatum*, aut à populo (cui semper *inculcabatur*) non fuisse intellectum. 1 *Es-*

dras autem cum reliquis exponebat populo *sensum* non *verba*, quæ erant satis ipsis *nota* ut patet ex *textu*. 2. Non ex *Linguæ ignorantiâ*, sed ex *Sarcastica petulantia*, Astantes dixerunt Christum *Eliam* inclamasse. 3. *Pharisæi*, non negaverint turbæ, *litera* legis *intellectum*, sed *mysterium* de *Messia*, quod sibi ipsis supercilioſe arrogabant.

*Ob.*2. *Apostoli* non scripserunt in *Linguis* illis *vernaculis*, quibus *Evangelium* prædicabant. Unde *Paulus* ad *Romanos* scripsit Græce, sic *Petrus* & *Jacobus Hebræis*, Ergo *Translatio* in Linguas *vernaculas* non videbatur illis necessaria.

Sol. Græcè *scripserunt Apostoli* quia ista *Lingua* tunc temporis, erat inter cæteras omnes *notissima*, è qua in *vernaculas* facilior fieri potuit *traductio*. 2. Prædicabant genti cuilibet Dei *magnalia*, dialecto ipsis notâ, prout a S. S. Linguarum dono fuerunt cœlitus instructi. 3. Quod si quia *Apostoli* græcè scripserunt, ignota *Lingua* sit in sacris *retinenda*, & *Biblica* mysteria a populo, ea ratione sunt subducenda, cur non potius *Græcè* celebrerentur hodiè *Sacra*, ut reconderentur *mysteria* quam *Latinè*, cum remotior sit ista Lingua à *populari* captu, & minori hoc fieri potuit cum *strepitu*.

*Ob.*3. Obtinuerunt *Hebraica*, *Græca*, & *Latina*, apud *Orientales* & *Occidentales*, postquam desierunt esse *vernaculæ*, ut in *illis*, & secundum *illas*, omnia negotia *Ecclesiastica* transigerentur, Ergo *consultum* est, ut tales *Margaritæ* ulteriùs porcis non prostituerentur.

Sol. Obtinuerunt quidem istæ Linguæ in *Synodis* doctorum intelligentium, non in *cœtibus* populorum ignorantium, & in *controversiis* discutiendis, aut determinandis (ut fit in *Scholis*) non in sacris *celebrandis*, aut *precibus*. Vbi uniuscujusque exercenda est *fides* & *devotio*, sic ut intelligat pro captu quid agitur.

*Ob.*4. Occurrunt in Sacris Literis, quæ *Populo* solent esse *Scandalo*, ut illud *osculetur* me *osculo* oris sui, & *Læva* ejus sub *capite* meo, ut *dextra* ejus *amplexabitur* me. Unde *fœmina* quædam *Anglicana*, ad *Lectionem* cap. 25. *Ecclesiastici*, (ubi Nequam *fœmina* graphicè depingitur) exclamasse fertur (teste

(teste *Bellarmino*) *Istud ne* est *verbum Dei, Immo potius verbum Diaboli* est? 2. Hinc ex *Scriptura* non intellecta prodiisse omnes *hæreses* tradit *Hilarius*, Librum *Hæreticorum* Scripturam vocavit *Lutherus*, & *David Georgius* ex *Batavis* suis *Bibliis*, concluſit ſe fuiſſe *Dei filium*. De V.D.l.2. c.15 De Synodis.

Sol. Paucorum *Abuſus* non debet cedere in plurimum piorum *præjudicium*. nec fulor *famine* firmat dogma, hac ratione vulgaris *exanclaretur Editio*, dum *Jeſuitæ* & alii *torquent* eam docti, ad ſuos errores *palliandos* & *diſſeminandos*. 2. Non *deſtruenda* eſt *Scriptura* quia *Diabolus* & *Hæretici* eam urgent, ſed *vindicanda* ab inſanientium deliramentis & inquinamentis perfidorum, ne *cæci* cæcos præcipitent in *foveam*.

Ob. 5. Diminuitur *majeſtas* Scripturæ, & nimium vili venit, cum linguâ vernaculâ proſtituitur. 2. Latent ibi quædam *myſtica*, & *arcana* vulgo non *communicanda*, ut agnoſcunt *veteres*. 3. Et plurima occurrunt quæ non poſſunt *aliis* linguis exprimi, periculoſæ igitur videantur *Tranſlationes*.

Sol. Majeſtas Scripturæ æſtimatur ex *ſenſu* potius, quam verbis. 2. Nec veteres arcent populum à ſubmiſsâ *lectione* ejuſdem, aut *auditione*, ſed à *curioſa explicatione* & *applicatione* ad privatas *vertigines*, hoc eſt quod reprehendit *Hieronymus*, in *garrulis vetulis*, *ſenibus deliris*, & *verboſis ſophiſtis*, & *Baſilius* in *Culine* Imperatoris *præfecto*. Tuum eſt de *Pulmentis* cogitare & non *dogmata* divina *decoquere*. quibus nos libentiſſimè ſubſcribimus. 3. Iſta autem quæ non commodè tranſferantur ut *Amen*, *Hoſanna*, *Hallelujah*; pauca ſunt, & *uſu* fiunt cuivis *nationi* familiaria. Epiſt. ad Paulinam. Theodor. Hiſt. l.4.c.17.

Ob. 6. Mutantur fere ſingulis *ſeculis* linguæ *vernaculæ*, ut *Latina* in *Italicam*, & vulgo hodie apud Anglos *Wiclevi* & *Chauceri Dialectus* ægrè percipitur, unde neceſſe eſt, ut mutentur *verſiones*, non ſine inſigni aliquo *incommodo*.

Sol. Iſta non ſunt tanti ut mutentur *verſiones*, quæ ex *uſu* perpetuo manent populo *familiares*. Nec mutatio *verbi* aut *phraſeos obſoletæ*, tam ſit incommoda, ut *Populo* denegetur ex *lectione Scripturæ* conſolatio.

Ob. 7. Conſtat *Romanenſes* verſiones *vernaculas* probare, & Laicis *legendas* cum delectu permittere, unde *Duacenſis* tranſlatio. V. T. & *Rhemenſis* N. T. apud *Anglos* proſtat, Ergò injuſtè poſtulantur ob *negatas* vulgo tales *verſiones*.

Sol. Facultatem conceſſam *Epiſcopis à Pio quinto*, ut *indulgerent* aliquibus *plebeiis* Scripturam *vernaculam*, Revocavit *Clemens octavus* (teſte *Azorio*) Quam ſyncerè autem egerunt *Duacenſes* & *Rhemenſes*, in *Anglicanis* ſuis verſionibus, guſtum percipiat quiſpiam, ex hiſce *inſtantiis*. 1. Exod. 34. 30, & 35. ubi noſtri habent, *The skin of Moſes face ſhone, or did ſhine. Pagninus*, Reſplendebat. *Montanus*, promicabat. (quod קרן propriè ſignificat) *Duaſcenſes* reddunt è *vulgari*, *Moſes face was horned*] & ſic *cornutum* illum repreſentant *pictores*, ad vulgi *ſtuporem*, vel *ludibrium*. 2. 1 Reg. 9. 26. *King Solomon made him a Navie of ſhips*] & ſic *vulgaris*, *Claſſem* quoque *fecit Rex Solomon*, quid *Duaſenſes? King Solomon made him a Name*] At error eſt *Typographicus*, ex (*m*) poſito pro *nie*] crediderim, niſi obſtaret nota *Marginalis*, *A name* i. *A Moniment, excuſent* ut *videbitur*. Illud tamen vix excuſabitur *Eccleſ.* 12. v. *ult. God will bring into Judgement for every errour, whether it be good or evill.* Unde lector colligat aliquos *Bonos* eſſe *errores*, annotant igitur ad *Marginem*, *for every errour, hidden or obſcure things.* quæ rectè in *bona* & *mala* tribuas, ſed cur hoc in textu non ponitur? quia vulgaris *Editio* ſive *bona*, ſive *mala* ſit, eſt ſequenda. Ejuſdem cæmenti eſt illud, *Iſaiæ.* 5. 1. *I will ſing to my beloved the Canticle of my Coſen concerning his vineyard. A vineyard was made to my beloved in horn the ſonne of oile.* Illud Gen. 43. *ult. And they drank and were inebriated with him.* Tranſeamus ad *Rhemenſes* N. T. *ſubverſores.* 4. Cur *ſuperſubſtantial bread*, obtruditur in *Oratione Dominicâ*. Math. 6. potiùs quam *daily bread*, ut reddunt apud *Lucam* c. 11. niſi ut de *Tranſubſtantiatione* ex *ſtupendo* tali vocabulo aliquid *ſimplicioribus* inſtilletur. 5. Quid ſibi volunt per tales elegantias? *Beneficence and communication forget-*

Moral. l. 8. c. 26.

not,

not, for with such hostes God is promerited, Heb. 13. 16. Item 6. *Be ye superedified to offer spiritual hosts.* 1. *Pet.* 2. 4. *Postremò* & illud, *I was in the spirit on the Dominical day.* Rev. 1. 10. Annon hæc *Anglica*, æquè *Anglis* rudioribus *obscura* sunt, ac *Latina*? unde *Dictionarium* concti sunt contexere, ut *Anglica Angli* intelligerent, cum potuissent (si Lubuisset) ad captum *conterraneorum* accommodatiùs se exprimere. In toto autem hoc molimine quicquid *praetexitur*, id *agitur*, ne *proselyta* sui in textu nimium sint versati. Nam cum ex *praelectis Bibliis*: nihil de *Papa suprematu*, de *Imaginum*, & *Sanctorum cultu*, de *Purgatorio*, & cæteris à nobis rejectis, quod *fidem* faciat, inveniunt, suspectos incipiant habere suos *Doctores papicolas*, & *Protestantibus* nostris libentiùs auscultare.

QUÆSTIO VI.

De Judice Controversiarum.

An ultima Fidei Resolutio sit in Scripturas Canonicas, vel in determinationem alicujus Interpretis infallibilis?

DEpulsi è subterfugiis, *Apocryphorum*, *Editionum*, & *Versionum* quibus *illaqueare* solent incautiores, ad *magistralem* & prætorium quasi *Interpretem* se recipiant *Adversarii*; qui textum pro arbitratu inflectat. Ita ut nos textui, sic *textus* illi subjiciatur, adeoque per consequens, nos captos habeant tali *ratiocinio*. Sit *textus* vobis (prout contenditis) *sartus tectus*, cùm multiplex interim ipsius obscuritas scrupulos de *Controversiis* injiciat; Quis certum hic non quæreret *Interpretem*, qui litis dirimat, unde *Bellarminus*, *Scripturam* admittit esse *verbum* Dei. Sed ex *restrictione* De V. D. l. 1. c. 1.

lib. 1. 3 c. 3. restrictione, ut *juxta mentem Ecclesiæ Catholicæ explicatur*, de cujus si constaret *visibili & communi* judice finitæ essent omnes controversiæ. *Quatuor* autem hic eriguntur Tribunalia, à quibus denegatur fieri *Appellatio*, 1. *Ecclesia*, 2. *Conciliorum*, 3. *Patrum*, 4. *Papæ*. sed ritè calculis subductis, solus restat *Papa* ut *Dominus totum faciens*. Qui *Scripturam* admittit ut *regulam* (*partialem* saltèm non *totalem*) verùm ad nutum ipsius applicandam & regulandam. Nostri talem non agnoscunt *Dictatorem Enthysiasticum*, in quem ultimæ fidei nostræ fiat *Analysis*, His freti præcipuè argumentis. Quorum

1. Sumitur à *Dictamine salvatoris*, ablegantis singulos, non ad designatum aliquem visibilem & infallibilem Interpretem, Sed ad notum *textum*, *Scrutamini Scripturas*. Jo. 5. 29. non dicit consulite *Papam* meum infallibilem *Vicarium*. Sic agit cum *Legisperito* tentante. In *Lege quid Scriptum est*, quomodo *legis*? Luc. 10. 26. & corripit *Sadducæos errantis nescientes Scripturas* & *virtutem* Dei. *Math.* 22. 29. quæ de Resurrectione, & necessariò Credendis, satis instituere potuissent, absque visibili interprete.

2. Ab *Apostolorum* praxi, *Petrus*, præfert verbum manifesto *oraculo*, ut λόγον βεβαιότερον cui *benefacium attendentes* ut *Lucernæ* in *obscuro loco*, 2 Pet. 1. 19. nullâ habitâ proprii *privilegii*, aut *Papalis infallibilitatis* ratione. 2. *Paulus* per easdem prædicat *hominem Dei perfectum* esse, ad *omne* opus bonum *instructum*. 2. Tim. 3. 17. & 3. Juxta easdem determinatur Controversia de *Cessatione* legalium, *Act.* 15. quæ ab *infallibili Interprete*, expediri potuit minore cum negotio, si aliquis talis ex Christi Instituto tunc temporis Cathedram occupâsset.

3. Laudantur *Beræenses*, S. *Pauli* doctrinam expendentes, ad *Scripturæ normam* Act. 17. 11. non consulentes aliud *Infallibilitatis* oraculum.

4. Patres *Primitivæ Ecclesiæ* nunquam talem agnoverunt *Interpretem infallibilem*. Nec *Papæ* hoc antiquitùs *privilegium* sibiipsis vendicarunt. Sed reprehensos istos fuisse legimus ab *Episcopis* coæqueis, condemnatos in *Conciliis*, non interposito

interpositò hoc *Infallibilitatis* scuto, se invicem lancinantes & majorum *Decreta* & *Decretalia* rescindentes, &c. quod mirum esset evenire inter tales qui *Infallibili* ducuntur spiritu. Quinimo

5. Ipsis *Pontificibus* hodiernis suspectum videtur *hoc* à suis *Sychophantis* attributum illis privilegium. Aliter inter *Thomistas* & *Scotistas*, inter *Jesuitas* & *Dominicanos*, cur non pro sua *infallibilitate* tollent lites? Cur non Scripturæ *nodos* controversos explicant, & expandunt mysteria? Si non possunt, quomodo sunt infallibiles? si possunt, cur non liberant Ecclesiam à tanta mole *Commentariorum*, & *molestiarum*,

6. Judicium tale à quo non admitteretur *appellatio*, cederet non tantum in aliorum omnium *fidelium*, sed ipsius *Textus præjudicium*. Cur enim, *turbam* sic compellaret *Salvator* in re gravissima, Quid à *vobis ipsis* non *judicatis quod justum est*? Luc. 12. 57. & *Apostolus*, *vos ipsi judicate*, 1 Cor. 11. 13. & probate spiritus, 1 Jo. 4. 1. si nullum *discretionis* & *applicationis* judicium in examinandis propositis à *Doctoribus* illis relinqueretur? *Infallibile* autem & *Pythagoricum dixit* hoc prorsus destruit, nec valebit apud me Textus *disertissimus*, prius quam constet ex *infallibili* hoc *interprete* an hoc vel illo *sensu* sit intelligendus, & sic homini potius glossanti quam S. S. in textu loquenti, fides mea niteretur.

7. Posito tali *Interprete* & *ultima* fidei *resolutione*, 1. minum est *Dominum* ipsum hujus tam necessarii *Interpretis*, nusquam meminisse. 2. nec B. *Paulum* in exactissima ista ad *Romanos Epistola*, illos de tanto *privilegio* (vel parenthesi quadam) admonuisse. 3. Nec B. *Petrum* in *Catholicis* suis *Epistolis*, hoc sibi ad *Successores* propagandum *arrogasse*, multò minus (quod scimus) exercuisse. 4. Neglectim saltem si non impiè, ipsius *Successores talentum* illud seu *depositum* illis concreditum disposuerunt, Quatenus per tot secula non exhibuerunt, Dissentientibus *Christianis* de textu, infallibilem aliquam *Scripturæ* explanationem. 5. Nec superest

pereſt aliqua hodie *Controverſiarum* componendi ſpes quæ intercedant inter *Romanam* & alias, putà *Græcam Æthiopicam*, aut *reformatas* Europæas Eccleſias; quia cum textum illæ præmerent, facilè infallibilis *interpres* illum in partes ſuas torqueat. 6. Deſtituerentur aliquoties *Eccleſiæ* in *Paparum* ſuccedentium *intervallis*, aut aborto *Schiſmate*, certo ſuo *interprete* in certam multorum ruinam & ægerrimè eſſet. 7. Afflictis per totum orbem *Chriſtianum* conſcientiis, à quibus tam longè diſtet *præſentiſſimum* remedium.

Objiciunt.

Ob. 1. NON minus proſpectum fuit *Chriſtianis* ſub T. N. ac fuit *Judæis* ſub *veteri*. At ibi in *difficilibus* & *ambiguis* mittuntur hæſitantes ad *Judicem* Sacerdotem *pro tempore*, ſub pœnâ *capitali*, ſi non obtemperent. *Deut.* 17. 8. & Sq. qualis conſtitutus fuit *Amarias*, 2 Chron. 19. 11. 2. Qui *Paſtor* eſt ille unus, præſes *Magiſtrorum*, ultra cujus determinationem nil *amplius* requirendum *Eccleſ.* 12. 11. Quia 3. *labia* ejus præcipuè *cuſtodient ſapientiam*, ut lex requiratur ſicut ab *Angelo* Domini ex *ore ejus*. Mal. 2. 7. ergo multo magis ſub *Evangelio Judex talis* eſt Admittendus.

Sol. Ad *Primum*. Non agitur Ibidem de Controverſiis *fidei*, ſed *ritualibus*, ut inter *Sanguinem* & *ſanguinem* Lepram & lepram, (exprimente textu) quo nomine ablegat *ſalvator* decem *mundatos* ad *Sacerdotem*, Luc. 17. 14. qui tenebatur ſententiam ferre *Iuxta legem* Deut. 17. 11. Nec amplior delegata fuit a *Joſephato* authoritas *Amaria*. 2. *Paſtor* iſte unus non *ſummum* deſignat Judæorum *Sacerdotem*, ſed Deum Scripturæ *authorem* vel *Chriſtum* ex *Romanenſium gloſſis*. 3. Nec indicat locus *Malachiæ* Sacerdotum *infallibilita-*

Vid. Menochi. A Lapide Tirin.

tem

tum sed *efficiens*, sequitur enim in genere *vim* motivam *voluntatis ad actum*, & plurimos *secundarios effectus* in lege v. 8.

Ob. 2. Ecclesia statuitur à *salvatore* supremus Controversiarum *Judex*, Dic *Ecclesiæ*] quam si quis non audierit sit tibi sicut *Ethnicus* aut *Publicanus*, Matt. 18. 17. At *Ecclesia* per se non fert sententiam, sed per aliquem *Prælatum*, ut homo non loquatur nisi per *Os*. Ergo statuendus talis est *prælatus*, qui principue omnes lites *Ecclesiasticas* componat, & quis hic esset præter *Pontifices Romanos*?

Sol. De *Correptione* fraterna agit textus, quæ si non succedat privatim, differenda est ad publicam Ecclesiæ *Confessum*. 2. quam non denuntiat unus *prælatus infallibilis* omnibus Ecclesiis, sed singuli *pastores* propriis suis *Gregibus*, prout in recte constituta *disciplina Episcopatus*, aut corrigendi *facultatem* obtinent. 3. Ad instar Judaicæ disciplinæ quæ *contumaces* excommunicabat, quod non magis spectat ad *Romanum*, quam ad quemcunque *pastorem* Ecclesiæ intra proprios limites.

Ob. 3. At *Christus* constituit *Petrum* Caput omnium *Ecclesiarum*, super *quem* ædificavit suam *Ecclesiam*, cui dedit *Cælorum claves*, Matt. 16. 18. Commisit oves pascendas, Joh. 21. 17. & pro ejusdem ovili fide *precatus* modo, deficeret, Luc. 22. 32. Cujus *Pontifex Romanus* cum sit successor, sibi jure vendicet eadem *determinandi* controversias, & *Infallibilitatis privilegia*.

Sol. Quod conceſſum erat *Petro*, personale tantum fuit *semel* præstandum, & non posteris transferendum, nempe ut qui tam *liberam* de Christo exhibuisset *professionem*, inde *primatum* obtineret, ut quasi claris *clavibus*, *Evangelium* gentibus, quam Judæis primus aperiret ostium. Quod præstitum erat in *Conscientiis* illis *primo* ab illo *habitis*, post *spiritus* sancti descensum, Act. 2. & 3. 2. postea triplex illud *pasce*, nil contulit illi pro cæteris ad *pastelis*, quibus omnibus incubuit eadem *pastoralis* cura, rationem inquit, pastorum illum fuisse in gratiam, à qua crimina *Negationis* illum deturbasset. 3. undenon à lapsu aut erroribus quibusvis, sed à fidei

naufragio, immunem illum servavit Domini oratio; quod & præstet omnibus fidelibus Jo. 17. 20.

Ob. 4. Quod Dominus de *Cathedra* Mosis dicit, intelligi debet a fortiori de Cathedra *Petri*. Nam sic intellexit *Augustinus*. In illum Ordinem Episcoporum qui ducitur ab ipso *Petro*, usque ad *Anastasium*, qui nunc in eadem Cathedra sedet, etiam si quispiam Traditor — subrepsisset, non præjudicaret — *Christianis*, quibus Dominus providens ait de *præpositis* malis, *Quæ dicunt facite*, quæ *faciunt* facere nolite. Matth. 23. Ep. 165.

Sol. Eatenus audiendi erant *Pharisæi* docentes è Mosis *Cathedra* quatenus *Mosis* Doctrinam sine proprio fermento admisto, populo syncere proponebant. Nec aliud quisquam è nostris statuerit de omnino *Pontifice*, Petri doctrinam *urgente*, absque *depravationum*, & superstitionum *zizaniis*, in morem *Pharisæorum*, quos eo nomine perstringit *Salvator*. Matth. 5. & 15. 2. *Augustinus* nil asserit, nisi hominum vitia, veritati verbi non præjudicare, quo minus ab impiis *Doctoribus* plurima bona discamus, quod omnes agnoscunt.

Ob. 5. *Caiphas* impius cum esset *Pontifex* illius anni, *prophetavit* quod *Jesus moriturus esset pro gente*, Jo. 11. 1, 2. *Paulus* ascendit *Hierosolymam* ut videret *Petrum*, Gal. 1. 18. & consulere eos qui erant *in pretio*, ne forte in vacuum curreret, aut cucurrisset, lb. 2. 2. 3. Sic *Saulus* prophetat ratione loci inter *prophetantes*. 1 Sam. 19. 23. Ergo utcunque *Pontifex* potest esse *indoctus* & impius, ratione tamen *loci* aut *dignitatis*, aut consecratæ *Cathedræ*, non permittet, S. Sanctam Ecclesiam, in *fidei* præsertim *controversiis* seduceret.

Sol. Ista nil faciunt ad *Scripturæ* infallibilem *Interpretationem*. 1. Caiphæ *pronuntiatum*, *præter* & *contra* mentem ipsius a Deo *verificatum*, non magis confirmat ipsius in Sacris interpretandis Infallibilitatem, aut transfulit in *Successores*, quam loquela *Asinæ Balaam*, aut *Sauli Enthysiasma* conculit eorum Successoribus Idem *privilegium*. 2. Nec *Paulus Petrum* invisit, ut scrupulos aliquos illi eximeret, vel ut *doctrinam* ipsius tanquam *Judex* supremus confirmaret, sed ut omnibus

omnibus ostenderet, se consensum colere cum reliquis Christi *Apostolis*, quos non *minoris* fecit quam *Petrum*; & profitetur ipsos nihil sibi contulisse, quin & *Petrum* postea Judaizantem coram omnibus reprehendit. Gal. 2. 14.

Ob. 6. *Concilia* eminentiora, à *Pontificibus Romanis* confirmationem semper expetiverunt, 2. *Patres* & particulares *Ecclesiæ* in difficilioribus negotiis *Ecclesiasticis*, illos semper consuluerunt, 3. Imperatores in re *Religionis*, *fasces* suos illis submiserunt. Ergo *infallibile* in talibus determinandis *judicium* illorum agnoverunt.

Sol. Non *confirmationem authoritativam*, sed *fraternum* tantum *assensum*, *consilia* à *Papa* nonnullis *absentibus* aliquando postulaverunt, quæ nonnunquam (ut notum est) *Papas* depulerunt, & *jus* ipsorum *Alios* examinandi & abrogandi adhuc vendicant. 2. *Patres* aliique consuluerunt aliquoties *Romanos* præsules, non ut *Judices infallibiles*, quorum *decretis* & *decretalibus* tenebantur conscientias suas submittere; Sed ut *Arbitros* honorarios, & prudentes, qui priusquam Ambitionis, Superstitionis, & Tyrannidis fermentum, totam corrupisset *massam*, summo erant apud omnes ferè Ecclesias in pretio. 3. Nec minus ab *Imperatoribus* reverentiæ fuerunt habiti, donec aliquis ὁ ἀντικείμενος & ὑπεραιρόμενος, qui extulit se *supra omne* quod *dicitur Deus*, & quod *colitur*. Quæ non *firmandam* ponitis probant *arrogantiam*, quam *authoritatem* probant *infallibilem*.

Ob. 7. *Norma* nil valet, nisi recte applicetur, cum igitur *Scriptura* sit talis *Norma*, quam facilè liber potest ad præconceptas suas *obliquitates* incurvare, Statuendus est necessario aliquis Judex personalis visibilis, & infallibilis, qui certò eam & pro authoritate *applicet*, alioquin nullus *Controversiarum* finis in *Ecclesia* est Expectandus.

Sol. Nec sperari revera debet, cùm fixum semper manebit illud *Salvatoris*, *necesse* est *ut veniant scandala*, Matth. 18. 7. & *Apostoli* illud, oportet *Hæreses* esse, ut & qui *probati* sunt *manifesti* fiant *in vobis*. Unde Ecclesiæ *militanti* nunquam cessarunt vel desituri sunt *hostes Externi*, Lupi rapaces *Domestici*, 1 Cor. 11. 19.

mestici, loquentes perversa, Act. 20. 29. ne *ante tempus* transseat in *Triumphantem*. Interea ex *Salvatoris Classico*, *Arrecte* a falsis *Prophetis*, Mat. 7. 15. & *videte* ne quis vos *seducat*, Mat. 24. 4. unicuique fideli pro sua statione & facultate incumbit; ut conferat quantum potest ad *Commune* extinguendum incendium. 2. Ut tamen hoc *debitis* mediis fiet, & non *tumultuario*, *primo* lites, *deinde* litigantes, æstimandæ sunt, priusquam descendamus ad *componendi modum*. *Lites* solent esse, vel de fidei *Doctrina*, *cultu* divino, vel Ecclesiæ *disciplina*, de quibus non eodem modo est agendum. *Litigantes* etiam inveniuntur, vel *Docti* ejusdem *particularis* Ecclesiæ, vel *diversæ* inter se *Ecclesiæ*, nempe *Orientalis*, & *Occidentalis*. Ejusdem Ecclesiæ *lites domesticas*, componit *provincialis*, aut *Nationalis* Synodus. *Diversarum* Ecclesiarum, & non *subordinatarum*, Concilium *Oecumenicum*, ad typum istius *Apostolici*, Act. 15. Ifformatum. Ibi 1. Conveniant *legitimi* vocati *Episcopi*, aut Ecclesiarum *particularium Deputati*. 2. Statuatur in medio *Scriptura* ut cælestis *regula*, a qua non admittatur aliqua repugnans *declinatio*. 3. Seria sancta & ordinata fiet de *controversiis* disquisitio. 4. Ex ea notetur *consensus*, ut in eo ad quod pervenimus idem *sapiamus*, & in eadem *perveniamus regula*, Philip. 3. 16. 5. Controversiæ quæ supersunt, decidentur per *circumstantiarum* suffragia, quæ si non sufficiant singulis, *primis* est *acquiescendum*, & *exspectandum* donec Deus iis qui aliter sapiunt, id quod rectum est *revelaverit*, Ib. 15. Unde 6. promulgentur *conclusa*. Postolico potius *stylo*, quam *Asiatico*, visum est Spiritui Sancto, & *Nobis*, Act. 15. 28. & peratur. 7. A *Magistratibus* (quorum interest) ut hujusmodi sua *authoritate* muniant ut observentur. 3. *Facto* autem *Judice* infallibili, *supervacanea* hæc essent *omnia*. Ipse audiat, videat, determinet de regula *Scripturæ* non sis tu solicitus, obsequii tantum tuum est, non examinari, magis quam *equus* & *mulus* qui non habent *intellectum*. Sed hoc non est *paratum* esse ad *satisfactionem* omni poscenti, ut *Petrus* præcipit, 1 Pet. 3. 15. Spiritum interim *privatim* non ferimus, *præcipiemus* præter *vocationem*,

e arbitrium, sed præcipientem à legitimis *pastoribus*, non *dissentia decreta*, pro *Mandatis* infallibilitate, *seu dictamine*, ad normam Scripturæ expendenda & probanda. Jurta illud *Lactantii oportet in arte maniosa* (in qua vita tota versatur) Sibi quemque confidere, suoque judicio & propriis *sensibus uti ad investigandam & perpendendam veritatem: quam credentem alienis erroribus decipi, tanquam ipsum cautionis expertem.--- & pecudum more duci.* Instit.l.2.c.8. Nolite *judicare* secundum faciem, sed justum judicium judicate, Jo.7.24.

QUEST. VII.

De Scripturæ perfectione.

An Traditiones non scriptæ admittantur in Scripturæ supplementum?

CUM constet ex dictis, *Scripturam* in fidei *Controversiis* normam esse *Canonicam*, reclamant *Adversarii*, *Regulam* illam esse tantum *partialem* non *totalem*, ideoque indigere *Traditionum* non scriptarum *supplemento*, quæ *pari pietatis affectu & reverentiâ* cum Scripturis *Concil.Trid.* *susципienda* sunt, & *venerandæ*. Nos verò *Traditiones* istas ex- *Sess.4.* travagantes & ambulatorias impugnamus, hisce præsertim rationibus.

1. Quod *præcipio* tibi hoc *tantum* facito *Domino*, nec *addas* quicquam, aut *minuas*. Deut.12.32. rationem attexit *sapiens*, ne *arguaris*, *inveniarisque mendax*, Prov.30.6. Secùs facientem fulminat, *Apocalyptes* c.22.18,19. Ergo Scriptura sufficit ad salutem absque Traditionum *Cabala*.

2. Reprehenduntur *ædificantes* Excelsa *Baalim*, quæ ego (inquit Dominus) non *præcepi*, nec *locutus* sum nec *ascendit*

mundo cor meum, Jer. 19. 5. & 7. 31. ex quibus constat illud *Spirituales cultum* nullum *voluntarium*, quem ipse *non præcepit*, & *verbo* suo stabilivit, posse illi placere, Col. 2. 23.

3. Sine causâ (inquit *Salvator*) colunt me, docentes *doctrinas*, & *mandata* hominum, Matth. 15. 9. at hujusmodi necesse est ut sint *Traditiones*, quæ ab indubitata Scriptura, non habent *firmamentum*. Ergo (saltem *pari pietatis affectu* & reverentia) cum Scripturis, à nobis non sunt recipiendæ.

4. Hæc *Scripta* sunt ut *Credatis*, quia *Jesus* est *Christus filius Dei*, & ut credentes vitam habeatis in *nomine* ejus, Joh. 20. 30. quæ non ad ipsius *Evangelium* sunt tantum restringenda, sed ad *totum* Scripturæ *Canonem* extendenda, qui ad *fidem* & *vitam* consequendam, *absq; Traditionum* glossis, ex *Scriptis*, sufficienter instruit. Quod & ulterius inculcat.

5. *Apostolus*. Omnis *Scriptura* divinitus *inspirata*, utilis est ad *docendum*, ad *arguendum*, ad *corripiendum*, ad *erudiendum*, in *Justitia*, ut *perfectus* sit homo Dei, ad omne opus bonum *Instructus*, 2 Tim. 3. 16, 17. Nec ostendit tantum *unde* ista sunt petenda, sed *ipsa* sufficienter exhibet, quatenus suppeditat ea *omnia* quæ *sapientem* possunt quemvis reddere ad *salutem*, per *fidem*, quæ est in *Christo Jesu*, & ad omne opus bonum *perfectè* instructum.

6. Concinunt *Patres*. Adoro Scripturæ plenitudinem (inquit *Tertullianus*) scriptum esse doceat *Hermogenes* aut timeat illud *væ* adjicientibus. *Sacrilegii* instar esse (docet *Basilius*) putare aliquod divinum esse, quod in *Scriptis* non sit traditum, & alibi. *Infidelitatis argumentum* est, & signum *superbiæ* certissimum, si quis eorum quæ *scripta* sunt aliquid velit *rejicere*, aut eorum quæ *non scripta* introducere. Sic *Hieronymus*, quod de *Scripturis* authoritatem non habet, eâdem facilitate contemnitur, quâ probatur. Et celebre est illud *Augustini* in his quæ *aperte posita* sunt in *Scripturis*, inveniuntur ea *omnia* quæ continent *fidem moresque* vivendi.

Const. Hermogen.
Serm. de Confess. Fidei.
Ibid.
In Mat. c. 23.
De Doct. Christ. l. 2. c. 9.

7. Absurdum est *regulam* imperfectam dare, cum eo nomine tantum non habeatur *regula*. 2. Vel alium expectare

post

post Deum *Magistrum*. Unde *Apostolus*, nihil *subtraxi utilium*. Act. 20.20. non *subterfugi* quo minus annuntiarem *omne consilium Dei* vobis. Ib. v. 27. & *Chrysostomus*. Habes verba Dei, Nemo te potest *sic* docere. 3. Vel ad *Traditiones* transmittere *supplementar ias*, de quorum *Fundamento*, *Natura*, *custodia* & *Numero*, Nil *certi* potest haberi aut sperari. *In Epist. ad Coll. Hom. 9.*

Objiciunt Pontificii.

Ob. 1. CAnonis multos Libros periisse, ut in T.V. libri *Bellorum Domini*, *Nathanis* & *Gad*. Trium millium *Parabolarum*, & *Carminum* quinque millia *Salomonis*, 1 Reg. 4. v. 32. quæ jam nusquam extant, ut nec in T.N. 1 epistola quædam *Pauli*, 3. ad *Corinthios*, cujus meminit 1 Cor. 5.9. & ad *Laodicenses* Coloss. 4.16. quibus accenseri potest Epistola *Salvatoris* ad *Agbarum*, quæ in Canone non habetur. Ergo *Canon* laborat imperfectione, quæ indiget *Traditionum*, non Scriptarum supplemento.

Sol. Libri isti qui sic dicuntur *amissi*, quoad ea quæ sunt ad salutem necessaria, nil continebant quod in *Canonicis* quos habemus, non comprehenditur. (nam non *Iota* unum aut *apex* unus ex lege periit *Mat.* 8.18.) 2. Conducere etiam potuerunt ad *ubertatem* cognitionis *Historica*, non canonis *complementum*, ut alicubi *Augustinus*. 3. In historiis *Samuelis* & *Regum*, & *Salomonis* quæ prostant libris, sufficit necessaria exhiberi. Nec constat *Paulum* ad *Laodicenses* scripsisse, sed illos potius ad *Paulum*, ἐκ τοῦ τίτλου non ἐξ ἐπιστολῆς habet *inscriptio*. Nec cogit textus *Paulum* aliam designâsse, quam quæ tunc scribebat ad *Corinthios* Epistolam. *Salvatoris* ista ad Regem *Agbarum*, est suspectæ fidei, & ad fidem parum spectat. Sic ut absque talibus, ἀγράφοις ἀβλασφήμοις, aut ἀνεξελέγκτοις, *Canon* manet perfectissimus.

Ob.

*Ob.*2. Articulus de 1. *Trinitate*. 2. *Æterna filii generatione*. 3. *Processione* S.S. à *Patre & Filio*. 4. *Descensu Christi ad Inferos*. 5. Mutatione *Sabbathi* in Diem *Dominicam*. 6. *Abrogatione* Legalium, comedendis *Suffocatis*, & 7. postremo de *Pædobaptismo*, sunt ad *salutem* necessaria, sed ex textu *Scripturæ* non possunt demonstrari. Ergo opus est in talibus Traditionis non scriptæ adminiculo.

Sol. Habetur aliquid in *Scripturis*. 1. vel κατὰ τὸ ῥῆτον *expresse*, sive *Axiomatice*, vel quoad *sensum*, implicite sive *dianoetice*. Asserimus autem omnes istos *articulos*, aliave ad salutem *necessaria*, in sacris *Scripturis* non *expressa* (ut sophistice impingit nobis *Bellarminus*) sed *hoc* vel *illo* modo contineri, ut patebit in sequentibus.

De V.D. l.4. c.2.

*Ob.*3. Non ex Scripturis, sed *Universali Traditione* probatur *Scripturam* esse *verbum Dei*, sed hoc credere ad salutem est adprime *Necessarium*.

Sol. Quæstio non est de *Principiis*, sed (ut loquuntur) *Principiatis*. An posità quam habemus *Scripturâ*, opus sit non *Scriptis* aliquibus *Traditionibus*, ad ipsius splendendos *defectus*, in aliquibus quæ sunt ad *salutem* absolute *necessaria*, hic nos *negamus*, Scripturam vero esse *verbum* Dei, ex aliis mediis deducimus, ut constat ex *superioribus*.

*Ob.*4. *Gratia*, *fides*, & *sanctificatio*, sunt ad salutem necessaria, 1 Cor. 13. 10. Eph. 2. 8. Heb. 12. 14. Sed ista in *Scripturis* non habentur, sed extrinsecus adveniunt. Ergo *Scriptura* non continet omnia ad salutem necessaria.

Sol. Continet omnia necessaria, quoad *directionem externam*, non quoad *Regenerationem internam*. 2. Continet *Gratiæ*, *fidei*, & *sanctimoniæ*, plenam *doctrinam*, quæ manuducat nos in omnem veritatem.

*Ob.*5. Apostolus probat & urget Traditiones. 1. Laudo vos, quod sicut *tradidi* vobis præcepta mea tenetis, 1 Cor. 11. 2. 2. Fratres state & *tenete Traditiones* quas didicistis, sive per *Sermonem*, sive per *Epistolam* nostram, 2 Thes. 2. 14. 3. O *Timothee depositum* custodi, 1. Tim. 6. 20. Unde *Hæretici* omnes *Traditiones* sunt aversati, Ergo ab *Orthodoxis* sunt retinendæ.

Sol.

Sol. Oſtendantur iſtæ Apoſtoli *Traditiones*, non *ſcriptæ*, quæ a *ſcriptis iis* quæ habemus præceptis diſcrepant. 2. Duplex tradendi modus, præſentibus per *ſermonem*, abſentibus per *Epiſtolas*, fuit ejuſdem *doctrinæ*, non *diverſæ*, ut alter alterius ſuppleret defectum. 3. Παραθήκην ſeu *Depoſitum Timotheo* commiſſum, nil minus inſinuat quam *Traditiones* non *ſcriptas*. Sed vel *formam* ſanorum verborum de *fide* & *dilectione*, cujus meminit 2 Tim. 1. 13. contra profanas vocum *novitates*, & oppoſitiones *falſi nominis* ſcientiam ut in textu ſequitur, vel *talentum* donorum ipſi concreditum, quæ cum *farragine* non Scripturam Traditionum nil habent commune.

Ob. 6. Pro *Traditionibus* non ſcriptis intercedunt *Patres* 1. *Baſilius* qui diſtinguens inter dogmata *Scripta*, & *Apoſtolica* Traditione in myſterio *dolata*, utraque (addit) *eandem* ad pietatem *vim* habent, & Nemo his *contradicit*, quæ vel mediocrem ſaltèm *Iurinm* Eccleſiaſticorum expætientiam haber. De Spiritu Sancto c. 27.

2. *Chryſoſtomus*, non omnia per *Epiſtolam* tradiderunt *Apoſtoli*, ſed multa ſine literis, eàdem verò *fide* digna ſunt tam *iſta*, quam *illa*. In 2 Theſ. 2.

3. *Auguſtinus*, Quod univerſa tenet *Eccleſia*, nec *Conciliis* inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi authoritate *Apoſtolica* traditum rectiſſimè creditur, ſic & alii tam *Græci* quam *Latini*. De Baptiſ. cont. Donat. l. 4. c. 24.

Sol. Traditio ſumatur vel 1. Activè, vel 2. Paſſivè, Active pro Actione *tradendi*, ſic *Biblia* ad nos pervenerunt ex majorum *Traditione*, quod nullus negaverit. *Paſſivè* deſignat *Doctrinam* traditam, quod fiet diverſimode, vel, *ore* tantum vel *ſcripto* tantum, vel utroque modo. Lis tantum eſt quouſque admittenda ſit *Traditio* non ſcripta, ad *dogmata* fidei *ſtabilienda*. 2. Talis autem cum poteſt eſſe vel 1. *Hiſtorica*, indicans *ritus*, *diſciplinam*, aut *conſuetudines* Eccleſiaſticas. Vel 2. *Exegetica*, explicans quo ſenſu ſcripturæ *obſcuriora*, & *controverſa* à majoribus plerunque erant acceptæ, Vel 3. *Didactica*, complicans quaſi hominum *commenta* cum *textu* indubitato ad ſupplendum illius *defectum* in articulis quibuſdam ad *ſalutem* neceſſariis. Has tertio ſenſu obtruſas

solummodo averſamur, & oppugnamus. 3. Nec aliter intelligendi ſunt *Baſilius*, *Chryſoſtomus*, *Auguſtinus*, ut patet ex inſtantiis adhibitis in locis citatis, unde *Hieronymus*. Quæ abſque *authoritate*, & *teſtimonio Scripturæ*, quaſi *Traditione Apoſtolica*, ſponte repetunt & confingunt, percutit *gladius Dei*: & fatetur *Bellarminus*. Omnia ſcripta eſſe ab *Apoſtolis* quæ ſunt *ſimpliciter omnibus* neceſſaria. De V. D. l. 4. c. 11.

In Agæum 1.

Ob. 7: Eccleſia uſque ad *Moſen Traditione* tantum nitebatur. 2. Et diu poſt *Chriſtum* N. T. *Scripturâ* caruit. 3. Nec *mandatum* extat *Evangeliſtis*, aut *Apoſtolicis*, ut ſcriberent, & quod ex hac parte præſtiterunt, non *ipſis* fuit *propoſitum* ut *plena* eſſet Chriſtianorum *Inſtitutio*, aliter *Catechiſmum* aliquem (ut *Symbolum* Apoſtolicum) concinnaſſent, quod colligitur ex *Euſebio* & aliis, occaſionem cur ſcripſerunt *Evangeliſtæ* indicantibus. Ergo *Scriptura* pro *utili* tantum *commonitorio*, ſeu *Norma partiali* æſtimanda eſt, & non *totali* habenda.

Sol. Non quæritur de abſoluta *Scriptura* neceſſitate, potuit enim *Deus* aliter (ſi placuiſſet) homines *inſtituere*, ſed cum placuerit *ſic inſtituere*, *quæſtio* eſt an *Regula*, per quam inſtituit ſit tàm *imperfecta*, ut ſupplemento *Traditionum* non ſcripturarum indigeat. Hoc: qui aſtruunt, deſtruunt *Canonem* quem tamen ut Regulam *partialem*, admittunt. Canon enim eſt *menſura* non *fallax*, nullam *additionem* aut *diminutionem* admittens (definiente *Varino*) cujus nomen, *Imperfecto* non convenit (urgente contra *Eunomium Baſilio*) ſi autem *addas* ipſi *aliquid* vel detrahas, *ipſum* deſtruis (inquit *Chryſoſtomus*) & ratio redditur à *Platone* ἁπλᾶς ὑδὲν ὑδενὸς μεῖζον quod *imperfectum* eſt *nullius* poteſt eſſe *menſura*. 2. *Inſtantia* autem allatæ, non attingunt quod controvertitur. Nam 1. quid ſi ante *Scripturam*, invaluit uſque ad *Moſen Traditio*? Ergone data nunc erit imperfecta Scriptura, ſine talis *Traditionis* conſortio? aſſerendum potius Scripturam *Traditioni* ſupervenientem, omnia quæ erant in ea neceſſaria, literis conſignaſſe, aut auctæ Eccleſiæ inſerviret. Unde certiori modo pluribus communicarentur, quæcunque à Deo eſſent

L. 1. in c. 3. ad Philip. Hom. 12.

essent *tradita*. Hinc ad *Scripturarum* non *Traditionum* scrutamen ablegat *Salvator*. Aperuit Apostolis sensum ut intelligerent Scripturas, Luc. 24.45. provocatio est *Pharisæorum* tantum ad Seniorum *Traditiones*, Math. 15.2. ut autem *Apostoli* & (qui sequuti sunt) primævi *Christiani*, antequàm extabat N. T. *veteri* firmiter adhæresebant; Ita oportet nos eorum ductu, quæ novimus à *Deo* prodiisse, *scriptâ* amplecti. 3. Nec refert *cur* scripserunt S.S. *Amanuenses* N.T. dùm constat illud *quod scripserunt* divinitus fuisse *inspiratum*. Nec de *methodo Catechistica* nugarentur ii, qui S.S. *Dictamini* norunt se subjicere. Apertè si quod *monstri* alunt afferent hic Jesuitæ, sic rotundè concluderent. *Verbum Dei*, *Canon*, *Editiones*, *Scripturarum Lectio*, & Infallibilis Interpretatio, ita pendent à Romano *Tripode*, ut qui hinc non accipiunt, fidei *Normam* & *Formam*, ad *Hæreticorum* classes sunt amandandi. Ergò nil valet *Scripturarii* cujusvis *commonitorii* partialis *regula*, nisi animetur à succenturiatu papalium *Traditionum*. Quæ quàm *Belle* cohærent cum iis quæ tradidit *Bellarminus* pro firmissima *Scriptura authoritate* contra *Swenkfeldistas* & *Libertinos* De verbo Dei l. 1. c. 2. ostendit facilis collatio *Ameſi* in *Bellarmini Enervati* Frontispicio.

2 Tim. 3. 16. 2 Pet. 1. 21.

CAP. II.

DE COGNITIONE DEI.

Scriptura manuducit ad DEUM, *à quo Scripturam accipimus, & de quo Thesis.*

DEUS est *Spiritus Infinitus, Jehovah, Elohim.* 2. ὁ ὤν, ὁ ἦν, ὁ ἐρχόμενος, *Una* natura *tribus* distincta personis, *Patre, Filio,* & *Spiritu Sancto* 3. Ubi *Filius* à *Patre* ante tempora secularia *genitus.* 4. Ejusdem est cum Patre, *Naturæ, Potentiæ,* & *Æternitatis.* 5. A quibus *Patre Filioq;*, procedit *Spiritus Sanctus.* 6. Persona etiam *Invocanda.* 7. Cujus *ineffabilis* & Individuæ *Trinitatis* Cognitio, & Fides, est absolutè ad salutem necessaria.

Unde

Unde summâ veneratione perpendenda occurrunt.

An
1. *Deus sit Actus purus cui omnia propria attributa sint essentialia?*
2. *Sit Trinitas Personarum in una natura individua?*
3. *Filius sit ab æterno genitus?*
4. *Filius sit ejusdem cum Patre, Naturæ, Potentiæ, & Æternitatis?*
5. *Spiritus Sanctus à Patre & Filio ab æterno procedat?*
6. *Spiritus Sanctus sit Persona invocanda?*
7. *Dogma de tribus distinctis Personis in una individua Deitatis essentia sit fundamentale, & ad Salutem Necessarium?*

QUÆSTIO I.

An Deus sit Actus purus cui omnia propria attributa sunt Essentialia? Aff.

QUIA.

1. ACTUS *purus* est in quo nulla inveniatur *potentialitas objectiva* aut *receptiva*, quæ aliquid ei *perfectionis*, quam non habet conferat, vel quod habet, detrahat. Sed talis est *Jehovah Eloim Adonai* qui *est erat*; & *venturus* est. *Exod.*3.14. *Apoc.* 1. 4. In quo non distinguitur. *Quo est*, & *Quod est*. *Esse*, & *Essentia*, *Actus* & *potentia* ut fit in omnibus *Creaturis* juxta *Philosophos*, *Philonem* Judæum & *Scholasticos*. Ergo necessariò de *seipso* dicit (verba sunt *Philonis*) Ego sum, Qui sum, ac si qui quid post ipsum est, non per *essentiam* sit, sed sola opinione hominum.

Arist. Metaph. l.12.c.3.&6. Aq.part.1a. Libro Quod deterius insidiatur potiori.

2. Apud quem nulla est *Transmutatio* aut vicissitudinis *adumbratio*, is necesse est ut sit *actus purus*. Sed talis tantum est *Pater luminum*. Jac.1.17. non ut *mutetur* sicut filius hominis *Numer.*23.19. cæli mutabuntur ut *operiorium*, Ipse autem *Idem ipse* erit. Ps.102.28.

3. In quo nulla concipi potest Compositio, illud pro Actu puro necessariò est habendum, sed nulla in *Deum* cadit Compositio, quia in omni Composito partes *Componentes* ordine saltem & naturâ, *toto* sunt priores, quod fingi non potest in Deo, nisi quis aliquid priùs *æternitate* statuat.

4. Qui omnia *Dat* & nil *recipit*, immunis est ab omni *accidentali* accessione, quam *aliud* ipsi Conferat. Sed quis

Deo

Deo dedit prior, ut *retribuetur*, &c. Rom. 11. 35. quoniam ex *ipso*, & per *ipsum*, & in *ipsum* sunt *omnia*, Rom. 11. 36. cumque *Beatius* sit *dare*, quam *accipere*, Act. 20. 35. quomodo non ille *Beatissimus*, qui omnia *dat* & nil *accipit*, eoque nomine, nec *auctior* potest esse, vel *diminutior*. *Aug. De Trinit. l. 5. c. 4.*

5. Ex dictis deducitur, Omnia propriè *Attributa* Deo esse *Essentialia*, unde illud *Scholasticorum*. Quicquid in *Deo* est, est ipse Deus, sive *formaliter* intelligatur inesse, sive *eminenter*, firmatur ex *Augustino*. Non percipit Deus *sapientiam* qua fit *sapiens*, sed ipse *sapientia* est. Nam quicquid secundum *qualitates* illic dici videtur, secundum *Substantiam*, vel *Essentiam* est intelligendum, unde sine *quantitate* Magnus, sine *qualitate* Bonus, sine *tempore* sempiternus, &c. rectissimè *concipitur* & *prædicatur*. Confirmat *Scriptura*. Vbi *Deus* dicitur *vita* æterna, 1 Joh. 5. 20. & Deus *charitas* est. 1b. 4. 7. eadem ratio est *veritatis*, *Justitiæ*, *Misericordiæ*, &c. ut de *Deo* in *abstracto* quæ de *Creaturis* in *Concreto* efferuntur, quia *ipsi* sunt *essentialia*, quæ *Creaturis* sunt accidentalia. *Vid. Zanchy. de Trinit. l. 4. c. 7. & Arist. Metaph. l. 12. t. 51.* *De Trinit. l. 15. c. 5.* *Idem Medit. c. 12.*

6. Quæ non possunt *Creaturis* competere *Creatori* sunt essentialia, sed propria Dei Attributa *Creaturis* nullo modo possunt competere, quia ipse *solus* αὐτοσοφὸς *solus* sapiens. Quis in nubibus *æquabitur* Domino? Ps. 89. 7. & gloriam ipsius alteri non dabit, Isa. 42. 8. Ergo,

7. Postremò. Si aliquid esset in *Deo* quod non sit *Deus*, tum illud vel *Creatum* esset vel *increatum*, *Creatum* si statuatur, *corruptioni* & *annihilationi* esset obnoxium, quod cogitatu est abominandum. *Increatum* esse si concedatur, nil aliud potest esse quam ipse *Deus*, quod erat demonstrandum.

Objiciunt moderni Vadiani & Vorstiani.

Ob. 1. HAud aliter de Deo est loquendum, ac in verbo ipsius *scriptum* invenimus (præcipiente *Augustino*) *De Trinit. l. 5. c. 1.*

In Symbolum. Inſt. l. c. 7.

ſtino) de quo *vera* loqui *periculoſum* eſſe ſuggerit *Cyprianus*. Quia nec *virtus* ejus æſtimari poteſt, nec *magnitudo* perſpici, nec *principium* comprehendi, ut inſtituit *Lactantius*; ſed nuſquam occurrit in *Scripturis*, aut *Deum* eſse *Actum purum*, aut *Attributa* ipſius eſse ipſi *Eſſentialia*, Ergo hoc non aſſerendum.

Sol. Sufficit *ſenſum* occurrere, non *verba*, quæ neceſſitas cogit arripere adverſus impugnantium *ſophiſmata*. Sic *Apoſtolus* ex *Poeta* inſtruit *Athenienſes*, Act. 17. & depingit *Cretenſes*, Tit. 1. 2. neque enim qui uſurpat iſtos terminos, *Perſona*, *Sacramenti*, *Actus puri*, & congeneres; Dicatur S. *Petri* violare dictamen. Si *quis loquitur*, *loquatur* ut *eloquia* Dei. 1 Ep. c. 4. 11. modò præſcriptos à B. *Paulo* non excedat *limites*, extra fidei *Analogiam καινοφωνίας* obtrudendo. Rom. 12. 6.

Ob. 2. Quot *formæ* rebus Creatis ſunt *impreſſæ* tot ſupponunt *Ideas* in mente divina, quarum ſunt diſtincti *Characteres*: Sed in rebus *Creatis*, indefinita occurrit ſpecierum *diſparitas*, & *oppoſitio*, Ergo *Analoga* erit *Idearum* diverſitas in *Dei eſſentia*, quæ *Actui puro* non compenant.

Quæſt. 33. A. 16. Aq. p. 1. q. 15. Zanch. Pelan. Beza. Danæus.

Sol. *Platonica* iſta *Idearum* ſpeculatio, utcunque ab *Auguſtino*, *Scholaſticis*, & *plurimis* è noſtris magni fiat; ab *aliis* tamen non probatur. Sed his admiſſis, non multiplicabitur magis in *Deo* aliquid *eſſentiale*, quàm *ſol* ad varietatem exeuntium radiorum, aut *voluntas* ad numerum rerum volitarum.

Ob. 3. In *Actu puro* & omni-ſufficiente, nil inveniatur *dependens* ab *auſpiciis* alicujus extrinſeci *arbitrio*. Sed in Deo deprehenditur tandem *ſcientia Media*, quâ ad ductum *liberi* Arbitrii præcognoſcuntur *futura contingentia*. Ergo omnia *Attributa* Divina Deo non ſunt ut *Actui puro* eſſentialia.

Sol. Scientia iſta *Media* eſt nuperum *Jeſuitarum* Commentum. Quod quatenus *antecedit* decretum divinum, & *poſſibilia* tantum intuetur, cum ſcientia *Simplicis intelligentiæ* coincidit: quatenus verò *futura* reſpicit (utcunque *conditionata*) ad ſcientiam *Viſionis* referatur, atque hæc *ſcientia divina*

vina in ſcientiam *ſimplicis* Intelligentiæ, & *viſionis*, obtinuit ante hac in *Scholis* bimembris Diviſio; nunc vero quo jure, ſcopo, aut ſucceſſu hæc obtruditur *Media*, contractius æſtimes ex *lectione* noſtra 2da, fuſius vero in D. *Twiſſi* operoſo hac de re *volumine*, & *paſſim* in *Rixis* nondum *ſedatis* inter *Ieſuitas* & *Dominicanos*.

Ob. 4. Quæ non ſunt æque *extenſa*, non poſſunt eſſe ejuſdem *Eſſentiæ*, ſed omnia *attributa* Dei non ſunt æque *extenſa*, quia *Omnipotentia* ipſius extenditur tantum ad *poſſibilia*, *ſcientia* vero ad *impoſſibilia*, nam Deus plura *ſcit* quam *poteſt*, ut *fallere*, aut *ſeipſum negare*, & plura poteſt quam vult ut ex *lapidibus* excitare *filios Abrahæ* & *miſericordia* ejus ſuper omnia opera ipſius Pſ. 145.9. Ergo

Sol. Ut *Omnipotentia* Divina extendit ſe ad omnia *poſſibilia* quæ ſunt *infinita*, quatenus plura infinities *fieri* poſſunt; ſic ſcientia dilatatur ad omnia *Scibilia*, quæ *infinitatem* excedere non poſſunt. Ubi igitur hic *inæqualitas*? Idem ſentiendum de *Juſtitia*, & *Miſericordia*, quæ *idem* ſunt in Deo *eſſentialiter*, utcunque ob *varietatem* objectorum *extra Deum* variantur.

Ob. 5. *Affirmantia*, & *Negantia*, *Neceſſaria* & *libera*, non poſſunt eſſe idem *realiter*; ſed talia ſunt plurima Dei *Attributa*, ut *Æternitas* & *Immenſitas*, quæ ponunt *durationem* & excludunt *limites*, *Juſtitia* quæ *neceſſaria*, Gen. 18.25. & *Miſereordia* quæ *voluntaria*. Rom. 9. 18. nec dicas, quod *identificentur* in Infinita eſſentia, utcunque *diſtinguantur* quoad conceptus noſtros, prout referuntur ad *actus extrinſecos* in Creaturis; quia *conceptus* iſte *fictitius* eſt cui res non reſpondet, & vera definitur *propoſitio*, quæ pronunciat uti res eſt, falſa contra.

Sol. Triplex hic obſervanda eſt *diſtinctio*, vel. 1. *Rei* a *Re*, ut *Petri* a *Paulo*. vel. 2. *Rei* in *Re*, ut *ſedulitas* a *devotione* in *Martha*. vel, 3. *Rei* a *ſe*, ſic *Matheus ſedens*, diſtinguatur ab *Ambulante*, è quibus ultima tantum ſeu *modalis* inter Dei *Attributa* dignoſcatur, quæ non a rerum *diverſitate*, ſed a reſpectuum varietate ducit originem, *Reſpectus* autem diſtin-

 gnant

guant tantùm, non componunt, ut *paternitas*, & *Dominium* non alium reddunt, sed aliter disponunt *possidentem* sine reali in ipso mutatione.

Ob. 6. Ubi *motus*, ibi *mutatio*, & ubi *mutatio* Decretorum, ibi aliquid intervenit, quod *simplicitati Perfectionis* non convenit. Sed Deus dicitur *appropinquare*, & elongari Jac. 4. 8. & mutâsse quod decrevisset de *Saulis* regno. 1. Sam. 13. 13. & Morte *Ezechiæ*. 2. Reg. 20. 1. & Isaiæ 38.

Sol. Motus *propriè* illi non attribuitur qui est *ubique*, nec *mutatio* Actui purissimo, qui ad nihil potest esse in *potentia*. Metaphoricè tamen hujusmodi *de Deo* in Scripturis dicuntur. Sicut Sol dicitur *intrare domum* vel exire, in quantum *Radius* ejus pertingit ad domum. Sic dicitur Deus *appropinquare* ad nos, vel *recedere* à nobis in quantùm participamus influentiam Bonitatis ipsius, vel ab eo deficimus, ut habet *Aquinas*. 2. Decreta verò de Regno *Saulis* & *Ezechiæ* morte, non determinata fuerant simpliciter, sed per certa media exequenda, pro quorum etiam præstituto interventu ita singula evenirent, ut nulla in *Dei Decretis*, sed in *rebus transactis* inveniretur Mutatio, ubi observandum, *creatas volentes* à *Rebus volitis*, sed res *omnes volitas* à *Divina voluntate* dependere.

Part. 1. *q.* 9. *ar.* 1.

Not. ad Disp. de Deo dist. 3.

Ob. 7. Omnimodam *Deitatis* perfectionem oppugnant hæ *Vorstiana*. 1. Deum aliquo sensu esse corporeum, ut affirmarunt *Tertullianus*, & *patres*, nec negat *Zanchius*. 2. Admittere in *æternitate* sua, præsentis, præteriti, & futuri temporis *successionem*. Apoc. 1. 4. Dan. 7. 33. 3. Non esse *essentiâ* sua *infinitum*, vel *omnipræsentem*; quia sic nec ab Angelis, aut hominibus facie ad faciem esset conspiciendus, contra illud 1, Jo. 3. 2. Apoc. 22. 4. (cum *finiti* ad *Infinitum* nulla sit *proportio*) & Indignum majestate divina, rebus *vilibus*, *sordidis*, & *abominandis* essentialiter inesse, aut adesse.

Sol. Corpus sumitur, vel *propriè* ut opponitur *spiritui*, quo sensu nec *Anima*, aut *Angelis* multo minus *Deo* adaptetur, qui non tantùm *spiritus est*. Jo. 4. 24. Sed *pater spirituum*, Heb. 12. 9. vel 2, *Catachrestice*, quatenus *substantiam* designat.

signat vel *entitatem*, inani *Phantasmati*, aut non enti contradictoriam, hoc posteriori sensu excusat *Tertullianum Augustinus*, *Corpus potuit nominare, quod videlicet non sit inane, sed sit aliquid quod ubique totum sit*, atque ita intelligendi sunt *patres*, quos non rejicit *Zanchius*: Sed declinandas esse tales *καινολογίας* piè & prudenter monet *quidam*. 2. In *Æternitate* designare *prius* & *posterius*, est infinitati ponere limites, nec loqui cum *Scriptura*, quæ mille *annos*, ut Diem *Hesternum* ad captum nostrum, in calculo æternitatis supputat. Ps. 90.4. 3. Omnipresentiam, & immensitatem Dei *calo terminare*, quia inter *orandum*, ad *Calum* omnes fere gentes attollant oculos, non tantum textui Adversatur, *excelsior* cœlo est, & quid facies, profundior inferno, & unde cognosces? Longior terrâ mensura ejus, & latior mari, Job. 11. 8.9. quibus concinnunt ista, Ps. 139. 8. & Jerem. nunquid non *calum* & *terram* ego impleo? c. 23.24. Sed & non causæ pro causa sophisma obtrudit. Quia *Calum* inter orandum (plerunque non semper ut *publicanus* Luc. 18. 13.) suspicimus, vel 1. salvatoris exemplo, vel 2. ad testandum quod ea quæ sursum sunt quærimus non quæ super terram, Col. 3. 1. 3. vel quod majestas divina effulget ibidem glorioſior. Quæ 4. non magis imminuitur in rebus (quas permeat) vilissimis; quam sordidatur *sol* a *fimeto*, quod intemeratis illústrat radiis, & ab *Angelis* conspicitur, non pro infinitatis *interminabilitate*, sed pro intuentium *modulo*.

De Hæres. c. 86 Brochman. de Deo. & SS. Trinit.

QUÆST. I.

An ſit Trinitas perſonarum in una Deitatis Natura individua.

UBI quæritur *Unitas* Trinitatis; *Patris* ſcilicet, *filii*, & *Spiritus ſancti*, cum modeſtia, & tremore atque attentiſſimis auribus & devotis eſt auſcultandum. Quia nec *periculoſius* alicubi erratur, nec *laborioſius* aliquid quæritur, nec *fructuoſius* aliquid invenitur, ut habet patrum *Acutiſſimus*. Quod ut pro modulo diſtinctius præſtetur, pro conceſſis habenda ſunt tria, in quibus inter omnes convenit, 1° *unum numero* tantum eſſe *Deum*, quare non opus erat ut *Bellarminus* ad hoc probandum, in hac lite, tantum *otii* & *operæ* per totum fere *librum* 1um. de *Chriſto* inſumeret 2° *Nomina iſta* tria, *Patrem*, *Filium*, & *Spiritum Sanctum*, in Scripturis expreſſè occurrere. 3° Nihil hic tanquam de fide admittendum, quod non vel *expreſſè* in ſcripturis invenitur, vel per certam *conſequentiam* deducitur, unde prævaricantur *pontificii*, qui ad *Traditionem non ſcriptam* in hoc dogmate ſtatuminando ſe recipiunt. Sic ut *nodus* reſtat præcipuè controverſus. *Qua ratione* Deus natura (ut ita dicam) *unißimus* credatur nihilominus eſſe *Triunus*. Quod Affirmamus nos his comprimis ducti *Argumentis*, quorum.

De Trinit. l. 1. c. 3.

Bellar. de. v. D l. 4. c. 6.

1. *Primum* ſumitur ex V. T. 1. *faciamus hominem* ad *Imaginem* & *ſimilitudinem noſtram*. Gen. 1. 26. ubi נַעֲשֶׂה (*Faciamus*) denotat *pluralitatem*, non *creaturarum* extra loquentem ut illi eſſent *cooperarii* in Hominis fabrica, Ergo *concreantium* intra ſe. At qui nam illi, niſi *ſpiritus* antea *nominatus*. ver. 2. & λόγος ſive *filius* per quem etiam fecit & *ſæcula*? Heb. 1. 2.

Quorum

Quorum *unitatem* ostendit ulterius *Imago singularis*, non *Imagines*, unde *Trinitatis Trinitas* conspicua fit in primo rerum *ortu* quod 2. repetitur Psal. 33. 6. *verbo Domini cœli firmati sunt*; & *spiritu oris* ejus omnis virtus ipsorum. Ubi *Jehova*, λόγος *spiritus*, sunt Ipse *Elohim*, qui in *principio* creavit *cælum & terram* Gen. 1. 1. Huc 3. τρισάγιον *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Isaiæ* 6. 3. à patribus nonnullis refertur, ex quo *Judæi* quidam *Trinitatem* Agnoverunt apud *Galatinum* & *alios*. Sane quod de Majestate *Jehovæ* prædicat *propheta*, applicat *salvatori* evangelista. Hæc dixit *Isaias* quando vigit gloriam ejus & loquutus est de eo Jo. 12. 41. & *spiritui sancto*, *Lucæ* Act. 28. 25. quo spectent & ista, ubi est Deus *Factores* tui Job. 35. 10. memento *creatorum* tuorum Eccles. 12. 1. quia *conjuges* tui, *Factores* tui Isa. 54. 5. quod de S. *Trinitate* dictum notat *Junius*; cujus notitiam aliquam obscuram & involutam, probabile est *Platonem* alioque philosophos apud gentes, à *Judæis* hausisse.

Q. Simeon. Ben. Jochai. verit. Cath. l. 2. c. 10. Mornæus De verit. Relig. l. 7. c. 6.

שמי
בוראיך
בעליך
עשיך

Conf. Morn. de Relig.

2. Luculentiùs hoc firmatur in N. T. ex *salvatoris Baptismo*, Math. 3. 16, 17. ubi tres distinctæ manifestantur *personæ*, distinctisque nominibus, & actionibus personalibus: *Pater* enim è cœlo loquitur, & *de filio* testatur, *filius* è *Jordane* ascendit, & turbæ fit conspicuus, & *Johannes* videt *spiritum* descendentem in *ipsum*, & manentem super eum Jo. 1. 32. idque non levi tantùm motu (ut nugantur *Sociniani*) sed *corporali specie* ut habet Lucas. c. 3. 22. Istas autem *personas* ejusdem esse *authoritatis*, & *excellentiæ* probat.

Σωματικῶ εἴδει.

3. Baptismi nostri *Institutio*, Docete omnes gentes *Baptizantes* eos in Nomine *Patris*, & *Filii*, & *Spiritus Sancti*, Math. 28. 19. conjunguntur hic *tres*, quibus æqualiter *cultum* nostrum, & *obsequium* spondemus. Baptizamur autem, non in ipsorum *Nomina*, sed *Nomen*, quod *essentiæ unitatem* denotat. Unde argumentum, in cujus Nomen *Baptizamur* is est *Deus* Altissimus. Unde Apostolus *Deum*, *Fidem* & *Baptismum*, ut se invicem *inferentia connectit*, Eph. 4. 5. sed in nomen *Patris*, & *Filii*, & *Spiritus Sancti* baptizamur, ubi *articuli* τῆς] & *particulæ* καὶ] excludant omnem *inæqualitatem*. Ergo

Pater, Filius, & Spiritus sanctus, sunt unus ille *Deus* Altissimus, tàm respiciendus in *recreatione* per *Baptismum*, quàm in primæva *creatione* ad suam *Imaginem*.

Calv. Inst. l. 1. c. 13. §. 16.

4. Argumentamur, cum venerit *Paracletus* quem *ego* mittam *vobis* à patre, *spiritus* veritatis, ille *testimonium* perhibebit de me, Jo. 15. 26. *Paracletus* missus, *Filius* mittens, *Pater* à quo *missus* nominibus *distinctis*, & *actionibus*, distinctè hic occurrunt ad complementum operis redemptorii, quod ascribendum est *soli Deo* absque creaturarum interventu. Ergo *Pater, Filius*, & S. S. sunt *solus* ille Deus *triunus*. Ubi *missio*, & *exequutio* ostendunt tantùm *ordinem* inter *personas*, & *appropriatorum* distinctionem, non *essentiæ*, aut causalitatis *diversitatem*.

5. Accedit Benedictio Apostolica, *Gratia Domini nostri* Jesu Christi *& Charitas Dei*, & *Communicatio spiritus sancti* sit cum omnibus vobis Amen. 2 *Cor.* 13. 13. A tribus hic optantur *tria*, quæ salutis πληροφορίαν perficiunt sub *distinctis* titulis, quæ ex æquo concurrunt, & tamen ab uno deo hæc provenire agnoscuntur. Ergo, *Trinitas* agnoscenda est *unius Deitatis*, & unitati in Trinitate & Trinitati in unitate *gratia* à nobis & *cultus* (ut colligit Symbolum *Athanasii*) sunt referenda.

6. Confirmat hoc ulteriùs illud ejusdem Apostoli. *Distinctiones* Donorum sunt, sed *idem spiritus*, & distinctiones *ministeriorum* sed idem *Dominus*, & distinctiones *operationum*, sed idem est *Deus*, qui operatur *omnia* in *omnibus*. 1. Cor. 12. 4. 5. Scopus autem erat *Apostoli*, ut *Corinthios* de donis litigantibus ad *unitatem* suaderet, quod facit hoc *ratiocinio*. Omnia quæcunque habetis, sive *Dona*, sive *Ministeria*, sivè *operationes* miraculosæ, ab *unico Deo* proveniunt, sed ista partìm à *spiritu* sancto, partìm à *Domino* Jesu, partìm à *Deo patre*, qui Deus dicitur κατ' ἐξοχὴν conferuntur, Ergo *Pater Filius*, & *spiritus sanctus*, sunt unus ille *Deus*, in quo oportet vos *unitatem* colere. Nec hìc fingi potest *subordinatio* (ut cavillantur *Adversarii*) nisi *Deum* sibi ipsi *subordinatum* somniarent.

7. Con-

7. Concludit *Johannes. Tres* ſunt *qui teſtificantur in cœlo, Pater, verbum, & ſpiritus ſanctus, & hi tres unum ſunt.* 1. Ep. c. 5. v. 7. At quomodo *unum? conſenſu?* ſic boni *Angeli*, & omnes ſancti unum eſſe ſtatuantur, vel alio modo accidentali dicantur unum? Talis eſt ratio *teſtium terrenorum* qui ſubnectuntur, de quibus non dicitur οἱ τρεῖς ἓν εἰσι, Hi tres *unum* ſunt, ſed οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἓν εἰσιν, in *unum ſunt*, ſeu in unum *conſentiunt*, reſtat. Ergo ut unum ſunt, *eſſentialiter*, & cùm teſtimonium *Patris*, & *Filii* ſit perſonarum, cur *ſpiritus* etiam *teſtimonium*, non eſſet *perſona*, (quod ejuſdem hic ſtatuitur momenti) mirum videbitur? ex quibus concludatur, Tres *Perſonæ* eſſe ejuſdem individuæ Deitatis. 2. Nugantur autem qui textum clamant eſſe *ſuppoſititium*, illum ſiquidem urgent *Athanaſius*, & *Cyprianus* contra *Arianos*, cujus *evidentiam*, cum eludere nullis *tergiverſationibus* potuiſſent, expunxerunt in omnibus (ut videtur) quæ ad manus pervenerunt *exemplaribus* teſte Hieronymo) unde accidit ut à *Nazianzeno*, *Chryſoſtomo*, *Auguſtino*, aliiſque patribus ſequentibus, non attingatur, nec à *Syriaca*, & pluribus *Latinis* aliiſque *Tranſlationibus* agnoſcatur. 3. Ubi interim prodit *ruſuram* ſenſus imperfectus. nam quâ mente, legatur v. 8. inſequente, Et *tres ſunt qui teſtimonium dant in terra*] & v. 9. ſi *teſtimonium hominum accipimus*, *teſtimonium Dei majus eſt*] ſi nulla præceſſiſſet mentio de *teſtibus* in *cœlo* quibuſcum *teſtium* in *terra* fieret collatio? En Indicis expurgatorii ſpecimen, undè conſtat nupenum illud non eſſe *Tridentinorum* Inventum.

Objicium.

Objiciunt Samosateniani, Photiniani, Sociniani, & si qui sunt alii ex Arianorum corte-

*Ob.*1. NOtiones 1. De *Personis*, 2. Subsistendi *Modis*, 3. *ὁμοουσία* sive *consubstantialitate*, & cæteris hujusmodi, quæ ex *Scholarum* profluxerunt *Lucubris*, abiegentur merito ad *inanes* Philosophorum *sedactiones*, quas sufflaminat *Apostolus* Col. 2.8. Atqui fine his non astruitur de Deo *Trino* Doctrina; Ergo *ruinoso* nititur *fundamento*, & è fidei *Symbolis* penitus est exterminanda.

Sol. *Persona* vox habetur Heb. 1.3. Ubi dicitur Filius *character personæ* illius, nempe *patris*, cumque alias constet *Tres* testificari in *eodem* 1 Jo. 5.7. *concreto* ad Abstractum *Trinitatis* terminum licitus est progressus. 2. *Notiones* quæ usurpantur aliæ, eatenus retinentur, quatenus insultibus Hæreticorum retundendis inserviant, ut ex *Logicis* intelligant *Theorematis*, probationes quæ *contra fidem* inducuntur, non esse *demonstrationes*, sed *solubilia argumenta* ut loquitur *Aquinas.* 3. Secus agendum est apud *fideles*, quibus inculcandum est illud *Evangelistæ*, hæc *scripta* sunt ut *credatis*, Jo. 20.31 non ut *torqueatis* ad proprias vertigines. Tolle *Argumenta* ubi *Fides* quæritur (clamat *Ambrosius*) & sepulta optat *Calvinus* Inventa exotica, modo absque his *fides* explicata constaret, quod cum non fiat, non sentiendum tantum est semper, ut dictat *Scriptura*, sed loquendum est *consentienter* ut docet Ecclesia.

Part. 1 q. 1. ar. 8.

De Fidel. 1. c. 5. Inst. l. 1. c. 13. Sect. 5.

*Ob.*2. Vbi sunt *unum* & *tria*, ibi sunt *quatuor* realiter distincta, sed in *Deo* est una *Essentia* & tres *personæ*, Ergo posita personarum *Trinitate*, emergat *quaternitas* in Dei *simplicitate* non ferenda.

Sol.

Sol. Distinguendum hic inter Entia *Absoluta*, & *Entis modos* seu respectus reales. *Quaternitas* oritur ex quatuor *entibus* absolute *distinctis*, sed hic *Personæ* per diversos subsistendi *modos* inter se distinctæ, *Identificantur* in eadem absoluta *Essentia*, à qua non *re*, sed *ratione* tantum differunt, sic ut *alius*, inter *personas* non aliud, & non *aliud* inter *illas* & Deitatem inveniatur, quia *tres* illæ *personæ*, nil *aliud* sunt, quam iste *unus* Deus, qui in *tribus* istis *personis*, diversimodè *subsistit*.

Ob. 3. Contradicit Dogma *Trinitatis* perspicuis *Scripturæ* locis. 1. Hæc est *vita æterna*, ut cognoscant te *solum verum Deum*, & quem misisti *Jesum Christum*. Jo. 17. 3. 2. Nobis est *unus* Deus *Pater* ex quo omnia. 1. Cor. 8. 6. 3. *Unus* est *Deus Pater* omnium, qui est *supra omnia*, *per omnia*, & *in omnibus nobis*, Ephes. 4. 6. Ergo Pater, *solus* & *unicus* dicendus est *Deus propriè*, & *Filius*, & *S. S. derivativè*, & per quandam quasi concomitantiam.

Sol. In 1. Loco τὸν μόνον *solum*] referendum est ad verum Deum] quod sequitur, & *non ad te* [scilicet *Patrem* quod antecedit, sic ut fluat *textus*, Hæc *est autem vita æterna*, ut *te* cognoscant esse illum *solum verum Deum*, vel ut qui es ille *solus verus Deus* (sic *Syrus* exprimit.) Atqui ille solus verus Deus est Pater, *Filius*, & *Spiritus Sanctus*, exclusis omnibus *creaturis*, & *figmentis*, cujus *cognitio* in missio *Filio*, & ab illo præstitis, est ad *vitam* æternam necessaria. In 2. & 3. loco; Antithesis tantum est inter *deos multos* Gentilium, & *unum* verum Deum, non inter *personas*, quæ *essentialiter* sunt ille *unus verus Deus*. ut enim (quod sequitur) *unus* est *Dominus* Jesus Christus, non excludit *Patrem* à *Dominio*, sic quod *Patri* ascribitur, non excludit *Filium*, aut S. S. à *Deitate*. 3. Fatetur *Socinus*, Nomen *solus*] & particulas *Idem* significantes, cum de *Deo* dicantur, nunquam *vos* excludere, qui illi sunt *subordinati*, & *Smalcius*, cum dixit Christus *Deo soli* servies, Math. 4. 10. non *seipsum* exclusit. *Beza in Loc.* *Mistel. p. 273* *Resp. ad 1. partem Smiglecii c. 2.*

Ob. 4. Evertit hæc Doctrina *Tria* rationis *Fundamenta*. 1. *Impossibile* est Idem *esse*, & non *esse*. 2. Quæ in *uno tertio*

ſunt *eadem* inter ſe ſunt *eadem*. 3. Syllogiſmi etiam *expoſitorii* conſequentiam. Siquidem *Pater* idem ſtatuitur cum *Filio*, & tamen non eſt *idem*. *Paternitas* & *Filiatio* ſunt *eadem* res cum *eſſentia*, & tamen non ſunt *eadem* inter ſe, & conceduntur Hæ præmiſſæ, *eſſentia* eſt *Pater*, *eſſentia* eſt *Filius* & negatur tamen *concluſio*, Ergo *Filius* eſt *Pater*.

Sol. Ludicris hujuſmodi *tendiculis* ſatisfaciunt *quæſiuncule* de *Trinitate*, excerptæ ex *Auguſtino*. *Moderni* ſic plerunque occurrunt. Imò oſſibile eſt *idem eſſe* & *non eſſe eadem* prorſus *reſpectu*; ſed in *Trinitate* quæ diſtinguuntur *perſonaliter*, idem poſſunt eſſe *eſſentialiter*, ſic quæ in *uno tertio incommunicabili* ſunt eadem, *eadem* ſunt inter ſe; ut ſi *Petrus* & *Jacobus* eadem prorsùs eſſent cum *Johanne*, eadem prorſus eſſent *inter ſe*, ſed hic *aliter* ſe res habet, *Filius* & *Spiritus Sanctus idem* prorſus ſunt cum *Patre* in natura *individua*, ſed *Natura* illa *individua* eſt *communicabilis*, quia *infinita*, quod creatis & *finitis* individuis non competat: unde *Syllogiſmus* Socinianorum *expoſitorius* imponit, quia ſupponit *Deitatem* eſſe *incommunicabilem*, quæ pro incomprehenſibili *infinitate* communicatur *perſonis*, ſic ut Syllogiſmus propoſitus huc recidit. *Quædam eſſentia* eſt *Pater*, & *quædam eſſentia* eſt *Filius*, Ergo Filius eſt Pater, contra illud, *Syllogizari non eſt ex particulari*. Ita profitentes ſe eſſe *ſapientes*, *vani* & *ſtulti* facti ſunt in *ratiocinationibus* ſuis Rom. 1. 21, 22.

Tom. 3. Edit. Baſ. p. 737.

Ob. 5. *Judæos*, *Mahumetanos*, & *Paganos*, à *Chriſtianiſmo* avertit, dum tam implicato proponit *paradoxa*, de *individuo communicabili*. 2. *Perſonis multiplicantibus* & non *componentibus*. 3. De *relationibus*, & *ſubſiſtentia* modis, *perſonas* conſtituentibus, & hujuſmodi, quæ *attonitos* potius, quam *inſtitutos* accedentes ad *cultum* redderent. contra illud, *Lex Domini ſapientiam* præſtat *parvulis*. Pſ. 19. 8. & ne *invicem* judicemus, ſed hoc judicate magis, ne ponamus *offendiculum* fratri, vel *ſcandalum*. Rom. 14. 13.

Sol. Veritas non *deſerenda* eſt, ut lucremur perverſos aut *averſos*, enitendum tamen eſt ut omnia tranſigantur abſque ſcandalo, *Dato* ſaltem ſi non *accepto*. 2. In talium *inſtitutio-*

Bernard.

ne

ne illud imprimis est inculcandum, ut *Scriptura* fidem habeant, siquidem cùm *fontes* omnis *cognitionis* sint *Ratio*, *experientia*, & *Scriptura*, ut *experimur* multa esse vera quæ *rationem* transcendunt; ita *Scriptura* adjicit plurima, quæ tàm *experientiam*, quàm *rationem* superant. Credendum igitur quia hoc *revelavit* Deus, quem dictat *ratio* esse sequendum in iis præcipuè, quæ captum humanum superant. 3. Non desunt interim in *compertis*, quæ ad *sublimiora* hujusmodi erigant. Homo Dei *Imago*, *intellectum*, *voluntatem*, & *conscientiam* exhibet, *distinctos* inter se, sed *in*, & *cum* anima *essentialiter* unitos; Ita *Sol*, *radius*, & *splendor*, idem sunt & *diversa*; & *unum*, *verum*, & *bonum*, idem & diversa esse quoad quosdam *respectus*, statuunt *Metaphysici*. Quanquàm tutius hic sit, simpliciter *credere*, quam nimis *altum* sapere, ne scrutator *Mla estatis* opprimatur à *gloria*.

Ob. 6. De *Tribus Personis* æquali devotione venerandis *cogitatio* distrahit *invocantis* animum, cui potius ex illis se *applicet*, ut acceptior sit ipsius oratio. 2. Et ne dum *Filium* aut S.S. invocet, *Patris* gloriam obscuret. 3. Et *cultum* uni Deo debitum, inter plures dividat.

Sol. Qui *cogitat* & credit *unitatem* trium personarum, consistere, in ὁμουσία, ἰσότητι, & ἀδιαιρέτῳ, h. e. *coessentialitate*, *coæqualitate*, & arctissima (ut ita dicam) *coinclusione*, juxta illud credite *Patrem in Me*, & *Me in Patre esse*. Jo. 14. 11. Liberabitur per Dei gratiam à tali *fluctuatione*. Cum persuasum habeat, eodem invocationis actu quo filium, Patrem etiam & S. S. invocari. Quò dirigit illud *Nazianzeni* à *Calvino* laudatum, ὑφάπω τὸ ἓν φῶσαι, καὶ πρὸς τοῦτο ἀστραπήσαι, ὑφάπω τὸ τρία διελεῖν, καὶ εἰς τὸ ἓν ἀναφέρεσθαι. Non possum *unum* cogitare, quin *trium* fulgore mox *circumfundar*: nec *tria* possum *discernere*, quin subitò ad *unum* referar. proinde & nos eam personarum *Trinitatem*, ne *Imaginari* in *animum* inducamus, quæ *cogitationem* seorsim distractam detineat, & non ad illam *unitatem* mox reducat. 2. Quanquam fixissimum sit illud, quòd *Pater* omne *judicium* dedit *Filio*, ut omnes honorent *Filium* prout honorant *Patrem*. Jo. 5. 22, 23. *Salvatoris* tamen *methodus* in præscrip-

Inst. l. 1. c. 13. Sect. 13.

Calv. ib

tz orandi *formula* Matth. 6. & Luc. 11. & *Apostolorum* praxis Act. 4. 14. & Ephes. 3. 14. ad Patrem nos præcipuè dirigunt, ut per *Filii mediationem*, S. S. *ductum* & *dona* consequamur. 3. Sic ut *ordini* inter personas in *Baptismo*, & aliàs consignato, *Doxologiæ* & *supplicationes* nostræ convenientiùs respondeant.

Ob. 7. Patres ante Concilium *Nicænum*, hanc de *Trinitate doctrinam* non agnoverunt, nec colligi potest ex *Symbolo* (ut appellatur) *Apostolico*, quin nec *Symbolum* ipsum *Nicænum*, *personas* aut earum *modales* sive *formales* distinctiones exhibeat. *Tres* tantum *res* designant, *Patrem*, *Filium*, & *Spiritum Sanctum*, quod nos non solum *agnoscimus* (inquiunt *Racovienses*) verumetiam constanter asserimus, ita ut ne *Christianum* eum esse posse, qui id ignoret, aut non credat pronuntiemus. Ergo Dogma de *tribus personis* in una Deitate, *Athanasianum* erat *inventum*, in Ecclesia ulterius non ferendum.

In Catech. p. 37.

Sol. Quàm unanimiter inter *Patres*, *Ante-Nicæni* asseruerunt hanc (quam nos hodie amplectimur) de S. *Trinitate* doctrinam; non tantùm copiosè ostenderunt, *Bellarminus*, *Coccius*, & præ Cæteris *Paxillus* in integro hac de re *volumine*; sed profitetur ipse *Socinus*. Nos (inquit) ab istis *patribus* & *Conciliis*, quæ extant *dissentire* non dissitemur. Neque enim abhorror ex *Scriptis* nostrorum hominum, Ostendetur unquam, *eos* asserere, aut existimare, *Scriptores* ante Concilium *Nicænum* (qui hodie extant) *nostræ sententiæ* fuisse. 2. Symbolum verò *Apostolicum* & *Nicænum*, Personas non nominat, quia de *consentialitate* & *coæqualitate filii*, & S. S. cum *Patre*, non de *distinctione* personarum *relativâ*, inter se, erat tunc temporis *controversia*. 3. Quæ *Symbolum Athanasii* Formæ contextum, explicat tantùm uberius, non additiis commentis interpolat. vid. de S. Trinit. Lect. nostram 17.

QUÆST.

QUÆSTIO III.

An Filius sit à Patre ab æterno genitus.

UT quod quæritur distinctiùs hic intelligatur, observandum est. 1. Adversarios (quibuscum agimus) concedere patri æternitatem & personalitatem. Filio, personalitatem sed non æternitatem. Spiritui verò Sancto æternitatem sed non personalitatem. Consentiunt autem nobiscum, 2. Christum esse Patris, æterni filium, non adoptivum, ut fideles ex gratiâ, sed vere & propriè genitum, non humano more, ex mortali semine, sed per Spiritum Sanctum adumbrantem & supervenientem, in B. Virginis utero Conceptum. Sic ut lis sit tantum. 3. In hæc quæstione de ejusdem *Generatione* æterna, scilicet *An Pater ab æterno sit illum genuerit, ut cum Patre Credatur esse Coæternus*; Affirmant hic Orthodoxi Quia

1. Colligitur hoc ex V. T. Dominus dixit ad me filius meus Tu, Ego *hodie* genui te Ps. 2. 7. hoc de Christo interpretatur *Apostolus* Act. 4. 25. de quo additur ad Hebræos. Jesus Christus *Hodie & Heri* Idem est, & in *secula*, c. 13. 8. ut *hodie* in præsenti, & absque termino in *futuro*; sic *Heri* fuit sine initio. In Deo autem quia nil *præteritum* aut *futurum* existimetur, Ergo nec *temporis* mensura, Ergo Hodie, hic æternitatem *denotat*, juxta illud, *Sapientia Jehovæ*, (qualis est *filius* 1 Cor. 30.) erat ante *ullum tempus* Prov. 8. 22. Cujus *exortus*, inde *à principio*, à diebus erat seculi.

Mich. 5. 2. Ergo ut in plenitudine temporis, *Christus factus* est ex *muliere filius hominis*, Gal. 4. 4. Ita antequàm *Montes* fierent, aut *tempora* aliquod *principium*, filius erat *æternus*, *æterni* Patris, ab *æterno* genitus Pſ. 90. 2.

2. Idem confirmatur ex locis, quibus Chriſtus dicitur *Filius* Patris πρωτότοκος non πρωτόκτιστος, *Primogenitus* omnis rei conditæ, non *Primocreatus* inter res conditas, ſic ut in creaturarum Claſſem numeretur, Col. 1. 15. 2. μονογενὴς *unigenitus* Jo. 3. 16. 3. ἴδιος *Proprius* Rom. 8. 32. Cum autem filius *quadruplici* ferè ſenſu in Scripturis occurrit, vel ratione *Creationis*, ſicut *Adam* dicitur *Dei* filius Luc. 3. 38. & *Angeli*, Job. 38. 7. vel 2. *Adoptionis* per gratiam, ut habentur prædeſtinati & fideles Gal. 4. 5. Eph. 1. 5. vel 3. *Generationis* Phyſicæ, ut *Iſaac* filius *Abrahami* Math, 1. 4. Hæc generatio filii inenarrabilis ante ſecula, ſublimioris eſt *theoriæ*, quam *Caro* & *ſanguis* non revelat, Math. 16. ſed *Pater* qui eſt in cœlis, & *unigenitus* ille filius qui eſt *in ſinu patris*, ille nobis expoſuit Jo. 1. 18.

3. Aſtruitur hoc ulteriùs ex *Patris Æternitate*, *Pater* non poteſt eſſe ſine *filio*, filiatio ſupponit *generationem*, poſito igitur *Patre æterno*, neceſſe eſt ut concedatur *æterni* filii, *æterna* generatio, quam prædicat *pſalmiſta*, ad *faciem* ſolis ſive ante *ſolem filiabitur* nomen ejus, Pſ. 72. 17. & ut *Myſterium* inexplicabile proponit *Agur* Ben *Jake* Prov. 3. 4. Quis *Aſcendat* cœlos & deſcendat? Quis colligat *ventum* pugillis ſuis? quis liget *aquas* pallio ſuo? Quis ſtabiliat omnes *fines* terræ? Quod eſt *Nomen* ejus, & *nomen* Filii ipſius quod *ineffabile*. Ergo ante ſecula habuit filium, quod concipi non poteſt abſque *æterna* Generatione.

4. Idem evincit Filii ante omnem Creaturam *præexiſtentia*. Nam qui omnia creavit, ante ſingulas creaturas præextiterit, ſed per *filium* omnia ſunt. *Creata*, omnia per *ipſum* facta ſunt, nempe per מימר אלהי, (quod fatentur adverſarii ſignificare *filium*) & ſine ipſo *factum eſt* nihil quod *factum* eſt. Jo. 1. 3. per eum *condita* ſunt *omnia*, quæ in *cœlis* ſunt, & quæ in *terra*, viſibilia & inviſibilia, Col. 1. 16. per quem mundum condidit. Heb. 1. 2. Ergo *filius* erat æternus,

nus, & per consequens, *aterna* fuit ipsius generatio, unde dicitur *Pater aeternitatis* respectu *Creaturarum*. Isaiæ 9. 6. quia *largitur* ipsis æternitatem, & quomodo æternitatem largiri potest, quam in se non habet, vel *formaliter*, vel *eminenter*?

5. Quicquid *Deo* patri priùs convenit quàm creaturis, id perfectissimâ ratione, *Deo filio* attribuitur, non Ergo cogitanda est hic *generatio* aliqua *physica* ex semine, sed *Hyperphysica* de qua dicatur illud, *generationem* illius quis enarrabit? Isaiæ 53. 8. & ex utero ante *Luciferum* genui te (ut reddunt. 72. & *latinus*) non tàm perperàm (ut nonnulli putant) in qua, *Gignens* genito, *nomen*, *Attributa*, *opera*, & *cultum* imperit, ut sicut *pater* dicitur habere *vitam* in *seipso*: sic filio per generationem istam æternam, contulit vitam etiam *aeternam* in se ipso habere. Jo. 5. 26. ut *generatio* prius *Deo* competeret quàm hominibus, à quo dependet omnium *creaturarum* generatio. *Vid. Mustul.*

6. Filius dicitur *effulgentia* gloriæ, & *character* personæ ipsius patris. Heb. 1. 2. sed *splendor* sive *effulgentia* est *coæva* cum re è qua emanat, ut *fulgor solis*, cum sole; & sic in cæteris. Ergo nil obstat quominùs *Filius* ab *aterno* patre emanans, sit *aeternus*. ἀπαύγασμα ἢ λάμψις ἢ χαρακτὴρ ὑποστάσεως.

7. Aut *generatio* filii (de qua quæritur) Æterna fuit, aut *temporaria*, si *temporaria*, tum in *Conceptione* B. Virginis, vel *ante*; non in *Conceptione*, quià non sic *genitus* sed *factus*, *verbum* Caro *factum* Jo. 1. 14. *factum* ex *muliere*, Gal. 4. 4. ex *Spiritu Sancto* superveniente. Luc. 1. 35. non à *patre* tum primò gignente: Nec *anteà*, in instertitio interì *partum* B. Virginis, & *Abraham*. Imò & *Adam*, quia antequàm *Abraham* erat. (& eadem ratione) antequàm *Adam* extiterit *ipse fuit*. Jo. 8. 58. Ergo *temporaria* non potuit esse hæc filii generatio, concluditur igitur quòd sit *aterna*.

Objectiones

Objectiones Aduersantium punctiores.

Ob. 1. INdignum est Deum generare Filium more animantium, quæ indigent *successione*, Ergo *Deum* ab *æterno* genuisse Filium, non tantum *poeticum* est figmentum (ut illud *Minervæ* è *Jovis* cerebro) sed non *ferenda* inter Christianos *Blasphemia*.

Sol. Argumentum hoc à *Mahumetanis* mutuatum, *distinctio* dissipat inter *generationem Physicam*, & hanc *hyperphysicam*, quæ captum humanum infinitiès superat. *Physicam* habeat sibi *Mahumed*, cum suo *gynicæo*, Et qui eò propendant *Ostrovodianis*; dum nos *mysterium* hoc de *Filio* ante secula à Patre *genito*, *Deo* de *Deo*, *Lumine* de *Lumine*, Deo *vero*, de Deo *vero*, in *Scripturis* revelatum, & *symbolis* consignatum, constanter (ut oportet) credimus & veneremur.

Ob. 2. Si *Pater* ab æterno *Filium* genuerit, aut *existentem* genuit, aut *non existentem*. Si genuerit *existentem*, filius extitit antequàm gigneretur, quod implicat. Si nondum *existentem* genuerit, Ergo Filius aliquando non fuit, sed esse cæpit, & valeret aliud *Arianorum*, erat *tempus* quando *Filius* non erat, quod æternitatem ipsius prorsus intercidit.

Sol. Valet *disjunctio*, in generatione *Physica fluitorum*, quæ motus est à *non* esse, ad *esse*, sed nullatenùs est accommodanda *generationi* huic *transcendentali* non terminandæ; quæ est *Actus* æternus æterni *Patris*, à quo Filius *emanat*, & in quo *immanet*, sine omni præcisione *coexistendo*. unde *Filius* non fuit ante *generationem*, nec cæpit esse per *generationem*, sed semper emanavit à *Patre*, actu *æterno*, & *interno*, ad modum radii, (licet modo eminentiori inplicabili) jugiter à sole *emanentis*.

Ob. 3. Quod *perfectissimum est unum* tantum potest esse, & *unicum*

unicum. Ergo sibi æque *perfectum* non potest generare, quia inde emergerent duo *perfectissima*, quod *implicat*, & illud sic *genitum*, vel *actu* fuit in gignente, vel *potentia*, si *actu*, Ergo fuit antequam generaretur, si *potentia*, Ergo aliquando non fuit *actu*, nec *perfectissimum*, quod est contra hypothesin.

Sol. Non generat perfectissimum, *aliud* à se *essentialiter*. Sed *alium* à se *personaliter*, nam *esse patris* est *esse filii*, & *esse* S. S. licet *esse patrem*, non *est esse filium*, aut *esse Spiritum Sanctum*. Unde *unum* semper manet *perfectissimum* nempe *Deus*, quod tamen non est *unicum* juxta *Hilarium*, quia tribus suppositis est *communicabile*, non *essentia* diversis, sed *relatione* characteristica *distinctis*. Ubi *filius* genitus nec *actu* rectè dicatur, vel *potentia* fuisse in *patre* gignente, sed à *patre*, & *cum* & *in* illo *coexistens*. Consule *Aquinatem* de *cautela* & *modestia* (in hoc præsertim *mysterio* adhibenda) ne ex *verbis* inordinate *prolatis* incurratur *hæresis*, ut *pie* & *prudenter* monet *Hieronymus*.

Ob. 4. Si Deus *Pater* generat *filium*, aut *semper* generat, aut aliquando generare *desinit*, si *desinat* generare, tum quia vel *perfecit* quod voluit, sic genitus *existeret*, sed ut *effectus* genitore *posterior*, vel suspendit *actum generandi*, unde censeatur *mutabilis*, e quibus neutrum est concedendum, vel *semper genrat*, & sic filius semper esset *in fieri*, & nondum adhuc *perfectus*, quod *vacordius* est Imaginari. Ergo admitti non potest talis *æterna generatio*. 1. Part. q. 31. a. 2.

Sol. Generatio hæc per *simplicem emanationem*, ex productione rerum *physicarum* non est æstimanda, ibi producto *genito*, cessat operatio, hic neque *initium* cogitandum est, vel *terminus*, quod imperfectionem non magis arguit, quam si quis *lumen* contenderet esse *imperfectum*, quia semper ebullit e *corpore lucido*. Hoc exemplo *Luminis* utitur *Scriptura* ad hanc *generationem* elucidandam, ubi filius dicitur ἀπαύγασμα *h. e. splendor* gloriæ patris. Heb. 1. 3. talia autem dum *fiunt* sunt, & dum *sunt*, fiunt, unde *Christus* dicitur *Hodie* & heri, ipse & in sæcula Heb. 13. 8. & α, & ω, *principium* & *finis*, qui *est*, & qui *erat*, & qui *venturus* est *Omnipotens* Rev. 1. 8. 21. 6. 22. 13.

Ob.5. Essentia non *generat* nec *generatur*, neque *Relatio*, quod inter omnes convenit. Sed in Deo tantum sunt *essentia* & *Relatio*. Ergo in Deo non est *aliquid* quod generat, aut *generatur*, & per *consequens* filius a *patre* non est ab æterno *genitus*.

Sol. In Deo non tantum *essentia* & *Relatio*, sed spectanda est *persona*, quæ ex his junctis *subsistit*, hæc autem *generat* & *generantur*. Licet seorsim generatio, nec *essentiæ* aut *relationi* attribuatur.

Ob.6. Si Pater ab *æterno* genuerit filium, tum vel *libere* hoc fecit, vel *necessariò*, si *libere*, filius non est Deus, quia *contingenter* genitus, si *necessariò*. Ergo pater agit *involuntariè*, contra illud *quæcunq; voluit fecit*, Ps.115.3. & quid necessitatem *Omnipotenti* imponeret?

Sol. Necessarium & *voluntarium*, utcunque in Deo *conceptualiter* distinguantur, non realiter tamen opponuntur, unde & *necessariò*, & *voluntariò* filium generare dicatur, sic seipsum *intelligit* & *amat necessariò*, & *voluntariò*. *Juste* agit *necessariò* & *voluntariò* Ps. 5. 6. *Necessario* ratione *immutabilis* naturæ, *voluntariò*, respectu *inerrabilis Beneplaciti*?

Ob.7. Doctrina hæc de *æterna* filii *generatione*, non potest cum ejusdem filii *Deitate* consistere. Nam Qui non potest *facere* quicquid potest *Pater*, dici non potest *Deus Omnipotens*. Atqui *Filius* non potest facere (hac ex parte) quicquid pater *potest*, quia non *potest* generare *filium* sibi ὁμοούσιον & *coæqualem*. Ergo posità *tali generatione* non habeatur Deus.

Sol. Potentia Dei est vel. 1. *essentialis*, vel *personalis*. 2. *Personalis* rursus, vel *communis*, vel *Propria*. 3. *personalis communis* competit, vel *tribus* personis in genere, unde illud Schola. Opera *Trinitatis* ad *extra* sunt *indivisa*, ut *Creationis*, *conservationis*, &c. ab omnibus personis unitim præstita; vel *duabus* particulatim, ut potentia *spirandi junctim Patri tantùm* & *filio*. 4. potentia *propria* est *singularum* personarum, ut *generare*, *Patris*, *emanare* à Patre per generationem, *filii*, *emanare* à *patre* & *filio* sive *procedere* per *spirationē*, *Spiritus Sancti*. Quibus

bus positis, non magis impugnat filii *deitatem*, quod non potest generare *filium* sibi consubstantialem, & coæternum; quàm *Patris* infirmatur *deitas*, quod non potest ab alio *emanare*, ut filius, vel *procedere* ut *spiritus sanctus*, quia *propria* personarum, non imminuunt, *communia* essentiæ Attributa, sed supponunt.

QUÆSTIO. IV.

An Filius sit ejusdem cum Patre Naturæ, potentiæ, & æternitatis.

TEnendum est hic. 1. *Controversiam* esse de *Filio*, non *adoptivo* ex gratiâ, vel in tempore *virtute* S.S. in utero B. *Virginis* efformato, sed *ante secula*, à *Patre* genito. Nec quæritur. 2. de Deo aliquo *nuncupative*, aut *secundario*, qualem *Christum* esse agnoscunt Adversarii, sed 3. de Deo *summo* & *unissimo*, qui *Naturâ* sit omnipotens, & *æternus*, qualem filium esse Credimus & asserimus, his præcipuè nixi fundamentis.

1. Qui est ejusdem *Naturæ* cum *Matre*, quatenus *filius hominis*, ejusdem debet esse cum *patre*, prout est *Dei viventis* filius ex confessione *Petri* approbatâ. Mat. 16. 16. *Homo* enim generat hominem, Leo Leonem, nec imbellem generat *aquila* Columbam. sed profitenter *Adversantes*, Christum ex *Matre vere* & *mere* esse *hominem*, sequitur igitur, ex *Patre* eundem *vere* & *genuine* esse Deum.

2. Quem adorat *Apostolus* (*Salvatore* approbante & benedicente) ut Deum suum, & Dominum, is vere & proprie Deus est *æternus*, & *Omnipotens*. Sed talem *Thomas* profitetur *Christum* esse, Joh. 20. 28. qui de Deo *alio* non erat institutus, præter Deum Israelis *summum*. De quo cum Salvator affir-

massset. Ego & Pater unum sumus, Lapidare illum voluerunt *Judæi*, quia (inquiunt) Tu *Homo cùm sis, facis teipsum Deum*, Jo.10.30. & 33. Ergo non pro *Domino* tantum divino, aut *subalterno* (ut contra *Weckum* negatur Socinus) sed pro *Deo Israelis summo*, (quem colebant *Judæi*) *Thomas* Christum agnovit. Nec refutatione dignum est *Nestorianum* illud *Francisci Davidis* subterfugium, *Thomæ* verba, *Domine mi*, & *Deus mi*] admirantis esse, & non asserentis aut invocantis, ac si patrem tantum compellasset, ad miraculi insolentiam, ô *Domine* & *Deus* summe *quid* est *quod video*, & *palpo*! quia evincit textus, & circumstantiæ, non ad alium, quam ad Christum colloquentem, directum fuisse ipsius sermonem.

3. Qui cum esset in *Forma Dei*, non *rapinam* arbitratus est, esse se *æqualem Deo*, in quo omnis plenitudo Deitatis inhabitat *corporaliter*. Ille pro Deo summo, Omnipotente, & æterno, est agnoscendus. Sed *filius* expresse asseritur esse talis, Phil.2.6. & Colos.2.9. ubi signanter ipsi attribuitur τὸ πλήρωμα non θεότητος tantum *divinitatis*, sed τῆς θεότητος *deitatis*; Ergo non solum pro Domino *divino*, sed pro *summo Deo* est habendus.

4. Christus *propriè* & *absolutè* appellatur Deus, non *tropicè*, aut *Symbolicè*, nam qui 1. quoad *Carnem* erat ex *Patribus*, & *Deus* dicitur *Benedictus* in sæcula, *supra omnia*, Rom.9.5. 2. Idem *Deus*. nominatur *Manifestatus* in *carne*, 1 Tim.3.16. de quo 3. expressius *Johannes*, Scimus *filium* Dei *venisse*, & *dedisse* nobis mentem, ut *cognoscamus verum illum*, & sumus in *vero illo*, id est, in ejus *filio Jesu Christo*, hic est *verus ille* Deus & *vita Æterna*, 1 Jo.5.20.

5. Quæ tribuuntur *unico* & *vero* Deo *Israelis* in V. T. in *Novo* de *Christo* exponuntur. Exod.11. adductis vulgò instantiis, tribus tantum insisto. 1. Loquutus est populus contra *Deum* & *Mosen*, Num.21.5. hoc de *Christo* exponit *Apostolus*. Neque Tentemus *Christum* sicut quidam eorum tentavesunt, 1 Cor. 10. 9. 2. Quod ascribitur *Jehovæ*, Adorate eum *Omnes Angeli*, Ps. 97.7. affirmatur de *filio*. Adorent eum *omnes Angeli* Dei, Heb.1.6. 3. Majestas illa *Altissimi*,

quæ

quæ tam magnificè describitur *Isaiæ* 6.1. nominatim *Christo* applicatur. Hæc dixit *Isaias* quando vidit *gloriam ejus*, & loquutus est *de eo*, Jo.12.41. cujusmodi adferantur multa, quæ nullam admittunt Tergiversationem.

6. Totidem adferuntur enuntiata *Apostolica* quæ filio *creationem* rerum omnium ascribunt, & manifestò *Deitatem* ipsius æternam & *omnipotentiam* inferunt. 1. Omnia per *verbum* facta sunt, (quod disertè ibidem Deus dicitur) & absque eo *factum est nihil* quod *factum est*. Hoc erat in principio apud *Deum*, scilicet *Patrem*, ante tempora secularia creaturas commensurantia, Ergo *æternum* est, Ergo *omnipotens*, Ergo (cum unus sit tantum Deus) Idem cum *Filio* & S.S. *unus Creator* rerum omnium est prædicandum & seq. 2. Addit *Paulus*. Per eum *condita* sunt omnia, quæ in *cœlis* sunt, & quæ in *terra visibilia* & *invisibilia*, sive *Throni*, sive *Dominia*, sive *Imperia*, sive *Potestates*, omnia per *eum*, & in *ipso condita* sunt. estque *ipse* ante omnia, & *omnia* per ipsum consistunt, Coll. 1.16,17. unde 3. concludit Author ad *Hebræos*, per quem (scilicet *Filium*) *Hæredem* omnium, *mundum* condidit. c.1. 2. ad quem sequitur *Apostrophe* ex Ps. 102. & *Tu* in principio *Domine* terram *fundasti*, & *opera* manuum tuarum sunt *cœli*, v.10. Jo. 1. 1.

7. Idem concludunt *Attributa* 1. *Æternitatis*, respectu temporis, 2. *Omnipræsentiæ*, respectu loci, 3. *Adorationis*, respectu *Dominii*, & *Majestatis*, quæ nulli nisi *Deo summo* sine blasphemia adaptantur. *Æternitatem* evincit *Servatoris* oratio, *Glorifica me tu Pater* apud *teipsum*, *ea gloriâ*, quam habui apud *te*, *priusquam mundus esset*, Jo.17.5. 2. *Omnipræsentiam*, Nemo *ascendit in cœlum*, nisi qui *descendit* e cœlo, *filius hominis*, qui *est in cœlo*, Jo.6.62. at quomodo potuit esse *in cœlo*, dum hoc loquebatur in terris, nisi esset *Omnipræsens simul* & *semel*, tàm in *cœlis*, quam in terra. 3. Adoratur verò ut *Deus* à *Stephano* protomartyre ipsum invocante, Domine Jesu recipe *spiritum meum*, Act.7.59. quod præcipitur & *Angelis*. *Adorent* eum *omnes Angeli* Dei, Heb. 1.6. unde *consecratum* Deo Israelis *Templum*, suam esse affirmat *Dominus*, Mat.21,13. quæ *Identita-*

tem, Æternitatem, & Omnipotentiam ipsius cum *summo & Altissimo Deo*, contra omnes Blasphemantium *strophas* ἀναντιῤῥήτως demonstrant.

Objiciunt Sociniani.

Ob. 1. Qui accepit *potestatem* ab alio, non potest esse *summus Deus*, quia *Beatius* est *dare* quam *accipere*, Act. 20. 35. sed *Filius hominis* h. e. *Christus Potestatem, Honorem, & Regnum*, ab *Antiquo* dierum accipit, Dan. 7. 13, 14. & *Agnus librum* è dextra *sedentis* in *Throno*, Apoc. 5. 7. & profitetur *Salvator*, *Data* est mihi *omnis Potestas* in cœlo, & in terra, Mat. 28. 18. Phil. 2. 9. Ergo *Filius* non potest esse *summus Deus*.

Sol. Accepit *Potestatem* ut *Filius* à Patre, & quâ Mediator, non quâ *Deus* ejusdem cum *Patre* essentiæ; unde dicit Apostolus, sciat omnis Domus *Israel*, quia & *Dominum & Christum* fecit hunc *Jesum* Deus, Act. 2. 36. non *Deum*, quia talis erat idem cum Patre ab æterno, unde *Danielis* illud & *Apocalypsæ* indicat tantum personarum *distinctionem*, & inter ipsas *Ordinem*, aut *Mediationis* οἰκονομίαν, non *naturarum diversitatem*, quo respectu *Pater* & *Filius* idem sunt. Jo. 10. 30.

Ob. 2. Si Filius sit αὐτόθεος, tum non eandem cum Patre habet *essentiam*, proinde nec *æternitatem*, & detrahitur *Patri* prærogativa, quod sit Deitatis *fons & principium*, à quo cætera omnia primitùs emanant. sed asseritur esse αὐτόθεος à *Calvino, Beza, Simlero*, quos sequuntur alii. Ergo non est ejusdem cum Patre *naturæ, potentiæ*, aut *æternitatis*, sed *diversum* quasi *principium*, quod *Manichæismum* redolet.

Inst. l. 2. c. 13. In Axiomat. de Trinit. Ax. 14. Epist. ad Polon.

Sol. Asserit tantum *Calvinus* contra *Antitrinitarium Valentinum Gentilem*, *filium* non habere essentiam *productam*, sive *secundariam*, à Patris essentia *distinctam* (prout somniabat *Hæreticus*)

Hæreticum, sed eandem cum patre *ingenitam*, quo respectu recte diceretur *Autotheos*: ut explicat *Calvinum Bellarminus*, qui probat illud *Similerii* ut *Catholicum*. Non negamus *filium* habere essentiam à *Deo Patre*; sed essentiam (qualem finxit *Gentilis*) genitam negamus. 2. Non erat igitur cur *Genebrardus*, *Lindanus* & alii, Hæresin *Autotheanorum* hinc excalperent, & *Calvinistis* impingerent. (ubi desideratur etiam *Lutheranorum* candor) eum *Epiphanius* filium αὐτοθεὸν expresse dixerit. 3. Summatim. Filii concipiatur essentia, vel ut *eadem* sit quæ & *patris*, vel ut *eandem* habet à patre *communicatam*, primo respectu dicatur Filius αὐτόθεος, secundo, *Deus* de *Deo*, *Lumen* de *Lumine*, ut *Symbolum* habet *Nicænum*. De Christo l. 2. c. 19.

Ob. 3. Nec Symbolum Apostolicum, vel Decalogus, vel Oratio Dominica, aliquid de *Christi Deitate* præcipiunt, aut insinuant, quæ *credendi*, *operandi*, & *colendi* exactissimas complectuntur formas. Ergo hæc doctrina de *Homoousia*, *coæternitate*, & *coæqualitate Patris & Filii* non videtur esse admittenda.

Sol. In Symbolo Apostolico verbum *credo*] tam *Filio & Spiritui Sancto*, quàm *Patri* applicatum, ostendit trium personarum *eandem* esse Deitatem, in quas *credendum*. nec excluduntur *Filius* & *S.S.* quia Patri appropriatur *creatio*, cum essentialiter in Deo] conveniunt. 2. In Decalogo, eductio *Israelitarum* ex Ægypto, tam *Filio*, quam *Patri*, ut *Domino Deo* illorum ascribitur, & ibidem *Jehovah Elohecha* sacrosanctum includit *Trinitatem* & *Deitatis Unitatem*. 3. In *Oratione Dominica*, *Pater noster*, complectitur *Filium* etiam, & *Spiritum sanctum*, qui jure *Creationis & Redemptionis*, cum *prima persona Pater noster* sunt κατ' ἐξοχὴν vero, ad personam primam dirigitur invocatio, ut in Deitate *fontem & principium*. A cujus ordinis primitate, ad aliarum personarum remotionem non licet argumentari.

Ob. 4. Quod alteri *communicatur*, à *communicante* non retinetur, Ergo si *Pater* filio Deitatem communicat ipse eam exuit, & per consequens non alterius manet *Deus*, nec *invocandus*, quod cogitatu est Blasphemum.

Sol.

Sol. Communicatur aliquid vel 1. *Privativè*, vel 2. *Cumulativè*, *privativa* communicatio locum hîc non habeat, (quemadmodum in creatis, & *similis mutabilibus*) *cumulativa* igitur est hîc veneranda, in qui *Pater* non absolute, sed relate essentiam tali modo impertit, ut *eam* semper retineat, quæ in cæteris personis aliter atque aliter *subsistit*: dum *Filius* à Patre, *Spiritus sanctus* a Patre & Filio æternum *emanant*.

Ob. 5. Filius profitetur se *diem Judicii* ignorare. Siquidem *de Die* (inquit) *illa*, vel *hora* nemo scit, neque *Angeli* in cœlo, neque *Filius*, nisi *Pater*, Mar. 13. 32. Ergo non est *Omniscius*, & per consequens, non Deus ut Pater.

Sol. Sic etiam profitetur. Nemo cognoscit *quis sit Pater* nisi *Filius*, Mat. 11. 27. Sic Apostolus, *Nemo novit quæ sunt Dei, nisi Spiritus Dei*, 1 Cor. 2. 11. inde tamen non sequitur *Patrem* seipsum, vel *Filium* quæ sunt Dei, vel *Spiritum sanctum*, quæ sunt utriusque ignorare. *Nemo igitur scit*] id est nullus creaturarum, qualis tunc ab interrogantibus conspiciebatur & habebatur Christus. hoc tamen non obstat, quin ut *Deus* diem *illum & horam* noverit, ficut & *Spiritus sanctus*, qui profunda Dei scrutatur, 1 Cor. 2. 10. *Solus* igitur non excludit omnes *simpliciter*, sed illos in *certo genere*, quos non *interfuit* scire, & proinde *vigilarent*, ne *dormientibus & imparatis* dies iste superveniret. Quò spectat & illud, non est *vestrum noscere tempora*, vel *momenta*, quæ *Pater* posuit in *sua* potestate, Act. 1. 7.

Ob. 6. Qui queritur Deum se *deseliquisse*, & 2. fatetur *ipsius* non esse ut disponeret, quis ad *dexteram* aut *sinistram* ejus sederet, & 3. *Patri gratias agit* quòd ipsum *audiverit & parvulis* revelat, quæ abscondit a *sapientibus*, Patri nullo modo potest esse *coessentialis*, aut *potestate coæqualis*; nam cur illud *alibi* peteret, quod (qua Deus) æquè in *se*, ac *Pater* habuit? aut derelictum se a *Deo* clamaret, cum ipse esset *summus Deus*. At filium sic *exclamasse*, sic *agnovisse authoritatis* suæ defectum, sic *orasse*, & gratias *egisse* constat. *Mat.* 27. 46. Mar. 10. 41. *Jo.* 11. 41. *Mat.* 11. 25. Ergo *Filius* pro *summo* illo *Deo* non est agnoscendus.

Sol.

[redacted]

QUÆSTIO V.

An Spiritus Sanctus à Patre & Filio ab Æterno procedat?

CElebris adhuc manet hæc [illegible] inter *Græcos* & *Latinos*, inter [illegible] & Personarum [illegible]. [illegible] 2. *Spiritum Sanctum à Patre procedere*. Nec [illegible] *Patre Deitatis* aut *Ordine*, [illegible] Pater obtinet [illegible] Sanctus. Sic ut restet [illegible] *à Patre & Filio* [illegible] dicatur? Affirmant *Latini*; cum [illegible] argumentis.

1. Qui procedit [illegible] *Patre*, procedit etiam *à Filio*, quia [illegible] *suo*, quæ habet *Pater*, [illegible] sunt [illegible] quâ [illegible] Filius] & [illegible] quâ [illegible] *Filius*, [illegible] *Filius*, [illegible] *Filii spiritus*. [illegible] *Filii in corda nostra*, Cla[illegible] Gal. 4. 6. [illegible] *spiritus Dei*, & *spiritus Christi*, appellatur, Rom. 8. 9.

2. Qui non minus *à filio*, quam *à patre mittitur*; non minus ab hoc, quam ab illo *procedit*, unde *patre à Nullo* mittetur, quia *à nullo* est. *Filius* quia est *à* patre *solo*, *à sola patre* mittetur. Ita si confectio. Sed *à Filio* æque mitti, ac *à patre*, manifestum est, quod æque ab utrisque procedat. Atqui illud affirmat. *Pater mittet vobis* S.S. in *Nomine meo*, Jo. 14. 26. *Ego mittam vobis spiritum illum veritatis à Patre*. Jo. 15. 26. Ergo ab utrisque

[illegible] in essentia [illegible] ab aeterno, o-
[illegible] a patre, [illegible] ab illo procedere; sed
me glorificabit (inquit Christus) quia de meo accipiet, & re-
nunciabit vobis, & omnia quæ habet pater mea
sunt propterea dixi, illum de meo accipere, & annuncia-
turum vobis, Jo. 16. 14, 15. Ergo

4. Spiritus non loquetur aliquid à seipso, sed quicquid audiet, loquetur, Jo. 16. 13. sed à quibus audierit? & quinam loquetur? Ille vos docebit omnia; & suggeret vobis omnia, quæ dixi vobis. Jo. 14. 22. Ergo Filii est loquutio, atque ac patris, & per consequens audientia utriusque.

5. Qui insufflavit S. S. non obscurè ostendit se habuisse ab æterno, quod in tempore impendivit: Sed Christus per Insufflationem præcipit dicendo, accipite Spiritum sanctum, Jo. 20. 22. Ergo hunc colligimus spirare à Filio, & Spiritus sancti ab illo processio.

6. Mysteria fidei capacitanda fuisse ab æterno, quemadmodum in tempore, patet ex Matthæi mandato, sed in Scripturis occurrit [illegible] Paracletus, Primus Meditationis & sanctificationis [illegible] Mundi peccata, quo nomine venit Filius. Si quis peccaverit, Paracletum habemus apud Patrem, Jesum [illegible] ipse est propitiatio pro peccatis nostris, 1. Jo. 2. 1, 2. Alius Adjutor, seu Intercessor, loco colloquii vos exhibeat, sed rogabo patrem & alium dabit Paracletum, Jo. 14. 16. Ille vos docet in omnia veritatem, Jo. 16. 13. Ergo ut [illegible] à patre, sup-
pone [illegible] ex Filio, quia [illegible] Ita missio Spiritus sancti, tam à Filio, quam Patre, illius ab utrisque ponit æternam processionem.

7. Si Spiritus sanctus non procederet à Filio, tum ab ipso [illegible] non distingueretur, quia [illegible] distinctio ma-
[illegible] hic observentur, nisi ponatur hæc S. [illegible] filioque, nam filius etiam à patre dicitur generari, Jo. 1. 12. nihilque ut S. S. ab utroque non flatteretur processio quoad origi-

nem, eadem esset *processio*. Ergo [illegible] Ergo [illegible] Deitatis *nascitur*, quod Graeci non [illegible]

De Christo l. 2. c. 26. nis *Scholasticorum* tricis, pertinuerit magis illud *Richardi* à *Bellarmino* productum. Divinitus *personae* nascitur ex numero *productorum*, quia una *persona* producit, & non producitur, ut *Pater* alia *producitur* & *producunt Filium*, tertia non *producit*, sed *producitur*, ut *Spiritus sanctus*, qui inde orthodoxe asseritur *procedere* à *Patre* & *Filio*.

Objicimus Graeci.

Ob. 1. NOn est *audendum* dicere aliquid de *substantiali Deitatis* [illegible] praeter ea, quae *divinitus* nobis è *sacris eloquiis* sunt expressa (ut ex *Areopagita* habet *Aquinas*) in quo consentiunt omnes *Latini* & *Graeci*, sed nusquam legitur in Scripturis, Spiritum Sanctum procedere à *Filio*, sed à *Patre* tantum, Jo. 15. 26. Jo. 16. 13. Ergo non [illegible] solum, sed *temerarium* hoc dogma, de [illegible] S. S. à *Filio* est habendum.

1. *Part.* q. 36. ar. 2. *Sol.* Aliquid [illegible] *verbis*, sic non necesse est, ut omnia expibeantur *sacris* [illegible] ex, vel *divinis* aliquod [illegible] ne [illegible] ut quidquid asseruit *possit* inde deducamus. 2. Affirmamus quidem Spiritum S. S. a *Patre procedere*, sed non a *Patre sole*, excludendo *Filium*, ut cum de *processu* Filii [illegible] non asserimus *generationem*, sed *processum* [illegible] a *Patre* in *Filium* [illegible] suspicit.

Ob. 2. Si pareat potius ex Scripturis, *Christum* procedere a S. S. quam S. S. a *Filio*, tum hoc potius asserendum, ad tutam illud. Sed constat *Jesum* a [illegible] *sanctificatum* & *adumbratum* in utero Virginis fuisse [illegible] Luc. 1. 35. & *Spiritum Domini* super eum requievisse [illegible] unique non ad *munerum* implevisse. Ergo

Sol.

Sol. Illa relatorum [illegible] non ad [illegible] non ad [illegible] [illegible] [illegible]

quibus ipsi subscripsissent, & sub anathemate vetuit ejus interdictum, ne aliquid *addendum* aut *detrahendum* in rebus *fidei* non est obtrudendum, unde *Leo* 3. (ut habet *Lovanienses*) transcriptum reliquit in tabula argentea *Symbolum* Nicænum sine hac additione *Filioque*] pro *Nicæna* (ut ipse ait) & *cautela* fidei orthodoxæ, quod in missa postea hic canebatur. Ergo pro *Hæreticis* aut *schismaticis*, Græci hodie *à Latinis* non sunt habendi, quia antiquis potius *fundamentis*, quam recentioribus *additamentis* constanter adhæsêrunt.

1. Sent. d. 11.

Sol. Qui *addit*, quod *desit*, non tollit quod *superest*, nec *explicare*, est textum *vitiare*, videte caput Apostolus *Thessalonicenses*, ut quæ eorum *fidei* deerant, *suppleret*. 1 Thes. 3. 10. 2. Omissum erat hoc in *Symbolo* præcedentibus, quia nulla tunc temporis de S. S. processione *Lis* erat *mota*, additum erat postea, ob insurgentes *hæreses*, ut agnoscunt *Aquinas* & *Bellarminus*, ubi quod adjiciunt de *Patrum* Patrum authoritate in *corrigendis* receptis *conciliis* evenerat error pernitiosior, quam hic *Græcorum*. Quod confitebar.

1. Part. q. 36. ar. 2. De Christo l. 2. c. 28.

Ob. 7. *Spiritum sanctum* procedere à *Patre* per *Filium*, (quod asserunt tandem *Græci*) defendit *Aquinas* ex *Hilario* 1. part. q. 36. ar. 2. cum ista discrepet, Ergo non erat cur *Bellarminus* deplorandum *Græcorum* per *Turcas* devastationem, huic illorum *Hæresi* cum patientia & alacritate. De *Christo* l. 2. c. ult.

Sol. Infirmiores in fide *Mysteriorum* patius esse, quam *exagitandos* suadet *Apostolus* Rom. 14. Hæc cum de re constet, multiplicanda sine *Lege* mandata, & *Symbola* erga *Magistrum* cum non aliud (inquit) sit *Spiritum Dei* esse *Patris*, vel *Filii* spiritum, quam esse à *Patre* per *Filium* existentia in hoc, in *eundem* nobiscum fidei *sensum* convenire videatur, licet in *verbis* dissentiant & nolint *Græci*, cum *præsertim* apud *omnes Patres*, nil aliud significet, quam ex *essentia divina* emanare; qui faciunt *eandem* esse *Filii* & *Patris essentiam* agnoscunt cum, cui *à Patre* procedit, *à Filio* etiam procedere.

1. Sent. d. 11.

De Trib. Elohim. 7. c. 8.

2. Part. q. 36.

2. Illustrat hoc *Aquinas* exemplo *Adami*, *Evæ*, & *Abelis*, *Abel* fuit ab *Adamo immediatè*, in quantum *Adam* fuit Pater

[illegible]

QUÆSTIO VI.

An Spiritus Sanctus sit Persona Invocanda?

COnvenit. 1. *Spiritum Sanctum, Patris, & Filii* in Scripturis dici *spiritum*; nec *Spiritus* nom. aut *spiritus* denotare *facultatem motivam*, aut *qualitatem* actibus *sanctificantem*, sic ut [illegible] *spiritus* quasi *sanctus*, ita *spiritus sanctificans*. [illegible] Conveniunt. 2. Spiritum Sanctum [illegible] esse, cui libentissime fatemur (inquit *Valentia*) *Conscientiam*. 3. eundem distinguit *Agnoet* & [illegible] (qui suas personas) aliquoties [illegible] *spiritus sanctus* [illegible] *spiritus sanctus* sic [illegible] personis tamen [illegible] & sic distinctum ens personale; sic *Persona* [illegible] Dr: Relig. l. 1. c. 14.

Oublasius, quia

1. Qui *Deus* & *Jehovah* dicitur, nec tamen *Pater* est aut *filius*, necesse est ut sit *Tertia* in *Trinitate persona*. Sed talis est *Spiritus sanctus*, quod certum, quia *templum spiritus*, quod est *Templum Dei viventis*. 2 Cor. 6. 16. *Templum* esse S. S. diserte pronunciatur. 1 Cor. 6. 19. & *Ananias*, *spiritus sanctus* mentitus, ergo mentitum esse *agnitur*. Act. 5. 4. &

Jehovah

πνεῦμα perperàm referres, Jo. 15. 26. quemadmodum & legitur *Eph.* 1. 13, 14. τῷ πνεύματι 1. ἵς non ἐν ᾧ ἐσφρ., nisi *personæ* subintellectæ ratio haberetur.

6. Cui *honor* & *cultus Adorationis* divinus est exhibendus, persona est invocanda, quia Dominum Deum tuum *adorabis*, & illi soli servies *Mat.* 4. sed talem *cultum* ex *Baptismo* tenentur omnes *Christiani* una cum *Patre* & *Filio*, *Spiritui sancto* reddere Mat. 28. 19. exhibuerunt Prophetæ & Doctores *Antiocheni*, Act. 13. 3. *eundem* ut ἐπονομάζειν advocat *Apostolus*, Rom. 9. 1. Eph. 4. 30. & ab *eodem invocato* cum *Patre* & *Filio*, Benedictionem impertit, 2 Cor. 13. 13. cujus *contristatio* sub summo salutis *discrimine* est declinanda *Mat.* 12. & in quem Blasphemia nec in hoc seculo, nec futuro est expianda, Ista junctim vel divisim *personam* invocandam sistunt quasi ob oculos. Ergo pro tali est habendus.

7. Postremo ex negata S. S. adoranda *personalitate*, admittendum est. 1. *Aliquam* dari virtutem energeticam, quæ nec *Creator* sit, nec *Creatura*. 2. Excogitanda est nova *Baptismi* formula, quæ receptam istam, a *Salvatore* corrigat. Nempe *Baptizo* te in *Nomine* Patris, & *Filii*, & *virtutis Divinæ*, quo modo initiatum fuisse quendam *Paleologum*, narrat *Cotenus*. 3. Seponenda est illa *Apostolica* & *Canonica Benedictionis* formula, quæ hactenus in dimissione populi obtinuit. *Gratia Domini nostri Jesu Christi*, & *Charitas Dei*, & *communicatio* S. S. &c. nec audiatur in posterum, *Gloria Patri*, & *Filio*, & *Spiritui sancto*, in Piorum conventibus, quæ, quas *Paganismo* & *Turcismo* cataractas aperiunt, Christiani facile suboleant, & doleant.

Objiciunt Pneumatomachi.

Ob. 1. NOn innotuit Spiritus sancti *personalitas* V. T. *Ecclesiæ*, & nondum erat S. S. in N. T. priusquam *Jesus* erat *glorificatus* Jo. 7. 39. unde Discipuli non-

nulli Neophyti *de spiritu sancto* interrogati, Imo sitne (respondent) *Spiritus sanctus*, ne *audivimus* quidem. Act. 19. 2. Ergo de ipsius *Personalitate* & *Invocatione* fides multò est incertior.

Sol. Constat ex *Bereschit Rabba*, & *Rabbinis* aliis, *spiritum* qui *ferebatur* super *aquas Gen.* 1. *Schechinah* ipsorum. h.e. *Ruach hakodash* denotare. 2. Nec loquitur textus Jo. 7. de S.S. *existentia*, sed de effusa *manifestatione* postea præstanda. 3. Nec dubitarunt *Discipuli* initiati, An esset *spiritus sanctus*, sed de *Donis conferendis* non erant instructi.

Burgens. in Scrutin. Buxtorf. in Schechinah.

Ob. 2. Tribuuntur *spiritui sancto*, quæ *persona* non possunt convenire. 1. Quod collatum sit ab *hominibus*, per manuum *Impositionem*, Act. 8. 17. 2. Quod *scrutetur* omnia, unde videtur non esse *omniscius* 1 Cor. 2. 12. 3. Quod interpellat *gemitibus* inenarrabilibus Rom. 8. 26. Ergo *Persona* non est.

Sol. Metonomiâ scripturis usitatâ, *causa* pro *effectis* ponitur, ut S.S. pro *Donis*. 2. Qui *scrutari* dicitur, non *quærendo*, quod ignorat, sed *penetrando & aperiendo*, quæ *cognita* sunt hominibus salutaria. 3. Nec *ingemiscit* alio sensu, nisi quatenus non excitat ad *supplicandum*, & *suspiria* dictat, quibus impetremus, adjuvando *infirmitates*, ne sub ærumnis fatiscamus.

Ob. 3. Persona *Trinitatis* nemini potest esse *subjecta*. 2. Nec illi potest quispiam *resistere*. 3. Multò minùs a *resistentibus*, tristitia potest *affici*, aut *repelli*, At spiritus *Prophetarum* prophetis *subjicitur* 1 Cor. 14. 32. 2. A *cervicosis* & corde *incircumcisis* & auribus, oppugnatur, & repellitur Act. 17. 51. *Tristitiâ* afficitur Ephes. 4. 30. Ergo non est *persona* invocanda.

Sol. Subjiciuntur 1. non *Spiritus sanctus*, sed spiritus *sanctorum* prophetantium, *fratrum* examini. 2. Nec resistitur S. S. immediatè *operanti*, sed mediatè *agenti* per *operarios*. 3. Nec *contristatur* propriè, sed ἀνθρωποπαθῶς tantum ipsius *alienatio* à perversis & ingratis exprimitur.

Ob. 4. Nulla *S. Trinitatis* persona concipiatur esse septuplex,

plex, quia non tantùm detraheret Deitatis *simplicitati*, sed *personarum* turbaret numerum? Atqui *Spiritus sanctus* proponitur sub tali forma *septemplici*, ubi exoptatur gratia *septem* Ecclesiis *Asiaticis*, à *septem spiritibus*, Apocalyp. 1. 4. nec potest (ut quidam volunt) intelligi de *septem Angelis* assistentibus, juxta illud Tob. 12. 15. quia *Bona Theologia* (ut rectè habet quidam *Jesuita*) *non fert*, ut *gratia*, & *pax* Evangelica ab *Angelis postuletur*. Ergo intelligendum est de *Spiritu Sancto*, qui idcircò non potest esse *simplex persona*. Beza. Ribera. Alcasar.

Sol. Septuplex dicitur S.S. non respectu *personalitatis*, quæ *simplex* est habenda, sed *Donorum*, quæ sunt *multiplicia*, in *septinarii* numeri *perfectione* juxta τετραγλωσσον *Apostoli* hic significata, quò concinniùs quadrent *septem* illis, ad quas scribit *Ecclesias*.

Ob. 5. Si *Spiritus sanctus* esset distincta à *Patre* & *Filio* persona, tum in maximis *Religionis* momentis illis semper associaretur, sed hoc non fit; Qui *vicerit* amicietur *vestimentis albis*, neque unquàm delebo *nomen* ejus ex *libro vitæ*, sed *agnoscam* nomen ejus in conspectu *Patris mei*, & in conspectu *Angelorum* ejus Apoc. 3. 5. sic in *Doxologia* omnium *creaturarum*, *sedentis* in *Throno*, & *Agni*, nulla *Spiritus sancti* insinuatur *mentio*. Apoc. 5. 13. Ita *Paulus* obtestatur *Timotheum* etiam atque etiam in *conspectu* Dei (scilicet) *Patris*, & Domini *Jesu Christi*, sed *Spiritus sancti* loco, *electi* substituuntur *Angeli* 1 Tim. 5. 21. Ergo *Spiritus sanctus* videtur *virtus* tantum *altissimi*, ut appellatur Luc. 1. 35. & non *persona*.

Sol. Non opus est, ut *omnia* ubivis in Scripturis ingerantur: sufficit si ex *aliis* locis constet S. S. *personalitas*, neque in *his* aut *aliis* negetur. Sic Baptizati sunt nonnulli in *nomen Domini Jesu* Act. 10. 48. & 19. 5. *omisso Patre*; ergone *Pater* non est *persona*? Argumentandum potiùs, quia cum Patre & Filio recensetur S. S. in *Baptismo*, & aliàs, Ergo est persona, quàm hic quia *omittitur*, Ergo *Persona* non est. 2. Ubi *Pater* nominatur, & *Filius*, *Spiritus* ab utroque *emanans* non *omitti* creditur, sed *subintelligi*. 3. Nec obstat magis *Spiritus sancti personalitati*, quod appellatur *virtus* Altissimi, quam

Christo in eo quod dicitur *Dei sapientia*, est siquidem, ut *virtus Dei*, sic *virtus Deus*, a quo *virtutem spiritus sancti* Apostoli recipiunt Act. 1.8.

Ob.6. Ut se habet *spiritus* hominis ad *hominem*, sic *spiritus* se habet *Dei* ad *Deum*. Quis enim *hominum* novit ea, quæ sunt *hominis*, nisi *spiritus* hominis, qui est in eo, ita etiam quæ sunt *Dei* nemo novit, nisi spiritus Dei, 1 Cor. 2. 11. Sed spiritus *hominis*, sive *Animam* denotet, sive *conscientiam*, *personæ* habeatur tantum *pars*, vel *facultas*, non *Persona*. Ergo Dei *spiritus* non concipiendus est, ut *spiritus Deus*, sive *persona* sed ut *virtus* quædam divina a *persona* profluens.

Sol. Non *existentiæ*, sed *cognitionis* inter spiritum Dei & *hominis* ab *Apostolo* fit collatio; sic ut nullus noverit *intima hominis cogitata*, præter *mentem* sibiipsi *conscium*, Ita Dei *profunda* nullus penetret, nisi *spiritus* ipse Dei, qui cum sit *infinitæ essentiæ*, recte *credatur* esse *personæ*, ut in Scripturis se revelavit; sicut in *terminata* hominis *subsistentia* spiritus *pars* sit, vel *facultas*.

Ob.7. Invocationis *Spiritus sancti* non extat aliquod *præceptum* aut *exemplum* in sacris Literis, ut ex *Hilario* ostendit *Erasmus*, & agnoscit *Cassander*, pios quosdam in Doctrina S. *Trinitatis* orthodoxos, ad Invocationem S. S. hæsitasse. Quin & *Dydimus Alexandrinus*, qui S.S. *Deitatem* & *Personalitatem* inter *priscos* tam studiose altruit, de Invocatione ejusdem negry quidem adjecit. Ergo ista in *Liturgiis*, 1. *Veni Creator*, 2. *Gloria Patri*, & *Filio*, & *S. S.* 3. & *Spiritus sancte*, *Deus à Patre & Filio procedens*, *miserere nobis*—— nullo certo nituntur fundamento.

In præfat. In notis ad Hymnum de S S. In lib. de S.S. à Hieronymo latinitate donato.

Sol. Ex stabilita Spiritus sancti Deitate & personalitate necessario sequitur ejusdem *Invocatio*, nisi quis Deum invocandum negaret, unde *superfluum* videbatur *Antiquis*, & aliis, hoc studiosius confirmare, quod pro *concesso* esset sumendum.

QUÆST.

QUÆSTIO. VII.

An Dogma de tribus distinctis personis in una Dei essentia sit Fundamentale, & ad salutem necessarium?

CUM constet ex superioribus *Doctrinam* de *Deo Trino*, sic esse fixam in *Scripturis* & munitam, ut nullis *sophistarum* labefactetur machinis: recipiunt se tandem *adversarii* ad hoc diverticulum, omitti illam posse absque aliquo salutis dispendio, quia *rixas* potius excitat, quam *fidem* promovet. unde meritò examen subit *An Dogma de tribus Personis in una Dei essentia sit Fundamentale, & ad salutem necessarium?* Affirmant *Catholici*, quia

1. Illud quod docet quid sit à nobis *adorandum*, & cujus *cultui* in Baptismo consecramur, *fundamentale* necesse est, ut sit, & ad salutem *necessarium*. Sed tale est *Dogma*, de quo agitur. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies*, Mat. 4. 10. & quis ille? nisi idem, in cujus *nomine Baptizamur*, qui est *Pater, Filius, & Spiritus sanctus*, absque aliquo *personalitatis, æternitatis*, aut *æqualitatis* discrimine, quo filius non *æternus*, vel Spiritus sanctus non *persona* haberetur.

2. Ad salutem imprimis conducit, ut *distinctè* cognoscamus *Deum*, a quo omnia Beneficia *salutifera* nobis obveniunt. Sed *Gratia Domini nostri Jesu Christi*, & *Charitas Dei* (scilicet *Patris*) & *communicatio* Spiritus Sancti, juxta *Benedictionem* Apostolicam distinctim, & *conjunctim* ista nobis suppeditant 2 Cor. 13. 13. Ergo hæc Doctrina de *Trinitate*

in *Unitate* inter præcipuos *Fidei Articulos* est habendus.

3. Credere tenentur *Filii Dei* necessario, Deum emisisse *spiritum* filii sui in *corda* ipsorum, clamantem *Abba* Pater, Gal.4.6. qui *paracletus* est *alius*, a filio; *spiritus adoptionis*, qui testatur una cum *spiritu nostro* nos esse *Dei filios*, Rom.8.15, 16. Atqui percipi non potest hæc *doctrina salutaris*, absque distincta *personarum* in una *Deitate* cognitione. Ergo cognitio ista est quasi *Basis* istius *fidei*, sine qua *impossibile* est *Deo* placere, Heb.11.6.

4. Fides est ex *auditu*, auditus per *verbum* Dei, verbum Dei *recipiendum* est a legitime *missis*, Rom.10.15,17. Tales sunt *dati* a Christo *ascendente*, *Apostoli*, *Prophetæ*, *Evangelistæ*, *Pastores*, *Doctores*, Eph 4.11. *constituti* à *spiritu sancto* Episcopi ad pascendam *Dei Ecclesiam*, Act. 20. 28. extra *quam* non est *salus*, Act.2.4. *Instructi Donis*, *ministeriis & operationibus* ad propagandum *Evangelium*, 1 Cor.12.4., Sed ista non possunt intelligi (quæ ad *salutem* maxime sunt *necessaria*) absque *prævia* de *Deo Triuno* doctrinâ; Ergo *doctrina* ista ad *salutem* maxime est *necessaria*.

5. Si *satisfactio* infinitæ Dei *justitiæ*, legis *impletio*, Novi *cordis* per sanctificationem *Creatio*, præstari non potuerunt a *Creaturis*, tum necesse est, ut *Filius* & S.S. plus essent quam *Creatura*, Ergo *Deus*. at ille est *unicus*; & hi *distinguuntur* non distinctione *essentiali*, aut *accidentali*, Ergo *relativâ*, & *personali* (sic κατ' ἐξοχὴν è *scripturis* deductâ) Ergo distinctæ Personæ in una Deitatis *essentia* sunt *prædicandæ*, aliter intercideret *justificatio* & *sanctificatio*, cum *articulis* annexis, & *concomitantibus*, quæ *Christianismi* fulcra sunt præcipua unde doctrina, quæ ista *sustentat*, est ad *salutem* absolutè *necessaria*.

6. Dogma, quod a *Judæis*, *Turcis*, & *Philosophis* infidelibus, præcipue discriminat *Christianos* omitti non potest sine *fidei* & *salutis* naufragio, at *Judæi* cum *Philosophis* sanioribus Deũ unum agnoscunt *summum*, *Turcæ* etiam *Christum* ut Prophetam præstantissimum admittunt. Ergo *sepositâ* præcedente de *Trinitate doctrina*, relinqueretur vix ullum inter *istos* & *Christianos* discrimen.

7. *Super-*

7. *Supercertandum* est, sive *decertandum omni solicitudine* ea fidei *doctrina*, quæ sanctis *semel* erat *tradita*. Judæ v. 3. sed talis est hæc de *Personarum Trinitate* in *Deitatis unitate*, ut constat ex 1. *Symbolis*, 2. *Conciliis*, 3. *Patribus*, 4. *Doctoribus*, 5. *Rescriptis Imperialibus*, 6. *Confessionibus* Diversarum Ecclesiarum *Hæreticis*, & 7. *Proscriptionibus* Hæreticorum *historicis*; Quorum testimoniis (omni exceptione majoribus) plus tribuendum est, de *fide semel sanctis traditâ* quam *meteoris* quibusdam *inaquosis*, quovis vento *circumactis*. Ergo inconcussum manet hoc *fundamentum* ad salutem necessarium, ut veneremur *unum Deum* in *Trinitate*, & *Trinitatem* in *Unitate*. neque confundentes *personas*, neque substantiam *separantes*, quemadmodum habet *Symbolum Athanasianum* ab omnibus *Catholicis* receptum.

ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει.

Objiciunt Antitrinitarii. Ochimus.

Ob. 1. EAdem *Gratiâ* & *fide salutem* consequuti sunt *Judæi*, quâ *Christiani* Act. 15. 8. 11. sed apud *Judæos* tantùm unius *Dei* summi, & nulla *Personarum* distinctarum, & *coæqualium* occurrit mentio, Ergo *Articulus* hic de *Trinitate* in *unitate*, non est ad *salutem* necessarius.

Sol. Non latuit Judæos de *Trinitate* fides, uteunque sub *Evangelio* multò sit explicatior. 2. Unde tres *Middoth* & *Panaim* agnoscuntur inter Rabbinos ipsorum & *Talmudicos*, quæ personas distinctas ingerunt, & *interdictum* extat de primis *Geneseos*, & *Ezechielis* capitibus non vulgò *legendis*, ne Mysteria *Trinitatis*, & *Incarnationis* in his *recondita*, indignis ad contemptum *prostituerentur*. 3. Nec doctoribus inter illos *seminis promissi* adventus, & S. S. *effusio* potuit esse ignotum, cum omnes *Prophetæ* seriatim ista ingerebant. Luc. 24. 25. Act. 2. 24. & garrire potuit *Samaritana* de *Messia*, qui annuntiaret omnia Jo. 4. 26.

Burg. Scrut. p. 1. c. 5.

Ob. 2. *Fundamentalia*, & ad salutem *necessaria* perspicuè traduntur

traduntur in *Scripturis*, præſertim in *Evangelio*, ſub quo tam directa erit *ſemita*, & via complanata, ut *ſtulti* non *errent in ea*, Iſ. 35. 8. ſed nullum in V. vel N. T. de *ſpiritus ſancti* perſonalitate apparet *veſtigium*, & Baptizantur plurimi ab *Apoſtolis* in nomine tantum *Jeſu Chriſti*, Act. 10. 48. & 19. 5. nec requiritur ab *Eunucho Æthiopico*, aut Carceris *cuſtode Baptizandis*, Act. 8. 30. & 16. 31. niſi ut in *Jeſum Chriſtum* crederent (nulla habita de *Trinitate* aut aliarum *perſonarum* mentione.) Ergo *Dogma* hoc non tantæ videtur eſſe *neceſſitatis*, ut prætenditur.

Sol. Deus fecit *hominem* rectum, ſed ipſe ſe *infinitis* miſcuerit *quæſtionibus*, Eccleſ. 7. 30. Theticōs habet Scriptura, tam lac *Infantibus*, quam adultis *ſolidiorem cibum*. 2. *Perſonalitas* Spiritus ſancti ſatis conſtat ex *actionibus*, quæ perſonæ tantum competant, & *Baptiſmi* forma, in qua ſub *eodem* recenſetur *nomine*, & authoritate cum *Patre & Filio*, qui indubitatò ſunt *perſonæ*. 3. Nec turbat, quod in *Apoſtolorum praxi*, nomini ſolius Chriſti in Baptizatione occurrit mentio. Illud enim ſic intelligendum eſt, ac ſi *diceretur*, illos vel in *fide Domini Jeſu*, vel *authoritate* ipſius, vel *Baptiſmo* a Chriſto *inſtituto*, vel in nomine *Domini Jeſu*, ſed non ſolius; verum adjuncto *Patre & Spiritu ſancto*, ſic tinctos eſſe & receptos; unde *Fulgentius Baptizare* in nomine *Domini Jeſu*, eſt in *Nomine* Patris *& Filii*, & S. S. Baptizare. vid. *Bellarm.* de Bapt. l. 1. c. 3.

Ob. 3. Duæ *Proceſſiones*, Tres *ſubſiſtentiæ*, quatuor *Relationes*, quinque *Notiones*, Metaphyſica ſunt potius *commenta*, quam *Theologia* fundamenta, & captum *vulgarem* fugiunt, quæ vix credunt *docentes*, & *diſcentes* non intelligunt, ſed talia obtruduntur in S. *Trinitatis* Doctrina. Ergo non poteſt eſſe *fundamentalis*.

Queſt. diſp. q. 10. a. 2. & part. 1. q. 1. a. 7.

Sol. Diſtinguendum eſt inter *Fundamenta* Doctrinæ, & ejuſdem *munimenta*. Iſta innituntur tantum *ſcripturis*, illa aſſumuntur contra impugnantium *inſultus*, cujuſmodi ſunt iſta Scholæ *Notionalia*, unde *Aquinas* Hæreticorum (inquit) inſtantia coegit *antiquos* fidei *Doctores* de his, quæ ſunt *fidei* diſputare

disputare. Non autem satis est *Doctori*, ut recta doceat sed requiritur etiam, ut possit *contradicentes* convincere, & ora *obturare*, Tit. 1. 9, 11. & ostendere, quæ contra proferunt *argumenta*, esse *solubilia*. dum *simpliciter credere* satis sit cuilibet *Christiano*, non de quibus *docti* litigant, sed quæ scripturæ delineant.

Ob. 4. Quod nititur tantum Traditione non scriptâ, non potest esse *dogma* ad salutem *necessarium*, atqui *Hosius*, *Bellarminus*, *Weekus*, alii, fatentur hanc de Trinitate Doctrinam *Traditione* non scriptâ niti, Ergo

Sol. Traditio Ecclesiæ *fundamentum* cujusvis Doctrinæ ad *salutem* necessariæ non ponit, sed ex *Scripturis* supponit, & *exponit*; unde ex *Traditione*, Doctrina non evadit confirmatior, sed *explicatior*. quo sensu intelligendi sunt illi, qui *continuatam* Antiquorum *explicationem*, contra *loquentes* perversa & *torquentes dogmata* in *proprium* & aliorum *exitium* opportunè & importunè adducunt.

Ob. 5. Doctrina, de qua non possunt *primipili* ipsius *Patroni* inter se convenire, Discipulis non est obtrudenda, ut ad *salutem necessaria*, sed talis est hæc de *Trinitate*, prout vulgo astruitur, circa quam *Porretanus* celebris *Episcopus* cogitur ad Palinodiam. *Joachim Abbas* propheticus, damnatur ut *insanus*. Ipse *Lombardus* magister in *omnibus* non tenetur. *Thomistæ* & *Scotistæ* non satis concinunt, quin & inter *Reformatos*, Lutherani & Calvinistæ se invicem nonnunquam lancinant: nec, An personæ *realiter* aut *modaliter* distinguantur, *Calvinista* idem statuunt, quomodo igitur hoc *dogma* ut fundamentale admittatur?

Sol. Doctorum *dissensus* non præjudicat Doctrinæ *veritati*, Nec tam de re sunt hic *litigia*, quam de *concipiendi* ratione, aut *explicandi* modo aut *methodo* defendendi, contra *effrontes* & profanos oppugnantium sophistarum *insultus*. ut emunctiores judicii *ἐπιγνώμονες* facile deprehendant.

Ob. 6. Cultus Deo acceptus debet esse λογικὴ λατρεία, *rationalis*, seu *rationabile obsequium*. Rom. 12. 1. sed cultus de *Trinitate* personarum in *unitate* essentiæ, sic rationem *excedit*,

excedit, ut rationi videtur prorsus *adversari*. Ergo *Deo* non potest esse acceptus, & per consequens *saluti* non esse necessarius.

Sol. Rationem non *tollit* sed *extollit* fides, cum non sit *contra* sed *supra* rationem. nihilominus dictat ipsa *ratio*, in iis quæ ratio non potest assequi, sequendum non rationis sed *Fidei Lumen*, quod *ratiocinationes* evertit, omnemque *sublimitatem*, quæ sese *extollit* adversus *cognitionem Dei*, & in *captivitatem* redigit omnem *cogitationem* ad *obediendum Christo*. 2 Cor. 10. 5. 2. Cultus autem ab *Apostolo* requiritur *rationalis*, non qui fluit à rationis scaturigine, sed qui *spiritualis sit*. 1 Pet. 2. 5. nec perficitur externis Brutorum *immolationibus*, sed dum *nosmetipsos* Deo consecramus. juxta illud *Augustini*, Noli extrinsecus *pecus* Quod *macles* inquirere, habes *in te* quod *occidas*. Sacrificium *Deo* spiritus contribulatus, *cor* contritum. Hoc enim est (quod sequitur) non *conformari seculo*, sed *reformari* in *novitate* sensus *nostri*; ut Deo *rependamus totum*, qui *totum* (quod habemus) ab isto gratis accipimus. In Ps. 50.

Ob. 7. Christianis illud non potest esse *Dogma fundamentale*, quod à *Sybillis*, *Pythagoricis*, aut *Platonicis Ideis* duxit originem, & à *Symbolis Apocryphis* confirmatur, & à *Conciliis*, & *Doctoribus* acriter se invicem *impetentibus*, præcipuè consarcinatur. Sed *tale* est hoc (maxima ex parte) de *Trinitate*, ut fusè ostendunt ii qui illud oppugnant. Ergo pro *orthodoxo*, & ad salutem *necessario* nullatenus est *recipiendum*.

Sol. Rapsodici ista *Sybillini*, cum *Pythagoricis*, & *Platonicis* fragmentis, quam parum ponderant in sanctuarii *trutina*, abunde est manifestatum ab *Obsopæo*, *Casaubono*, &. aliis. videntur illa (quæ suggerunt) à *Judæis* fuisse mutuata, vel ex auditu, vel ex textus V. T. aliquali *inspectione*. 2. *Symbolum* vero *Apostolicum*, *Nicenum*, & *Athanasianum*, utcunque de ipsorum initiis & authoribus non satis constat, & quædam *observentur* in illis *addita*, & aliter *disposita*, (prout in varias temporum vicissitudines inciderunt) sensum tamen

men eundem orthodoxum ſemper retinuerunt, ſicut patet ex nupera illorum *collatione, & editione doctiſſimi Armachani.* 3. Et in *Conciliis* & Doctorum *colliſionibus*, ſemper tandem triumphavit fides de *Trinitate* catholica. Si igitur *Evangelium* hoc hodie maneat quibuſdam *opertum*, in iis qui *pereunt* eſt *opertum*, in quibus *Deus hujus ſeculi* excæcavit *mentes* nempe in infidelibus, ne *irradiet* eos *illuſtratio Evangelii* gloriæ Chriſti, qui eſt *Imago Dei.* 2 Cor. 4. 4. qui ut olcè loquitur Poeta.

Arduа dum quærunt amittunt vera viаi. *Lucret.*

Deus Triunus, Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, aperiat pro ſumma ſua *miſericordia* ipſorum oculos, ut veritatem aſpiciant & amplectantur. Cui ſit omnis *Laus & Gloria* in ſecula ſeculorum. AMEN.

CAP. III.

DE PECCATO.

VIDIT Deus omnia quæ fecerat, & ecce erant *valde Bona*, Gen. 1. 31. sed ἁμαρτία, quæ est ἀνομία, 1 Jo. 3. 4. Cito intravit in *mundum*, *immundumq.* illum penitùs reddidit. *Rom.* 5. 12.

Unde Thesis.

PEccatum erat introductum per *Lapsum* voluntarium *Angelorum*. 2. Continuatum per *Adamum*, qui 3. *Justitiâ originali* in primæva integritate *naturaliter* instructus, eam per *inobedientiam* amisit, & *Peccatum Originale* in omnes posteros *transmisit*. Ita 4. male utens *Libero arbitrio* & se *perdidit* & *Liberum* arbitrium. Hinc 5. *Concupiscentia* etiam in *Renatis* manet *Peccatum*. Cujus 6. vel *gutta minima* suâ naturâ non est *venialis*, sed *Lethifera*, & à solo Deo remittenda. 7. Ubi *Peccatum* interim in *Spiritum Sanctum* ponit

obicem.

obicem. ut neque in *hoc ſeculo*, neque *futuro* veniam conſequatur.

Hinc emergunt diſcutienda.

An
1. *Dæmones ante Hominis creationem, propter ſuperbiam, è Cœlo erant deturbati?*
2. *Juſtitia Originalis ante lapſum Adamo fuit naturalis?*
3. *Detur Originale peccatum ab Adamo in omnes ipſius poſteros propagatum?*
4. *Liberum arbitrium ad bonum ſalutare, per lapſum erat prorſus ſublatum?*
5. *Concupiſcentia in renatis maneat peccatum?*
6. *Omne peccatum ſuâ naturâ ſit mortale?*
7. *Peccatum in Spiritum Sanctum nunquam veniam conſequatur?*

QUÆST

QUÆSTIO I.

An Dæmones ante Hominis Creationem, propter ſuperbiam, è cœlo erant deturbati? Aff.

QUIA.

ANgeli qui non *ſervarunt* ſuam *Originem*, ſed reliquerunt *ſuum domicilium*, judicio magni illius *diei* vinculis æternis ſub caligine reſervantur. Judæ 6. Sed non ſervaſſe *originem* eſt *peccaſſe*. 2 Pet. 1. 4. & *deſeruiſſe* Domicilium illis conſtitutum, *Rebellionem* in conſtituentem & *ſuperbia* intumeſcentem arguit. Ergo *ſuperbia* erat in cauſa, cur à *cœlo* in *Tartarum* ſunt detruſi.

Vid. Villo filli adverten Tom. 9 p. 196.

2. Concludi poteſt ex *Domicilio relicto*, Angelos ante *mundum* conditum (ut contendunt *quidam*) qui ſuppeditavit ipſis *domicilium*, non fuiſſe *creatos*, unde ἀ ἀρχὴ, ἑαυτῶν *principatum ſuum* (ſicut reddit *vulgaris*) intelligantur *ſuperbè* nimis habuiſſe, & *pœnas* ſubiiſſe, in interſtitio iſto à mundo *creato*, & *lapſum* hominis, quod confirmat *Salvator*. Diabolus a *principio* in veritate non *perſtitit*, Jo. 8. 44. quoniam peccavit a *principio*, 1 Jo. 3. 8. Signanter dicitur ἀπ' ἀρχῆς non ἐν ἀρχῇ *à principio*, non *in principio*, ut poſt mundum conditum ante hominis *creationem* hæc colligantur contigiſſe. Unde obtinet illud *Gloſſæ* cœlum *Empyreum* quam primum *factum* eſt, impletum fuiſſe *Angelis*. vid. Aug. de Civ. Dei l. 11. c. 32. Lom. 2. Sent. d. 2.

3. Serpens decepit *Evam* ſua πανουργία, 2 Cor. 11. 3. & *Evah Adamum*, 1 Tim. 2. 14. At *Serpens* iſte erat *Diabolus* quo nomine

nomine *Homicida* a *principio* appellatur a *Salvatore* Jo.8.44. Ergo *Diabolus* peccaſſet, & deturbatus erat e Cœlo ante *Adami* lapſum.

4. Ante *confractionem ſuperbia*, & ante *lapſum alti* ſunt *ſpiritus*, Prov.16.18. Ergo probabile eſt ruinam *Angelorum*, *ſuperbiam*, & *elatum* præceſſiſſe ſpiritum, quo evaſerunt in Deum rebelles & in patrem *Abſolom*. *Lyra*.

5. Initium ſuperbiæ hominis *apoſtatare* a Deo; quoniam ab eo qui *fecit* illum *receſſit* cor ejus, quoniam initium omnis peccati eſt *ſuperbia*, Eccleſ. 10.14, 15. quod & primum primi hominis fuiſſe peccatum oſtendit *Auguſtinus* in *Epiſt.* Jo. Tract. 4. qui per *ſuperbiam* in ſua potius, quam in *Dei p teſtate* eſſe dilexit. *Enchirid.* c. 45. unde dictum eſt illi per elationem lapſo, *Terra* es, & in *Terram ibis*, ut contra *ſervatori*, per *humilitatem exaltato*, ſede a *dextris meis*. *Leo* de Nativ. Domini, Ser.5.

6. Aut *peccatum* illud primum *Angelorum* exiſtimandum eſt fuiſſe vel *carnale*, vel *ſpirituale*, *Carnale* non potuit eſſe, quia *Diabolus* non eſt *Fornicator* aut *Ebrioſus*, neque aliquid hujuſmodi, ut habet *Auguſtinus*. eſt tamen *maxime ſuperbus*, atque *invidus*, quæ illum vitioſitas ſic *obtinuit*, ut propter hanc eſſet in *carceribus caliginoſi* hujus aëris *æterno ſupplicio* deſtinatus. De C.D.l.14. c. 3.

7. Illud primum Diaboli habendum eſt *peccatum* per cujus oppoſitum filius Dei apparuit, ut diſſolveret opera Diaboli, qui *peccaſſet* ab *initio*, 1. Jo.3.8. ſed hoc factum fuit per *ſpontaneam* Salvatoris *humilitatem*, ipſe ſe *ſubmiſit*, Phil. 2.8. *Humilitati* autem nil æque opponitur ac *ſuperbia*, obedientiæ divinæ quodvis *jugum* excutiens. Ergo *concludendum* eſt *ſuperbiam* primum *Diabolorum* fuiſſe *peccatum*.

Objectiones,

Objectiones.

*Ob.*1. DAmnatur Diabolus ob *homicidium*, *mendacium*, & *Apoſtaſian* à primo ſtatu, Jo.8.48. 2 Pet.2.4. *Juda* 6. ſed iſta potius ab *Invidia* profluunt, quam ex *ſuperbia*, quia ubi *Invidia*, ibi omne *opus pravum*, Jac.3.16. & ad *Invidiam* concupiſcit *ſpiritus*, qui *habitat* in nobis, Ib. 4.5. Ergo *primum Angelorum peccatum* non erat *ſuperbia*.

Sol. Invidiam eſſe *ſuperbiæ* prolem, & ſtolonem omnes ſentiant, quia

Invidus alterius macreſcens rebus opimis

nullus eſt, quin *ſuperbia* inflatus non omne expetit ſibi potius deferri, quam aliis, ut ipſe cæteris præferatur.

טוזים פשע *Ob.* 2. Orat *David* ut ab *Inſolentibus* eum conſervet *Dominus*, ne ex illorum *Dominio* incidat in *defectionem magnam*, Pſ. 19.14. Ergo *defectio* hæc *Angelorum* primæva, & maxima, videtur fuiſſe potius *præſumptio* de Dei *immutabilitate*, qui non *auferret* quod contulerat *quàm ſuperbia*, ad ambiendum illud quod erat *impoſſibile*.

Sol. Duplex eſſe poteſt *præſumptio*, vel de alterius *Immutabilitate & conſtantia*, vel de proprio *merito* & excellentia, prima in *bonis* eſt probanda, altera plerumque ducit ad præcipitia, Iſtam autem fuiſſe *Diabolorum* ex eventu conſtat, & in textu זד *præſumptionem ſuperbiæ*, non *confidentiæ* manifeſtò denotat, ut *Hoſ.*14.10.

*Ob.*3. Illud videtur fuiſſe primum *Diaboli* peccatum quo primitus ſeduxit *Evam*, & ſalvatorem adortus eſt in *Deſerto*, ſed illud fuit Diffidentiæ, ſive *infidelitatis*, unde illud, *nequaquam moriemini*, ſed *eritis ſicut* Dii, Gen.3.45. & *ſi filius es Dei*, Mat 3.3. (qua de re eſt quod Dubites, ſic *expoſitus fami & feris*) ex quibus infert *Calvinus infidelitatem* Defectionis fuiſſe *radicem*, à qua emerſit *ambitio*, & *ſuperbia*, quibus annexa eſt *ingratitudo*.

Inſt.l.2.c.1. Sect. 4.

Sol.

Sol. Inobedientia, ſive παρακοὴ (quo nomine inſignit Apoſtolus primorum parentum *Lapſum*, ſive tranſgreſſionem, Rom. 5. 19.) tam ab *Infidelitate*, quàm a *ſuperbia* ducat originem, Ita ut ſuperbus hic evadat, quia *Infidelis*, alter *Infidelis*, quia *ſuperbus*. Nec tanti eſt hæc *liticula* momenti, ut *Bellarminus* duo integra capita in iſta diſcutienda inſumat, cum interim ex Apoſtolo pateat, *aberrationem à fide* ex prævio appetitu dependere, 1 Tim. 6. 10. ſic ut hic *ſuperbia primatum* obtineat, & *calcem* ipſius premat *Infidelitas*. De Am. ß. grat. & ſtatu pec. l. 3. c. 4. & 5.

Ob. 4. Inter *Judæos Philo & Joſephus*, è *Chriſtianis Clemens Alexandrinus, Tertullianus, Chryſoſtomus*, quibus accedunt *Scotus* & *Eugubinus*, Peccatum Angelorum ſtatuunt eſſe *luxuriam*, ex Gen. 6. ubi *filii Dei*, H. E. Angeli dicuntur *filias* hominum deperiiſſe, unde *ſtirps Gigantum*, quin & addunt *Thalmudiſtæ* apud *Toſtatum*, *Dæmonas* ipſos *Adami* fuiſſe *progeniem*, ex prima uxore *Lilith*, de qua multa apud *Buxtorfium* in ſynagoga Judæorum. Ergo *Dæmones*, ante hominis creationem, propter *ſuperbiam* e cœlo non ſunt *deturbati*. 2 Diſt. 6. q. 2. a. 3

Sol. Videntur iſta de Angelorum & Fœminarum complexibus, e *Poetarum* figmentis effluxiſſe; quæ nonnulli, ad *ſuccubos* & *incubos* ſatis inepte transferunt. 2. Sed de aliis *filiis dei* textus non poteſt intelligi, quam de *Sethianis* nequiter ſe cum *Conaidum* proſtibulis commiſcentibus. 3. Fabulam vero de *Lilith*, vix ullus hodie credat *Judæus Apella*.

Ob. 5. E Reformatis *Zanchius*, & quidam alii peccaſſe putant *Angelos* ob *Invidiam*, quoniam intellexiſſent Humanam naturam a *Filio* Dei eſſe *aſſumendam*, unde ſupra illorum Angelicam exaltaretur, & hæc eſt illa *veritas*, in qua aſſerit *ſalvator*, Diabolum a principio non ſtetiſſe, Jo. 8. 44. Addunt *Rabbini*, noluiſſe eum (Deo jubente) *Adamum* honorare, & inde cum ſuis fuiſſe deturbatum ob *rebellem pertinaciam*. De Operib. Creat. l. 4. c. 2.

Sol. Sententiam eam *Zanchius* proponit tantum, ut *probabilem*, ſed probari neutiquam poteſt, quia non verifimile eſt, Incarnationis myſterium ante *Protevangelium* de ſemine mulieris, Gen. 3. innotuiſſe, et Angeli electi, didiciſſe perhibentur

hibentur ab *Ecclesia abscondita* illa à *seculis* in *Deo*, de Christo *Redemptore*. Ephes. 3. 10. Constat autem *Angelorum Lapsum* hominis *defectionem* præcessisse, cujus ipse *Diabolus* præcipuus erat *Panurgus*, qui non peccare potuit in eum, priusquam erat, nec adversari ipsius *Redemptioni*, antequam cognovisset eum *futurum*, aut *casurum*.

Ob. 6. Si Diaboli peccârunt ante *Adami* Lapsum, tum ex aliqua *lege violata*, quæ erat illis *posita*, quia omne peccatũ est alicujus legis *transgressio* 1 Jo. 3. 4. sed nulla *Lex* videtur *Angelis* præscripta, ergo mali fuerunt ab *inquinato principio*, Deo opposito, & per *consequens* Duo fuerunt ab æterno *principia* se invicem *oppugnantia*, ut contendunt *Manichæi*, nec *Boni* à Deo creati, Defecerunt per *superbiam*.

Sol. Quia *Boni* à Deo *Creati*, ex *Lege Naturæ* tenebantur *Creatoris* dispositioni subesse, à quo non tantùm habuerunt *esse*, sed & *felices esse*; & stationem ab *Imperatore* designatam non deserere. Quam cum perfidè, *mutare* præsumpsissent, in pœnam *ingratissimæ superbiæ*, justissimo dei Judicio, eò facti sunt post Lapsum *miseriores*, quò anteà *Conditoris Benignitate*, fuerunt *gloriosiores*, & *feliciores*.

Ob. 7. Expetere *Deo* fieri *similem*, non videtur esse *Peccatum*, nam Ita *salvator*, *Estote* (inquit) *vos perfecti*, *sicut pater vester quæ est in cœlis est perfectus* Math. 5. 48. Sed hoc statuitur fuisse Diabolorum *peccatum*, juxta illud, *ascendam* super *altitudinem nubium*, & ero *similis altissimis*, *Isaiæ* 14. 14. quod referunt *Patres* ad *superbiam Luciferi*, Ergo talis *superbia* non videtur fuisse *causa* lapsus.

Sol. Potest *Creatura* expetere *Creatori* esse similis, vel *Ethicè*, pro suo *modulo*, idque ex gratia *Donantis*, non ex *suis viribus*, quo sensu hortatur *salvator* ad *perfectionem* Patris Cœlestis *imitandã*; vel *Physicè* aut *Politicè*, quoad *Naturã*, potentiã aut *Dominium*, idq; ex *propriis viribus*, sic ut nulli cederet *excellentia*, vel *superioris* subesset *imperio*, aut *qualitati* esset æmulus, Atqui hic fuit monstrosus iste *Diabolicæ superbiæ* partus, qui illũ cum suis *Angelis* pessundedit. 2. *Propheta* textus de *Rege* loquitur *Babylonico*, qui à patribus tantùm applicatur

catur ad *Angelorum* lapſum, non ad iſtum *probandum* adducitur. 3. De *Lucifero* autèm Rebellantium *Cophèo* (quod nugantur *Scholaſtici*, præſertim (*Halenſis* quæſtionibus 12) prodit ipſorum in *Scripturis* torquendis *ſupinam temeritatem*, in quibus *Luciferi* nomen in pio ſenſu ubivis occurrit.

QUÆSTIO II.

An Juſtitia originalis ante lapſum Adamo erat Naturalis,

COnvenit. 1. *Adamum* in ſtatu integritatis, *Juſtitiâ originali* fuiſſe imbutum. Convenit. 2. *Naturale* illud habendum eſſe, quod ad ipſius naturæ *conſtitutionem*, & *perfectionem* neceſſariò concurrit. Unde 3. *ſupernaturale*, illud eſt æſtimandum, quod ſupra *naturæ ſortem* ad ipſius *conſervationem*, aut *elevationem* extrinſecùs advenit. Sic ut hic ſit litis *nodus*, *utrum hæc Juſtitia fuit indita Adamo originaliter* ad ſtructoræ ipſius *perfectionem*, vel ex *gratiâ* alias *collata* ad ejuſdem *ſuſtentationem*? primum ab Orthodoxis aſtruitur. Adeoque *Juſtitiam* illam originalem, fuiſſe ipſi naturalem prædicant. Quia

1. *Bonitas* & *Rectitudo*, quæ nil aliud ſunt, quam *originalis juſtitia*, *Adamo* fuerunt *naturalia*, utpote *perfectionis* ipſius perſonæ debita, ſed iſta erant illi primitùs *indita* & *concreata*, quia quicquid *Deus* fecit erat valde *Bonum*, Gen. 1. 31. & Deus *primum hominem* fecit *Rectum* Eccleſ. 7. 29. Ergo *Juſtitia* originalis fuit illi *naturalis*.

2. Naturalia quæ per *Lapſum* erant *amiſſa* aut *depravata*, per *regenerationem* & *Renovationem* fuerunt *reſtituta*, ſed iſta affirmantur eſſe, *Juſtitia* & *ſanctimonia* Epheſ. 4. 24. Ergo

Iustitia & sanctimonia fuerunt primo homini ante lapsum *naturalia*, Conferat. Rom. 5. 18, 19.

3. Ut se habuit *Immortalitas* ad corporis humani *primævam constitutionem*, sic accessit *originalis Iustitia* ad *animæ* & facultatem ipsius rectitudinem, sed *Immortalitas* erat *homini*, utcunq; e terra *formato*, Naturalis, si enim non peccasset, *mortem* non *gustasset*, Gen. 2. 17. quia per peccatum solummodò patuit mors in mundum *introitus*, Rom. 5. 12. Ergo originalis *Iustitia* una cum, & in *spiraculo* vitarum collata, non minus erat perfecto homini ad *imaginem* & *similitudinem* conditoris facta naturalis.

4. Nullum *supernaturale* transfundatur (quâ tale) ad *posteros*, nec enim sapiens pater, aut pius prudentem semper gignet filium (ut patet in *Solomone* & *Rehoboam*, *Iehosophat* & *Iehoram*) Sed *Adamus* si non peccasset, *Iustitiæ originalis* rectitudinem posteris traduxisset, virtute Benedictionis, Gen. 1. 28. Nam qualis terrenus, tales & terreni, qualis cœlestis, tales & cœlestes, 1 Cor. 15. 48. Ergo ista Justitia non fuit ei supernaturalis.

5. Per Lapsum *Adami*, facti sunt ipsius posteri *Naturâ filii Iræ*, ratione Contractæ labis Originalis, Ergo in statu integro permansissent naturâ filii gratiæ, per *originalem Iustitiam*, quæ tali conditioni oppositæ, non minus esset naturalis.

6. Si nativa fuit in statu Innocentiæ, partis *inferioris* adversus superiorem Rebellio, quæ ex *Conditione materiæ* (ut loquitur *Bellarminus*) futura erat naturalis, nisi fuisset per Justitiæ Donum, tanquam per aureum frænum cohibita, tum Deus necessariò statueretur author peccati, qui hominem ad malum propensum (quod peccatum esse docent Apostoli, Rom. 7. & 1. Jo. 2. 16.) sic primitus condidit. At hoc (quod tam virulenter impingunt *Calviniſtis*) nolunt admittere, Ergo necesse est ut fateantur, aut *naturalem* hanc fuisse *Adamo Iustitiam*, aut vitiatam fuisse ipsius naturam, ante aliquid patrasset, quod vitiasset.

7. Quod *Pelagianismo*, aut *semipelagianismo* portam aperit,

rit, ſtudiosè à piis omnibus eſt oppugnandum, ſed ſtatuere *juſtitiam Originalem* fuiſſe naturæ integræ ſupernaturalem, & inclinationem appetitus ad *malum* ex conditione materiæ fuiſſe *naturalem*; non tantum tollit diſtinctionem inter *naturam* integram, & corruptam, & *Arbitrii illæſam*, & ad malum tantum præcipitem propenſionem, ſed & legis exactæ *impletioni* ſternit viam, ſic, ut non ſit neceſsaria ſalvatoris ſatisfactio, unde ſupervacanea æſtimaretur *fidei juſtificatio* ad totius *Evangelii* improperium. 2. Rectius ergo *Medina*, intelligunt (inquit) *Doctores quidam* per *hominem conſtitutum* in *puris naturalibus*. hominem conſtitutum in *natura integrâ*, cum *dono* & *vigore* ſanante naturam, adeo ut in *bono* & *officio* virtutum poſſit permanere, & perſeverare ſi vellet, quæ ſententia ſine dubio videtur eſse *Auguſtini*. 3. Quod coincidit fere cum Noſtris. Accepiſset (ſcilicet *Adamus*) *poſſe*, ſi *vellet*, ſed *non velle* immutabiliter, quod potuit, neque enim ita erat *juſtus*, ut *non poſſet* peccare, ita tamen *naturaliter* erat inſtructus, ut potuiſset ſi voluiſset, *non peccare*.

Objiciunt Pelagianizantes.

Ob. 1. NUllus *habitus* vel *infuſus*, vel *acquiſitus* eſt *naturalis*, nam tum confunderetur cum naturali potentia, ſed *Juſtitia Originalis* eſt habitus, Ergo non poteſt eſse naturalis.

Sol. Præter habitum *Infuſum* per gratiam, aut *Acquiſitum* per induſtriam, ſtatuatur *Alius connatus*, & *collatus* ad creaturæ perfectionem, vel (ut habet *Auguſtinus*) ad Naturæ *complementum*. Quem ſive *naturalem potentiam*, ſive *habitum*, Naturam perficientem dixeris, parum intereſt, modò ipſius amotionem, non naturam prorſus tollere, ſed mutilare & depravare intellexeris.

Ob. 2. Omne *naturale* eſt vel Naturam *conſtituens*, vel *conſequens*, atqui *juſtitia Originalis* nec *Adamum* conſtituit, nam

periisset ipsius *natura*, *consequens* autem est *propria passio*, quæ à suo *subjecto* est inseparabilis, Ergo nullo modo potuit esse *naturalis*.

Sol. Distinguendum est inter *essentiam* naturæ, & *integritatem* sive *perfectionem*, ad amotionem constituentis *differentia*, aut *affectionem propriæ* consequentis sequitur rei *interitus*, sed maneat interim *mutila* aut *depravata*, cùm amiserit tantùm illud, quod *integrat* aut *perficit*.

Ob. 3. Deus tantùm *naturaliter* dicendus est *Justus*. Ergo nec *homini*, nec ulli *creaturæ* competat *naturalis justitia*.

Sol. Deus *justus* est in se, Homo *Dei Donatione*. Deus *immutabiliter*, Homo sic ut facillimè *injustus* reddatur. *Justitia* Deo est *essentialis*, homini *accessoria*, quam dùm retinet, Naturam *perficit*, cùm abjicit, manet quidem *homo*, ut *vulneratus* inter *Jerusalem* & *Hiericho*, non *extinctus* penitùs quoad *vitam*, sed *spoliatus* debitis *facultatibus*, quibus *exoptatum iter* conficeret.

Ob. 4. *Naturalia* non *amissa* fuerunt per *lapsum* in *Diabolis*, Ergo nec per *lapsum humanum* in homine, Ergo quia *Originalis justitia* est *amissa*, non homini *naturalis*.

Sol. Diabolus amisit *moralem integritatem*; licèt non *Physicam*, quam retinuit (sicut & homo) post *lapsum*, licet variis modis *conspurcatam* & *inversam*.

Ob. 5. Monstrum illud habeatur, cui aliquid deficit *originaliter* naturæ *debitum*, sed *homo* post lapsum ad *Monstrorum classem* non est referendus, Ergo per *lapsum* nil, quod erat *naturale* amisit.

Sol. Distinguendum est inter *Monstrum* & *Mutulum*, Homo per lapsum evasit *mutilus*, cum per talem *metamorphosin* à *nativa* perfectione in *filium Iræ* degeneravit, Ephes. 2. ubi si quis *monstrositatem* aliquam observet, *Ethicè* illud, quoad *animam*, & *spiritualia*, non *Physicè*, quoad *corporalia* est concipiendum.

Ob. 6. *Lazarus* excitatus à mortuis restitutus fuit ad omnia *naturalia*, sed non ad *Originalem justitiam*. Ergo *Originalis justitia* nunquam fuit homini *naturalis*.

Sol.

Sol. Reſtitutus fuit proculdubiò ad *conditionem*, quam ante mortem *poſſidebat*, non ad *perfectionem & integritatem*, quam *Adamus* ante *lapſum* obtinuerat.

Ob. 7. Pulvis es, & in *pulverem redibis*, Gen. 3. 19. oſtendunt hæc verba *hominis* conditionem ante lapſum, ex natura ſua fuiſſe *mortalem, fragilem, doloribus, laboribus*q; *obnoxium*. (exponente *Bellarmino*) quæ nihilominus gloria & honore erat *Coronata & Conſervata*, ex juſtitiæ originalis *ſuperveniente retinaculo*, Pſal. 8. 6. quo excuſſo, in ſtatum naturalem *pulvereum* recideret. Ergo *juſtitia Originalis* erat illi ante lapſum *ſupernaturalis*, & *nativa conditio*; ex parte ſaltem materiæ *pulverea & rebellis*. De Grat. primi hominis c. 6.

Sol. Verba indicant *congruitatem pœnæ* ob lapſum inflictæ, non *habitudinem originalis juſtitiæ*, qua potuiſſet *ſtare*; an iſta fuit *naturalis* aut *ſupernaturalis* necne. 2. *Sophiſtice* confunduntur Naturæ *labes & labilitas*, ac ſi idem eſſet *poſſe labi*, & *labem* habere *connatam*. Labilitatem *primævæ integritatis*, agnoſcunt omnes, *labem* nullam obſervent, ante *illam* per *liberi arbitrii* Abuſum contractam. 3. Rationes, quæ *congerventur* ulteriùs, ad nodum in hoc *ſcirpo* inveniendum, indicant tantùm *Antiquorum & Recentiorum* rixas, non *determinant* illud, quod controvertitur, & videntur potius noſtræ, quam *Adverſantium* favere ſententiæ.

QUÆST

QUÆSTIO III.

An detur Originale peccatum ab Adamo in omnes ipſius poſteros propagatum?

DE hac Quæſtione *conſenſus* eſt. 1. Inter omnes per *Adamum*, contra præceptum Domini, de fructu vetito *comedentem*, peccatum *primum* inter homines in mundum intraſſe. Convenit 2. *Naturam humanam* in illo conditam, ab illo, tanquam à fonte in omnes ipſius poſteros fuiſſe derivatam. Sic ut 3. *Nodus* ſit controverſiæ; An ex *Actuali Adami* peccato, tale emerſit (ut loquimur) *peccatum Originale*, quod naturam inficiens humanam, una *cum*, & *in ipſo*, omnibus ipſius poſteris ſit propagatum? Affirmant *Orthodoxi*. Quia.

1. Omne *figmentum* cogitationem *cordis* humani, eſt *tantummodò malum omni die*. unde tanta hominum *malitia* in terra, Gen.6.5. Quis dabit *mundum* ex *immundo*? ne *unus* quidem, *Job*.14.5. addit *Græcus* nec *infans*, cujus vita eſt *unus dies* ſupra terram. unde exclamat *David*. Ecce in *iniquitatibus* conceptus *ſum*, & in *peccato* caleſacta eſt de me *mater mea*, vel (ut *vulgaris*) *concepit* me *mater* mea, Pſ.51.5. Quæ non poſſunt niſi de peccato Originali, & ipſius *propagatione* (ut expoſuerunt *Priſci* & *Recentiores*) aliqua ratione intelligi.

2. Per *unum hominum peccatum* in hunc mundum intravit, & per peccatum *mors*, & ita in *omnes homines* mors pertranſiit, in quo *omnes peccaverunt*, Rom. 5.12. Fuimus nos omnes *facientes voluntates carnis*. ecce peccatum *actuale*! eramuſque ſicut & reliqui *Filii Iræ*] ſed quomodo? non *Imitatione*

tatione tantum & *consuetudine*, sed φύσει (ut habet textus) *Naturâ*] Ephes. 2. 3. verum non *integrâ*, Ergo *corruptâ*, sed quo corrumpente? nisi *peccato Originali*? unde *salvator*, quod *genitum* est ex *carne* est *caro*, Jo. 3. 6. quæ nil aliud est, quam *Imago* Terreni *Adami* 1 Cor. 15. 49. ex lapsu ipsius *confracta* & deformata.

3. Omne peccatum est vel *Actuale* personæ, vel *Originale* Naturæ. At *peccatum illud* quod designatur in V. T. per יצר מחשבת לב *malum cordis figmentum* תמאה *contuminationem*, & טמון עלם peccatum *occultum*, & *absconditum* & in N. T. venit sub nomine ἁμαρτίας *emphaticè*, ἁμαρτήματος, ἁμαρτάδος, πάθους, τῦ κέλματος, τῦ σώματος, τῦ ἁμαρτήματος. *Peccati* scilicet *Inhabitantis*, *Mali adhærentis*, *Legis membrorum*, *Corporis mortis*, *Massa mortifera*, *Concupiscentia* jugiter *rebellantis*, & *peccati circumcingentis*, *Actuale* non potest censeri, Ergo nimium appareat esse *habituale* & *Originale*. *August. conf. Julian. Pelag. 1. 6. c. 4.*

4. Posito *effectu* necesse est *causas* propias vel *esse*, vel *fuisse*. At constat *Infantes* mori ante quamvis peccati actualis *suspicionem*, & mortem peccatum supponere, non ut *Naturæ* sequelem, sed *peccati* stipendium. Ergo necesse est, ut mors Infantum sit *effectus* peccati *Originalis*.

5. Symbola *Impuritatis auferenda* superstitiosè & ridiculè adhiberentur, nisi subesset Impuritas *auferenda*, sed *circumcisio* V. T. & *Baptismus* N. applicantur *parvulis*, non peccato Actuali contaminatis. Ergo *Originali* quasi *Leprâ*, (ut *Gehazi* posteri ab *ulceroso* parente) sunt infecti, quod *peccatum* appellamus *Originale*.

6. Si non Daretur *peccatum* à *Parentibus* ad prolem *traductum*, *Christianorum* & *Paganorum* Infantum habenda esset *sors equalis*, nec illis prodesset, quod sunt *sub fœdere* aut *obesset* istis, quò sunt *extorres*, quin satiùs esset & tutiùs *Infantibus mori*, aut *tolli*, quàm studiosè *educari*, nam ita dimitterentur sine *Peccato* ad certam *requiem*, cum adolescerent ad infinita peccatorum *discrimina*, & tremenda supplicia. sed hujusmodi non sunt ferendæ sequelæ, Ergo admittendum est antecedens *Originale* peccatum.

7. Consentiunt hic nobiscum *patres*, unde peccatum hoc *Originale* est *Ignatio*, antiqua iniquitas, *Justino Martyri* ab *Adamo* Mors, *Cypriano* antiquæ mortis contagium, origo Peccati *Hilario*, originale delictum *Ruffino*. Antiqui criminis pondus *Reticio Augustodunensi*, Mortifera Protoplasti Transgressio *Olympio* ab *Augustino* citatis, unde manifestò constet, hoc peccatum originale *ipsius* non fuisse aut *Origenis* commentum, in *Scholasticorum* lustris enutritum (ut subdolè submurmurant adversarii) sed deductum *Dogma* ex sacris Literis. Quare (ut *Apostolus*) De *cætero* (inquit) ne quis mihi molestias *præbeto*, ego enim *stigmata* Domini Jesu in corpore meo porto, Gal. 6.17. ita concludat quælibet *Adami* soboles, stigmata ego circumfero *primævi* hujus *toxici*, hæret lateri *lethalis* arundo. ne quæras igitur *curiosè* nimium; (ut recte monuit elapsus in *puteum* apud *Augustinum*) quo casu *inciderim*, sed manum admoveas, quo modo *inde* extrahar.

In Julian pelag. l. 1. c. 3.

Objiciunt Pelagiani Spermologi.

Ob. 1. INter *pœnas* ob lapsum inflictas, non memoratur Naturæ *infectio*, aut *traductio*. 2. *Nec unus actus* potuit omnes inficere. 3. Nec convenit Dei *misericordiæ*, ut *omnes* ob unius noxam luant. Ergo non datur tale peccatum *nativum*, & hæreditarium, Catechis. *Raccov.* Pag. 249.

Sol. Recenset Scriptura *pœnas* tantum ob lapsum subeundas, idque ab *actualiter* peccantibus, inter quas, lapsus, qui erat earum *causa*, non fuit numerandus, vel traductio, quæ posteros magis, quàm *judicandos* parentes respiciebat. 2. Unicus *unius actus* inficere potest omnes *subordinatos*, quales nos sumus sub *Adamo*, ut *Rubenus* & *Gehazi* noxæ posteris fuerunt *fomitæ*, dum *coordinatos* non attingit, quales nullos habuit *Adamus* commilitones. 3. Dei *misericordia* justitiam

non

non excludit, quæ hic suaviter conspirant in vindicando transgressionem, & parando remedium.

*Ob.*2. Anima quæ peccaverit *ipsa morietur*, *filius* non portabit iniquitatem *Patris*, & *Pater* non *portabit* iniquitatem *filii*, justitia justi super eum erit, & impietas impii erit super eum, Ezech. 18. 20. Ergo *peccati primi* in posteros nulla potuit esse traductio.

Sol. Textus agit de peccatis *actualibus* & personalibus non de peccato *Originali* & *naturæ*. & 2. Ostendit, quid Deus *facere voluit* cum illis, quibuscum fœdus iniisset, non quid facere *statuisset* cum *omnibus* qui in *Adamo* peccassent. Unde 3. *Aquinas*, cum punitur (inquit) aliquis pro peccato *primi parentis*, non punitur pro *peccato alterius*, sed pro *suo*, quia ipse *reus* fuit in *Adamo*, non punitur igitur ut *insons*, sed ut *particeps* culpæ, derivatur enim per originem culpa à patre in filium, sicut & peccatum *actuale* per *imitationem*.

Quæst. disp. de pecc. orig. q. 4. ar. 1. cont. Gent l. 4. ar. 52. 1. 2 q. 81. ar. 1.

*Ob.*3. Christus & B. Virgo fuerunt *Adami* posteri, sed *Originali peccato* nullatenus infecti. 2. Unde *Apostolus*, per *Inobedientiam* unius (nempe *Adami*) *peccatores constituti* sunt, non *omnes* (sed ut restrictim habet *textus*) *Multi*] Rom. 5. 10. Ergo *peccatum* hoc non contaminavit *omnes Adami posteros*.

Sol. Christus non erat *genitus* humano more, sed *factus* ex *sanctificato* virginali *semine*. B. *Virginis* immunitatem ab originali *labe*, asserunt plurimi nimium contentiosè, sed nulli astruunt. Ad secundum respondet *Augustinus*, sic loquitur Scriptura, quia possunt esse *aliqua omnia*, quæ non sunt *multa*, ut omnia *Evangelia*, quæ tantum quatuor sunt, sed non *multa*. Possunt etiam esse *multa*, quæ non sunt *omnia*, ut credentes in *Christum multi* sunt, non tamen *omnes* homines quia non *omnium* est *fides*. Appositè igitur & cautè *Apostolus*, multos dixit *constitutos* esse per *Adamum* peccatores, qui sunt tamen *omnes*, non *omnes* tamen simpliciter, cum *Eva* fuerit peccatrix, sed non per *Adamum*. Salvator ex *Adamo*, sed non *Peccator*.

In Julian. Pe. l. 6. c. 12.

*Ob.*4. Omne peccatum est *voluntarium*, at tale (in *In-*

fantibus præfertim) *Originale* non potest esse, qui destituuntur voluntatis *usu*. Ergo non potest esse in *omnes* traductum *peccatum*.

Sol. Propositio non est *universalis*. Quod nolo (inquit *Apostolus*, Rom. 7.) hoc *ago malum*, nec peccata quædam *ignorantiæ*, & *omissionis* propriè censeantur *voluntaria*. Unde peccatum in *genere* sic definiatur, quod sit non tantum *actionis sed naturæ*, & *inclinationis humanæ* à *lege divina* discrepantia. sic. ut non solum *actuale*, sed *originale* suo ambitu complectatur. 2. Peccatum originis, *voluntarium* etiam dicatur in nobis, *radicaliter* saltem ratione sui principii voluntarii in primo homine; utcunque consensum nostrum *personalem* anticipet. quia ut *Levi* decimatus est in *Abrahami* lumbis, ita in *Adamo* nos omnes peccavimus Rom. 5. 12. idque *voluntariò*, quatenùs nos omnes fuimus, quod ille *unus* erat.

Ob. 5. Accidens non migrat à *subjecto* in subjectum, nec communicari potuit hoc *peccatum* per *corpus*, quia hoc non est *capax* peccati, nec per *animam*, quoniam hæc in se *immaculata* corpori præparatio dicitur *infundi*, nec ex *unione*, quia spiritus ab *agente corporeo* non concipiatur *inici*, Ergo *peccatum* hoc ab *Adamo* in posteros nequaquam potuit traduci.

Sol. Subjectum hujus *accidentis* (ut loquimur) *adequatum* & *proprium* non erat protoplasti *persona*, sed *natura humana* per actualem *personæ* transgressionem vitiata, quâ posteris communicatâ, communicatur etiam in ea hæc inhærens *corruptio*. 2. Verùm qui animam statuant *ex traduce*, plat sibilius de modo communicandi se expediunt, tragulam præcipuè illis inficit *Salvatoris anima*, quam è semine quomodocunque *purificato* educere, dictum esse videtur. Traductionem verò non admittentes premit illud, *materiale* non contaminare *immateriale*, & vix esse credendum, Deum *animam* creare immaculatam, & corpori statim *unire*, à cuo necessariò commacularetur. Sed *lubricum* est illud *fundamentum* de *materiali* non *agente* in immateriale, & è *peripato*

pato potius arreptum, quàm à *Scripturis*, aut *experientia* deductum. unde dicamus, semen infectum esse, tanquam *funale fœtidum*, cui si *flamma* admoveatur, prodit (quæ antea latebat) totius facis *graveolentia*, sic anima *embroni* copulata, eamque informans, *actuat* in semine *latens virus*, quo fiat corruptio *totius compositi*. Quanquam alii cautius, satis esse *arbitrantur*, si agnoscamus *labem* hanc *originalem* inflictam esse posteris à Deo *pœnam*, ob primi parentis *culpam*, sed qua ratione, aut quibus *mediis*, non *solicitè* esse discutiendum, nec ad salutem multùm conducere. Ubi conveniunt ferè cum *Augustino* Patrum *acutissimo*, qui (omnibus *subtilissimè* de his *expensis*) non necessarium, aut tutum duxit, aliquid *certo* definire.

Vid. Whitak. de pecc. orig c. 8. Zanch. de oper. Dei part. 3. l. 2 c 5. Paræum in Bell. de Amiss. grat. l. 4 c. 12.

Ob. 6. Deus non visitat *iniquitatem Patrum* in *filios* ultra *tertiam*, aut *quartam generationem* eorum, qui *oderunt* ipsum, facit autem *misericordiam* in *millia* his, qui *diligunt* ipsum, & custodiunt *præcepta* ipsius, Exod. 20. 5, 6. Ergo non descendit primi lapsus *venenum* in tam longè distantes.

—— *Natos Natorum & qui nascuntur ab illis.*

Quin & liberati per *Baptismum* à primava *ista contagione*, non possunt *illud*, quod in se *non habent*, in posteros transfundere.

Sol. De peccatis *personalibus* præcipit textus, & *actualibus*, non de *originali naturam inficiente*, nec pœnæ denuntiantur *æternæ*, nisi perseverantibus in *majorum* sordibus, sed *temporariæ*, quas interdum subeunt *posteri* (ut liberi *Achanis* Sacrilegi & *Rebellis Corah*, ob *Ductorum*, aut *progenitorum* scelera) 2. Nec sequitur, *regeneratum* per *Baptismum* prolem *immaculatum* generare, quia non gignit, ut *renatus* per *Christum*, sed ut *natus* ex *Adamo*, natus autem ex *Carne Caro* est, Jo. 3. 6.

Ob. 7. De peccati hujus *originalis* fundamento, An *exemplare* tantùm fuerit, aut *contagiosum*, litigant *Antiqui*. De ejusdem *formalitate*, an concipiatur esse vel *positivè*, enormis concupiscentia, vel *privativè* originalis justitiæ *carentia*, non convenit inter *Scholasticorum* primipilos, *Thomistas* & *Scotistas*

Scotistas; inter Reformatos verò ita extenuat *Zuinglius* cum suis, ut in *nihilum* pænè redigit, ita cum *suis* exaggerat *Illiricus*, ut ipsum esse homini corrupto *substantiale*, & non *accidentale*, præfractè altercatur. Ergo cum nil *fixi* hâc de re statuatur, saltèm inter *confessionum Articulos*, prout in *Symbolis* etiam receptis non habetur, nullo modo videtur inter dogmata Christiana esse recensendum.

Sol. Diversitas *sententiarum* inter *Doctos* interturbet potiùs, quàm obruat in *Scripturis* consignatam veritatem, quin inde aliquoties evenit, ut defæcatior & limatior emergat *rei eventilatæ* manifestatio. Ergò hic tenendum, peccatum, de quo agimus, in suo ambitu includere. 1. *Defectum* originalis *justitiæ*. 2. *Affectum* succedentis *depravationis*. 3. Et effectum, subsequentium peccatorum actualium, cum *reatu* ad pœnam obligante. Cætera, quæ controverturtur de *formalitatibus*, & *corruptionis modalitatibus*, de *propagationis* vehiculis, & de *phrasibus* exprimendis, & similibus; non ita ad rem faciunt, ut condemnentur omnes, qui seorsim sapiunt, aut loquuntur, modo quod *certùm* pateat ex *verbo*, non evacuant. 2. Cum *Remissionem credo peccatorum*, ex *Symbolo* Apostolico & unum *Baptismum* in peccatorum *Remissionem* ex *Nicæno*, non causari quis meritò potest, *originale* omissum esse peccatum. 3. Piè igitur & summo cum judicio *nostri*. Articulo *Confess. Anglicanæ.* 9°, quid de hac re statuendum, distinctim ponunt, (amputatis *subtilitatibus* & *supervacaneis*) ut sicut *cæcus sanatus* respondet de *servatore* sanante, urgentibus procacit er *Pharisæis*, *An peccator sit* (inquit) *nescio*, *unum scio*, *cum cæcus fuero*, *nunc videre* Jo. 9. 25. haud aliter concludat quilibet *fidelis* (quicquid plurimi Philosophantur) mihi *certum* est, & *sentio*, quod utcunque *condelector* lege *Dei*, quoad *interiorem hominem*, video tamen *aliam legem* in *membris meis belligerantem* adversus *legem mentis* meæ, & *captivantem* me in *lege peccati*, quæ est in membris meis, Rom. 7. 22. 23. à quo *mortis corpore* liberet nos *cœlestis Pater*, per *Jesum Christum Salvatorem nostrum* AMEN. Vide hæc plenius discussa in Lectione nostra 21.

QUÆST

QUÆSTIO IV.

An Liberum Arbitrium ad Bonum salutare, per Lapsum erat prorsus sublatum?

NON de statu hominis *instituto* ante *Lapsum*, nec de *Restituto* postea per *gratiam*, sed de *Destituto* per *Lapsum* quæritur. 2. Nec in *isto statu*, quid in *Naturalibus*, aut *moralibus* potuit præstare, aut quid amiserit, præsentis est compendii. 3. Sed spiritualia tantum hic respicimus, nec ea, quæ *deorsum* præcipitant, sed quæ ad *salutem* erigunt, non quoad *externos actus* in consuetudinaria Religionis *professione*, aut cultu, sed quoad sinceram cordis *renovationem* per fidem non fictam, & *conscientiam* ad salutem repurgatam, sic ut Litis *cardo sit*, *An Arbitrium ante Lapsum Liberum, per, & post Lapsum*, hic manserit *depravatum*, ut ad *Bonum salutiferum* per *gratiam* ipsi oblatum in prima *conversione passivè* se tantum habeat? *Affirmatur* ex hisce fundamentis.

1. Cuncta *cogitatio* cordis intenta est רק רע *tantummodo* ad *malum* omni tempore, Gen. 6. 5. Ergo ad *Bonum salutare* non potest assurgere.

2. Scio *Domine*, quia non *est hominis via ejus*, nec *viri est*, ut *ambulet*, & dirigat *gressus suos*, Jer. 10. 24. Ergo non potest pro arbitrii post lapsum *libertate*, absque *renovante gratia* Deo magis infervire, quàm *Æthiops* mutare *pellem*, aut *Pardus maculas*.

3. Petit *David*, *cor mundum* in se *creari*, Ps. 51. 12. quod pollicetur se daturum *Deus*, auferendo cor *lapideum* & *Carneum*,

nem substicuendo, *Ezech.* 11.19. Unde non *crediderunt Israelitæ*, quia non dedit illis *Deus* cor *intelligens*, & *oculos videntes*, & *aures* quæ possunt audire, *Deut.* 29.4. Ergo *restituendum* est Arbitrio tantummodo per *gratiam*, quod per naturæ corruptionem ex lapsu amisit.

4. Non *Renati mortui sunt in peccatis*, & *Naturâ* sunt *filii Iræ*, Eph. 2.3. & Col. 2.13. Ergo non magis possumus, *Arbitrii corrupti* viribus, ad *bene agendum* nosmetipsos erigere, quàm *mortuus seipsum* suscitare, aut non *genitus* seipsum *generare*.

5. Non sufficientes sumus *cogitare* aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed ἡ ἱκανότης, *Idonietas* illa *nostra* est ex *Deo*, 2 Cor. 3.5. quia *Infidelibus* nihil est *mundum*, Tit. 1.15. Nec potest quis *mundum* ex *immundo* dare, Job. 14.4. aut Arbor *mala* fructus *bonos* facere, Math. 7.17. Nec *Animalis homo* ea *quæ sunt Dei* percipire, nec intelligere, quia *spiritualiter examinantur*, 1. Cor. 2.14. Ergo pro *arbitrato* nil confert *convertendus* ad suam conversionem.

6. *Deus* est, qui *operatur* in *nobis & velle*, & *perficere* pro *bona voluntate sua*: *Phil.* 2.13. Fides est merum Dei donum, Ephes. 2.8. sine qua impossibile est placere Deo, Heb. 11.6. Ergo quod Deo placeat non positum est in *nostro Arbitrio*, sed à Deo *calitùs* est expectandum.

7. Nemo potest *venire* ad *Christum* nisi *Pater* eum *traxerit*, Jo. 6.44. Nec *seipsum* ab impio secernere, quid enim *habes*, quod non *accepisti*, & si accepisti, quid *gloriaris*, quasi non acceperis, 1. Cor. 4.7. Ergo nullus *liber* esse potest, nisi fuerit *liberatus* ab *ipso*, qui dixit, *Si vos filius liberaverit*, tum verè *liberi eritis*. Aug. de correp. & gratia. cap. 1.

Jo. 8.

Objiciunt

Objectiones.

1. PRoponit Deus *eligendam vitam & mortem* Iſraëlitis, Deut. 30. 15. & optat *converſionem*, *Deut.* 32. 29. *Luc.* 19. 42. Quod fruſtra factum fuiſſet deſtitutis *libero* eligendi *arbitrio*. Ergo tale datur *arbitrium* ad bonum.

Sol. Iſraelitas compellat *inſtructos* & *illuminatos*, ut operentur pro *libertate* data, non *infideles*, & in *ſordibus* & *tenebris* nativis volutantes, de quibus controvertitur.

Ob. 2. Deus expectat noſtram *converſionem*, & vadit in *locum ſuum*, donec *populus* quærat ipſius *faciem*. *Hoſ.* 5. 15. & gratiam tantùm confert *ſeipſos expurgantibus*, 2 Tim. 2. 21. Ergo liberum eſt ipſis *Deum* quærere, & *gratiam* petere, & *ſeipſos* expurgare.

Sol. Liberum eſt, non ex *natura corruptâ*, ſed ex *gratia* gratis *collata*, non agitur iſtis in locis de *convertendis*, ut liberè ad gratiam *properent*, ſed *converſis*, ut ſecundum *gratiam* gratis illis collatam *ambulent*.

Ob. 3. Non *Renati* faciunt Deo *grata*, ut *Nebuchadnezar*, *Cyrus*, *Cornelius*. Ergo aſſurgere poteſt *natura corrupta* ad bonum *ſalutare*.

Sol. Grata in ſe nonnunquàm faciunt *Ethnici*, quoad *ſubſtantiam* operis, ſed non rata ad ſalutem, quoad *intentionem agentis*, aut ἀκριβοδίκαιον ptæcipientis, 2. In *Cornelio*, Deus gradatim *fidem* (occultò antea infuſam) ad ἀκμὴν, & maturitatem perducit, ut pateat Act. 10.

Ob. 4. Dicimur *cooperatores* cum *Deo*, 1 Cor. 3. 7. Nam Qui creavit *te ſine te*, non ſervabit *te ſine te*. *Aug.* Ergo in converſione non *paſſivè* tantum ſe habet *voluntas*, ſed *activè* concurrit, & *concauſativè* cum *præveniente* gratia. De verb. Ap. Serm. 15.

Sol. In *converſione* concurrit voluntas, non *ad converſionem*, h. e. *ſubjectivè* tantùm, non *effectivè*, quia *ut velimus*, hinc nobis *operatur Deus*, cum autem *volumus*, & ſic volumus, ut facimus

cimus, *cooperatur*. *Aug. de grat. & Lib. Arb. l. c. 16. 2.* Certum est nos *velle*, cùm *volumus*, sed ille *facit*, ut *velimus*, ibid. 3. Et *tutiores* vivimus, si *totum Deo damus*, non autem, si nos *ille* ex *parte*, & *nobis* ex *parte* committimus. Idem de Eccles. dogmat. c. 6. Ergo fit *humilis* & submissa (ex parte nostra) *confessio*, & totum detur Deo. *Idem* de bono *Perseverantiæ*, cap. 13.

Ob. 5. Possumus resistere S. Sto vocanti, Act. 7. 51. ad *salutem* scilicet. Ergo (quod est ejusdem *facultatis*) liberè possumus S. Sto assistere.

Sol. S. Sto Possumus resistere vocanti *externè* per verbum, non *internè* convertenri per *gratiam flexanimam*, & *vorticordiam*. 2. Alia est ratio *labilitatis* ad malum, alia *libertatis* ad Bonum. Lapsus enim induxit *pronitatem* ad *malum*, sed *abduxit* ab omni *bono* salutari omnes nostras *inclinationes* & *affectus*.

Ob. 6. Absque *Libero Arbitrio* necessitas incumbit peccandi, quæ *excusat* hominem à peccato, & *Deum* facit ipsius *authorem*.

Sol. Necessitas illa erat contracta nostro lapsu voluntario, unde Homo *abutens* suo *libero arbitrio* & se *perdidit* & *liberum arbitrium*. Non *Deo* ergo ascribatur illud *malum*, quia ille fecit hominem *rectum*, sed *ipse* se *infinitis* immiscuit *quæstionibus*. Eccles. 7. 30.

Aug. Inchirid c. 30.

Ob. 7. Sublato *Libero Arbitrio* frustra essent ad bonum *suasiones*, aut ad malum avertendum propositæ minæ vel pœnæ.

Sol. Ostendunt *præcepta* hujusmodi, vel *monita*, 1. Non quid possumus, sed quid ex officio debemus præstare, vel quid per *gratiam* (non ex nobis) facere possumus. 2. *Minæ* & *monita* licèt non *convertant* impios, *deterrent* tamen illos, nè *pejores* evadant, nemo enim tam *deplorata* est conditionis, quin aliquid restat in eo, quod melioretur. 3. *Libertas* est triplex, 1. *à quo*, 2. *in quo*, 3, *ad quod*. Libertas *à quo*, est vel 1. *dependentiæ*, 2. coactionis, aut 3. impedimentorum. *Indepeńdens* est tantùm Deus; *Cogi* non potest *voluntas*. *Impeditur* tamen ex contractâ in lapsu *pravitate*. Unde sicut in

statu

ſtatu hominis *inſtituto* erat *integra*, & in ſtatu *reſtituto*, eſt per gratiam *rectificata*, ſic in ſtatu *deſtituto* manet in naturalibus, *læſa*, in moralibus, *illæſa*, in ſpiritualibus bonis *prorſus illiſa*; non quoad *facultatem*, quæ manet (ut in *Horologio* deordinato indicatur aliquid, ſed non quod indicandum) verum quoad *rectitudinem*, quam *ipſa* non poteſt ſibi reſtituere. Ubi interim non tollitur *potentia* indifferentiæ ad *hoc*, vel illud amplectendum, ſed deordinatur in bonis *executio*, & avertitur propenſio à gratia *penitùs redintegranda*, ut ea tandem *voluntas* ſit tantò *liberior*, quantò *gratiæ* eſt ſubjectior. *Aug. Epiſt.* 89. *Confer.* Lectionem noſtram Tertiam de converſionis modo.

QUÆST. V.

An Concupiſcentia in renatis maneat peccatum? Aff.

COncupiſcentia vel *Licita* poteſt eſſe, vel *Illicita*. Licita ad Bona *animæ* aut *Corporis* conſequenda, de qua non agitur; ſed de *illicita*, 2. Quæ poteſt eſſe *cum conſenſu*, quod *peccatum* eſſe actuale agnoſcitur, vel *ſine conſenſu*, innata Carnis contra Legem dei Rebellio, 3. Hæc ſolummodo hic examen ſubit, an etiam in *Renatis* maneat *peccatum*. *Aff.* Quia

1. Concupiſcentiam *neſciebam* (eſſe peccatum) niſi *lex* dixiſſet, *Non concupiſces*, Rom. 7. 7. Sed omnis ἀνομία eſt ἁμαρτία. 1. Joh. 3. 4. A quo *mortis corpore* Apoſtolus exoptat *liberari*, Rom. 7. 24. Ergo

2. *Carnalia* iſta *deſideria* adverſus *animam* militant. 1. Pet. 2. 11. & φρόνημα σαρκὸς *legi Dei* non ſubjicitur, nec *poteſt*, Rom. 8. 7. quæcunque autem ſunt *hujuſmodi*, ſunt *peccata*.

3. Appellatur ἐυπερίστατος ἁμαρτία, *peccatum circumcingens*, &

pondere *deprimens*, ne per *tolerantiam* præpositum stadium decurramus. *Heb.* 12. 1. quod inhæret ut *rubigo* ollæ, quæ facilè defricari non potest. Ezech. 24. 6. & licet respectu subjecti quod inficit, dicatur *morbus*, ratione tamen Legis quam violat propriè censeatur *peccatum*, ut peccatum originale, cujus est surculus.

4. Peccatorum est *fœta mater*, seu *scrofa*. Jac. 1. 15. quam *regeneratio* quidem tollit, non ut *non sit*, sed ut non imputetur, & manet in *renatis*, sed non *regnat*, quia ad *luctam* tantùm manet & non ad *condemnationem*, nec *simul* & *semel* in via extinguitur, sed gradatim, ut prorsus aboleatur in transitu ad patriam.

5. *Per* hoc *caro* concupiscit adversus *spiritum*, ut spiritus adversus *carnem*, hæc enim sibi invicem *adversantur*, ut non quæcunque volumus, ea faciamus. Gal. 5. 17. quæ peccati nimium manifesta sunt *Symptomata*.

6. Ob *ἀπρυμλαν κακλὼ* inter cætera peccata contaminantia, *ira Dei venit in omnes contumaces*, Col. 3. 5, 6. Ergo ejusdem census cum cæteris peccatis, quoad reatum saltem est habenda.

7. Concupiscentia carnis, adversus quam bonus concupiscit *spiritus*, & *peccatum* est, quia illi inest *inobedientia* contra *dominatum mentis*, & *pœna peccati*, quia reddita est meritis *inobedientiæ*, & *causa peccati*, *defectione* consentientis, & contagione nascentis. Aug. cont. Jul. Pelag. l. 5. unde *Cajetanus*, Peccatum est *formaliter*, pro quanto est *pars peccati originalis*, in c. 7. ad *Rom.* v. 8. per quam natura nunc inficit personam, Ut persona primicus infecit naturam.

Objiciunt Pontificii.

Ob. 1. OMne peccatum est *prohibitum*. Atqui *concupiscentia* non est *prohibita*, nam omnis *concupiscentia* est vel *ordinata* ad bonũ, quæ *laudabilis*, vel *deordinata* ad *malum* idque

idque vel cum *conſenſu*, ut *concupiſcentia* alicujus *uxoris* vel *domûs*, & hæc prohibetur tantum in ultimo *mandato* ut *peccatum actuale*: vel ſine *conſenſu*, & hæc eſt *naturalis pronitas*, nec prohibita, Ergo nec *peccatum*.

Sol. Mandatum interdicit in *effectu* conſpicuo *cauſam* latentem. Ut non concupiſces *uxorem* proximi de *facto*, nec eò *appititus* erit *inclinatus*. 2. *Concupiſcentia* naturæ corruptæ eſt, vel ad ſui *conſervationem*, & ita non eſt *peccatum*; vel ad *illicitum* inclinatio, & ita eſt peccatum.

Ob. 2. Peccatum illud non habetur *noſtrum*, quod ipſi non patravimus, ſed *concupiſcentia* illa nos *invitos captivos* rapit, ut dicamus cum Apoſtolo. *Ego non operor* illud, ſed quod *inhabitat* in me peccatum, Rom. 7.17. Ergo uncunque in ſe peccatum habeatur, reſiſtentis tamen non videtur peccatum.

Sol. In *Adamo* nos omnes *rei* facti fuimus, quia *nos omnes fuimus*, quod ille *unus erat*, unde naturæ *corruptæ* ad nos *quatuor* emanârant vulnera, *Ignorantia* in *intellectu*, *Malitia* in *voluntate*, *Infirmitas* in *irascibili*, & *Rebellio* in *concupiſcibili*. *Aq.* 1. 2æ. q. 85. ex Beda. 2. Apoſtolus non *ſe immunem* prædicat ab hoc *peccato*, ſed id *agere* ex ductu *ſpiritus*, ut non regnet in eo *illud peccatum*.

Ob. 3. *Pœna* peccati non eſt *peccatum*, ſic enim *peccatum* eſſet *mors*, & *Deus* autor *peccati*, qui infligit *pœnam*, ſed *concupiſcentia* tantùm eſt peccati *pœna*. Ergo non eſt peccatum.

Sol. Non tantum eſt *peccati originantis* pœna, ſed etiam *cauſa vitioſa actualis* peccati, & ipſum etiam *peccatum*, quia adverſus legem Dei obnititur. Aug. cont *Julianum* Pelagian. l. 5. c. 3.

Ob. 4. *Partus* cum *matre* non eſt *confundendus*, ſed *concupiſcentia* parit peccatum, quod priuſquam *conſumetur*, mortem non inducit, Jac. 1. 15. Ergo *obſtetrix* potius dicatur *peccati* quàm *peccatum*.

Sol. Partus ſequitur ventrem (ut loq. *Jur.*) & ejuſdē eſt cum *parente natura* licèt non ſit *idem* numero: ſic Arbor æſtiman-

da est ex *fructu*, & qualis *Mater*, talis *Filia*, *peccatum* igitur *parit peccatum*. 2. Contradistinguit autem *Apostolus* concupiscentiam, non peccato in *genere* & *absolute* sumpto. Sed peccato *consummato*, ex opere externo protuberante.

Ob. 5. Peccatum est *subjectivè* in *Animâ*, sed *concupiscentia* est tantùm in *carne*: nam Novi (inquit *Apostolus*) non *habitare* in me. hoc est in *carne mea*; *bonum*. Rom. 7. 18.

Sol. Subjectum, *Quo*, peccati est *caro*, subjectum vero, *Quod*, *persona*. quia *peccatum* primò intravit ratione *corporis* ad inficiendam *animam*. 2. Apostolus per *carnem* non intelligit propriè *molem corpoream*, sed tropicè *carnales affectus*.

Ob. 6. Si peccatum illud esset *propagatum* à parentibus, tum *conjugium* esset *declinandum*, ut declinaretur *peccatum*. Sed illud non ferendum.

Sol. Concupiscentia non est effectus *conjugii*; sed *affectus* corruptæ *naturæ*, quem non intendunt *parentes*, licet per accidens *promovent*, ut natura producit *monstrum*, quod non *intendit*.

Ob. 7. *Baptismus* nobis obsignat *regenerationem*, per quam *generationis* naturalis sordes abluuntur. Ergo *concupiscentia* hæc extinguitur in *renatis*, sic ut in *talibus* non potest esse *peccatum*.

Sol. Regeneratio ista *perficitur* non *simul* & *semel*, sed *gradatim*, per quam tollitur *reatus* à *persona*, ne illum *damnet*, non à *peccato*, ut non sit *damnabile*, Tolli igitur dicitur in *renatis*, non quia prorsus *eradicatur*, sed quia intervenit *venia*, ne noceat.

QUÆSTIO VI.

An omne peccatum ſit ſuâ naturâ mortale, & à Deo tantùm remiſſibile? Aff.

QUIA,

1. MInimum peccatum *execrationem* inducit, *Deut.* 27. 26. & *maledictus* omnis qui non manſerit in *omnibus*, quæ ſcripta ſunt in *Libro* Legis, ut *faciat* ea, Gal. 3. 10. cujus non *Iota* vel apex violandum, quia qui ſolvit unum ex mandatis *minimis*, *minimus*, h. e. nullus erit in Regno cœlorum, Math. 5. 19.

2. Quiſquis *totam Legem* ſervaverit, impegerit autem in *uno*, damnus factus eſt *omnium*, Jac. 2. 10.

3. Omne *peccatum* eſt legis *tranſgreſſio*, 1. Joh. 3. 4. qua *infiniti Legiſlatoris* autoritas violatur. Ergo *æternam* mortem demeretur.

4. Natura vel minimi peccati eſt *mortifera*, quia eſt *ejuſdem rationis* cum *natura* peccati *atrociſſimi*. Ergo implicat, ut ea ex parte *veniam* conſequatur licèt comparate peccatum *levius*, graviori ſit *minus* puniendum.

5. Ejuſdem eſt *ſolvere*, cujus eſt *ligare*, ſed obligat *Dei* tantum *mandatum*, ne *peccemus*. Ergo ſi *peccemus*, Deus *ſolummodo*, & non *alius* poteſt remittere, niſi ipſius *nomine*. Ego *ſum*, qui deleo *iniquitates* tuas propter *me*, & *peccatorum* tuorum non recordabor, Iſai. 43. 12.

6. Salvator probat hanc Judæorum Theſin Neminem poſſe peccata remittere niſi Deum, eoque nomine probat ſe *autoritatem*

authoritatem habuisse *divinam*, quia peccata remittebat *Paralitico*, Mat. 9. 6. Ergo *solius Dei* est vel *minimo peccato* veniam concedere.

7. Sanguis *Jesu Christi* Filii Dei mundat nos ab omni peccato, 1 Joh. 1. 7. Ergo

Confiteor, tundo, conspergor, contero, fundo,
Signor, ædo, dono per, hac venalia pono!

Posita sunt tantum *hypocriticè*, nisi à fide procedant, apprehendente & applicante Christi *propitiationem* pro omnibus peccatis nostris.

Objectiones.

Ob. 1. QUædam tantum peccata *gehennæ* addicuntur, *Mat.* 5. 23. Ergo *leviora* eximuntur ab *infernali pœna*. Ergo non sunt *sua Natura* mortalia.

Sol. Parabolæ non urgenda sunt *verba* & *circumstantiæ*, sed *scopus*. Scopus autem *Servatoris* erat, ostendere *homicidium*, non tantum consistere *actu occidendi*, sed in *irritantibus contumeliis*, quæ licèt *peccata* sunt *leviora* patrato *homicidio*, reum tamen peragunt *violati mandati*, quod *æternum* supplicium meretur, licèt non æquè *grave*.

Ob. 2. *Fœnum* & *stipula* non condemnant, *detrimentum* enim patietur, *ipse* autem qui ista congerit, *salvus* erit, sic tamen quasi per ignem, 1 *Cor.* 3. 16. Ergo naturâ suâ non videntur hujusmodi esse gehennæ pabulum.

Sol. Non quæritur de *successu peccatoris*, sed *peccati demerito*, *condemnabile* est semper *peccatum*, licèt interveniente *resipiscentiâ* & misericordiâ. *peccatum* actu non condemnet.

Ob. 3. Invincibilis *ignorantia*, ut peccatum *Abimelech*, Gen. 20. 4, 9. & talia quæ Deus non respexit, Act. 17. 30. sunt *venialia*, idque naturâ suâ, quia ita Deus de facto *Abimelech*, scio (inquit) te in *integritate* cordis tui feciſſe *illud*: ideóque *cohibui* te, ne *peccares* in me, Gen. 20. 6.

Sol.

Sol. Invincibilis *ignorantia*, excusat à culpa non à pœna (ut loquuntur Scholæ) *Abimelechum* habentem retractum *Deum*, ne ulteriùs conqueret. Talia autem non ex *naturâ* sui, sed Dei *misericordiâ*, vel ex hominum *indulgentiâ*, non ex divinæ Justitiæ severitate. In foro (ut loquuntur) *soli non pœnales venialia* habentur.

Ob. 4. Datur *peccatum non ad mortem*, 1 *Joh.* 5. 17. ex quo *minimus* fit quispiam in *regno* cœlorum. *Mat.* 5. 19. Sed non *excluſus* à *regno*. Ergo hujusmodi *peccata* non sunt *mortalia*.

Sol. Non ad *mortem* dicitur, non quia tale est *suâ naturâ*, sed ex *eventu*, ut opponitur peccato ad *mortem*, pro quo non est *orandum*, & *minimus* in regno cœlorum, sensu *Servatoris* est *nullus*.

Ob. 5. Quædam *peccata* expiari potuissent per *cæremonialia*, *Act.* 13. 39. & per *eleemosynas* redimi. *Dan.* 4. 27 Ergo fuerunt *venialia*.

Sol. Cæremoniæ adumbrabant *Christum*, sine quo nec *valebant* eleemosynæ. 2. Eleemosynæ abrumpunt *progressum* in *peccando*, non expiant *peccatum*.

Ob. 6. Ligata, & soluta à *ministris* in terrâ, ita *ligata* & *soluta* erunt in cœlis. *Mat.* 18. 18. & 19. 9. *Joh.* 20. 23. Ergo possunt *Sacerdotes*, præsertim *confitentibus*, *venialia* concedere, & solus *Deus* non remittit.

Sol. Absolutio est *authoritativa* solius *Dei*, *ministerialis* verò *præconia* Evangelii, qui remittunt pœnas *inflictendas* ab *Ecclesia*, in causâ *scandali*, quoad *censuras*, & *malitiam*, non *reatum peccati*, ut à *Deo* non puniatur, & *ministrorum* est ex *officio*, sic *declarare* & *pronunciare* pœnitentibus *remissionem*, aliorum verò, ex *charitate*, & *actualiter*.

Ob. 7. Patres, & *peccatum veniale*, & absolutionem *sacerdotalem* constanter asserunt.

Sol. Nihil *venia* Patribus, quod *in vita sua natura*, verùm quoad *eventum*, quia fidelis ob *commissum* impetrat *veniam*. 2. vel saltèm, quia *hujusmodi* potest esse *delictum*, quod

benevolentia humana possit excusare. *August. Enchir. d. C.* 22. juxta illud *Prudentii*.

———*Te judice eodem*
Spem capio fore quicquid ego veniabile apud te,
Quamliber indignus venia, factúmve, loquárve.

Unde patet illos non absolutionem aliam unquam Agnoviſſe, præter *declarativam*, & *miniſterialem*.

QUEST.

QVÆSTIO VII.

An peccatum in S. S. nunquam veniam conſequatur? Aff.

QUIA,

1. QUiſquis locutus fuerit *adverſus* S. S. non *remittetur* ei, neque in *hoc ſæculo*, neque in *futuro*, *Mat.* 12. 32.

2. Qui *blaſphemaverit* S. S. non habet *remiſſionem* in *æternum*, ſed *damnas* erit *æterni judicii*, *Mar.* 3. 29. *Luc.* 12. 10.

3. Impoſſibile eſt, ut ſic *apoſtatæ* ad pœnitentiam *renoventur*, quia *crucifigunt* ſibi ipſis *filium Dei*, & ad *ignominiam* exponunt. *Heb.* 6. 6.

4. Sic *prævaricantibus* nulla relinquitur *hoſtia*, ſed horrenda quædam *judicii* expectatio, & *ignis fervor*, qui *devoraturus* eſt *adverſarios*, *Heb.* 10. 26. 27.

5. Eſt illud *peccatum ad mortem*. 1 *Joh.* 5. 16. Ergo *æterna morte* puniendum.

6. Pro quo non *eſt orandum*, *ibid.* Ergo talis peccator eſt *conclamate ſpei*, & *deplorata* ſalutis.

7. Excludit *ultimum* ſalutis *medium*, quia *ſanguinem* pacti *profanum* ducit, & *Spiritum* gratiæ *contumelia afficit*. *Heb.* 10. 29. Ergo *impoſſibile* eſt ut remiſſionem & ſalutem conſequatur.

Objectiones,

Ob. 1. NOlo *mortem peccatoris, Ezekiel.* 18. 32. Ergo nec *illius*, qui in S. S. peccaverit.

Sol. Nempe *pœnitentiam* agentis, sed *huic peccata* adhæret, 1. *finalis impœnitentia*, 2. *præsumptio*, 3. *obstinatia*, 4. *impugnatio* agnitæ veritatis, 5. *desperatio*, 6. *invidentia* fraternæ gratiæ, 7. transitus à *Christianismo* ad *Judaismum*, *Turcismum*, *Ethnicismum*, aut *Atheismum*, ex quibus *omnibus*, vel *aliquibus* conflatur, confer. *Aq.* 2. 2. *q.* 14. *a. Ar.* 2.

Ob. 2. Quorum *remiseritis* peccata, *remittuntur* iis, hoc *promissum Apostolis*, *Joh.* 20. 23. *Mat.* 18. 18. & eorum *successoribus*, Ergo *Sacerdotes* hodiè possunt *peccatum* in S. S. remittere, alrèt non valeret hæc *promissio*.

Sol. Remissio talis præsupponit *resipiscentiam*, quam *peccatores* in S. S. nunquam *assequuntur*.

Ob. 3. Quodcunq; *solveris* in terra, *solutum* erit in Cœlo, *Math.* 16. 19. Hoc concessum erat *Petro*, & *Successoribus*. Ergo *Papa*, & *Episcopi* saltèm possunt hoc *peccatum* remittere.

Sol. Quodcunq; solvitur in terris per *claves Cœlestes*, datas à *Christo* juxta *verbum* ipsius, *solutum* erit à *Deo*, sed *claves papalium indulgentiarum* non aperiunt hanc *seram*, nec *claves* verbi divini, ubi opponitur ab *obstinato obex*, sive *pessulum*.

Ob. 4. Usque ad *septuagies* sepsies indefinitè peccata sunt *remittenda*, *Mat.* 18. 22. Ergo etiam *hoc peccatum* inter cætera, Ergo etiam à *Deo* remittetur, quia promptior est ad *remittendum*, quam homines.

Sol. Remittendum est peccatum *pœnitentibus* in *Ecclesia*, sed *hoc* peccatum, quia excluſit *Deum* unà cum *Ecclesiâ*, & *pœnitentia*, excluſit *peccatorem* ab omnibus remissionis *mediis*.

Ob. 5. Paulus *vastans Ecclesiam*, Petrus *negans* Dominum contra *conscientiam*, consecuti sunt *misericordiam*, sed isti *peccarunt*

carunt in S. S. Ergo hoc *peccatum* est *remissibile*.

Sol. Paulus fecit *ex ignorantia*, *Petrus* ex *infirmitate*, & *poenitentiam* postea egerunt, sed hoc *peccatum* est ex *destinata malitia*, ut *Judæ*, & *Juliani apostatæ*, qui dedignatur pœnitentiam, & accumulat semper iram in diem iræ, *Rom.* 2. 5.

Ob. 6. Patres *asserunt* hujus peccati *remissibilitatem*. De nullo *desperandum* est (inquit *August.* de verb. Dom. Ser. 11. quia Deus *sanat omnes infirmitates*, *Psal.* 103. 3. & *propitiatur omnibus iniquitatibus*, & *potens* est *confractos* ramos oleæ rursus *inserere*. *Rom.* 11. 23. Ergo & *restituere* peccantem in *S. S.*

Sol. De nullo *desperandum* est, qui de *seipso* non *desperat*. 2. Sanat Deus omnes *infirmitates*, sed non obstinatas *malitias*. 3. non quæritur de Dei *potentia*, sed *voluntate*. Remissibile est *peccatum* ex parte *Dei*, sed non *rei*, ideoque dicitur, Non *remittetur* actu, non *irremissibile* potentiâ, non negatur *posse remitti*, Potest *remitti*, si Deo *placuerit*.

Ob. 7. *Scholastici* huic peccato concedunt *extraordinariam remissionem*, Ergo actu potest remitti *extraordinario*, *Aq.* 22. q. 14.

Sol. Si aliquod peccatum *gravissimum*, & *atrocissimum* actu remittetur, inde apparet, illud non fuisse *peccatum* hoc in S. S. de quo agitur: hoc enim *peccatum* videtur non *morum*, sed *fidei*, cum aliquis sic prorsus ex *destinata malitia* deserit *Christum*, & S. S. *ultimum duellum*; & transit in *Atheismum*, seu *infidelitatem*. Nam talis se privat *omnibus* salutis *mediis*, unde implicat contradictionem, ut salutem consequatur. Confer. *Bucan* l. oc. 17. Sed præcipuè *Doctissimum Brochmandum* Selandiæ *Episcopum* Systemat. Theolog. univers. De peccat. cap. 8. Q. 10, &c.

CAP. IV.

DE *ECCLESIA.*

EX *Massa* peccati *Deus* pro infinita sua misericordia, quos voluit, evocavit, qui cœtus *evocatorum* dicitur *Ecclesia*. 2. Est autem *Ecclesia* certus electorum *numerus* per æternum Dei *decretum* Prædestinatus, non ex prævisa *fide*, vel *operibus*, sed ex mero ipsius Beneplacito, ut conformes fierent *filio* ipsius, & ita *evocati*, *justificati*, & *sanctificati*, æternum tandem consequerentur *gloriam*. 3. Relictis interim in *sordibus* (in quas seipsos præcipitassent) *Reprobis*, ut *ob*, *per*, vel *propter peccata sua* justissimè damnarentur.

In *Ecclesia* despicienda sunt ipsius { 1. *Natura*. 2. *Membra*. 3. *Disciplina*.

De

De ejus *Natura* præcipuè occurrunt discutienda.

An
1. *Ecclesia sit certus Electorum numerus ex massa peccati, pro mero Dei Beneplacito, totaliter & finaliter à Gratia unquam excidens?*
2. *Ecclesia electorum in Militantem & Triumphantem rectè dividatur?*
3. *Ecclesia Militans semper sit gloriosè visibilis?*
4. *Visibilis Ecclesiæ cujusvis Determinatio in rebus fidei, sive in Concilio, sive alias, erroris & examini sit subjecta?*
5. *Penes Concilium generale sit suprema in terris litium Ecclesiasticarum Decisio?*
6. *Ordinata Evangelii promulgatio, & solennis Sacramentorum administratio, in publicis conventibus, characteres sunt præcipui visibilis alicujus Ecclesiæ?*
7. *Extra Ecclesiam Catholicam salus uniuique in sua Religione sit expectanda?*

QUEST.

QUÆSTIO I.

An Ecclesia sit certus prædestinatorum numerus, ex mero Dei beneplacito, finaliter aut totaliter à gratia nunquam excidens? Aff.

QUIA,

1. ELegit nos in *Christo* ante *jactum* mundi *fundamentum*, & — *Prædestinavit* pro sua *voluntatis benevola* — secundum *propositum* ejus, qui *operatur omnia* secundum *consilium voluntatis* suæ, *Ephes.* 1. 4. 5. 11. Ergo ex *Electis* constat *Ecclesia*, qui *tales* fiunt, non ab externo aliquo *motivo*, sed ex *mero* Dei *Beneplacito*, quod firmatur.

2. Nondum *natis pueris*, & cum *nihil fecissent* boni, & mali, ut *propositum Dei*, quod est *secundum* ipsius *electionem*, non ex *operibus*, sed ex *vocante firmum* maneret, *dictum* est *Major serviet minori*, *Rom.* 9. 11. 12. Ergo *electio* non est *volentis*, neque *currentis*, sed *miserentis* Dei, v. 16. Qui cujus *vult Miseretur*, & quem vult *indurat*, v. 18. pro *jure* suo in creaturas, quod infinities *majus est*, quàm *figuli* in *suum lutum*, v. 21.

3. *Servavit* nos, & *vocavit* nos vocatione sancta, non ex *operibus* nostris, sed secundum *propositum* suum, & *gratiam*, quæ data est *nobis* in *Christo* Jesu ante *tempora secularia*, 2 *Tim.* 1. 9.

4. Quos præscivit, illos *Prædestinavit*, *conformandos imagini filii sui*, quos *Prædestinavit*, hos & *vocavit*, *justificavit*, *glorificavit*,

rificavit, juxta eatenam *Apostoli*, Rom. 8. 28, 29, 30.

5. Impossibile est, ut *electi seducantur*. Mat. 24. 24. Mat. 13. 22. Ergo non possunt *excidere* à gratia, quia illos & non *alios*, quos *prædestinavit, vocavit, justificavit, glorificavit*, illo *utique* fine, qui non habet finem, ut habet *Augustinus*. De prædest. Sanct. c. 17.

6. De eisdem *solidum stat Dei fundamentum* habens *sigillum* hoc, *Novit Dominus eos, qui sunt sui*. 2 Tim. 2. 19. quos *Pater* à *Patre custodit filius*, ut *vitam* consequantur *æternam*. Jo. 17. 2, 6, 9, 11, 20. & non *rapiet eos quispiam* è manu ipsius, Jo. 10. 28.

7. Qui natus est ex Deo, *peccatum* non *facit*, quoniam *semen* ipsius in eo *manet*, nec potest *peccare*, eò quod ex Deo *natus est*, 1 Joh. 3. 9. Ergo *finaliter* aut *totaliter* non *excidit*.

Objectiones.

Ob. 1. DEus elegit *συμμόρφους* quos *præscivit* conformes futuros *filio* suo. Ergo ex *prævisis operibus*, Rom. 8. 29.

Sol. Indicantur ibidem *prædestinationis effectus*, & *media*, non *causæ*, aut *motiva*. 2. ut pateat, *ad quid prædestinemur*, & quibus *mediis* (nempe per *conformitatem* cum *Christo*) ad *gloriam* perveniamus, non ostenditur *quare* Deus *hunc* præ *alio* prædestinavit, quod controvertitur.

Ob. 2. Electio fit ex *præcognitione* Dei *patris* ad *sanctificationem spiritus*, qui nihil aliud invenire potuit, præter *fidem* in Christi, *obedientiam*, & sanguinis *aspersionem*, 1 Pet. 1. 2. Ergo *prævisa fides* rectè æstimetur *electionis motivum*, potius quam *medium*.

Sol. Non respexisse Deum *fidem*, ut *causam electionis*, sed ut executionis *medium*, ostendit textus *œconomia*, ubi totius *Trinitatis* dispositio quoad *efficientem*, *media*, & *finem* dilucidè explicatur.

Ob. 3. *Elegit* nos Deus, sicut *benedixit*. Eph. 1. 3. Sed

Christus est causa *benedictionis*, ibidem 4. Ergo est *causa*, cur *Deus* aliquem prædestinaverit.

Sol. Includitur *Christus* non ut *motivum electionis*, sed ut caput *medianum* in exequendo.

Ob. 4. Decretum *electionis* comprehendit tantum eos, qui *Deum diligunt*, Rom. 8. 28. hoc est *Sanctos*, & *fideles*, Eph. 1. 1. qui *credituri sunt*. 1 Tim. 1. 16. quia sine *fide impossibile* est Deo *placere*. *Heb.* 11. 6. Ergo nullos elegit sine prævio *fidei* & *dilectionis* intuitu, aut reprobavit ex mero beneplacito.

Sol. Includuntur hæc omnia ut ad salutem *media*, non ut electionis *motiva*. 2. Duplex est amor *Benefactoris gratuiti* ex amantis *dignatione*, aut *Complacentiæ*, ex *amati dignitate*, Placeat aliquis Deo ex *sua beneficentia*, ut *postea* fiat *fidelis*, non quia fuit *antea fidelis*, ideo Deo placuit. *Quales* igitur Deo placent, non *Quare* Deus elegit ut placerent, ex talibus infertur.

Ob. 5. Quod facit Deus *in tempore* illud decrevit *facere ab æterno*. Sed in tempore servet per *fidem* in *Christo*. Ergo propter *fidem* in Christo decrevit sic facere.

Sol. Alia est *decreti*, alia *executionis* ratio. Decrevit *Deus* servare per *fidem* ut *medium* ad salutem, non ob *fidem* ut decreti *causam*. 2. Decrevit servare *fideles*, sed non *quia tales* hoc decrevit, sed quia hoc *ipsi placuit*, sic ut fides sit causa instrumentalis *salutis*, non *procatarctica*, multo minus *prægnumena decreti*.

Ob. 6. Pugnat hæc doctrina cum *natura Dei*, qui non est 1. προσωπολήπτης *Act.* 10. 34. 2. nec aliquem *deserit*, priusquam *deseratur*. 3. nec vult peccatum aut *peccatoris* mortem Ezech. 18. 20. & 33. 11.

Sol. Προσωπολήψια culpanda est in *judicialibus*, non in *gratuitis*. 2. Deseruissent omnes *Deum* in *Adami lapsu*, unde omnes erant *condemnabiles*, *summæ* Ergo erat *misericordiæ* divinæ aliquos eximere per *electionem*; & *justitiæ*, alios in *sordibus* à se contractis relinquere, per *præteritionem*, seu *Reprobationem*. Cur autem *hos* potius quam *illos* eligeret, vel *præterierit* non

non invenitur *causa* alia, præter *libertatem* subtilem, eodem autem modo, quo hos elegit, alios præterit, sic ut si decurredatur *ab salutis à merciri* non *Medio*, necesse est, ut concedatur *Absoluta Reprobatio*, quæ ubi *Peccatum* restè dicatur *Causa Reprobi*, non *causa Reprobationis*. Ut autem elegit Deus *aliquos*, ut *essent fideles*, non quia *erant fideles*, vel futuri erant, nisi ex *gratuita* ipsius donatione; Ita neminem *alia* damnat, nisi *præcedente peccato*: Reprobatio enim nil ponit in reprobato, sed relinquit eum ut invenit *in sordibus*, quas in *ruinam propriam* contraxerat.

Ob. 7. Evertit hæc doctrina *Pietatis* studium. 2. præcipitat *conscientias*, avertitque eos qui *extrà sunt*, & *Christianos* inter se committit, Ergo nullatenùs est ferenda.

Sol. Vitio hoc fit *hominum*, non vanitate *doctrinæ*, quâ rectè intellectâ *fiduciam* auget in salutis *certitudine*, ex inhabitatis *criteriis*. 2. Tranquillat *conscientiam*, in Dei conservantis *immutabilitate*, excitat nos ad *media implenda & persequenda*, per quæ decrevit *Deus*, ut ad *salutem* perveniamus. Cumque decretum hoc de *quolibet Individuo* sit Deo *omnimodo* notum, bene sperare *omnes jubet* de *seipsis*, & aliis, utcumque *deviantibus*. Nam quis scit (secum quisque reputet,) quid Deus de *nobis determinaverit*? siquidem qui nunc avertit faciem, potest *me* vel *alios* revocare, ptout ipse *decreverit*, quando ipsi *visum* fuerit. Confer. de Absoluto Reprobationis Decret. Lect. nostram primam.

QUÆSTIO VII.

An Ecclesia electorum in militantem & triumphantem rectè dividatur? Aff. contra Socinianos.

QUÆRITUR,

1. OMnes animæ, ut *Abraham*, *Isaac*, & *Jacob* post *dissolutionem* à corpore, vivunt Deo. *Luc.* 20. 37. vivunt ergo ut membra alicujus *Ecclesiæ*, Sed non *militantis* hic, ergo *triumphantis* in cœlis: nec sufficit dicere ipsos *vivere*, quia *victuri* sunt post *resurrectionem*, nam ζῶσιν (inquit Textus) *actu* vivunt, id est, non desinunt *esse* vel *subsistere* inter *dissolutionem*, & *resurrectionem* corporis.

2. Christus pollicetur *latroni*, Amen dico tibi, *Hodie mecum eris in Paradiso*. Luc. 23. 43. Non secundum *corpus* procul dubio, sed animam, Animæ igitur in Domino *morientium* transeunt in sedes *Beatorum*, cum omnium eadem sit ratio (ubi aggregarè triumphantem constituunt Ecclesiam) nec valet χρονώγραν *Smalcii* à priscis emendicatum. Ego dico *Tibi hodie* (ubi ponatur *distinctio*) & eris *mecum in Paradiso*, nempe post *diem Judicii*. Nam evertit hoc, 1 lectio *Syriaca*. Ego dico *tibi*, quia *hodie* eris mecum in Paradiso. & 2. *Hodie* illud *Salvatoris* respondet *Quando* latronis. Siquidem illud *Quando* erit *Hodie*.

3. *Paulus* cupit dissolvi, *Phil.* 1. 23. Sed cur? Ut *anima* ejus *soluta* triumpharet in *cœlis* cum *Christo*, non ut *extingueretur*, vel dormiret, vel deferatur hic triumphus, usque ad ultimum *Judicium*, quod & confirmat ultima vox *Stephani*, *spiritum*,

spiritum, non deponentis in Cœmiterio, sed *resignantis* in Christi *manus*. Act. 7. 59. Et *Angeli* promulgatio *beati mortui Ab hac tempore*, qui in Domino *moriuntur*, ob reqiem ipsis *concessam*, & operum *retributionem* ex Dei *misericordia*, quæ extinctis *animabus* aut *dormientibus*, nil omninò conferant. Apoc. 14. 13.

4. Hoc ad *oculum* quasi repræsentat *Abrahæ* & *epulonis* diversa conditio, Luc. 16. 19. nec obstat, quod sit *parabola*, nam licet omnes *circumstantiæ* non quadrent, ut de digito *Lazari*, & lingua *Divitis*, & hujusmodi, *scopus* tamen concludit, non *expectandam* esse à vivis mortuorum *institutionem*, 2. & ista habenda inter *credita* & *concessa*, dari *cælum* & *infernum*, & hujus *gaudium* triumphale, illius vero *supplicium* cruciale.

5. Triumphans hæc *Ecclesia* graphicè delineatur in *turba* ista innumera, quæ evasisset *Afflictiones*, & in sanguine agni *dealbasset stolas*; cujus sub *æterno* triumphant umbraculo. Apoc. 7. 9. &c. quod nisi de *triumphante* Ecclesia *intelligi* non possit.

6. Militantis Ecclesiæ *perpetuitas* stabilitur, Mat. 28. 20. Ego sum *vobiscum* usque ad *consummationem seculi*. 2. *Porta* inferorum non prævalebunt contra eam, *Mat.* 16. 18. 3. Sinite *Zizania* crescere usque ad *Messem*. Mat. 13. 30. quæ competunt regno spirituali à Daniele *delineato*. cap. 2. 44. Luc. 1. 33. h. e. *Militanti* Ecclesiæ.

7. Aliter Christus *sponsa* destitueretur in *terris*, & regno excideret ob defectum *subditorum*. Contra illud *Eph.* 5. 27. Seipsum tradidit pro *ea*, ut eam sisteret sibi *gloriosam Ecclesiam*, non habentem *maculam* aut rugam. V. 25, 26, 27. & illud *Pauli*, Nunquid Deus *repulit* populum suum? *Rom.* 11. 1.

Objiciunt Sociniani, Arminiani, Anabaptistæ, Arabici,

Ob. 1. MOrtui amplius *non sunt*, Mat. 2. 18. Ergo non possunt Ecclesiam *triumphantem* constituere.

Sol. Non sunt *persona*, ut antea erant, hoc tamen non *obstat*, quo minus *partes* separatim maneant. 2. Non sunt. i. e. *matri solamini*, quia inter *vivos* esse *desierunt*, utcunq; autem corpus *corrodatur*, anima non potest, Mat. 10. 28. unde post mortem apparent *Moses* & *Elias* animati. Mat. 17. 3. & meminit *Petrus animarum* incarceratarum, 1. Pet. 3. 19.

Ob. 2. Suscitatio defertur ad *ultimum diem*. Jo. 6. 39, 40. ut & *vivificatio* ad *adventum* Christi. 1 Cor. 15. 23. Ergo in illo *interstitio* inter diem *Judicii*, & *mortem*, animæ *dormiunt*, aut planè *esse desierunt*, tum demum *suscitandi* & *vivificandi*.

Sol. Suscitatio ista consistit non in animæ *vivificatione*, sed in *unione* rursus cum *corpore*, unde ad vitam restituitur persona.

Ob. 3. Mortui nil *noverunt* amplius, nec habent *ultra mercedem*. Eccles. 6. 7. Ergo *Eccl. ista triumphans* non potest ex his coalescere.

Sol. Vel dicta hæc erant sub persona *voluptuarii*, qui de *sensibilibus* tantum præsentibus philosophatur. 2. Vel mortui nil *sciunt*, non *simpliciter*, sed de hujus mundi *negotiis*, quia aliis occupantur, nec *mercedem* hic habituri sunt, quia ibidem illis reponitur. 3. Vel ex *externis eventibus* non æstimandus est *piorum* & *impiorum* status, flentibus enim & extremum quasi spirantibus Judæis, celebrant *Assuerus* & *Haman* convivium. Hesth. 3. 15.

Ob. 4. Unus est interitus *hominum* & *jumentorum*, & æqua utriusq; conditio, sicut *moritur homo*, sic & *ista moriuntur*, similiter *spirant omnia*, & nihil habet homo *jumento* amplius, Eccles.

clesi. 3. 19. & Quis scit an *spiritus* hominum ascendat sursum, & spiritus *jumentorum* descendat deorsum? v. 21. At *spiritus jumentorum separati* non vivunt. Ergo nec hominum.

Sol. Eadem est conditio *Brutorum* & hominum, quoad *externam mutabilitatem* & *vanitatem* hujus vitæ; in quibus *conferuntur* ab *Ecclesiaste*, non quoad *futuram felicitatem*, aut *infelicitatem* in alio *sæculo*. 2. & *nemo novit* ex sensu externo, sed ex fide, quid intersit inter *spiritum hominis* & *bestiæ*, post ipsius à corpore *dissolutionem*.

Ob. 5. Injuriosum videtur *Triumphantes* in cœlis ad *judicium* & *examen* retrahere, & *præpositorum* antea condemnatis, ulteriorem ferre sententiam. Ergo in die tantum *ultimo* omnes animæ subibunt *judicium*, cum rursus corporibus uniuntur.

Sol. Judicium hoc *publicum* totius *personæ*, & privatum illud, quod antecesserat *animæ*, non mutat aliquid, sed perficit & absolvit quod erat inchoatum, sine cujuspiam injuria.

Ob. 6. Si *animæ* piorum *triumphent* in cœlis, magno cum suo incommodo, revocati fuerunt *Lazarus* & *Tabitha* post mortem ad *irrequietam* hujus sæculi *miseriam*, quod Dei *benitati* non videtur convenire.

Sol. Extraordinaria *regulam* non constituunt, nec restitutio *Lazari* aut *Tabithæ* in vitam, ipsorum obfuit *felicitati*, quæ in tantum cesserit honorem *Salvatoris*.

Ob. 7. Patres *defuncti* ante Christi *adventum* non obtinuerunt *promissiones*, Heb. 11. 39. Ergo nec *animæ piorum* jam à corpore *separatæ*, quoniam eorum omnium *eadem* est ratio.

Sol. Non loquitur *Textus* de promissionibus *gloriæ*, sed [illegible] de *Christo incarnato*, h. e. *Christum* non viderunt *missum*, quem prævideruntpromissum. Non exclusi tamen fuerunt ab *incarnationis* beneficio, sed *reservati* ad illud, ut nobiscum *consummarentur*, v. 40.

QUEST.

QUÆSTIO III.

An Ecclesia militans semper sit gloriosè visibilis? Neg. Contra Pontificios.

QUIA,

1. Ecclesia militans est vel *Catholica*, vel *particularis*, Catholica non est omnino *visibilis* oculis corporeis, quia *fidei* est objectum. Credo *Ecclesiam Catholicam*, in Symbolo Apostolico, & fides est *argumentum* non *apparentium*. Heb. 11. 1. *Particulares* autem omnes *Ecclesiæ*, defectibus, & *mutationibus* sunt subjectæ, ut 7 *Ecclesiæ Asiaticæ*, Apoc. 1. 2. & istæ *Ecclesiæ Corinthiaca*, *Galatarum* &c. Et reliquæ, ad quas scripsit S. *Paulus* Epistolas, Ergo nulla fuit *semper* gloriosè *visibilis* Ecclesia.

2. Non venit *regnum Dei*, ita ut *observari* possit, neq; dicent, esse *hic*, aut esse *illic*, regnum enim Dei intra *vos est*, Luc. 17. 20. sed istud *regnum Dei* est *Ecclesia* Dei militans; Ergo non ex *pompa*, aut splendore externo est *æstimandum*, quæ patent oculis, sed ex *unione interna* cum *Christo* per fidem, & *communione* cum *proximis* per *charitatem*, & *consensu* cum verbo Dei quoad doctrinam.

3. Ecclesia est *corpus* Christi *mysticum*, 1 Cor. 12. 27. Eph. 1. 23. *Domus Dei spiritualis*, 1 Pet. 2. 5. Et non est Judæus, qui in *præputio* est, sed qualis est in *abscondito*, cujus laus non ab *hominibus*, sed ex Deo est, *Rom.* 2. 28, 29. Atqui talia *mystica* & spiritualia *aspectum* effugiunt. Ergo non sunt *gloriosè* visibilia.

4. Novit

4. Novit *tantùm Dominus*, qui sunt *sui*. 2 Tim. 2. 19. unde numerus ipse dicitur *bonus conclusus*, & *sem. gratus* in Canticis, adeò ut de *membris* hujus Ecclesiæ nemo nisi ex *effectis* fidei & *charitatis* judicare possit. Aug. cont. *Donatistas. l. 5. c.* 2. intuetur enim Dominus non *visum*, sed *visus*. 1 Sam. 16. 7. ideoque *templum* quod hominibus videatur *speciosum* & *spatiosum*, à Domino visitante *spelunca latronum* inveniatur.

5. Prædicit *Christus* discipulis. *Amen* dico vobis, quia *plorabitis*, & *flebitis* vos, mundus autem *gaudebit*, Joh. 16. 20. 33. In mundo *pressuram habebitis*. Per multas *tribulationes* oportet nos intrare in regnum Dei, *Act.* 14. 22. Omnes qui *pie vivere volunt in Christo Jesu*, persecutionem patientur, 2 Tim. 3. 12. ut sub *Pharaone*, *Nabuchadnezar*, *Antiocho*, Ecclesia Judaica. Sub *Ethnicis*, *hæreticis*, & *Antichristi* tyrannide Ecclesia Christiana: Quomodo igitur *felicitas externa temporalis*, qua mundo fiat *visibilis*, vera ejus potest esse nota, ut vult *Bellarminus*; cum in hac *visibilitate* cedat hodie *Romana* Ecclesia *Mahumetanis* & *Ethnicis*.

6. Septem ista hominum *millia*, qui *Eliam Prophetam* latebant, veram constituebant *Ecclesiam*. 1 Reg. 19. 18. At in *publicum* non prodibant aspectum, ut esset *Ecclesia visibilis*. Ergo concedenda est aliqua *Ecclesia invisibilis*, non *in se*, sed *mundo*, quæ tantùm abest, ut sit *gloriosa* conspicua, ut locum ubi *caput* reclinet, cum servatore non inveniat.

7. Mulier fugit in *Eremum*, ibique latitat, *Draco* illam persequitur ut *aquæ ejiciendo* eam efficiat, *Apoc.* 12. 15. h. e. *flumine* ab eo *egesto* absorbeat. 2. Conculcanda est *Civitas sancta* ab hostibus, *Apoc.* 11. 2. 3. Occupabit *Papa* iste *templum Dei*, 2 Thess. 2. 8. & *magnos* & *parvos* coget ad ipsius obsequium, aut *interficiet*. Apoc. 13. 15. Atqui ista omnia *certamina* & afflictiones prædicunt *militantis Ecclesiæ*. Ergo non *expectandum* est, ut ea fit in hoc mundo gloriosè visibilis, sed ut *Luna* (cui conferunt illam *Patres*) modò nube *abducta*, modò cornuculata, aut dimidiata, modò laborans sub Eclipsi observetur.

Objectiones.

Ob. 1. IN sole posuit *Tabernaculum* suum, *Psal.* 19. 5. h. e. in manifesto posuit *Ecclesiam suam.* Aug. Bellar. de milit. *Eccles.* l. 3. c. 12. Ergo Ecclesia est semper *gloriosè* visibilis.

Sol. At *Sol* aliquoties *nubibus* occultatur, nonnunquam *Eclipsin* patitur, quavis *nocte* sub *Horizante* deprimitur, unde non semper gloriosè est conspicuus. 2. Textus non (ut *vulgaris*) *Hebraice* sic se habet. *Solis* posuit Tabernaculum in ipsis, nempe in *cœlis.* Dedit *Deus* soli *locum gloriosum.* Quid hoc ad *Ecclesiam?* 3. *Augustini* accommodatio *Allegorica*, illustrat tantum, non probat. Non negamus nos Ecclesiam *Catholicam* in multis *particularibus* esse *visibilem*: asserimus interim eam aliquando posse ad tales redigi *angustias*, ut *publice* non appareat. Quemadmodum factum fuit in tempore *passionis Christi*, & futurum sub *Antichristo.* Nam cum venerit *filius* hominis, num fidem inveniet in *terra?* Luc. 18. 8.

Ob. 2. Civitas supra *montem* posita non potest *abscondi*, Mat. 5. 14. sic ut confluant ad eam *omnes gentes.* Isa. 2. 2. Sed ista *Civitas* est *Ecclesia. Aug. de unitate Ecclesiæ. cap.* 14. Ergo *Ecclesia* non potest occultari.

Sol. Non *Ecclesiam*, sed *Apostolos* in primo isto loco respicit *Salvator*, quorum *doctrinam* & *conversationem* monet totius mundi censuris esse expositas, unde incumbit illis, ut *pie* & *sollicitè* se gerant. 2. *Mons* iste est *conspicuus* eum quærentibus in *Scripturis*, non in *pompatico* superstitiosorum apparatu. 3. nihilominus mons *talis* & *civitas* sic potest *nubibus* & *caligine* obduci, ut aliquoties *aspectum fugiat.*

Ob. 3. Attendite *vobis*, & *universo gregi*, in quo S. S. posuit vos *Episcopos*, regere *Ecclesiam Dei*, Act. 20. 28. Sed quomodo poterant regere *Ecclesiam* Dei, quam non noverant? *Bellarm.* V. S.

Sol.

Sol. Regunt Episcopi *Ecclesiam* quoad externam *professionem* & *disciplinam*, non quoad *internam* cum Christo *unionem*, ubi Rectores & *Subditi* possunt esse *Seductores*, & *Seducti*, ut videatur ibi *vera Ecclesia*, quæ non est. 2. ubi non unus *Episcopus* Ecclesiam regit *Catholicam*, conspicuam & *gloriosam*, sed particularis *particularem* sui *Diœcesin*, prout S. S. videbitur.

Ob. 4. Hæc tibi scribo, *Fili Timothee*, ut scias quomodo te oportet *conversari* in *domo Dei*, quæ est *Ecclesia Dei* vivi, *columna*, & *stabilimentum veritatis*. 1 Tim. 3. 15. At sane non poterat in ea *conversari*, nisi *sciret* quænam esset, & *columna* & *firmamentum* sunt satis visibilia.

Sol. Non negaverit quispiam *Ecclesiam* aliquoties *florere*, in qua pius *pastor* conspicuam naver operam, illud tamen non obstat, quo minus percutiatur *pastor*, et distrahantur *oves*, dum *hypocrita* Ecclesiæ obtrudunt *larvam* pro Christi *sponsa*, & *columnas* jactant, & *firmamentã*, absque Scripturæ *fundamento*, sic ut talia *externa conspiciantur*, dum *opprimantur*, & lateant genuina membra vera Ecclesiæ.

Ob. 5. Dic Ecclesiæ, inquit *Salvator*, ubi finiantur *lites*, quod si litigantes *Ecclesiam* non *audiant*, sint tanquam *Ethnici* & *publicani*, Mat. 18. 17. At hoc fieri non potest, si *invisibilis* statuatur *Ecclesia*.

Sol. Per Ecclesiam hic *Salvator* non intelligit *Romanam*, quæ adhuc non vagiebat in *cunis*, sed quemlibet *particularem* cœtum, etiam ubi *duo* vel *tres* in nomine Domini *congregentur*, cujus litigantes sunt membra. *V.* 20. 2. Nil statuitur igitur hic, ut quælibet *particularis Ecclesia Romam* appellet, ut omnium *Dominam* spectatissimam, & *glorioſissimam* ad finiendas *lites*, cum duo vel tres juxta Domini *dictamen*, minori cũ *molestia*, *strepitu* & impensis domi transigant negotium.

Ob. 6. Si opertum est *Evangelium nostrum*, illi qui pereunt. *opertum est.* 2 Cor. 4. 3. Ecce *Pauli censuram* adversus omnes qui affirmant *Evangelium* posse abscondi.

Sol. Aliud est *Evangelium*, aliud *Ecclesia*, potest enim esse *fallax* aliqua, *fallosa* & *gloriosa*, quæ arroget sibi *nomen Eccle-*

sia Catholica, dum *Evangelium* è manibus expectantium prorsus subducat, aut commentis suis *traditionariis* penitus *pervertat* & *abscondat*. Videat autem *Roma* ne pereat ob talem *impostu*[illegible]*ram*. 2. Nec semper deprehenditur veram illic esse *Ecclesiam*, ubi cœtus aliqui *clamosius* crepant *Evangelium*. Videmus enim *cœtum hominum*, *qui* est *Ecclesia*, sed *quod cœtus* iste sit [illegible], non *videmus*, sed credimus; *Bell. l.* 3. *de milit. Eccl. c.* [illegible]. Ergo *homines* tantum sunt objectum *visus*; *Ecclesiæ fides*. Ergo *Ecclesia* quâ *Ecclesia* ex *Cardinalis* confessione non est *visibilis*, quod nos verum esse contendimus.

Ob. 7. Si *Ecclesia* aliquando sit *invisibilis*, periclitabitur eorum salus, qui ab *extra* eam quærunt, vel cupiunt illi aggregari. 2. Deinde *invisibilis* ista *Ecclesia* vel *fidem* suam profitetur, vel *non*. Si *non*, non est *Ecclesia*, nam ut corde creditur ad *Justitiam*, sic ore fit confessio ad *salutem*. Rom. 10. Sin fidem *profiteatur*, quomodo est *invisibilis*?

Sol. Fidem profitetur *privatim*; ut potest, non *publicè*, ut *cupit*, paratus semper ad *publicam* fidei *Apologiam*, & *Martyrium* ob eandem subeundum, si res exigerit. 1 *Pet.* 3. 15. 2. veritatem *profiteri* & *latere* non sunt *dissona*; nam qui in *occulto*, cum aliter non potest, sic *profitetur*, palam à *Domino* remunerabitur. Summa est. Ecclesiæ *veritatem* non *æstimandam* esse ex *aspectabili*, & externa *pompa* & *gloria*, sed ex *pura* verbi *prædicatione*, & *sincera sacramentorum administratione*, juxta sacræ Scripturæ indubitatam *normam*, quod uberius patebit *in sequentibus*.

QUEST.

QUÆSTIO IV.

An Ecclesiæ visibilis determinatio, sive in Concilio, sive alias, sit errori, & examini subjecta? Aff.

QUÆ A,

1. OMnes homines *erroribus* sunt obnoxii, *Rom.* 3. 4. 8. *Ex parte* tantum scimus, & *ex parte* prophetamus. 1 *Cor.* 13. 9. 3. Tu qui *fide* stas, noli *alium sapere*, sed *time*. Rom. 11. 20. & qui *existimat* stare, *videat* ne *cadat*, 1 Cor. 10. 12. Ergo *vel sursum* vel *juxtim* sumpti, omnes homines possunt *errare*, *labi*, *decipi*.

2. Promissiones de *veritate* retinenda non *absolutæ* sunt, sed *conditionales*, ut Dicebat ergo *Jesus* ad eos qui *crediderunt* ei, si vos *manseritis* in *sermone meo*, *vere discipuli* mei *eritis*, & cognoscetis *veritatem*, & *veritas* liberabit vos. *Joh.* 8. 32. quam neglexerunt conditionem *multi discipulorum*, qui pedem retulerunt, nec *amplius* cum eo *versabantur*. Jo. 6. 66.

3. De facto erravit V. T. *Ecclesia* in erigendo *vitulo aureo*. Exod. 32. 2. In *colendis Idolis*, sic ut diu manserit *sine* Deo *vero*, & absq; *sacerdote*, *doctore*, & *absq; lege*. 2 Chron. 15. 3. Sic in N. T. sub *Apostolis*, Galatæ erraruut in *Justificationis*, Corinthii in *Resurrectionis* Articulo. Ergo hoc *Ecclesiis* cujusvis sæculi potuit, & potest obvenire.

4. Prædictum erat à Servatore ut excitarentur *pseudochristi*, & *pseudoprophetæ*, & *ederent signa magna* & *prodigia*, ita ut seducant (si fieri possit) ipsos electos. *Mat.* 24. 24. sic à Paulo. Ego *scio* quoniam intrabunt post *discessionem meam*

lupi graves inter vos, non *parcentes* gregi, & ex *vobis ipsis* exsurgent viri loquentes *perversa*, ut discipulos post se *abstrahant*. Act. 20. 29, 30. 3. Nec aliter *Petrus*, fuerunt etiam *pseudoprophetæ* in *populo*, & inter vos *erunt falsi doctores*, qui subintroducent *hæreses exitiales*, & eum, qui emit eos, Dominum negantes, quos sequentur multi, per quos via veritatis blasphemabitur fictis sermonibus, populum Dei negotiantes. 2 *Pet.* 2. 1, 2, 3. Igitur sollicitè ab *unoquoque* omnia, pro cujusque *modulo* sunt *probanda*, ut quod bonum est retineant, 1 *Thess.* 5. 21.

4. Constat *Concilia generalia*, præcedentium *Conciliorum generalium* decreta in rebus ad *salutem* spectantibus *retinuisse*, & *damnasse*, ut Concilium *Arrimenense*, *Nicæni* primi, *Chalcedonense*, *Ephesini* secundi, *Florentinum*, *Constantiense* & *Basiliense*, &c. sic *Orientalia* Occidentalibus, & *Papas* Papis contradicentes quis non observavit?

6. Jubemur *probare spiritus an* sint à Deo. 1 *Joh.* 4. 1. Scrutari *Scripturas*, Jo. 5. 39. & laudantur *Beræenses*, qui Doctrinam *Pauli* revocarunt ad scripturæ *examen*, Act. 17. 11. Sed *Ecclesia* alicujus *infallibilitas* ista omnia excluderet, Ergo non est admittenda.

7. Si *infallibilis* sit Ecclesia, tum vel *Catholica*, vel aliqua *particularis*, sed de Catholica non est *controversia*, quæ includit *Christum* & *Apostolas* (& est omnium *locorum*, & *temporum*) nulli errori obnoxios? *Particularis* autem *quavis* ab *erroribus* non potest esse *immunis*, quia tum nunquam opus esset aliqui in illa *reformatione*, per *Concilia*, *Prælatos*, vel *Pastores*, quod est contra praxin ipsius *Romanæ Ecclesiæ*, quæ in *Concilio Tridentino* & aliàs, multa tàm in moribus, quàm *doctrina*, reformanda decrevit.

Objectiones

Objectiones præcipuæ Pontificiorum.

Ob. 1. *Columna & firmamentum veritatis* non potest errare, nam ita citò rueret totum *ædificium*. Sed talis est Ecclesia. 1 *Tim.* 3. 16. Ergo non *potest errare*.

Sol. Textus hic *quamlibet Ecclesiam* æquè ac *Romanam* respicit, & *Ephesinam* potius, quam *Romanam*, quia *Timotheus* erat ipsius *Pastor*, eo tempore, quo *Paulus* hanc, ad illam scripsit *Epistolam*. 2. Annecti possunt hæc verba non *præcedenti* Ecclesiæ, sed *consequenti doctrinæ*, ut ita fluant. *Columna & firmamentum* veritatis & manifestè magnum pietatis mysterium, *Deum* manifestatum esse in *carne*, justificatum in Cameron. spiritu, &c. 3. vel statuitur hic ipse *Timotheus columna & firmamentum veritatis*, juxta illud. Qui vicerit, faciam illum *columnam* in *templo Dei* mei, & *foràs* non egredietur amplius, *Apoc.* 3. 12. 4. vel ostendunt verba *ubi*, non *unde* quærenda sit *veritas*. Ubi? In *Ecclesia*. Unde? ex *Scriptura*, cujus *custos* & *præco* est *Ecclesia*, non Romana potius quàm alia.

Ob. 2. Corpus *Christi* & *sponsa* non *errori* subjicitur, hoc enim cederet in *capitis* & *sponsi* opprobrium; sed *Deus* dedit *Christum* caput super omnia ipsi *Ecclesiæ*, *Ephes.* 1. 22, 23. & 5. 23. Ergo Ecclesia non *potest errare*.

Sol. Haud aliter *Christus* est Ecclesiæ *caput*, quam vir *mulieris*, Ephes. 5. 23. at mulier semper ductum viri non sequitur. Ergo *viro* non *errante*, illa potest errare. 2. Alia est ratio membrorum corporis *Physici*, alia *mystici*; In *mystico* enim corpore quot *membra* sunt, tot possunt esse *voluntates*, quæ *diversis* ferantur *motibus*, dum in *physico* membra singula ab una *voluntate* pendeant. *Instant*; Sed S. S. ducet *Ecclesiam* in omnem veritatem. Joh. 16. 13. *Resp.* Non dicit *Ecclesiam*, sed *vos*. i. e. *Apostolos* ducet in omnem *veritatem*, non omnes *successores* ad eandem *mensuram*; vel ducit *Ethice*

per

per *præcepta* & *suasiones directivè*, non *physicè*, & *effectivè* per *efficacem trahionem*. Unde cùm ad omnem *veritatem* S.S. ducat, pauciſſimi ſunt, qui ipſius *dictum* ſequantur, & *pauciores* forſan ex *Romana Hierarchia*, quàm ex aliis *obſcurioribus* Eccleſiis.

Ob. 3. Obligamur ſub *Anathematis* pœnâ credere *Eccleſiæ* in omnibus. Siquidem *Eccleſiam* non *audiveris*, ſit tibi tanquam *Ethnicus*, & *Publicanus*, Mat. 18. 17. At iniquum eſſet tam gravi pœna obligare ad *aſſentiendum* rebus *incertis*, & interdum *falſis*: *Bellarminus*.

Sol. Illud (*in omnibus*) Jeſuiticum eſt *additamentum*, non textus *firmamentum*. In omnibus autem obediendum eſt *Eccleſiæ* in *nomine* Chriſti congregatæ, & juxta *verbum* ipſius *præcipienti*, ibid. 20. non coactæ cuivis *Synagogæ* ſuæ placitæ *innanes* ſub *Anathematis* Fulmine. 2. loquuntur *Textus* de *ſtibus privatis* componendis, non *publicis* fidei *negotiis*, ubi minùs ſolet errare cœtus quam *perſonæ* privatæ. 3. oſtendant *Papiſtæ*, quare hoc (*Die Eccleſiæ*) potius *Romanæ*, quàm *Anglicanæ* aut quamvis *aliam* reſpiceret *Eccleſiam*, vel quo modo *diſſentientium* & *litigantium Eccleſiarum*, aut *Conciliorum* lites hoc *Die Eccleſiæ* ſopiret.

Ob. 4. Eccleſia repræſentata in *Concilio* non poteſt *errare*, quia tum nil eſſet *certi*, quod populus ſequeretur, qui tamen tenetur ſuos ſequi *paſtores*. Qui *vos audit*, *me* audit. *Luc.* 10. 16. & quæcunque *dixerint facite*, Mat. 23. 3.

Sol. In *Concilio* aliquoties *major* pars vincat *meliorem*; non neceſſe eſt igitur ut ad *Synodi* fiſtulam ſemper ſaltet *populus*; qui nihilominùs ſemper inveniat aliquos *paſtores*, à partibus veritatis *proteſtantes* adverſus *ſeductores*, & habet in medio Scripturæ *normam*, ad quam *expendat* cum *Bereenſibus* quicquid illis à *Prælatis* proponitur. 2. Tenetur igitur *populus* paſtores ſequi non *abſolutè*, dum *propria* cudunt *decreta*, ſed *conditionatè*, & *cautè*, quando quæ *Dei ſunt*, loquuntur. 3. *Paſtores*, quos audiri vult *Chriſtus*, fuerunt *ſeptuaginta Diſcipuli* ab ipſo *immediatè* miſſi & inſtructi, quod omnibus *Succeſſoribus* non contigit. Nec *cathedram Moſis* occupantes

ulterius

ulterius fuerunt *audiendi*, quàm *Moſis* prædicarent *doctrinam*, quod ibidem per *cathedram* ſignificatur; Alias *fermentum* ipſorum *cavendum* præcipit *Dominus*, Mat. 16. 6. Eoſque *propriâ* urgentes *Traditiones*, *cæcos*, & *ſtultos* appellat. Mat. 23. 17. Privilegium eſt igitur *doctrinæ Moſaicæ*, ut non eſſet *erronea*; non *Doctorum*, ut illi non *errarent*.

Ob. 5. Spiritus S. ita *papali cathedræ* alligatur, & aſſiſtit, ut licèt æque impius ſit *Papa* ac *Caiaphas*, quia *Pontifex* tamen & *Petri Succeſſor*, non poteſt aliquid contra *fidem* & mores *publicè* decernere, quo ſeducatur *obſequens* illi *Eccleſia*, quia ut *Caiaphas* in tali *negotio* non à ſeipſo loquitur, ſed *prophetat*, Joh. 11. 51.

Sol. Dignum patellâ *operculum*, ut *Cajaphæ* prophetia *papalibus* oraculis patrocinetur. Sed ex facto *particulari* & *extraordinario* non elicitur, & tranſmittitur *Jus generale*, non magis quam ex *Aſinina* Prophetæ *reprehenſione* expectanda eſſent hodie & admittenda *aſinina* concilia. 2. non adfuit poſteà huic *Cajapha* ſpiritus *propheticus*, quando Servatorem poſtulat *Blaſphemiæ*, eumq; *Cruci* addicit. Mat. 26. 59. 3. Ex accidenti prophetavit *Cajaphas*, non ex *proprio ſenſu*, ſed ex Dei *diſpoſitione*, *Mori* enim pro *populo*, vel intelligatur ob *populi Redemptionem* à peccatis, quod voluit Deus, vel ob populi *conſervationem* à *Romanis*, quod urgebat *Cajaphas*, ſic ut mori ejus pro *populo*, ſit mori præ populo, ne *Chriſtus* anſam in *Romanos* rebellandi illis præberet, à *quibus* penitùs extirparentur.

Ob. 6. Promiſſum extat de *Eccleſia* ſub *Chriſto*; Erit ibi *ſemita*, & *via Sanctitatis* vocabitur, non *tranſibit* per eam *pollutus* & hæc erit vobis *directa via*, & *ſtulti* non *errabunt* in ea, *Eſa.* 35. 8. nec docebit *vir* ultra *proximum ſuum*, omnes enim cognoſcent me, Jer. 31. 34. Heb. 8. 11. Ergo multo minus *prælati*, aut *Eccleſia tota* poteſt errare.

Sol. Æquè hoc eximit *privatos* omnes ab errore, ac *prælatos*, vel *totam* Eccleſiam. 2. Non loquuntur prophetæ de *immunitate* ab errore, ſed à legis *jugo*, & *obſcuritate*, quod tolleret *Evangelium* ſub *novo fœdere*; nam ſequitur. *Ero propitius*

iniquitatibus ipſorum,& *peccatorum eorum* non *recordabor* amplius.

*Ob.*7. Chriſtus ſeipſum tradidit pro *Eccleſia*, ut eam ſanctificaret, mundans eam *lavacro aquæ* in verbo, ut ſiſteret eam *glorioſam* non *habentẽ maculum*,aut *rugam*,aut quicquam hujuſmodi,ſed ut ſit *ſancta* & *inculpata*. Eph. 5.25,26,27.

Sol. Æquè omnes *particulares* Eccleſias ac *Romanam* reſpicit *textus*, & *Epheſinam* immediatiùs, quàm *Romanam*, quia illi datur hæc *Epiſtola*. 2. *Catholica* hic intelligitur *Eccleſia*, objectum *fidei* non *aſpectus*, quam in via *gradatim* ſanctificat *ſponſus*,ut plenè appareat ſine *ruga* & *macula* in patria. 3.unde habet Textus, ut ſanctificaret & ſiſteret in futuro, non quod plenè ſit *ſanctificata*,& ſine *ruga*,& *macula* in tranſitu.

QUÆSTIO V.

An penes concilium generale ſit ſuprema in terris litium Eccleſiaſticarum deciſio? Aff.

COncilium hic ſupponitur *legitimum* ratione, 1. *Convocantium*. 2.Convocatorum. 3.*rerum diſcutiendarum*. 4. *Scripturam habens pro norma* certiſſima. 5. non pro cujuſvis *captu* vel raptu,ſed *Antiquorum & Recentiorum collatione* interpretandam. 6.nec figitur hic *finalis* dogmatum *determinatio*, ſed *dogmatizantibus* pro *tempore & loco* impoſitum *ſilentium* ne turbent *Eccleſiam*. 7. cujus *ſupremam* eſſe *deciſionem* ſtatuimus, quia non reſtat aliud *in terris* Eccleſiaſticum Tribunal, ad quod fieri poteſt à tali Concilio Appellatio. Quod conſtat ex

1. Naturæ

1. Naturæ & Rationis *dictamine*, ordinem expeditum litibus dirimendis in omnibus *Controverſiis* neceſſariis ad ſalutem ſuggerente; Sic *Striba Epheſinus* revocat tumultuantes ad *legitimam Synodum*. Act. 19. 39. *Politici* ſummi momenti *diſſidia* ad *Dieta* & *Parliamenta* transferunt, à quibus non datur Appellatio, quod in Theologicis religioſius e.. obſervandum.

2. Ex Sanedrim *Judæorum*, cui *delata* fuerunt omnes *lites*, * Quibus *fidem* facit illud *Servatoris*, *Reus* erit *Concilii*. Mat. 5. 22. * *Vide Conciones Epiſcopi Winton Dr. Andrews in Exod. 17.*

3. Ex Servatoris *præſcripto*, Dic *Eccleſiæ*, Mat. 18. 27. quæ niſi *Authoritatem ſummam* haberet *contumaces* corripiendi, fruſtranea videretur *præſcriptio*.

4. Ex Celeberrima Synodo Hieroſolymitana, *Act.* 15. ad quam reliqua omnia *concilia* ſunt conſo.manda.

5. Ex praxi *primitivæ Eccleſiæ*, quæ *Symbola* credendorum, *formulas* orandi, *Canones* Diſciplinæ ex Scripturis concinnata reliquerunt *poſteris*, ad pacis *vinculum* conſervandum.

6. Ex continuatione ſub *Imperatoribus Chriſtianis*, ad *hæreſes* exterminandas, *Schiſmata* tollenda, *lupos* à caulis *arcendos*, & *luxata* conſolidanda. Quod factum fuit in quatuor primis conciliis, *Nicano*, *Conſtantinopolitano*, *Epheſino* & *Chalcedonenſi* & in ſequentibus aliquibus *Græcis*, & *Latinis*.

7. Ex conſenſu *Reformantium* eiſdem veſtigiis inſiſtentium, ut patet in pluribus conventibus, & nupera *Dordracena* ad *Pelagianiſmum*, *Arminianiſmum*, & *Socinianiſmum* reprimendum.

Objectiones.

Ob. 1. SCriptura in medio poſita, eſt *ſufficiens* ad lites tollendas *medium*; Ergo *Concilia* ſunt *ſupervacanea*.

Sol. Non controvertitur *Scripturæ authoritas*, aut *sufficientia*, sed *interpretatio*, & *applicatio*; de quibus litigant *instabiles*. 2 Pet. 3. 16. quos comprimant *Concilia authoritate reverentiali*, *directiva*, & *coactiva*, utcunque non ad *credendum*, saltèm ad *cohibendum* ne ulteriùs spargant *Zizania*.

Ob. 2. *Concilia* possint *errare* & invicim contradicere: Ergo non innitendum est illorum *decretis* de Scripturæ *sensu*; aut *Canonibus*, de *Disciplina*; aut in *cultu*, de agendi modo.

Sol. Fallibilitas hæc inculcat *cautelam*, & *jugem* Divini auxilii *imploration*em, non excludit ob officii *executione* congregatis imposita, Sic *visus* falli potest. Ergo *oculis* non utendum? Sufficit frequentiùs non *falli*, immo vix unquam *piè*, & *sincerè* agentes in legitimis *Conciliis* cespitarunt.

Ob. 3. Impossibile est ut *concilia œcumenica* hodie coeant, ob. 1. *distractionem* convocantium. 2. *dissensum* de personis *convocandis*. 3. de *Præside* & suffragiis admittendis. Ergo frustrà erit hoc remedium ad *lites tollendas* aut *sopiendas*.

Sol. Oecumenicum habeatur non *absolutè*, in quo omnes coeant *Ecclesiæ*, sed *Synecdochicè*, vel *Antonomasticè*, ut *Nicænum*; quia *eminentiorum* Ecclesiarum interfuerunt *Episcopi*. 2. Illi verò vel alii *Deputati* à principibus christianis, aut *Legati*, repræsentant Ecclesias *particulares*. 3. è quibus ipsi eligant *Præsidem* per *suffragia*, in sequentibus *decisionibus* admittenda.

Ob. 4. In suffragiis ferendis cum necesse sit ut *pauciores* cedant *pluribus*, sæpiùs contingat, ut pars *corruptior* vincat *puriorem*, (ut factum in *Concilijs Arrianorum*) & fieret hodiè à *Papistis*, *Orthodoxos* numero *superantibus*, contra illud, non sequeris *turbam* ad faciendum *malum*; nec in judicio *plurimorum* acquiesces *sententiæ*, ut à *vero* devies. *Exod.* 23. 2.

Sol. Non *quæritur* quid hodie *potest fieri*, inter tot *præjudicia* & *partium* studia, sed quid *fieri debet*, aut potest inter *pios*, *sedatos*, & veritatis *cupidos*, ad normam Concilii *Apostolici*, Act. 15.

Ob. 5. Dubium semper remanebit de *Canonum Synodicorum* sensu, æquè ac de *Scripturæ interpretatione*, sic ut progressus

ſus fierat in infinitum. Unde *Nazianzenus*, fructum nullum ex *Synodis* percipiendum prædicat. Et *Auguſtinus* profitetur ſe non teneri *Ariminenſi* aut *Nicæna* Synodo, ſed recurrere ad *Scripturas poſitas* in medio, ut juxta eas *res* cum *re*, ratio cum ratione decerter.

Sol. Peruerſis & *vitilitigatoribus* nil ſatisfacit: ſed *ingenui* & ingenioſi *Patrum deciſiones* reverenter habent. *Nazianzenus* autem & *Auguſtinus* non perſtringunt *Conciliorum inſtitutum*, ſed *eventus infelices*, ex litigantium *factioſis ſtudiis*. *Abuſus* autem *aliquorum* non tollit rerum *uſum* ſalutarem.

Ob. 6. Cæcum excommunicatum per *Synodum* ſolatur & recipit *Salvator*. Joh. 9. 38. Ergo authoritas *Synodi* in *Cenſuris* non eſt magni facienda.

Sol. Nil detrahit Salvator *Synodi authoritati*, ſed *facto* illius Synodi *injuſto*, cujus manifeſta *tyrannis* in procedendi modo erat omnibus conſpicua.

Ob. 7. Suavius & certius lites componantur, vel per *recurſum* ad Papæ *infallibilitatem*, vel ad Presbyterorum *conventus*: Ergo non opus eſt hoc *ultimo* Concilii œcumenici *remedio*.

Sol. Papæ & Presbyterorum *tribunalia* erexit hominum non ferenda *ambitio*, de quibus compertum eſt quid expectandum. 2. inter diſſidentes *Doctores* aut *Cœtus particulares*, interponant ſe conventus *Provinciales*, aut in *ditione ſua Nationales* per *magiſtratum legitimum* convocati. 3. At ubi *Nationales Eccleſiæ* per *hæreſes* & *ſchiſmata* in *partes* abeunt, non aliud occurrit exploratum *remedium*, præter *Concilium liberum & Oecumenicum* in *nomine Chriſti* congregatum.

QUÆSTIO VI.

An ordinata Evangelii promulgatio, & solennis sacramentorum Administratio, in publicis conventibus, characteres sunt præcipui visibilis alicujus Ecclesiæ? Aff.

QUIA,

1. NOta præcipua *Ecclesiæ* est sequi *ductum*, & exequi *mandata* cœlestis pastoris. *Oves* enim *Christi* vocem ejus *audiunt*, & illum *sequuntur*, quia sciunt *vocem* ejus, alienum autem non *sequuntur*, sed fugiunt ab eo, *Joh.*10.3,4,5. *Corde* creditur ad *Justitiam*, ore fit *confessio* ad *salutem*. Rom.10.10. Si manseritis in *sermone meo*, vere *discipuli mei eritis*, Joh.8.31. At innotescunt ista præcipuè in *prædicatione verbi*, & juxta illud in recta *Sacramentorum administratione*. Ergo istæ sunt *præcipuæ* Ecclesiæ notæ.

2. Ista sunt notæ veræ Ecclesiæ, quibus positis ponitur *Ecclesia*, & *sublatis* tollitur, sed posità verbi *prædicatione*, & rectâ *Sacramentorum administratione*, Ecclesia *visibilis* agnoscitur; & iisdem *sublatis*, tollitur, *Mat.*28.19.

3. In quo *Apostolica Ecclesia* apparuit ab aliis cœtibus *distincta*, illud habendum pro certa *Ecclesiæ* nota; sed perdurabant *credentes* in *doctrina Apostolorum*, & *communicatione* & *fractione* panis, & *orationibus*, quæ sub verbi *prædicatione*, & sacramentorum administratione comprehenduntur, *Act.* 2. 42. Ergo istæ sunt *visibilis Ecclesiæ* notæ.

4. Verbi

4. Verbi *prædicationi*, & Sacramentorum *adminiſtrationi innititur* cujuſvis Eccleſiæ conſtitutio & collapſæ *reſtitutio*. Eph.2.20. joh.8.47. Ergo iſta fundamenta conſpicua præcipuè *Eccleſiam* quamvis *notam* reddant, quò ſpectant & iſti, *Genui* vos per *Evangelium*, 1 Cor.4.15. *Genuit* nos in *ſermone* veritatis, ut eſſemus *primitiæ*. Jac. 1. 23.

5. Quæ maximè manifeſtant *Unionem* cum *Chriſto capite*, & *communionem* membrorum inter ſe, habendæ ſunt pro præcipuis *Eccleſiæ* notis. Sed hoc faciunt verbi *prædicatio*, & ſacramentorum *adminiſtratio*, juxta Scripturæ *normam*, ubi unus *Dominus*, una *fides*, unum *baptiſma*. Eph. 4. 5. Ubi verò iſta ſunt *conſpicua*, neceſſe eſt ut conſpiciatur uera Eccleſia, quæ eò verior & ſincerior eſt habenda, prout iſta *verius* & *ſincerius* in ea peraguntur.

6. Judaica Eccleſia habita erat *ſapiens* & *intelligens* à populis *extraneis*, ex obſervatione mandatorum *cœleſtium*. Deut.4.6. Hoc autem ab *Ethnicis* obſervari non potuit, niſi in *Scripturæ* agnitione, prædicatione, & præceptorum impletione, Juxta *legem* & *teſtimonium*, quod ſi non dixerint juxta *verbum* hoc, non eſſet in ipſis *matutina lux*. Eſa.8.20.

7. Ex iiſdem & non *aliis* notis *patres* æſtimandam & probandam docuerunt *veritatem*, & ſinceritatem cujuſvis *Eccleſiæ*. Græci. 1. Si diſcipuli eſtis *Evangeliorum*, per *Scripturas* intedite. Athanaſ. de Incarn. Dom. 2. Quicunque diſcors eſt à *divina Scriptura*, idem *alienus* eſt à ſancta *catholica Eccleſia*. Epiphanius contra *Montaniſtas* hæreſ. 48. 3. Ubi ſunt qui *Eccleſiam* multitudine definiunt? Hi habent vulgus; nos *fidem*, illi *aurum*, & *argentum*, nos *repurgatam* fidei *doctrinam*, *Nazian.* oratione ad *Arrianos*. 4. Quænam ſit *vera* aut *fucata Eccleſia*, quomodo decernendum ſit, ſolummodò per *Scripturas* & *charitatem* oſtendit autor operis *Imperfecti*, *Chryſoſtomo aſcripti* in *Matthæum*: Hom. 49. & ipſe *Chryſoſt.* in eurdem Hom. 4. Latini. 5. Miſera eſt *Eccleſia* & deplorandæ, ubi patrocinari Deo, *humana* creduntur, quæ à *palatio* ſumit dignitatem, *edictis regum* congregatur, & *ſuffragiis* commendatur. Unum moneo, Cavete *Antichriſtum*, malè enim vos

parietum

parietum amor cepit, malè *Ecclesiam* Dei in *Tectis, ædificiisq;* veneramini. ---*Montes* mihi & *sylva* & *lacus*, & *carceres*, & *voragines* sunt tutiores. *Hilarius* contra *Auxentium Arianum*. 6. Ecclesia non in *parietibus*, sed dogmatum veritate *consistit*, Hieron. in *Psal.* 133. 7. In Scripturis didicimus *Christum* in *Scripturis* didicimus *Ecclesiam*. Aug. Epist. 166. Has *Scripturas* communiter habemus, quare non *in iis*, & *Christum* & *Ecclesiam* communiter retinemus? *ibid.* Et in *verbis raptis sui Domini vestri Jesu Christi* quærenda est *Ecclesia*, qui optime novit *corpus suum*, contra *Epistolam Petilliani Donatistæ* cap. 2, 3, 4.

Objectiones.

Ob. 1. NOtæ quæ incertò tantum & probabiliter indicant *Ecclesiam*, pro *genuinis* non sunt habendæ. Atqui tales sunt *verbi prædicatio*, & *Sacramentorum administratio*, non enim indicant, quinam sunt *electi*, qui *veram* solummodo constituunt *Ecclesiam*, sed ostendunt solum *cœtum*, inter quos *forsan* inveniatur Ecclesia, unde habeatur ex istis notis, ubi lateat *potiùs*, quam ubi pateat *Ecclesia*. Videmus *Cœtum*, *qui* est *Ecclesia*, sed *quòd* Cœtus iste sit *Ecclesia* non videmus. *Bellar.*

Sol. Quæstio non est de notis Ecclesiæ *Invisibilis*, quam *Deus* tantum novit, sed *visibilis* cui nos tutò possumus adjungere. Tutò autem hoc à nobis *fiat*, ubi conspicua est pura *verbi prædicatio* & recta *Sacramentorum* administratio.

Ob. 2. Notæ debent esse *propriæ* non *communes*, aliter cœtum *fidelium*, à cœtu *malignantium* non distinguerent; sed omnes *sectæ* jactant se habere *puram* verbi *prædicationem*, & *Sacramentorum* administrationem, æquè ac ii qui ipsis adversantur. Ergo istæ non sunt notæ distinguentes.

Sol Aliud est *jactare*, aliud *habere*, aliud *arrogare*, aliud *possidere*, omnes sibi vendicent *Catholicam veritatem*, sed an *possideant*

possidemus nec ne expendendum est ad *Scripturam*, infallibilem Sanctuarii *flatteram*, cui ut magis vel minus *quadrent* variantes sententiæ, eo magis minusve probandæ habeantur.

Ob. 3. Notæ debent esse *notiores* ea re cujus sunt *notæ*, nam à *notioribus* ad *ignotiora* semper assurgit *cognitio*. At *Ecclesia* ipsa est *notior* hisce notis, nam ex *Ecclesia* discendum quænam sit *pura* verbi *prædicatio*, & Sacramentorum *administratio* & non è *contra*. Ergo *Ecclesia* potiùs est nota veræ *prædicationis*, & *administrationis*, quam istæ quæ statuuntur notæ *Ecclesiæ*.

Sol. Non credenti aliquando notior esse potest *Ecclesia* quam *Scriptura*, sed non verbi *prædicatione*, quia per actum talem *Ecclesia* non *credentem* ad se allicit. At *fidelis* hoc habet semper *pro fundamento*, Scripturam esse Ecclesiæ *regulam*. Ergo cum inter *discrepantes* cœtus, hæsitet cui se tutò *adjungat*, ut *veræ* Ecclesiæ, facile percipiet ex verbi *prædicatione*, & administratione *Sacramentorum*. Nam prout ista *consentiunt* vel *dissentiunt* à verbo Dei, sic *æstimanda* est hæc vel illa particularis *Ecclesia*. Ecclesia autem est τὸ ζητούμενον, illud *quod* quæritur, unde non potest esse *medium per quod* quæratur.

Ob. 4. Notæ debent esse *inseparabiles à* re cujus sunt *notæ*, aliter non *semper*, sed *aliquando* tantum eam indicarent, sed Ecclesiæ nonnullæ destituuntur *veræ doctrinâ*, & usu *Sacramentorum*, dum manent tamen *Ecclesiæ* Dei, ut *Galatæ* infesti *Judaismo*, & *Corinthii* negantes *Resurrectionem*, quæ tamen *Ecclesiæ* Dei ab *Apostolo* appellantur. Gal. 1. 2. 1 Cor. 1. 2.

Sol. Non omnis corruptio *Ecclesiam* evertit, sed *fundamentalis*, & *totalis*. 2. *Corinthii* & *Galatæ* non planè *Christianismum* excussissent sed *contaminassent*, in *aliquibus* periculosè, non in *omnibus* exitiosè, nec hoc factum fuit, ab *omnibus* communi consensu, sed *à quibusdam*; quos *errones* potius dixeris in *Ecclesia*, quàm ipsam *Ecclesiam*.

Ob. 5. Vitæ *Sanctimonia* & φιλαδελφία proponuntur in *Scriptura*, ut præcipuæ *Ecclesiæ notæ*. Sic luceat lux vestra coram *hominibus*, ut videant *vestra bona opera*. Matth. 5. 16. ex

hoc cognoscent omnes vos esse meos *Discipulos* si *charitatem* invicem habueritis, Jo. 13. 35. His accedunt *disciplina Ecclesiastica*, *Antichristianismi* detestatio, Liturgia *lingua nota* peracta, quæ habentur etiam veræ Ecclesiæ *προσλήψεις*.

Sol. Istæ non sunt *notæ Ecclesiæ*, sed vel *fructus* prædicationis, & administrationis *Ecclesiasticæ*, vel *addantur*, ut notæ minus *principales*, non *primariæ*.

Ob. 6. Inter *Pontificios* notas *tres* obtrusit *Catechismus Tridentinus*, *Hosius quatuor*, Sanderus *sex*, Valentianus *octo*, Medina *decem*, Bellarminus *quindecim*, Bozius *centum*, Ergo plures videntur Ecclesiæ notæ.

Sol. Ista omnia vel *pluribus* sunt meretricis *Babylonicæ*, vel adjunctæ Ecclesiæ, non *necessariæ* & *ambulatoriæ*, vel cum hisce nostris *coincidunt*, ut patet ex *Whitakero*, *Vorstio*, *Scharpio*, *Camerone*, *Alstedio*, &c.

Ob. 7. Notæ Ecclesiæ *nullæ* sunt, nec ut sint *necesse* est, nam vera *doctrina* est Ecclesiæ *forma*, non *nota*, æque enim incertum est an *doctrina* sit *vera*, ac ubi *quærenda* sit Ecclesia. Prostant etiam apud *illos* Sacramenta, ubi *prostrata* jacet, & latet *Ecclesia*. Smal. cent. *Francium Disp.* 8.

Sol. Non doctrinam, sed ipsius *promulgationem*, Ecclesiam *notificari* dicimus, nec Sacramentorum *spectra*, sed veras *species* in Scriptura traditas pro *notis* non *fallacibus* agnoscimus. Unde *Romanam* talem esse *Ecclesiam* asserimus, qualem se ostendit in doctrina & Sacramentis. hæc *Superstitiosam*, *Idolatricam*, & *Antichristianam*. Et distinguimus inter *Ecclesiam*, & Romanam *Curiam*. *Curia Romana* non *quærit ovas sine lana*, hanc *Papatum* continere dicimus, quod ulcus & *carcinoma* est Ecclesiæ, vel *Antichristianismus* opprimens Ecclesiam, non ipsa est *Ecclesia*. Unde Ecclesia dicatur *latere* sub *papatu*, haud aliter ac saniora *frumenti grana* sub *palea* cumulo: sed *papatus* non est *Ecclesia*, nec pars *Ecclesiæ*, siquidem Ecclesia potest esse *Roma*, dum *Roma* interim non sit *Ecclesia*. 2. nec *Sociniani* qui *Tri-unum Deum* nobiscum non *colunt*, vel *Filium* ὑπόστασιν, vel S.S. *personam* à Patre, & Filio procedentem, nec *Christi* agnoscunt *satisfactionem*, nec per

fidem

fidem *Justificationem*, pro Ecclesiæ *membris*, multo minus pro *vera* aliqua, & *reformata* Ecclesia, ex hisce nostris notis sunt agnoscendi.

QUÆSTIO VII.

An extra Ecclesiam salus unicuiq; in sua Religione sit expectanda? Neg.

QUIA;

1. ANimalis homo *non percipit* ea quæ sunt *spiritus Dei*, stultitia enim *sunt ei*, & non potest *intelligere*, quia spiritualitèr *dijudicantur*. 1 Cor. 2. 14. venundatus est *sub peccato*. Rom. 7. 14. Mortuus in *delictis & peccatis*. Eph. 2. 1. Col. 2. 13. *captivus tenetur* à *Diabolo*, 2 Tim. 2. 26. Omnis ipsius *cogitatio* est רַק omnimodò mala omni die. *Gen.* 6. 5. Ergo impossibile est, nisi *convertatur*, ut *salutem* consequatur.

2. Omnis *nostra* justitia (multò magis *Ethnicorum*) est tanquam *pannus* menstruosus. Isai. 64. 6. Nunquid colligunt *è spinis uvam*, aut *è tribulis ficum*. Mat. 7. 16. quare videant nonnulli, ne dum *Platonem* faciunt *Christianum*, seipsos probent esse *Ethnicos*; *Bernard.*

3. Qui non *crediderit*, condemnabitur, Mar. 16. 16. & sine *fide* impossibile est *placere Deo*. Heb. 11. 6. unde optima Ethnicorum *opera* sunt tantum, secundum *Augustinum*, *Splendida peccata.*

4. Non est aliud nomen *datum* hominibus sub *cœlo*, in quo oportet nos *salvos* fieri, præter Nomen *Jesu Christi* Act. 4. 12. Nemo venit ad *patrem* nisi per *Christum*, Joh. 14. 6.

6. Incredulis assignata est *portio* in stagno *ardente* igne, & *sulphure*, quod est mors *secunda* Apoc. 21. 8.

5. Dominus quotidie addebat *Ecclesiæ* qui salvi *fierent*; Ergo qui salutem consequuntur necesse est ut prius fiant membra alicujus *Ecclesiæ*, & *ethnicismum* abjiciant. Act. 2. 47.

6. Quos Deus tandem post tempora *glorificabit*, illos & non *alios* (interprete *Augustino* de Prædest. Sanct. c. 17.) *vocavit*, & *justificavit* in *tempore*. Rom 8. 29. At *Ethnicos* supponimus non *justificatos*, vel *sanctificatos*, Ergo non patet illis *aditus* ad salutis *adyta*. Eadem est *Patrum*, *Scholasticorum*, & eminentiorum *Romanensium* sententia, ut patet ex Lectione nostra. 8. *de salute Ethnicorum*.

7. Sunt & illi *Anathematizandi*, qui dicere audent, *unumquemq;* in *lege* aut *secta* (quam profitetur) esse salvandum, modò juxta *illam* & *lumen naturæ* accurate vixerit, cum sacræ Scripturæ tantùm *nomen* Christi prædicant, in quo homines *salvos fieri oportet*. *Art. Eccl. Angl.* 18.

Objectiones.

Ob. 1. GEntes quæ *legem* non habent *naturaliter* ea quæ sunt *legis* faciunt, isti *legem* non habentes, sibi ipsis sunt *lex Rom.* 2. 14. Ergo possunt ex *naturæ ductu* ad salutem pervenire.

Sol. Aliud est facere quædam *quæ legis sunt*. h.e. quæ cum lege consentiunt: aliud *legem implere*, ut inde *justificentur*. Aliud naturæ *integræ*, aliud *depravatæ* ductum sequi. Ratio in *mente*, & *conscientia* in *corde* (debilitata licet) invehiuntur in *omnibus* post lapsum; tamen ad *salutem* non *assurgunt* sed tantùm ad ἀναπολογίαν, ut *homines* reddant *inexcusabiles*, qui aliquoties peccent contra *scientiam* & *conscientiam*. Rom. 2. 1. Aliud igitur *quærendum* est per Christum *medium*, & *remedium*; aliter de salute *æternâ* penitùs est desperandum.

Ob. 2. Accedentem ad *Deum* oportet *credere quia est*, & inquirentibus, se *remunerator sit*, Heb. 11. 6. Sed hoc *præstiterunt*,

runt, vel saltèm præstare potuerunt ex *Ethnicis* plurimi, Ergo datur *fides naturalis*, per quam salutem consequantur.

Sol. Accedens ad verum *Deum*, & illum *remuneratorem* agnoscens, definit esse *Ethnicus*; unde de talibus *textus* non loquitur. 2. & si verum *Deum* esse quis credat omnium *remuneratorem*, nisi *fides* in *Christum* superveniat, *impossibile* est ut *Deo placeat*, quærendus est igitur *Christus* non in *naturæ* scrutinio, sed in *Evangelii* mysterio, aliter salus æterna non invenietur.

Ob. 3. Adamus in *innocentia* nunquam habuit *fidem* in Redemptorem, quia non opus erat *redemptore*, ubi peccatum non induxisset miseriam, Ergo humanum genus *fidem* in *Adamo* non amisit. *Remonstrant.*

Sol. Habuit *Adamus* innocens *potentiam* credendi dato *objecto*, licet ob *defectum* objecti, actu tunc in *Redemptorem* non crediderit, quam facultatem per *lapsum* amisimus, non quoad *essentiam*, sed *rectitudinem*, per *gratiam divinam*, ut inde salutem consequamur, rectificandam.

Ob. 4. Placuit Deo *Cornelius* ante institutionem in *Christianismo*, Orationes tuæ, & *eleemosyna* tuæ ascenderunt in *memoriam* in conspectu *Dei*. Act. 10. 4. Sic *Scipiones* & *Catones* juxta *Zuinglium*, locum in cœlo inveniunt; quin & profitat liber de *salute Aristotelis*, & *Erasmus fatetur* alicubi, se vix posse *seipsum* continere, quin exclamat, *Sancte Socrates* ora pro nobis.

Sol. Si Cornelii *orationes* & *eleemosyna* in *Ethnicismo* ad salutem fuissent satis, quid opus erat *Petri* institutione *plenior*, unde oportuit ipsi juxta *Angeli* dictamen discere, quid *esset faciendum*? Act. 10. 6. 2. Quin credibile est *Cornelium* ex conservatione *Judæorum*, fidem de *Messia* venturo aliquam saltèm concepisse, quæ tamen ab *Apostolo* ulterius erat corrigenda, & dirigenda, priusquam *salutem* attingeret. 3. *Zuinglii* charitas non ponit *Ethnicos* in cœlo absq; *Christo*, sed putat tales *heroas* in mortis saltèm *Articulo occulto* quodã *modo* factos fuisse *Christianos*; vel non intelligit *personas*, sed per ἐνυπόστατον, virtutibus illis *heroicis præditos*. 4. *Peripatet.* po-

tius quam *Evangelio* erat is addictior, qui salutem sponde-
bat *Aristotel.* 5. nec *seriò* proculdubio *Erasmus Socratem* in-
vocandum innuit, sed invocatis quibusdam sanctis à *Papi-
stis* illum falsè præfert, tacitè perstringens *Invocationem* tam
stupidè *idololatricam.*

Ob. 5. Detrahit *amplitudini* regni Dei plures esse *damna-
tos*, quam *salvatos*, quod necessariò fieret, nisi quam plurimi
qui de *Christo* nunquam *audiverunt* Salvarentur: *Calixt. Cu-
rio* de *amplitud. reg.* Dei.

Sol. Si *Deus* sic statuerit, quid illud *ad te?* Quis novit
sensum Domini, aut quis fuit ei *consiliarius*? Rom. 11. 33. ex-
clamandum hic, ô *altitudo*, &c. 2. quæritur hic *factum*, *quare*
autem *factum* Deus noverit, qui in numerato habet solum-
modo *oves* & *hœdos.*

Ob. 6. Deus salvabit hominem & *jumentum.* Psal. 36. 7.
Ergo multo magis *homines*, quam *jumenta.* Et Tempora ig-
norantiæ *Ethnicorum* non respexit, Act. 17. 30. Ergo nec *vin-
dicabit*, nec προσωποληπτης est, sed acceptum habens quemvis
eû *timentem* & *justitiam* operantem in omni *gente.* Act. 10. 35.

Sol. Loquitur *Psalmista* de conservatione *creaturæ* pro
conditione sua in hac vita, non de *felicitate* consequenda in *pa-
tria*, hæc enim *jumentis* non competat. 2. Deus erat ὑπερίδων,
i. e. non *respexit* gentes, ut *vocaret* ipsos ad *lucem* Evangelii an-
te *Christi* adventum, nunquam autem sic neglexit *gentes*, ut
in ipsos ob *peccata* justitium non exerceret. 3. Timere autem
Deum, aut operari *justitiam* non potuerunt *gentes*, vel *Judæi*
absque Evangelio, quibus ex æquo sine προσωπολημψια profi-
tetur *Petrus* patere *Evangelium.*

Ob. 7. Satius fuisset *Ethnicis* nunquam *nasci*, quam non
renasci, ut sic essent *damnati*, antequam nati. Deus autem tot
gentes non creavit, ut *perderet*, sic enim plus *damni* acciperent
à *creatore*, quam *boni* in *creatione*, quod *bonitati*, & φιλανθρωπιᾳ
divinæ contradiceret.

Sol. Quicquid Deus *creavit* erat valdè *bonum*, malum *cul-
pæ*, & *pœnæ* sibiipsi homo accersivit, perditio igitur tua ex te,
ô *Israel*, apparet autem in hoc *infinita Dei bonitas* tam mise-

ricordiæ

ricordiæ, quàm *philanthropiæ*, ut cum omnes in *massa perditionis* per propriam *apostasiam* reos teneret, & *damnandos* per justitiam; *electos* tamen *sepositos*, & ad salutem *redemtos*, per propriii filii *satisfactionem*. Plenius ista discutiuntur Lect. nostra 3. de *Salute Ethnicorum*.

CAP.

CAP. IV. SECT. II.

DE MEMBRIS ECCLESIÆ.

MEMBRA ECCLESIÆ uniuntur *Christo* Capiti per *Fidem*, & inter *Se*, per *Charitatem*, mutuis *Officiis*, & *conventibus* expressam, 2. Ex hisce quidam *comprehensores* sunt in *Cœlo*, alii *viatores* in Ecclesia *Militanti*.

De hisce Controverruntur.

An
1. *Sancti in Cœlo, vel Angeli sunt invocandi?*
2. *Reprobi Athei, aut apertè Impii, membra militantis Ecclesiæ censeantur?*
3. *Clerici sunt exempti à Regimine sæcularis potestatis?*
4. *Clericis liceat Matrimonium contrahere?*
5. *Monachatus sit Religiosus vitæ status, in quo inveniatur Supererogatio?*
6. *Juramentum fidelitatis Laicis Magistratibus, tàm à Clericis, quam à Laicis, sit præstandum?*
7. *Aliqua sunt membra Ecclesiæ laborantia in Purgatorio?*

Quæst

QUÆSTIO. I.

An Sancti in Cœlis vel Angeli sint Invocandi? Neg.

QUIA.

1. DOminum *Deum tuum* adorabis, & *illi soli* servies, Mat. 4. 10. nec valet ἀγαπᾷν de δουλεία, ὑπὸ δουλία & λατρεία, quia *Latria* hic tantum *Deo* vindicatur, & non *Dulia*, nam *Dulia* plus est quam *Latria*, nec vendicat hic *Sathan Latriam*, sed tantum προσκύνησιν; quam non magis ei *Christus*, quam *Latriam* concedit.

2. Non facietis singuli quod sibi *rectum videtur*, *Deut.* 12. 8. Sed quod *ego* præcipio *tibi*, hoc *tantum* facito Domino *Deo tuo*, nec addas quicquam, vel *diminuas*, ibid. 32. & *Frustra* me colunt docentes *doctrinas* quæ sunt *præcepta hominum*, *Mat.* 15. 9. ex *Isai.* 29. 14. At *invocatio* Sanctorum nusquam *exemplo*, aut *promisso* est *suffulta* ex *Scripturis*, *Ædificarunt* excelsa *Baalim*, quæ ego *non præcepi*, nec *locutus sum*, nec *ascenderunt* in cor-meum. *Jer.* 19. 5. Ergo præcepto nititur Cultus *religiosus*, quod ad *Angelorum*, aut *Sanctorum* Cultum desideratur.

3. Nemo adversum nos *Rectoris partes* sibi sumat *in humilitate & religioso cultu Angelorum*, gradum *inferens* in ea quæ *non videt & temerè turgens carnis* suæ *intelligentia*. *Col.* 2. 18. quæ *rationem* quidem habent in *cultu voluntareo* (ἐθελο-θρησκεία) & *submissione animi*, & in eo quod *corpori* non parcant, nec tamen *ullius* sunt *pretii*, cum ad ea spectant, quibus *facitur caro*. ibid. 22. Ergo *invocatio* ista *voluntaria* non tantum est *inutilis*, sed *futilis*.

4. Is eſt tantùm *invocandus* in *quem credimus*, & à quo *ſalutem* conſequamur; nam quomodo *invocabunt eum*, in *quem* non *crediderunt*. *Rom.* 10. 14? Nec ſatisfacit, *Sanctos* non *invocari*, ut ſalutis *autores*, ſed *mediatores*, nec ut *mediatores Redemptionis*, ſed *Interceſſionis*; quia *Chriſtus* conſtitutus eſt à patre *unicus noſter Mediator*. 1. *Tim.* 2. 5. *Advocatus* qui eſt *propitiatio* pro *peccatis noſtris*. 1 *Joh.* 2. 1. in quo habemus *acceſſum* & *fiduciam* in confidentia per fidem ejus, *Eph.* 3. 12. qui ubi *præſcriptam* exhibit *orandi formam*, *patrem ſolum*, & non *Sanctos* invocandos eſſe docet. *Mat.* 6. 9. *Luc.* 11. 2.

5. Angeli averſantur omnem *adorationem*, quia *conſervi noſtri ſunt*, ideóque *ſoli Deo* deferendam docent. *Apoc.* 19. 10. & 22. 9. Ergo invocatio *Sanctis multò* minùs competit, quia minùs quam *Angeli* habent nobiſcum commercii.

6. Invocatio requirit in *invocando Scire*, *Poſſe*, *Velle*, *Debere*. Sed Sancti non ſciunt *cogitata noſtra*, an ſint *ſincera*, vel *hypocritica*, cum Deus ſolum ſit καρδιογνώστης, 1 *Reg.* 8. 39. Quod *fundamentum invocationis* faciunt *Apoſtoli*, *Act.* 1. 24. 2. Non poſſunt Sancti *ubique* intereſſe *ſupplicantium* diverſorum *precibus*, quia ſolis Dei eſt *eſſe ubique*, & ridiculum eſt *abſentes*, nec quid agimus *ſentientes*, compellare. 3. De *voluntate* etiam ipſorum non *conſtat*, an *cupiunt* potiùs *nobis* quam *Deus* ſuccurrere. 4. An deceat ipſos Chriſti munus *mediatorium* in ſe *ſuſcipere*, maximè ambigi poteſt.

7. Conſtat *Patres* & *Concilia* vetuſtiora & illuſtriora *hanc invocationem* non probaſſe. Quia 1. Defunctos omnes *fideles* non ſtatim *cœlum* petere crediderunt, ſed in *occultis* quibuſdam *receptaculis* uſque ad *diem Judicii* remanſuros, unde *præſentia* Dei glorioſæ non *patebat* ipſis aditus. 2. *Arium* damnabant & *Neſtorium* ut *Idolalatras*, quod cum *Chriſtum* negabant eſſe *Deum*, eum tamen (ut hodie faciunt *Sociniani*) invocandum ſtatuebant, hoc nixi fundamento; quod *invocatio* ſit tantùm *Deo* debita. 3. *Collyridianos* Hæreticis accenſebant apud *Epiphanium l.* 3. *Hæreſ.* 79. ob *cultum religioſum* B. Virgini delatum. In honore autem ſit *Maria*, (inquit *Epiphanius*,) ſed *Dominus* adoretur.

ic. 1

Objiciunt Pontificii.

Ob. 1. SAncti æque *invocandi* ſunt ac *Angeli*, quia ſunt ἰσάγγελοι. *Luc.* 20. 36. Sed *Jacob* Angelum invocavit. Angelus qui *eripuit me* è cunctis malis *benedicat pueris iſtis. Gen.* 48. 16. Ergo *ſancti* etiam ſunt invocandi.

Sol. Sancti ſunt ἰσάγγελοι quoad *immortalitatem* & *cœlibatum*, non *officium* & *miniſterium*, unde non de illis eſt *eadem ratio*. 2. *Jacob* non invocavit *Angelum* ſed *Deum*, ut per *Angelum* qui ipſum *eruiſſet* è *cunctis malis*, benediceret ſuis. 3. Qui quidē non tam *Angelus* Dei videtur *multis*, quā Angelus *Deus*: ſc. *Chriſtus*, quem merito *Jacob* potuit invocare.

Ob. 2. Recordare *Abraham*, *Iſaac*, & *Jacob* ſervorum tuorum. *Exod.* 32. 13. Ergo Moſes *Deum* oravit per *interceſſionem* Patriarcharum.

Sol. Patriarchæ iſtæ in *limbo erant* non in *cœlis* juxta *Pontificios*, non *diſpoſiti* igitur ad *intercedendum*. 2. Hic ſemper *Deus* fit *invocationis objectum*, non Sanctus, aut *Patriarcha*. 3. Aliud eſt commemorare *perſonas*, quibus *promiſſa* erant facta, aliud urgere *merita*, quod hic non factum, aliud Invocare, Sancte *Abraham* ora pro nobis, quod contendimus nuſquam factum.

Ob. 3. Voca, ſi *eſt qui tibi reſpondeat*, & ad *aliquem* Sanctorum convertere. Ergo *Eliphaz* expreſſe *Sanctos* præcepit *invocandos*. *Job.* 5. 1.

Sol. Eliphæ *praxis* non ſufficit ad *præceptum*. 2. non loquitur de *invocatione* defunctorum, ſed *advocatione* vivorum *ſuffragantium*, è quibus dicit *Jobum* nullum *ſanctum* ſecum conſentientem poſſe producere, qui affirmaret *Deum* innocentes *affligere*. *Mariana Jeſuita* in notis perſtringens *Bellarminum*.

Ob. 4. Dives *Abrahamum* invocat una cum *Lazaro*. *Luc.* 16. 24. Puderet ergo *Chriſtianos* damnatis in *Sanctos* eſſe iniquiores.

Sol. Argumentum *parabolicum* à *Tartario* Topico petitum nil concludit, vel concludit ipsorum *miseriam*, qui Acherontæ coguntur *movere*, ad afferendum *religioni* subsidium. 2. *Dives Lazarum* non compellat omnino, sed *Abrahamum*, à quo nil *impetrat*: nec plus sperent *Sanctícolæ* ab invocato *Christophero*, aut Georgio. 3. nec petit ut *mediatorem* agat *intercessionis* apud *Deum*, sed ut mittat *Lazarum*, & sic quidem, vel *guttam refrigerii*, non obtinuit.

Ob. 5. Invocandi sunt *vivi* à *viventibus*, unde sæpius petimus à *fratribus* ut pro nobis *orent*. Ergo multo magis *defuncti* sunt à nobis *compellandi*, qui majore flagrant *charitate*, & plus *possunt* apud *Deum*.

Sol. Advocamus potius *vivorum* preces, quam *invocamus* personas. 2. Nec *personas* advocamus *absentes*, sed *eos* tantum. quibus quod *cupimus*, actu possumus *significare*, ut intelligant quid *volumus*. At inter *nos* & *sanctos defunctos*, nil talis intercedit commercii.

Ob. 6. Illi possunt à nobis *invocari*, in quos *fidem habeamus*, & qui *autoritatem* habent ligandi *reges* in *compedibus*, & *nobiles* in manicis *ferreis*, & regendi *gentes* in virga ferrea, sicut *Christus* accepit à *Patre*, sedentes cum ipso in *eodem throno*, ut ipse sedet *cum patre* & *eandem gloriam* cum *Christo* possidentes, ut sint *unum* sicut & ipse *cum* patre. Sed hæc est *sanctorum gloria*, ut patet *Philem.* v. 5. *Psal.* 149. 8. *Apoc.* 2. 27. & 3. 21. *Jo.* 17. 22. Ergo sunt *invocandi*.

Sol. Fides *Philemonis* referatur ad *Christum*, *Charitas* ad *Sanctos*, quæ *fidelitatem* in *vivos* potius ibidem significat in *obeundo munere*, quam *fiduciam* ad *Justificationem*. 2. magnifica ista *privilegia* sanctis collata, non impertiunt ipsis *Dei honorem*, ut *invocentur*, sed à Deo *honorem*, ut *maximi* à nobis fiant. & *reverenter* imitemur eorum *exempla*. 3. Illud Johannis non urget unitatem essentiæ sed consensus.

Ob. 7. Patres *invocationem* hanc probarunt, & devote exercuerunt, ut nube testimoniorum suadere sudant Adversarii.

Sol. Non in *tribus* primis *seculis*; in sequioribus autem ostende-

ostenderunt *sanctos* ex κατ' ἐλλ. fuisse *invocatos*, non probarunt *invocandos*, & invocarunt *hypothece* & *hæsitanter*, sub talibus *limitationibus*, ut *opinor*, *ni fallor*, εἰ μὴ ἀπατῶμαι, εἰ τις σοὶ πιστεύει ἐκ λόγου. Si quis *sensus*, si aliqua *ratio* verborum nostrorum, non compellarunt *fiducialiter*, & *categorice*. Videat ergo *Fisherus* noster, quo novo *decreto* asserat illud esse *de fide*, quod *Concilium Tridentinum* & *Bellarminus*, ut *bonum* tantum & *utile* nobis commendant. Quare cum ex *his constat*, *sanctos* non esse *invocandos*, concludamus, *Templa*, *Festa*, *Statuas*, *Peregrinationes*, *Oblationes*, à *superstitiosis* fuisse *introducta*, & ad *lucrum tantum* comparata. Recolimus autem *nos* in aliquibus *festis* & *templis nonnullorum* sanctorum *memoriam*. Colimus autem *Deum* & laudamus in *Sanctis*. Consule: De sanct. Invocat. Lectionem nostram 15.

QUÆST. II.

An Reprobi, Athei, & aperte impii, sunt membra militantis Ecclesiæ? Neg.

QUIA,

1. NULLUS *filius Diaboli* potest esse *membrum Christi*, cujus corpus *mysticum* est *Ecclesia*, & ipse est *caput*, & *Salvator* ejus, *Ephes.* 5. 23. unde crescit in *augmentum* Dei, *Col.* 1. 19. Sed *Reprobi*, ἄθεοι, & aperte *impii*, non sunt tales, Vos ex *patre Diabolo* estis, & desideria *patris* vestri *vultis facere*. *Joh.* 1. 44. Ergo non possunt esse membra Ecclesiæ.

2. Nullam habent cum Christo *communionem*, quænam enim participatio *Justitiæ* cum *iniquitate*, aut quæ societas

luci ad *tenebras*? Quæ autem conventio *Chriſti* & *Belial*? Aut quæ *pars fideli* cum *infideli*? 2 *Cor.* 6. 14, 15. Volunt facere ut *obliviſcatur* populus meus *nominis mei* propter *ſomnia ipſorum*, quæ narrat unuſquiſque ad proximum ſuum. *Jer.* 23. 27. Quid *paleis* ad *triticum*? ibid. 28. Ergo *membra* ipſius, vel *ſponſæ* eſſe non poſſunt.

3. Chriſtus ipſos *non vivit*, vel *agnovit*. Joh. 10. 14. *Mat.* 7. 23. Nunquam *novi vos*, nec qui in manifeſto is *Judæus* eſt, ſed qui *talis* eſt in *abſcondito*, in *ſpiritu* non in *litera*. *Rom.* 2. 28. Qui autem *ſpiritum Chriſti* non habet, non eſt ejus, *Rom.* 8. 9. Ergo non poſſunt eſſe *membra Chriſti*, & per conſequens non *Eccleſiæ*.

4. Eccleſia eſt *Sanctorum Communio*. At iſti, ex *Theſi*, non ſunt *ſancti*. Sed 1 *Canes*, 2 *Venefici*, 3 *Homicidæ*, 4 *Idololatræ*, 5 *Scortatores*, 6 *Mendaces*, 7 *Timidi* & *incredduli*, *exécrati* foris, ad ſtagnum *ignis* ardentis *ablegandi*. Apoc. 21. 8. & 22. 15. Ergo non habeantur *membra* veræ Eccleſiæ.

5. Chriſtus ipſos *exécratur*, & *denuntiat* ipſis *Vee Mat.* 23. 13. corripiuntur ob introitum ſine *veſte nuptiali*, & in *ignem inextinguibilem* conjiciuntur. *Mat.* 22. 13. Sed hoc membris *Chriſti* non competit. Ergo *Chriſti* non ſunt membra.

6. Nullum verum *Chriſti membrum* amputetur, & nullus *eorum* aliquam ipſius eripiet *è manu ejus*. *Joh.* 10. 29. Sed tales ex *Theſi*, recta tendunt in *Gehennam*, ubi horrendum eſt exiſtimare, pati aliquod *Chriſti* vel Eccleſiæ *membrum*. Ergo Eccleſiæ vel Chriſti *membra* non poſſunt eſſe.

7. Exeunt è *Chriſti ovili*, quia nunquam fuerunt *ex ovili*, nam quia non fuerunt *ex nobis*, ſed tantum *inter nos*, exierunt à nobis. 1 *Joh.* 2. 19.

Objiciunt

Objiciunt Romanenſes.

Ob. 1. ECcleſia comparatur 1. *Areæ*, Mat. 3. 12. *Agro*, Mat. 13. 24. 3. *Sagenæ*, ibid. 47. 4. *Convivio nuptiali*, ibid. 22. 2. 5. *Decem virginibus*, Mat. 25. 1. 6. *Magnæ domo*, 2 Tim. 2. 20. 7. *Corpori humano*, 1 Cor. 12. 15. ſed in *Area* ſunt *triticum* & *palea*. In agro *bonum ſemen*, & *zizania*. In *Sagena* piſces *probati* & *noxii*. In convivio *veſte* nuptiali *deſtituti*, & *pii*. Inter *virgines*, *prudentes*, & *fatuæ*. In magna *domo* vaſa in *honorem*, & *contumeliam*. In corpore humano *membra ſolida*, & *ulcerоſa*. Ergo & in *Eccleſia* non tantum ſunt membra *genuina*, ſed etiam *putrida* & amputanda.

Sol. Sunt in *Eccleſia*, ſed non ex *Eccleſia*; *videntur*, ſed *non ſunt*, vel (ut relata) habeantur ſecundum *Dici*, non ſecundum *eſſe*, Ex nobis, prodierunt, ſed non erant *ex nobis*, nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique *nobiſcum*. 1 *Joh.* 2. 19. Siquidem quædam ſunt *in domo*, quæ non ſunt *domus Dei*. *Auguſt.* conc. *Donat. l.* 7. *c.* 51. aliud eſt *inter membra* Eccleſiæ verſari, aliud *eſſe membrum*.

Ob. 2. Paulus *perſequebatur* Eccleſiam, & tamen tunc temporis erat *vas electum*. Inceſtuoſus, 1 *Cor.* 5. *abſtinebatur* ab Eccleſia, Ergo erat *membrum Eccleſiæ*. Ergo quivis *Facineroſi* quam diu ſe ſubjiciunt *externæ* Eccleſiæ *diſpoſitioni*, & religionis *profeſſioni*, *veræ* habeantur, licet non *viva* membra Eccleſiæ.

Sol. Verum illud haberi *membrum* non poteſt, quod non eſt *vivum*, niſi *æquivoce*, quia unitur tantum *materialiter* Toti, ut *res rei*, non ut *membrum integro*. *Paulus* & *Inceſtuoſus* fuerunt membra Eccleſiæ *inviſibilis cenſu divino*, licet pro tempore oppugnabant Eccleſiam *viſibilem*, & pro hoſtibus iſtius *Eccleſiæ*, quamdiu ſic *fecerunt*, fuerunt æſtimandi.

Ob. 3. *Judas* erat *reprobus*, *Jo.* 17. 12. & tamen erat *membrũ Eccleſiæ*, quia *Apoſtolus* & *Epiſcopus*, *Act.* 1. 20. Ergo Reprobus,

probus, & *filius perditionis* potest esse membrum verum *visibilis* Ecclesiæ.

Sol. Membrum erat externa tantum *professione*, & *titulo* non *vera* cum Christo *unione*, & *reipsa*, *numero*, non *merito*, *commixtione corporali*, non *conjunctione spirituali*, carnis *adjunctione*, non cordis connexione. *Aug.* in *Joh.* Tract. 61.

Ob. 4. Si soli *electi* Ecclesiæ sunt *viva* & *vera* Ecclesiæ membra, tum impossibile esset ostendere, *ubinam* sit *vera Ecclesia*, ut aliquis seipsum illi *adjungat*; quia novit tantum *Dominus* qui *sunt ejus*. 2 Tim. 2. 19. Sed *absurdum* est ita homines relinquere in *incerto*, ut nesciant quibus *Professoribus* adhæreant.

Sol. Ex judicio charitatis *æstimandi* sunt illi vera *Ecclesiæ* esse membra, qui *Christianismum profitentur*, & cum *fidelibus* palam communicant, licet *judicio veritatis* aliter *Coram Deo* scrutatore cordium appareant.

Ob. 5. Omnes qui *Christum induunt* sunt *verâ* Ecclesiæ *membra*. Sed omnes *Baptizati* Christum induunt *Gal.* 3. 27. Ex quibus tamen plurimi *hypocritæ* possunt esse, & ἄθεοι, Ergo possunt esse *Ecclesiæ* membra.

Sol. Christum *induunt* quoad *externum ritum*, licet non quoad *internum veritatem*, per *Baptismum* à Christo *institutum*, uncunque non sunt *in Christo*, quod requirit *Textus*.

Ob. 6. Omnis *pars patris* est *pars totius*, sed *reprobi*, & *hypocritæ* (in confesso est) possunt esse partes Ecclesiæ *visibilis*, quæ est pars *Catholic Ecclesia*. Ergo sunt partes veræ *Catholicæ Ecclesiæ*.

Sol. Videntur partes cum *non sunt*, unde *Participes* potius sunt *externorum rituum*, quam *partes* Ecclesiæ.

Ob. 7. Soli *Excommunicati*, *Hæretice*, *Scismatici*, non *Baptizati* & *Infideles* excludendi sunt ab *Ecclesia*, sed quam plurimi ἄθεοι, *reprobi*, & *hypocritæ*, non incurrunt *talem censuram*. Ergo pro *Ecclesiæ membris* sunt habendi.

Sol. Infideles Ecclesiæ esse *membra* nullus dixerit, non Baptizati Ecclesiæ *visibilis* possūt esse *membra*, non enim *defectus*, sed *contemptus Baptismi* excludit ab *Ecclesia*. Juste *excommunicati*

communicati privantur *Eccleſia viſibilis*, & *particularis privilegiis*, non abſcinduntur tamen à *corpore*, vel deſinunt eſſe membra univerſalis Eccleſiæ, modo per *pœnitentiam* conantur *reſtitui*. *Schiſmatici*, & *Hæretici* non deſinunt eſſe membra *Eccleſiæ*, licet ſint *ulcerosa*, & *moleſtiſſima*, niſi *fundamentum* prorſus *evertant*, & Eccleſiis *Orthodoxis* bellum palam indicant.

QUÆSTIO III.

An Cleri ſint exempti à Regimine ſæcularis poteſtatis? Neg.

QUIA.

1. OMnis anima *poteſtatibus ſublimioribus ſubdita* ſit, non ſolum propter *iram*, ſed propter *conſcientiam*, quia ſunt à *Deo*, nec *fruſtra* gerunt *gladium*, Rom. 13. 1, ad 8. *Omnibus* hoc præcipitur, *Sacerdotibus* quoque & *monachis*, etiamſi *Apoſtolus*, etiamſi *Evangeliſta*, etiamſi *Propheta*, aut quivis *alius* fuerit; Subjectio enim iſta *pietatem* non evertit. *Chryſoſt.* in locum. Si *omnis*, Ergo & *veſtra*, quis vos *excepit* ab *Univerſitate*? ſi quis tentat *excipere*, conatur *decipere*, *Bernard. Epiſt.* 42. confer. *Tit.* 3. 1. & *Subditi eſtote* omni *humanæ ordinationi* propter *Deum*, ſive *Regi*, ſive *Præfectis* ab eo *miſſis*. 1 Pet. 2. 13. ad 18.

2. Reddenda ſunt *Cæſari* quæ ſunt *Cæſaris*, *Mat.* 22. 21. Ipſe *Salvator* ſolvit *vectigal* pro *ſe* & *Petro*, *Mat.* 17. 27. & agnoſcit *Pilati poteſtatem* à Deo *datam*, Jo. 29. 11. & *regnum* ipſius non eſſe ex *hoc mundo*, Joh. 18. 36. Ergo *Clerici* ſubjiciantur *Laicis*.

3. In V. T. *David* diſponit de *rebus Eccleſiaſticis*, *Salomon*

deponit *Abiathar* ſummum *Sacerdotem*. *Ezekiah* diſponit *perſonas* & res *Eccleſiaſticas* 2 Chron. 31.2. *Joſias* reformat *Eccleſiam*, mactavitque *omnes Sacerdotes* excelſorum, ſuper *altaria* idolatrica. 2 *Reg.* 23. 20. In N. T. *Paulus* appellat *Cæſarem*, ut omnibus *Prælatis Eccleſiaſticis* ſuperiorem *Act.* 25. 12. Ergo exemtio *Clericorum* tunc temporis à *ſæculari* poteſtate prorſus erat inaudita.

4. Conſtat ex *hiſtoriis Eccleſiaſticis*, quando exemptiones iſtæ *Clericorum* per *Conſtantinum* M. *Carolum* M. *Ludovicum Pium*, alioſque *principes*, & *magnates* fuerunt conceſſæ, Ergo non fuerunt *Jure Divino*, ſed ex *Principum* indulgentia.

5. Conſtitutiones *Imperiales* in *criminalibus*, & *tributis clerum*, legibus *Politicis* ſubjiciunt. Omnes ſecundum *leges* vivant, etiamſi ad *Domum Divinam* pertineant. L. 10. C. de *mandatis* & L. *Presbyteri* C. de *Epiſcopis Novel.* 123. C. 21. 22. unde *Gregorius* M. *Papa*, *Mauritium Imperatorem* agnoſcit *Dominum* ſuum. Eandem *ſubjectionem* aſſerunt *Medina*, *Covaruvius*, & 146. Autores *Pontificii*, apud *Goldaſtum* tribus vol. in *folio*.

6. Lex *Evangelica* & *Baptiſmus* non eximunt *homines* à Juriſdictione *Civili*, Ergo multo minus *Clericatus* aut *monachatus*, quia iſta ſunt *minoris* extenſionis, dignitatis, & neceſſitatis; *Quod* ſi *clericatus* aut *monachatus*, aliquem à *Politica* ſubjectione immunem redderet, unuſquiſque poterit à *pœnis* ob facinora debitis, & magiſtratus *Juſtitia* ſeipſum ſubducere, Sacros *Ordines* vel *monachatum* ſuſcipiendo, quod Rempub. everteret.

7. Si Jus Divinum *Clericos* & *monachos* à civili Juriſdictione liberaret, tum, privaret principes *ſuis ſubditis*, ſic ut nec *Juramentum Supremat*us, nec *Fidelitatis* eſſet illis imponendum, nec pœnæ ob delicta, nec Tributa in Reipub. *diſcrimine*, (ut à cæteris ſubditis & civibus) eſſent exigenda, ſed tantum *directive*, non *coactive*, *precario*, non *autoritative*. Quod *imminuta majeſtatis* crimen incurrit, & *uſurpationi Papali* divinas *leges* & *Politicas* mancipat.

*Objiciu*n*t*

Objiciunt Romanenſes.

Ob. 1. REſpectu *clericorum* non ſunt *principes* Superiores Poteſtates, ac proinde non *tenentur Clerici* principibus *parere*, neque Jure *humano*, neque Jure *divino*, niſi quantum ad leges *quaſdam directivas*, ſiquidem *Sacerdotes Judæorum*, *Exod.* 30. *Num.* 1. *Ezr.* 1. 7. 2. *Ægyptiorum*, *Gen.* 47. 3. *Ethnicorum*, Ariſtot. 2. Oecon. *Cæſar* de *Bell. Gall. l.* 7. *Plutarch.* in vit. Camil. 4. veterum *Chriſtianorum*, Euſeb. hiſt. Ecl. l. 10. c. 7. quoad *perſonas* & *facultates* erant à *ſubjectione*, & *tributis* immunes. Ergo hoc factum fuit *Jure divino*, vel *Gentium* omnium animis inſito. Bell. de Cleric. 28.

Sol. Exemptio iſta non erat *univerſalis*, nec in *omnibus*, ſed in *aliquibus* tantum, præſertim *Sacris* & *Sacramentis*, ut *majori* cum *ſecuritate*, & *alacrite* munus ſuum obirent; quod ſi minus facerent, & Leges *Civiles* violarent, *officium* ipſorum *perſonas* non eximebat, quo minus *gladio* magiſtratus ſubjicerentur.

Ob. 2. Clericis conceſſum eſt ligare *Reges* in *compedibus*, & *nobiles* eorum in *manicis ferreis*, *Pſal.* 149. 8. ſic *Jeremias* conſtitutus erat ſuper *gentes* & *ſupra regna*, ut *evelleret*, *deſtrueret*, *diſſiparet*, *ædificaret* & *plantaret*, *Jer.* 1. 10. quo nituntur privilegio *Pontifices* in *deponendis* principibus.

Sol. Hoc faciendum *gladio oris*, non *ore gladii*, *ſpiritualiter* denuntiando ipſis *judicia divina*, non *temporaliter* exercendo in illos *tyrannidem*, ſed *Jeremias* qui prædicit regi ſuo impendentem *captivitatem*, ſubjicit ſe regis ſui *imperio*, nec conatur *ipſum* quovis modo è *ſolio ſuo* deturbare.

Ob. 3. Erunt *reges nutritii* tui, & *Reginæ nutrices tuæ*, vultu in terram demiſſo *adorabunt* te, & pulverem *pedum* tuorum lingent, *Iſai.* 49. 23. Ergo non poſſunt *reges* tales *legibus* coercere, quibus tenentur præſtare tantam *reverentiam*.

Sol. Non loquitur *Propheta* de *perſonis*, ſed de *Eccleſia Or-*

thodoxa, quæ tam ex *laicis* conſtat quam *clericis*, à *gentibus* tandem ſumma *veneratione* amplectenda, non lege aliqua *coercente*, ſed *allicia* ſuaviter docente.

Ob. 4. Non tantum reprehendunt *regem ſuum Uzziam Sacerdotes*. Non eſt tui officii *Uzzia*, ut adoleas *incenſum Domino*, ſed *ſacerdotum*, 2 Chr. 26. 18. Cæterum vim intulerunt. *Egredere è Sanctuario*, Verſ. 19. & feſtinato *expulerunt* eum, V. 12. Ergo ipſius *imperio* non fuerunt *ſubjecti*.

Sol. In *legatione* ſua *ſuo jecti* non ſunt, ſed verbi *prædicationem*, & ſacramentorum *adminiſtrationem* ex *officio* ſibi ipſis vendicent, *magiſtratumq*; ſacra *violantē* juxta *verbū Domini* libere redarguant. Hoc tamen non obſtat, quo minus *perſona* & *facultates* ipſorum *principibus* ſubjiciantur, qui *delinquentes* pro merito, *gladio* & *ſceptro* coerceant. 2. *Sacerdotes* iſti *Regi* non intulerunt *manus violentas*, ſed *increparunt* tantū, & ſponte fugientis lepra à deo percuſſi, *curſū* accelerarūt.

Ob. 5. Filii *liberi* ſunt à regum *tributis*, Mat. 17. 26. Sed *tales* ſunt *clerici*, Ergo *regibus* non ſubjiciuntur.

Sol. Omnes *Chriſtiani* hoc ſenſu ſunt *clerici*, & *liberati* ut patet 1 Pet. 2. 9. Jac. 1. 25. per *legem libertatis*, Apoc. 5. 10. unde clerici hinc habent nil *peculiare*. 2. Filii *liberi* ſunt, qua *Chriſtiani*, non qua *membra Reipub.* cui *ſcandalo* eſſent, ſi *debitum* non præberent *conſilium*, & *auxilium*. 3. Quo nomine *Chriſtus* pro *ſe* & *Petro ſtateram* ſolvi voluit.

Ob. 6. Clerici ſunt *Paſtores*, *Piſcatores*, *Patres* Laicorum, etiam *principium*. Sed *præpoſterum* eſt ut *Paſtores Ovibus*, *Piſcatores Piſcibus Patres Filiis*, vel *anima corpori* ſubjicerentur. Ergo non jure tantum divino ſed naturali eximuntur.

Sol. Diverſo reſpectu *clericus paſtor* eſt & *ovis*, neque *pugnat*, ut quem tu *judicas* in *ſpiritualibus*, judicet te in *temporalibus*.

Ob. 7. Spiritualis *homo* omnia *dijudicat*, & ipſe à nemine *dijudicatur*, 1 Cor. 2. 15. Ergo nec ſubjicitur.

Sol. Æque hoc omnes *fideles* ac *Clericos* reſpicit. 2. non *dijudicatur* ut *ſpiritualis*, ſed ut *membrum Reipub.* civilis. 3. nec in caſibus *conſcientiæ*, ſed in cauſis *externis* & *civilibus*.

QUÆST.

QVÆST. IV.

An liceat Clericis matrimonium contrahere? Aff.

QVIA.

1. HOnorabile eſt *connubium* inter omnes & torus *immaculatus, fornicatores* enim & *adulteros* judicabit *Deus*, Heb. 13.4. Ergo nulli hominum conditioni interdicitur *conjugium*.

2. Ad *vitandum ſcortationem* unuſquiſque *ſuam uxorem* habeat, & unaquæque ſuum *virum*. 1 Cor. 7.2. quia unuſquiſque habeat *proprium donum* ex Deo, alius quidem *ſic*, alius *autem* ſic. Donum autem non *habentibus* in quacunque vitæ *conditione*, melius eſt *nubere*, quam *uri*, Verſ. 9. Ergo hoc licet *clericis* ac *laicis*.

3. Apoſtolus prohibitionem *conjugii* inter doctrinas *Diabolicas* recenſet. 1 Tim. 4. 3. Quia legi naturæ in *primæva inſtitutione* contradicit. Non eſt *bonum hominem* eſſe *ſolum*, Gen. 2. 18. Faciamus ei *adjutorium*, ſimile ſibi, quod firmatur, 2. ex Praxi *Patriarcharum, Enochi, Abrahami, Jobi*, & ſummorum *Sacerdotum* in V. T. unde Solomon, væ ſoli & melius eſt *duobus* quam *uni*. *Conceſſioni* etiam repugnat *Salvatoris*. Qui poteſt, inquit, *cælibatum* capere, *capiat*. Mat. 19. 12. Ergo *nemo* aliquibus illud juſte *interdicat*, quod ſalvator *liberum* eſſe voluit.

4. 1 *Tim.* 3. 2. & *Tit.* 1. 6. *Apoſtolus* de *Epiſcopis, Presbyteris*

teris, & *Diaconis* clare affirmat *licere* ipſis *conjugium* contrahere, quatenus eorum unumquemque unius uxoris *virum* eſſe jubet, damnata *Polygamia*; & ulterius præcipit quomodo *propriæ familiæ* conſulant, ut *liberos* recte educent, & in officio *contineant*. Ergo *licitum* erat ipſis ex præſcripto *Apoſtoli* gaudere *uxore*, & *liberis*. Unde *Rhythmi* cujuſdam (ut aiunt) *Oxonienſis*.

5. *Zacharias habuit prolem & uxorem,*
Per virum quem genuit adeptus honorem.
Baptizavit etenim mundi ſalvatorem;
Pereat qui tenuit novum hunc errorem.
Paulus rapitur ad cœlos ſuperiores,
Ubi multas didicit res ſecretiores,
Tandem ad nos rediens inſtruenſque mores,
Suas inquit, habeat quilibet uxores.

Sic *Petri ſocrus* à ſalvatore ſanatur. *Mat.* 8. 14. qui & uxorem *circumduxit* in *Apoſtolatu*. 1 Cor. 9. 5. *Paphnutius* cœlebs in *Concilio* primo *Nicæno* libertatem nubendi clericis *ſartam tectam* aſſeruit *Sozom.* l. 1. c. 22. Uxorati etiam fuerunt *Irenæus*, *Spiridion* cum aliis *Græcis* & *Latinis Epiſcopis*, & uxores ipſorum *Epiſcopiſſæ*; *Presbyteriſſæ* & *Diaconiſſæ* appellabantur.

------Non horruit illa
Tempeſtate Deus thalamos, tædaſque jugales:

Ergo nunc & *Clericis* uxores habere licet.

6. Sacerdotum *conjugiis* favet *Jus Canonicum*, quia ex *Sacerdotibus* nati de *legitimis conjugiis*, in ſummos Pontifices *promovebantur*, quod *ſacerdotibus* ante *prohibitionem* ubique erat *licitum*, & in *Orientali* Eccleſia, uſq; *hodie obtinet*, Diſt. 56. C. *Cenomanenſem*. Unde miratur *Leo Imperator* illorum *impudentiam*, qui (ac ſi *divinæ leges* non eſſent *abſolutæ*) *liberis* hac ex parte *jugum* imponere auderent. Novel. 2.

7. Cælibatus iſte coactus *cleri* & *monachorum* introduxit 1 *Fornicationem*. 2. *Adulterium*. 3. *Inceſtum*. 4. *Sodomiam*. 5. *Beſtialitatem*. 6. *Nothiſmum*. 7. *Infanticidium*. Ut videre licet in *Viſitatione* Hen. 8. apud *Balæum*, & *Speedum*, & ex epiſtola

Udalrici

Udalrici Epiſcopi Auguſtani ad *Nicholaum Papam*, de ſex *millibus* infantum *craniis*, in *piſcina* quadam *Cœnobiali* repertis, apud *Magdeburg.* Cent. 9. cap. 10. quæ ſi *fictitia* ſit, Pontificiorum eſt *figmentum*, non *noſtrorum*.

Objectiones Romanenſium.

Ob. 1. ESTOTE *ſancti* quia ego ſum *ſanctus. Levit.* 20. 26. Et qui in *carne ſunt*, *Deo* placere non poſſunt, *Rom.* 8. 8. ita argumentatur *Syricius Papa* in epiſtola ad *Himerium Taraconenſem Epiſcopum.* §. 7. 2. *Bonum* eſt *mulierem* non *tangere*, ergo *malum* eſt tangere. *Hieronymus* in illud. 1 *Cor.* 7. 1. Ergo *Clerici*, qui *Deo* peculiariter inſerviunt, à *mulieribus* debent præcipue abſtinere.

Sol. Generatim Textus iſti, & alii *omnes*, quos urgent *Pontificii* in hoc *argumento*, æque *Laicos* ac *Clericos* reſpiciunt, unde *nullis* omnino *licitum* eſſet *conjugium.* 2. ſpeciatim, conjugium in *Domino* includit potius, quam *excludit* ſanctitatem. 3. In *carne eſſe* non ſignificat eſſe *conjugatum*, ſed *carnalibus* affectibus deditum. 4. *Bonum* non opponitur hic *malo* aut *vitio*, ſed *utili*, & *commodo*; ut idem ſit quod σύμφερον, *commodum* & *expediens*, ver. 35. unde non dicit eſſe καλὸν *ſimpliciter*, ſed *bonum* eſſe *homini* in *tali ſtatu* ancipiti, mulierem non tangere. verſ. 29.

Ob. 2. Accedentes ad *Deum* jubentur non *appropinquare uxoribus*, Exod. 19. 15. nec *panem ſanctũ* potuiſſent comedere, niſi abſtinuiſſent à *mulieribus*, 1 Sam. 21. 4. Ergo *uxores* videntur *impedimento* eſſe, quo minus ſacra officia exequantur.

Sol. Iſta non concludunt contra *Sacerdotum conjugium*, conſtat enim illos tunc temporis fuiſſe *uxoratos*, ſed monent tantum *abſtinendum* eſſe ab *uxoribus*, & omnibus aliis, quæ maxime *afficiunt*, cum Dei *cultus ſit* præ manibus. 2. Samuelis textus à *ſalvatore* repetitus *Mat.* 12. 4. reſpicit potius laicos, Et Davidem & pueros quam Sacerdotes.

Ob. 3

Ob. 3. Non dicat *Eunuchus*, Ego ſum *arbor arida*, quia *dabo* eis *nomen* melius quam *filiis* & *filiabus*. *Iſai.* 56. 4, 5. & quidam *ſeipſos caſtrarunt* propter *regnum cœlorum*. Mat. 19. 12. Sed iſta præcipue *clerum* reſpiciunt; Ergo *clerici* non debent eſſe *uxorati*.

Sol. Imo æque ad *omnes* pertinent ac *clericos*. 2. Loquitur *propheta* de piis ἀτέκνοις non de *innuptis*. 3. & *ſalvator* de iis qui *præferunt* cœlum *uxoribus* & *liberis*, quod ab *omnibus fidelibus* eſt faciendum, ſi caſus tulerit. *Mat.* 19. 29.

Ob. 4. Apoſtoli relinquerunt *uxores*, poſtquam miniſterio *Chriſti* ſe addixerunt. Luc. 18. 29. Mat. 19. 29. *Hieron.* cont. *Jovin. l.* 1. Ergo *uxores* à clericis ſunt relinquendæ.

Sol. Aliud eſt *uxores* relinquere, ut præferatur religionis *negotium* pro tempore, aliud *dimittere*, & repudiare. Separationem *quoad tempus* cum *conſenſu* probat *Apoſtolus*. 1 Cor. 7. 5. *dimiſſionem* niſi ob *ſcortationem* non permittit *Salvator*. Mat. 19. 9. 2. *Apoſtolos*, præſertim *Petrum* uxores *circumduxiſſe* conſtat, 1. *Cor.* 9. 5. non enim veriſimile eſt *alienas* ſecum *habuiſſe*. 3. *Hieronymo* opponimus *Clementem Alexandrinum*, & *Tertullianũ*, qui & fatetur ipſe contra *Helvidium*, ἀδελφὴ γυναῖκα, *uxorem* apud *Apoſtolum* denotare. 4. nec aliter *ſecundum* Salvatorem relinquendæ ſunt *uxores*, quam *parentes* ac *liberi*, idque ab omnibus æque ac *miniſtris*, cum relinquendus ſit *Deus* vel *uxores*.

Ob. 5. Nemo *militans* implicat ſe *negotiis ſæcularibus*, ut ei *placeat*, à quo delectus eſt *miles*. 2 Tim. 2. 4. at qui duxit *uxorem* ſollicitus eſt *de iis* quæ ſunt *mundi*, qui *cælebs* eſt, *ſollicitus* eſt *de iis* quæ ſunt *Domini*. 1 Cor. 7. 32, 33. *ſacerdotis* ergo eſt ſe *exuere* præcipue ab omnibus iſtis negotiis.

Sol. Uxorem ducere *in Domino probam*, non eſt implicare *ſe negotiis ſecularibus*, ſed *adjutorem* in *talibus* ſibi *adſciſcere*. 2. ſollicitus eſt *uxoratus* de rebus *mundanis* communiter, quando *talem* haber *uxorem*, quæ ſuum non præſtat *officium*, non *univerſaliter*, quia hoc *neceſſe eſt*, ſed quia ſæpius *accidit*. 3. iſta non magis *clericorũ*, quam *Laicorum* obſtant *connubiis*.

Ob. 6. Id quod eſt *melius*, eſt *eligendũ* à *clericis*, ſed quia *abſtinet*

ſtinet è *nuptũs* melius *facit.* 1 Cor. 7. 38. quam qui ducit uxorem, Ergo hoc è Clericis præcipuè eſt præſtandum.

Sol. Omnes æquè ſpectat hoc ac *Clericos.* 2. *Melius* facit, i.e. commodiùs tempore *perſecutionis*, ob præſentem *neceſſitatem*, ut reſtringit *Apoſtolus*, non *abſolutè*, præſertim ſi non ſit *inſtructus* caſtitatis *dono*; ità enim eſt melius *nubere*, quam *uri.*

Ob. 7. Patres à conjugio *abſtinuerunt*, & *celibatum* conciliorum decretis, *Clericis* injunxerunt, quibus eſt obſequendum.

Sol. Hoc factum non ab *omnibus*, ſed *pleriſq;* (aliis *reclamantibus*) idq; ex *conſuetudine* ob rerum *angustias*, idq; ex *privato liberoq; proposito*, non ex *imperio*, *præcepto* aut *interdicto.* 2. quia *decreta* hujuſmodi matrimonium *prohibentia* ab *antiquis* non erant *lata*, ſed ſub recentiori Antichriſti *tyrannide* inventa, quibus ſemper erat à *ſanioribus* reclamatum.

QUÆSTIO V.

An Monachatus ſit religioſus vitæ ſtatus, in quo quis ſupereroget? Neg.

QUIA,

1. APguit *Scripturam* eſſe *imperfectam*, ac ſi non tradidiſſet *omnia* ad ſalutem *neceſſaria*, contra illud, 2 *Tim.* 3. 16. 17. Omnis *Scriptura Divinitùs* eſt inſpirata, & *utilis* eſt ad *Doctrinam*, ad *redargutionem*, ad *correctionem*, ad *Diſciplinam*, quæ eſt in *juſtitia*, ut *perfectus* ſit *homo Dei*, ad *omne opus* perfectè inſtructus. Aliter Chriſtus tandem cũ *Prophetis* & *Apoſtolis* eſſet quoad *regulas credendi*, aut *vivendi*, à *Dominico*, *Franciſco*, aut *Ignatio Loyola* corrigendus.

2. Irritum facit *mandatum* Dei in honorandis *parentibus*,

& *adjuvandis*; Ingrediens enim *religionem*, eximitur posteà ab omni *parentum* obsequio quod *Pharisaicum* illud refert à *servatore* reprehensum. *Mat.* 15. 4. *Mar.* 7. 10.

3. Privat homines *primevâ benedictione*, *Crescite & multiplicamini*, & replere *terram*. Gen. 1. 28. & contradicit creatoris *sententiæ*, Non est bonum *hominem* esse *solum*. Gen. 2. 18. & *sapientis*, Væ *soli*. Eccles. 4.

4. Non licet vovere *aliquid* quod *Deus* non præceperit, aut quod in *damnum* Reipub. aut *proximi* cedat; sed damnantur omnes cultus *electitii*, quia plane *hæretici*. Quod præcipio tibi, hoc *tantum facito Domino*, nec addas *quicquam*, nec minuas. *Deut.* 12. 32. *Col.* 2. 23. sed *monachismi votum* nusquam habet *præceptum*; Reipub. *membrum* subducit, & separat, juxta illud *Apostoli*, Ego sum *Pauli*, ego *Apollo*, ego *Cepha*. 1 Cor. 1. 12. & contrà illud *Salvatoris*, Ne vocamini *Magistri*, quia *magister* unus est. *Mat.* 23. 10. nec permittit ut erga *proximum* exerceatur *hospitalitas*, & aliæ virtutes *Homileticæ*, præsertim si in *Anachorismum*, aut *Eremitismum* obbrutescat, Ergo non *omninò* est ferendum.

5. Vota *Paupertatis*, *Obedientiæ*, & *perpetui Cœlibatus* verbo Dei adversantur, quia 1. *Mendicum* noluit esse Deus in *Israel*. Eccles. 40. 28. 2. *Emptos* prætio non vult fieri *servos* hominum. 1 *Cor.* 7. 23. subeuntes *Præpositorum* jussa, sine *examine* ex *cæca obedientia*, contrà illud *Christi*, Qui potest *capere capiat* Mat. 19. 13. Sed *monachatus* ad hæc omnia mancipat *incommoda*, cum *supererogationis* opinione, Ergo non est *ferendus*, aut aliter *instituendus*.

6. Supererogatio est *superarrogans commentum*, quod *consiliis* nititur *fictitiis*, à quorum *observatione* plus præstatur quam *lex* requirit. Atqui nemo potest *implere legem* Dei, aut indè *justificetur*, multò minùs excedere *dilectionem*, quæ ex præcepto *toto Corde*, *toto Animo*, & *totis viribus Deum*, & *proximum* sicut *seipsum* debet amplecti, Ergo *impossibile* est *supererogare*, ex observatis votis *monasticis*, & per *consequens*, Ecclesiæ (ut loquuntur) *Thesaurus*, & *Papales* inde eductæ *indulgentiæ* prorsùs in *fumos* abeunt.

7. Votum

7. Votum in *Baptismo* nuncupatum, & posteà ab adultis *rati habitum*, supervacanea reddit *omnia* vota *monastica*, nec enim plus requiritur, quam ut *Diabolo*, & *omnibus* ejus *operibus*, *mundo* & ejus *pompis*, & *vanitatibus*, *carni* & omnibus ejus impiis *concupiscentiis* abrenunciemus; fidei omnes *articulos* credamus, & in omnibus *mandatis* Domini ambulemus. Monachi autem religioni *palpum* obtrudunt, dum possident omnia *securius*, & *liberius* in *cœnobio*, ex aliorum vivunt sudore, quam ii qui fundarunt talia *monasteria*, aut alii qui *stipem*, & *Eleemosynam* conferunt.

Objiciunt Romanenses.

Ob. 1. ENoſh, *Gen.* 4. *Nazarei*, *Numb.* 6. *Elias* & *Elizeus*, una cum *filiis* prophetarum è *libris* regum. Rechabitæ, *Jer.* 35. *Baptista*, *Mat.* 3. *Apostoli*, *Act.* 4. una cum aliis *Sanctis* & *patribus* celebertimis, hunc vitæ ſtatum *inſtituerunt* & *coluerunt*, Ergo eſt probandus.

Sol. Aliena ſunt iſta *omnia* à ſtatu *monachorum* votivo, nam 1. qualis erat *Enoſh* monachus, qui *uxorem* habuit, & liberos? nec ille cultum *ſeparatū* inſtituit, ſed *cœpta* eſt ipſius *tempore*, publicæ ſeorsim à *Caianitis* invocatio. Deinde verba *textus* æquè ferunt *prophanationem* ac *invocationem*, juxta *Tremellium*, *Broughtonum* & alios, ut ſic legatur; tum *cœptum* eſt *profanari nomen Domini*. 2. *Nazaræorū* peculiaris erat à *Deo*, non ab hominibus *inſtitutio*, qui & bona *poſſidebant*, & *uxores* habuerunt, quemadmodum, 7. *Rechabitæ*, quorum *obſervatione* non *perpetua* erant, nec *uniuſmodi*, ſed tempori accommodatæ. 4. *Eliæ* & *Elizei* vocationes erant à Deo *extraordinariæ*, nec in *exemplum* trahendæ; nec *filii* prophetarum in *monaſteriis*, ſed *ſcholaſticè*, pro tempore ſimul *inſtituebantur*, ad munia fœlicius obeunda, in *Eccleſiâ*, vel *Republica*. 5. *Baptiſta* conditio divinitùs injuncta, non *eremum* conſtanter tenuit, ſed & *aulam* petiit. 6. Communio bonorum inter Apoſtolos, pro tempore erat

arrepta non præcepta, ut continuaretur. 7. Ex *neceſſitate* non ex *voto* facti ſunt Eremitæ *Paulus*, *Antonius*, & *Hilarion*, & *Schola* fuerunt *inſtitutæ* à partibus, in quibus *diſcipuli* educarentur ad *miniſterium*, non *monaſteria*, in quibus *ſuperſtitiosè* ſaginarentur, ut in *otio* non *ſerendo* conſenescerent.

*Ob.*2. Si vis *perfectus* eſſe, *vade*, & *vende* omnia, & da *pauperibus*, & habebis *theſaurum* in Cœlo. *Mat.*19.21. Ergo qui exuunt *ſecularem*, & induunt *monachum*, aſſequantur eam religionis *perfectionem*, quam cæteri *fideles* non attingunt.

Sol. Præceptum hoc perſonale erat ad hominem, & πρὸς ἔλεγξιν, ad detegendam interrogantis *latentem avaritiam*, non *generale*, quod quoſvis obligat, niſi in tali *caſu*, ubi aut omnia ſunt *deſerenda*, aut *Chriſtus* relinquendus, monachatûs igitur *vota* non omnino attulit.

*Ob.*3. Beati pauperes, *Mat.*5.3, Ergo paupertas *monachalis* eſt expetenda.

Sol. Non *Pauperes* πτωχοὶ, ſed *pauperes* πνεύματι à *Salvatore* fælices pronunciantur non ob divitiarum *defectum*, ſed animæ *affectum* humilem, quod non *clauſtralibus* ſolùm, ſed omnibus *Chriſtianis* competit.

*Ob.*4. Oportet *noſmetipſos* negare, *Mat.*16.24. & obedire *Præpoſitis*. *Heb.*13.17. Sed iſta exactius cæteris præſtant *monachi*, Ergo probanda eſt iſta vitæ ratio.

Sol. Abnegatio *ſui ipſius* & præpoſitis debita *obedientia* æquè omnibus *Chriſtianis* pro ratione *ſuæ conditionis* præcipiuntur, nec minus exerceantur à *ſæcularibus*, quàm à *ſuperſtitioſis* monaſteriorum *votariis*.

*Ob.*5. *Caſtratio* voluntaria laudatur. *Mat.*19.13. & perſtringuntur *viduæ*, quæ *primam fidem* deſeruerunt. 1 *Tim.*5. 12. Ergo *caſtitas monachalis* eſt *commendanda*, & *vota* monachorum non *deſerenda*.

Sol. Caſtitas illa *permittitur*, ſed non *præcipitur* à *Salvatore*, idq; dono *inſtructis*, non aliter *diſpoſitis*. Illi autem ſe *caſtrant* propter regnum cœlorum, qui deſerunt *uxores* & omnia quæ *impediunt*, quo minus *Chriſtum* ſequantur, ſed uxor poteſt eſſe talis, quæ viri pietatem *promoveat* & infidelem *ſanctificet*.

1 Cor.

1 Cor. 7. 14. 2. *viduarum* ante non reprehenditur *conjugium*, ſed *levirat*, quæ abſq; *ratione* ſatis *probata* mutant *conditionem*.

Ob. 6. De virginibus *præceptum* Domini non habeo, *conſilium* do. 1 Cor. 7. 25. unde *Paulus* gratis prædicans, plus *præſtitit*, quam erat *præceptum*. 1 Cor. 9. 12. Ergo *conſilia* dantur *Evangelica*, & *ſupererogationis* opera, *monachatus* fundamenta.

Sol. *Conſilia* iſta ſunt *præcepta*, quæ non *omnibus* competunt, ſed *capacibus*, nec ſunt ultra præceptum *generale*, ſed *citra*, ut *media* ad præcepti *impletionem* ducentia. 2. *Paulus* ſupererogat non *abſolutè*, reſpectu *generalis* præcepti; Diliges *Dominum Deum tuum toto Corde*, &c. *proximum* ſicut *teipſum*, ſed *comparatè*, quatinus *gratis* prædicabat, cum *ſtipendium* potuiſſet *jure* poſtulare, quod tamen *debitum* Deo *obſequium* non excedit, ſed infrà ſubſidit.

Ob. 7. *Supererogationem* defendunt *Patres*, Ergo non à nobis eſt *ſufflaminanda*.

Sol. Defendunt *comparatè*, vel, 1. ad præcepti partem *negativam*, ut qui *Eleemoſynas* largitur plus præſtat, quàm *litera* præcipit, Non *furaberis*. vel, 2. ad *actus externos*, ut cum *animitùs* quiſpiam implet *literam* non conſuetudinariò. vel 3. ad *unum aliquod mandatum*, ut jubes quod *Adulterè* non ſimus? Amando *plus* facimus quam *jubes*; aiunt *virgines* apud *Auguſtinum*, de *verbis Apoſt.* Serm. 18. vel 4. Ad *mandatum* cæteris *commune*, ſic *Paulus* ſupererogat, dum *gratis* prædicat, ſed non *abſolutè*, ac ſi aliquis potuit *Deum* plus quàm *toto animo*, *mente* & *corde* diligere; quod *expreſsè præcipitur*, omnia enim cum *fecerimus*, dicamus, quod *ſervi inutiles ſumus*, quia fecimus *tantùm*, quod *debuimus*. Luc. 17. 10.

QUEST. VI.

An Juramentum Fidelitatis Magiſtratibus Laicis à clericis æquè ac à Laicis ſit præſtandum? Aff.

QUIA,

1. JUramentum illud nil præter *veritatem, judicium* & *juſtitiam* proponit, quæ ſunt *omnes conditiones* juramento legitimo requiſitæ. *Jer.* 4. 2.

2. De *fide ſubditorum* Magiſtratum reddit *certiorem*, ut mutua *pax* in *Repub.* conſervetur, dum *legitimam* ipſius agnoſcunt *poteſtatem, debitam* ſpondent obedientiam; juxta illud, *Rom.* 13. 1.

3. Detrahit *Antichriſto* & *Fanaticis* larvam, qui ſub prætextu *ſuprematus* à *Chriſto* ipſis conceſſi, detrahunt *Cæſari* quæ ſunt *Cæſaris*, contra illud. *Mat.* 22. 21. & *ſubditos* animant & *armant*, vel occultis *cuniculis*, vel aperta *rebellione* in *Unctos* Domini.

4. Diſcrimen ponit *apertum* inter *Papicolas errones*, & *turbones*, dum conſtet, qui hoc ſincerè *præſtant juramentum* (non *obſtante* in aliis *ſuperſtitione* aut diſſenſu) habendos eſſe pro *fidelibus ſubditis, recuſantes* verò *perfidia* eſſe poſtulandos.

5. Ante *mille annos* conſimile *juramentum* ab Hiſpanis *Pontificis* ſuncitur *exigendum*. Concil. Tolet. 4to. Can. 74. Ergo nec *noſtrum*, nec *novum*, nec *iniquum* habendum eſt inventum.

6. Idem etiam decreverunt *Galli Papicola* in Conventu trium *ordinum* Ann. 1614. ubi *Bellar. Suarez.* & *Sanctarella*, alio: úmq;

aliorumq; oppugnantium hoc *juramentum* Tractatus *Vulcano* adjudicantur. Vid. libellum cujus Titulus DEUS & RER.

7. Quibus conſentiunt *Barclai Pater*, & *Filius*. 2. Apud nos *Sacerdotes* 13. regnante Elizabethâ apud *E. J. Pontificium*, in peculiari *Tractatu Anglicè* p. 10. 3. *Blackwellus Archipresbyter*, cum ſequacibus *juramentum* illud *præſtitit*, ut Rogerus *Witheringtonius* adverſus *Fitz-herbert*, *Sculkeninum*, & alios ex *Conciliis* & *Patribus copiosè* & nervosè defendit.

Objectiones Adverſantium.

Ob. 1. NOn *præſtandum* eſt *juramentum* quod privat *Pontificem* ſuo *jure*, quo poteſt Reges *Chriſtianos* deponere ex pacto in *Baptiſmo*, per quod Chriſto & ſuo in terris *vicario* ſe ſubjiciunt Bellar.

Sol. In *Baptiſmo* nomen dant omnes *Chriſto*, non *Papæ*, qui eſt Chriſti potius *Rivalis*, quam *Vicarius*, & generale eſt Axioma, Lex *Chriſtiana* nullum privat *ſuo* jure *Eccleſiaſtico* multo minùs *temporali*.

Ob. 2. Poteſtas *Temporalis* poteſtati *ſpirituali* eſt *ſubjecta*, quod negatur in hoc *juramento*, Ergo non eſt admittendum.

Sol. Subjicitur quoad *directionem*, non quoad *imperium* & *coactionem*, diverſo enim *reſpectu* & *Gladius* ſubjicitur *Clavibus*, & *Claves Gladio*, exemptio enim *Clericorum* eſt ex principum *indulgentia*, non ex *vocationis*, aut *perſonarum* privilegio.

Ob. 3. Conſtitue ſuper te *regem* ex *fratribus* tuis. *Deut.* 17. 15. *i.e.* ejuſdem *religionis*, Ergo ſi *Chriſtianus* rex dilabatur in *hæreſin* aut *atheiſmum*: regni ſui *jure* excidit, & per *conſequens*, poteſt à *Papa* excommunicari, & deponi.

Sol. Impiè facit populus qui regem *infidelem* (cum aliter poteſt) ſibi ipſi conſtituat, ſed ſi legitimo *titulo hereditario*, vel *aliàs* à Deo conſtitutus, ferendus eſt, ſive *Tyrannus* ſive

sive *Hæreticus*, vel *aliàs*, non à subditis suis *ferendus*, multo minùs à *Papa* exauctorandus.

Ob. 4. Damnat *Juramentum*, ut *impium* & *hæreticam* hanc *doctrinam*, quòd *principes* per *Papam* excommunicati, possint à *subditis* deponi; sed hoc non est *hæreticum*, quia nullum tollit fidei *Articulum*, sed *regimen* tantùm *Ecclesiæ* respicit.

Sol. Hæresis non tantùm fidei respicit *Articulos*, sed *veritates* omnes in verbo divino *expressas*, de quibus hæc est *Obedientiam* principibus nostris esse *præstandam*, Rom. 13. 1. &c. nec hanc *opinionem* directè *damnat* ut *hæreticam*, sed ac si esset *hæretica*, detestandam.

Ob. 5. Negat hoc *juramentum* jus *Absolutionis*, quod omnibus ministris conceditur, Ergo *iniquum est*, & non suscipiendum.

Sol. Aliud est absolvere *pœnitentes* à *peccatis*; aliud ab *obedientia* principibus suis *debita*; hoc facere possunt omnes *ministri* æquè ac *Papa* (declarativè *tantùm*, non *authoritativè*) non illud, Vel Papa vel quivis alius præter Deum.

Ob. 6. Ut *Petro*, sic *Papæ* ejus *successori* in junctum erat *triplex* Pascæ, *Joh.* 21. i. e. *triplex* concessa *potestas*. 1. circa *lupos* ut istos abigat. 2. circa *arietes* petulcos, ut *eos* excludat. 3. circa *oviculas*, ut *pabulum* salutare illis præbeat, sed hoc impedit hoc *juramentum*. Ergo non suscipiendum.

Sol. Nil peculiare *Petro*, quod cæteris *Apostolis* non erat *commune* multo minùs *Papæ*, in verbis illis Christi erat *concessum*. 2. Aliud autem est *pascere*, aliud *deglubere*, & *deponere*, rectiùs faceret *Papa*, si suos *pasceret*, & non immitteret *falcem* in alienam *messem*. 3. Oves enim non *Papæ* sunt, sed *Christi*, quas pro virili tenentur omnes pastores spirituales verbo pascere. & non bonis suis *temporalibus* exuere.

Ob. 7. Surge *Petre*, *occide*, & *manduca*, Ergo potest *Papa* ipsius *successor* principes *rebelles* pro arbitratu *deponere*. Baronius.

Sol. Si sic *occidat*, tenetur eodem præcepto *manducare*, sed forsan tum ossa hærebunt in *gula*, ut contigit *lupo* ovem voranti in *fabula*.

QUÆSTIO

QUÆST. VII.

An aliqua ſint membra Eccleſiæ laborantia in Purgatorio? Neg.

QUIA.

1. SCriptura tale *Purgatorium* circa *centrum* terræ, Gehennæ *astiguum* non agnoſcit, ſicut patet ex *ductu* utriuſque *Teſtamenti*, ſive in *exequiis* celebrandis, ſive in *ſacrificiis* offerendis, ubi ne vola quidem talis *purgatorii*, vel minimum occurrit *veſtigium*. Ergo eſt *figmentum*, *poeticum*, & *ethnicum*, non *dogma* Chriſtianum.

2. Duo tantum ſtatuuntur poſt *mortem* animarum *receptacula*, *cœlum* credentibus, & *gehenna* incredulis. Matt. 16. 16. quod in parabola *Divitis* & *Lazari*, ad oculum quaſi exprimitur. Luc. 16. 22. Ergo locus *tertius* non eſt *ſuppoſitus*, quod ſit laboratorium animarum *purgatorium*.

3. Qui credit in judicium non *venit*, ſed per mortem tranſit *ad vitam*, Joh. 5. 24. 2. Beati *mortui*, *dormiſi* etiam dicit ſpiritus, ut *requieſcant* à laboribus, Apoc. 14. 13. 2. Scimus cum hæc terrena domus diſſoluta fuerit, habere nos *ædificium* in *cœlo*. 2 Cor. 5. 1. Ergo non *carcerem* in *purgatorio*.

4. Sanguis *Jeſu Chriſti* (*mundat*) *purificat* nos ab omni *peccato*, 1 Joh. 1. 7. 2. quem propoſuit, Deus *in ſacrificium placamentum*, per *fidem* in ſanguine ipſius, ad *demonſtrationem* juſtitiæ ſuæ, prætereundo *peccata* quæ antecefſerunt in illa Dei *tolerantia*, Rom. 3. 25. Ergo non potuit in alio ſæculo. Sed detrahit hæc tota expiatio *Chriſti ſatisfactoria*, *ſacrificatoria*, & *mediatoria*, & Articulum *Remiſſionis* peccatorum, quem habemus in *ſymbolo* Apoſtolico, prorſus evertit.

5. Dum tempus habemus, operemur *bonum* apud omnes, Gal. 6. 10. venit *nox*, in qua nemo potest operari, Joh. 9. 4. Quodcunque *facere potest* manus tua, *instanter* operare, quia nec *opus*, nec *ratio*, nec *sapientia*, nec *scientia* erunt apud *inferos*, quo tu properas. Eccl. 9. 10. Sed immutabilis est *status* ut arboris *cadentis* ad *austrum*, vel *aquilonem*, Eccl. 11. 3. Ergo non expectanda *post hanc vitam* purgatio, ubi nullus est locus *operandi*, sed *recipiendi* secundum opera.

6. Consentiunt *Patres*, postquam hinc *excessum* fuerit, *nullus* pœnitentiæ aut *satisfactionis* locus relinquitur, *Cyprian* ad *Demetrianum*. 2. Hic *lucta*, & *certamini* locus est, illic erit *corona*, & *præmio*, *Chrysost.* de *Lazaro*, *Homil.* 2. 3. Nemo se fallat, *fratres*, Duo tantum *loca sunt*, *tertius nullus invenitur*. Aug. de Tempore. Ser. 132.

7. Aut expiat *Purgatorium* post hanc vitam *culpam*, aut *pœnam*; non *culpam*, quia ista tollitur per pœnitentis *Absolutionem* & *extremam Unctionem*, non *pœnam*, quia ista exigitur severissimè in *Purgatorio*, contra illud, *Peccatorum* ejus non *recordabor amplius*, Ezec. 18. 22. quod si sublata sit *culpa* in hac *vita*, quare non & *pœna*? & si deleatur *culpa mortalis*, cur, non & multo magis peccati *venialis*, sic ut non opus sit apud *inferos Purgatorio*, præsertim à *Demonibus* torquentibus, qui potiùs polluant, quam *purgent*, unde hæsitant de *Purgatorio* *Lombardus* cum plurimis aliis *Papicolis*, nulli urgent ut *Articulum* fidei, præter *Jesuitas*.

Contra urgent Romanenses.

Ob. 1. EX V. T. *Sancta* & *salutaris* est *cogitatio* orare pro *defunctis*, 1. Mac. 12. Sed non *salvatis*, quia non opus est, vel *damnatis*, quia non *prodest*. Ergo pro *purgatis*. 2. Quem in finem panis, & vinum expendenda essent in *sepulturis* justorum? Tob. 4. 3. *David* jejunavit pro *Saul*, & *Jonathan*, 2. Sam. 1. 4. *Agnoscit* se per *ignem* & *aquam* eductũ fuisse

fuisse in locum *refrigerii*. Isai. 38. 5. in quo non erat *aqua* Zach. 9. 6. E loco ubi accensus erat *ignis* spinas devorans, Psal. 66. 7. Ubi *sedebit* Deus quasi ignis *conflans*, & purgabit *filios Levi*. Unde petit *David*, ne illum in ira sua *castiget*, Psal. 6. Sed omnia ista *loca*, vel seorsim, vel simul *sumpta* probant *Purgatorium*. Bell.

Sol. Duo prima loca sunt *Apocrypha*, nec probant *Purgatorium* post hanc vitam, sed piorum promovent *castigationem* & *consolationem*. 2. reliqua vel sunt prorsus *aliena*, vel respiciunt tantum *afflictiones*, quibus *Deus* suos *castigat*, vel *exprimunt* pium affectum *vivorum* erga *mortuos*. 3. Nec *Patres* ante Christi *adventum* juxta *Pontificios* fuerunt in *Purgatorio*, sed in *Limbo Patrum*, unde dicunt *Christum* illos eduxisse.

Ob. 2. N. T. exhibet *carcerem*, unde post redditam ultimam *quadrantem* erit liberatio, Mat. 5. & *mitiorem pœnam*, quam in *gehenna* irascenti temere. ibid. 2. *Peccata* quædam esse *remittenda* post hanc *vitam*. Mat. 12. quod non *potest fieri* in cœlis, aut *gehenna*, Ergo in *Purgatorio*. 3. Per *Mammonæ iniquitatis* posse nos facere *amicos*, qui post mortem recipiant nos in *cœlestia habitacula*. Luc. 16. 4. Orasse latronem, ut *Christus* esset ipsius *memor* in regno, sic ut evaderet *Purgatorium*, Luc. 22. cujus dolores *Christus* dicitur *solvisse*. Act. 2. 5. ubi purgandorum *peccata*, ut *fœnum* & *stipula*, quasi per *ignem* absumuntur. 1 Cor. 3. 6. Pro quibus *lachrymis* se *baptizant* vivi, ut *liberentur* à pœnis. 1 Cor. 15. 7. Eandemque ob causam in *purgatorio* laborantes Christo *genicu*lantur. Phil. 2.

Sol. Torquentur ista omnia adversus Textus *scopum*, ut patet ex *antecedentibus*, & *consequentibus*, ne gry de purgatorio post hanc *vitam* potest ex illis *extundi*.

Ob. 3. Concilium *Carthaginiense* tertium, *Bracarense* primum, *Cabilonense*, *Wormatiense*, *Lateranense*, *Florentinum*, & *Tridentinum*, Purgatorium asseruere, Ergo est *credendum*.

Sol. Prima ista *Concilia particularia* de *commemoratione mortuorum* statuunt, non de purgatione. 2. Tria *sequentia* pro libitu decreverunt quicquid maxime ipsorum commodis

conveniebat.

Ob. 4. Patres *Orationem, Sacrificiorum, Oblationum* pro *defunctis*, adeoque purgatorii poſt *hanc vitam* mentionem faciunt. Ergo *receptum* fuit ab illis ut Eccleſiæ dogma.

Sol. In alium finem hoc fecerunt, vel ad *teſtificandum* pium erga mortuos affectum. 2. vel ad *exoptandam* illis *beatam reſurrectionem*, 3. vel ad *Deum celebrandum* pro mortuis in *domino*. 4. vel *loquuntur* de *igne tribulationis* in hoc ſæculo, vel *conflagrationis* in die *judicii*, vel 5. *haſitanter* aſſerunt. *Incredibile non eſt*, Quia *forſitan verum eſt*, ut Auguſtinus, nunquam *urgent* ut fidei *dogma*, nam priſcis (uti faretur *Roffenſis* contra *Lutherum*. Act. 18.) erat *incognitum*, & ſero ad *ignem Purgatorii* eſt *irrepidatum*. confer. Sixtum. *Senen. Biblioth.* lib. 5. Num. 17.

Ob. 5. Confitentur *Purgatorium Hebræi*, ut *Joſephus* Ben *Gorion*, *Mahumetani* in *Alcarano*, Philoſ. ut *Plato* in *Gorgia*, & *Phædone*. *Cicero* in ſomnio Scipionis, Poetæ ut *Virgilius*.

Ergo exercentur pœnis, veterumque malorum
Supplicia expendunt. Æn. 6.

Claudianus.

Quos ubi per varios amnes, per mille figuras
Egit lethæo purgatos flumine——

contra *Ruffinum*. l. 2. Ergo *dictamen* eſt quaſi naturæ, dari purgatorium. Bellar. de Purgat. l. 1. c. 11.

Sol. Prodigioſum videtur *Chriſtianæ* fidei *dogma*, quod talibus nititur *patronis*. 2. & Purgatorium hoc *Judaicum*, *Ethnicum*, & *Turcicum*, toto (ut loqui liceat) inferno, à *Papiſtico* diſcrepat.

Ob. 6. Animarum *apparitiones* purgatorium variis *monelis* & *ſingultibus* demonſtrarunt, ut patet ex *Gregorii Dialogis*, 2. *Gregorio Turonico*, 3. *Petro Damiani*. 4. *Beda*. 5. *Bernardo*. 6. *Anſelmo*. 7. *Vincentio* in *ſpeculo* Hiſtoriali, ut habet Bellar. ibid. Ergo *credendum* eſt eſſe Purgatorium.

Sol. Fabulæ iſtæ *anniles Diaboli* potius produnt *impoſturas*, quam *Articuli* Chriſtiani ponunt *fundamentum*.

Ob. Purgatorium, hoc eſt locus intra *terræ viſcera*, gehennæ

hennæ *vicinum*, colligi potest ex *irruptionibus* ignis *Ætnæ* in *Sicilia*, & *Hecla* in *Islandia*, unde conspecta fuit *anima Theodorici Ariani* in foveam *Vulcani* præcipitata, apud *Gregor.* Dialog. l. 4. c. 35. & *audiuntur* ex *Hecla*, tonitrua horribilia, & sæpe apparent *animæ*, quæ dicunt se *missi* in istum *montem*. Bellar. de Purgat. l. 1. c. 6.

Sol. Ex ventis *terræ Sulphureæ* erumpere tales *ignes* ostendunt *Physici*, & *naso* caret, vel laborat *nimia gravedine*, qui solidas hujusmodi *impostruras* statim non subolfaciat.

LOC. IV. SECT. III.

DE DISCIPLINA ECCLESIASTICA.

DISCIPLINA in qualibet *particulari Ecclesia* est necessaria, 1. *deducenda* ex verbo divino, 2. *dirigenda* ad τάξιν & εὐκοσμίαν. 3. *liberanda* à cumulo *rituum* & ceremoniarum *onerantium*.

In hac *discutienda* præcipuæ occurrunt hæ Quæstiones.

An
1. *Regimen Ecclesiæ Catholicæ per Papam, tanquam Christi Vicarium debeat esse Monarchicum?*
2. *Ex Institutione Christi, aut Apostolorum. Episcopatus sit Ordo, sive gradus, à Presbyteratu distinctus, eoque superior?*
3. *Cleriti Jure Divino exerceant Jurisdictionem Temporalem, aut Laici spiritualem?*
4. *Liceat subditis contra legitimũ suum Magistratum*

tum, sub prætextu quovis Religionis, arma movere?

5. Status Liturgia in diversis Ecclesiis diversa, modo Sacris Literis non repugnant, sint probanda?

6. Liturgia Anglicana sit Sacris Literis Conformis?

7. Vocatio Cleri Anglicani ad Sacros Ordines post Reformationem fuerit Legitima?

QUÆSTIO. I.

An regimen Ecclesiæ Catholicæ per Papam tanquam Christi Vicarium, debet esse monarchicum? Neg.

QUIA.

1. POntifex *Ecclesiæ Judaicæ*, utcunque typus erat *Christi*, *monarchiam* non agebat pro *arbitratu suo*, sed *legi* & *regi politico* erat subjectus, unde *David* de rebus disponit *Ecclesiasticis*, *Sacerdotibus* & *Levitis*. *Paralip.* 1, 15. 16. *Solomon* deponit *Abiathar* summum *Sacerdotem*, & surrogat *Sadoc* in ipsius *locum*. 1. Reg. 2. 26. 27. cogitque *Concilium* ad Templi *Consecrationem*. 1. Reg. 8. quod *monarchiam* summi Pontificis prorsus eliminat.

2. In N. T. *primatum* in Ecclesia *Salvator* prorsus prohibuit. Scitis quod *principes gentium dominantur eorum*, & qui *potestatem* habent *super* eos, *Benefici* vocantur, *vos* autem non *sic*: Mat. 20. 26. Luc. 22. 26. neque inter *ordines Ecclesiasticos*, *Papam* ullum, aut *Oecumenicum Episcopum* recenset *Apostolus*, 1 Cor. 12. 28. Eph. 4. 11.

3. In concilio *Hierosolymitano*, Act. 15. nullus præ cæteris

ris *præsidet* vel *primatum* exercet; sed *Apostoli* pari *jure* decernunt, & *decreta* sua cum assensu *Presbyterorum* & *fratrum* absque *Anathemate* syderante promulgant, Vers. 22, 23.

4. Petrus ipse hanc *monarchiam*, & *suprematum* prorsus aversatur dum Συμπρεσβύτερος se appellat, & κατακυριεύειν *dominari* in clerum, & φιλοπρωτεύειν prorsus interdicit, 1 Pet. 4. 15. & cap. 5. 1. 3. cur igitur *Papa* arrogat, quod *Petrus* abhorret? Et cur vendicat sub titulo *Petri* primatum, potius quam quivis alius *orthodoxus* Episcopus?

5. Christus solus est *monarcha*, *caput* & *sponsus catholicæ Ecclesiæ*, cui profitetur se semper *adfuturum* usq; ad *consummationem* sæculi. Mat. 18. 19. & 28. 20. sed ista sunt ἀντίτυπα cum *vicario*, qui absentis vices tantum supplet, sic enim *monarcha* non esset μονάρχης, & *corpus* esset *biceps*, & *sponsus* admitteret *tori socium*, quod non est ferendum.

6. Papali huic usurpationi restiterunt *Concilia* omnia *antiquiora*, & *liberiora*, è quibus *nonnulla hæreticos* aut *schismaticos* Papas denunciarunt, & deposuerunt; nec *Ecclesiæ Patriarchales* eminentiores usq; ad hunc diem Papæ *jugum* subierunt. Legatur *Philippi Mornæi mysterium iniquitatis*, qui *sexaginta* circiter *instantias* adversus hoc *monarchicum papale regimen* adducit.

7. Patres oppugnant. 1. *Cyprianus*. Cæteri *Apostoli erant quod fuit Petrus pari consortio præditi honoris*, & *potestatis*, lib. de Simplicitat: Prælatorum. 2. *Hieron.* Ubicunq; fuerit *Episcopus*, sive *Romæ* sive *Eugubii*, sive alibi ejusdem est & *Sacerdotii*, Ep. ad *Evagrium*. 3. *Gregorius Papa*. Ego *fideiter dico* quia quisque se *universalem Episcopum*, vel *Sacerdotem* vocat, vel vocari *desiderat* in elatione sua, *Antichristum* præcurrit. lib. 6. ep. vid. *Perkins: Problem.* Tit. *Suprematus*.

Ob-

Objectiones Romanensium.

1. CHristus reliquit suæ *Ecclesiæ* optimum *regimen*, tale autem est *monarchicum*, quod obtinet in cœlesti *Hierarchia*, ubi *Michael Lucifero* est *suffectus*, & inter *lapis*, *grues*, & cætera *pecora campi*, quæ sortiuntur ex naturæ dictamine unum *Rectorem*. Ergo hoc in Ecclesia catholica est tenendum.

Sol. Monarcham agnoscimus *Ecclesiæ*, sed *Christum*, non *Papam*. 2. Quem per *Michaelem* designatum existimamus non *Lucifero* (quod blasphemum est) successorem, sed è sinu Patris *hæredem*. 3. nec *apes* una, aut *grus* &c. omnibus *alvearibus* & gregibus præficitur, sed diversæ *diversis*; ut regnum unumquodque *distinctum* in *Politicis* habet suum *distinctum regem*, non *unum* omnia.

Ob. 2. Regimen *Judaica Ecclesia* à Deo ipso constitutum erat *Monarchicum*, sub uno *summo sacerdote*. Hæc autem omnia *in figura* facta sunt nostri. Cor. 10. 6. Ergo huic *Ecclesiæ* confirmanda est *Christiana* gubernatio.

Sol. Summus Judæorum *Sacerdos* Christi erat *typus*, qui *Monarcha* solus est Christianæ Ecclesiæ. 2. non quærendum hic à nobis quid *politicis placeat*, sed quid *Christus constituerit*.

Ob. 3. Christus constituit *Petrum* talem *Monarcham*. Mat. 16. 18. Tu es *Petrus* & supra *hanc Petram* ædificabo *Ecclesiam* meam &. *Joh.* 21. 15. Triplex *pasce agnorum*, & *ovium* illi *injungitur*, aliisque in N. T. 28. *prærogativa* præ cæteris *Apostolis* Petro ascribuntur.

Sol. De *officio* Petri cum cæteris Apostolis communi aperta est scriptura, sed nil habet de *Monarchatu*. 2. nec Petri *personam* fundamentum *Ecclesiæ* statuunt *Patres*, sed *confessionem* de Christo, nomine omnium *Apostolorum* exhibitam. Vel *Petro* tantam *personaliter* hoc dicamus concessum, ut *primus* esset Evangelii *prædo* post S. Sti *descensum*. quod *Act.* 2.

præstitum fuisse legimus. 3. *Triplex Pasce* triplicem *negationem* respicit, ob quam *Salvator* non ipsum pro merito *rejecisse*, sed pro summa sua *misericordia* in integrum restituisse declarat, ut pasceret ipse cum *cæteris*, non præ *cæteris*, inter *cæteros* ut *socius*, non *cæteros* omnes, ut Monarcha. 4. Corrasæ vero istæ 28. *prærogativæ*, si *primatum* ordinis *Petro conferunt*, *suprematum Jurisdictionis* nullatenus deferunt. 5. Quem si salvator *Petro*, & *Pontificibus Romanis* in cæteras omnes *Ecclesias* contulisset, mirum videtur. S. *Petrum* in concilio *Hierosolymitano*, aut *Epistolis* suis Catholicis, ne verbo quidem hanc *prærogativam* insinuasse, nec B. *Paulum* hoc *Romanis* in amplissima sua *Epistola* significâsse. Nec *Zozimum*, *Bonifacium*, aut *Cœlestinum* hos *Scriptura* textus contra *Africanos* in Concilio *Carthaginensi*, 6. in causa *Apiarii* pro supremátu tam Catholico produxisse potius, quam *Canonem supposititium* Concilii *Nicæni* obtrusisse, tam expositum *saumis & sibilis*, & qui titulum à *Scripturis* hodie dedúctum, cassum redderet.

Ob. 4. Successorem Petro in primatu fuisse *Pontificem Romanum*, constat ex quatuor primis *Conciliis Oecumenicis*, *Nicæno*, *Ephesino*, *Constantinopolitano*, & *Chalcedonensi*, Ergo ipsi hodie non est *detrahendus*.

Sol. 1. Confusionem in cœlo est *inventurus* quicunque *primatum* in terris *desideraverit*, Chrysost. in Mat. cap. 20. 2. Detorta sunt vel *fictitia* ea quæ ex *Conciliis* adferuntur, ut patet vel obiter *expendentibus*. 3. vel ἐυταξίας tantum causa, vel ob sedis *eminentiam*, ut habet *Concilium Chalcedonense*, cap. 28. & Act. 25. 4. vel ob Pontificum priorum *pietatem*, & *patientiam*, hoc *illis* non *jure*, sed *arbitrariò* erat delatum; constat enim *primatum autoritativum* per *Bonifacium* primum à *Phoca-Imperatoricidâ*, malis *artibus* fuisse impetratum, apud *Sigebertum*. ad An. 607. antea enim parvus *respectus* ad *Romanam Ecclesiam* habebatur, fatente *Æneæ Sylvio*, postea *Papa pio* secundo lib. 1. ep. 288.

Ob. 5. De facti *Pontifices* Romani Concilia *cegerunt*, ipsis *præsiderunt*, aut per *se*, aut *legatos*, eademque *confirmarunt*.

Ergo

Ergo agnitus fuit ab omnibus ipsorum suprematus.

Sol. Quæstio est de *jure*, non de *facto*; nec *factum* hoc placuit cæteris *Ecclesiis*, sed cesserunt, publicæ pacis causa, *ambitioni Romanæ*, & *tyrannidi*, quia non tutò potuissent resistere.

Ob. 6. In fidei *controversiis*, vel disciplinæ, appellatum fuit ad *Romanam sedem* ab aliis *Ecclesiis*. 2. à *Græcis* etiam ad *Romanos* translatum erat *imperium*, quod fieri non *potuit* absque *suprema* autoritate.

Sol. Appellationes hujusmodi ad *Papam* fuerunt factæ, non ut ad *Judicem supremum*, qui pro *autoritate* cæteris imperitabat, sed ut ad *Arbitrum honorarium*, qui *consilio*, & *auxilio* poterat ipsis *subvenire* præ cæteris, 2. & ex *consensu* partium, vel aliis rationibus *politicis*. Non ex *autoritate* Papali transacta fuit illa imperii translatio, ut constat ex historiis.

Ob. 7. Nulla ratio reddi potest *Quare*, vel tempus designari *Quando* Papa hunc obtinuit, quem semper exercuit sic *primatum*, qui *Titulis quindecim* à priscis illi attributis agnoscitur.

Sol. Patet hujus *suprematus*, 1. initium à *Phoca*, 2. *augmentum* per *fraudes*, *impudentiam*, & *tyrannidem*, & 3. *statum* ex *ignorantia secularium*, & timore *Excommunicationis*, & *depositionis*, à quibus ut à *Mormoluceis fascinati* quasi & inebriati, principes terræ resilierunt.

QUÆST. II.

An ex Institutione Christi, aut Apostolorum, Episcopatus sit ordo, sive gradus, a Presbyteratu distinctus, eoque superior? Aff.

COnstat 1. *Episcoporum, Presbyterorum* & *Diaconorum* nomina, distinctè occurrere in N. T. & *Episcopatum* Inspectionem quandam *authoritativam*, Presbyteratum *ætatem Senatoriam*, *Diaconatum*, Ministerium *obeundum* juxtà literam denotare. *Convenit*, 2. Aliquam saltèm *Disciplinæ* εὐταξίαν & εὐχρηστίαν juxtà *Apostolum*, 1. Cor. 14.40. in qualibet *visibili* Ecclesia esse observandam. Quia Deus non est author ἀταξίας, *status incompositi* in Ecclesiis Sanctorum. lb. v. 33. sed constituit primum *Apostolos*, secundo *Prophetas*, tertiò *Doctores*, &c. ut corpore humano subordinata membra, 1 Cor. 12. 28. vel ut in ordinato exercitu essent qui *imperent*, & *pareant*. Mat. 8. 9. Nec lis est, 3. De Episcoporum *Titulis*, *Reditibus*, aut aliis *Prærogativis* à *principibus* secularibus illis diversimodè *concessis*, sed de *Ordine* seu *Gradu*. An hoc Respectu, *Jurisdictionem* in *Presbyteros* ex Christi *Institutione*, aut Apostolorum praxi, justè vendicent. Negant hic *zelotæ* nonnulli *Recentiores*. Affirmarunt nobiscum per 1500 annos, omnes *Ecclesiæ* inter *Christianographi* limites *Celebratiores*, his & consimilibus nixæ fundamentis.

1. Quod ab *ipso Deo* quoad *substantiam* in V. T. fuit sancitum, & *Analogicè* à *servatore*, & *Apostolis* probatum & observatum

observatum, *Institutum Christi*, aut *Apostolicum*, jure divino esse asseratur; sed tale est *regimen* per *Episcopos*, *Presbyteros*, & *Diaconos*, *principibus Sacerdotum*, *Sacerdotibus*, & *Levitis*, prorsus analogum, unde *principes* illi *sacerdotum*, *Prælati*, *Antistites*, *præsules sacerdotum*, & *Levitarum* appellantur, qui prospicerent ut sacra illis injuncta obirent munia. *Num.* 3. 24. sq. inter quos *Eleazor* filius *Aaronis Prælatus Prælatorum* audit, quasi *Archiepiscopus*, Ibov. 32. de his autem dum variciantur *Isaias*, sub Christianismo Gentibus transferendis c. 66. 21. exprimunt 70. per ἐκ τῶν ἐθνῶν, dabo illis *Episcopos*, & dum pugnat *Apostolus* pro portione *Ministris Evangelicis* non *arbitraria*, sed *jure* divino debita, nonne (inquit) qui altari deserviunt, de *Altari* participant? Ita & *Dominus* ordinavit iis, qui *Evangelium annunciant*, de *Evangelio* vivere. 1. Cor. 9. 13. quod non rem tantum, sed arguendi modum à *V. T.* satis corroborat *excipiunt*. Mutato *sacerdotio* mutari etiam & *legem*. Heb. 7. 12. *Reponimus*, *Regimen*, à *lege* distingui, unde mutata *lege*, *Regimen* manere potest, quoad *substantiam* saltem & *Analogiam*, licèt in *circumstantiis* quibusdam & ceremoniis pro libertate *Christiana*, diversimodè varietur, utin *politicis* secularibus; nec lex ipsa sub Evangelio tàm *mutari* dicatur, quàm à Christo *impleri*, Mat. 5. 17. & mutari tantùm quoad *usum*, ne *justificet*, non quoad *directionem*, ne sanctificet. Distinctio autem *Episcopatus*, & *Presbyteratus*, nervosiùs sub Evangelio confirmatur.

2. Ex ipsius Salvatoris *Institutione* hunc in modum. *Capitis* factum *corporis* suæ *Ecclesiæ* debet esse certissima *directio*: At *Christus* Apostolos quibus succedunt *Episcopi*, *Septuaginta* discipulis *Presbyterorum* primipilis, prætulit & *præordinavit*, ut patet ex collatis Mat. 10. & Luc. 10. Ergo hunc *Primatum Episcopi* idque *Institutione Divina* in suorum gregum præsbyteros jure vendicent, *Excipiunt Presbyteriani*. 1. septuaginta *discipulos* æquali *authoritate*, & donis cum *Apostolis* fuisse instructos, ut patet ex iis, quæ *communiter* habebant in mandatis. Nec constare. 2. *Apostolos* potiùs fuisse *Episcopos* quàm septuaginta *discipulos*, unde non vident. 3. cur *Presbyteri* æ-

què non succederent *Apostolis* ac *Episcopi*, vel cur *Episcopi* prosapiam a *Discipulis* æquè ac ab *Apostolis* non deducerent. *Contra*: Textus ostendit Apostolos fuisse ex Discipulorum *classe* peculiari modo selectos & promotos, & nominatim designatos & constitutos, ut essent *cum illo*, & mitteret eos ad prædicandum, Mar.3.14. quod *discipulis* 70. non erat concessum, de quibus postea in scriptura nulla mentio, cum *eminens* sit ubivis *Apostolorum* Ministerium. 2. An *Apostoli* autem fuerunt *Episcopi* quis dubitare potest, qui legerit *Judæ τὴν ἐπισκοπὴν Episcopatum*, ex *Psalm.*109.9. פקדתו confirmarum, Act.1.20. quod autem *Judas* erat quoad dignitatem, erant & reliqui *Apostoli*, Episcopus ille per *Episcopatum*, Ergo & hi. Quem titulum etiam salvatori attributum invenimus. 1. Pet. 2. 25. quem nusquam *Presbyterum* nominatum legimus. Quod si *Apostolatus* & *Discipulatus* essent *ejusdem* sensus, cur *Matthias* tanta cum *solennitate* à *Discipulatu* (erat enim *unus*, qui versabatur cum *Apostolis*, Dominum ante passionem *sequentibus*) ad *Apostolatum* evehitur? Act.1. 21. quid opus erat ut *Samaritanis* per *Philippum Diaconum* conversis, mitterentur *Apostoli*, ut alterius pro iis orarent, & per manuum *Impositionem*. S.S. illis communicarent? Act. 8. 15.17, Nec desunt inter *veteres* & *Recentiores*, qui promissum illud *salvatori*. Mat.19.28. de 12. *Thronis* Apostolis 12. erigendis, cùm ipse locatus erat in *Throno* gloriæ, non ad ultimum differunt Judicium, sed de tempore *Regenerationis* per Evangelium interpretantur, ad quod opus primitùs quasi inthronizati fuerunt Apostoli, ad ponenda fundamenta, quæ *successores* illorum *Episcopi* firmiter tenerent, & cum *dignitate* conservarent, juxta illud pro *Patribus* tuis nati sunt tibi filii, quos *principes* constitues super *omnem* terram. Psal.45. quod de *successione Episcopali* omnes ferè exponunt.

Ἐπίσκοπον ψυχῶν, reddit Beza, *Curatorem animarum, quo genio curati appellantur.*

Patres missi sunt Apostoli pro Apostolis, filii nati sunt tibi constituti sicut Episcopi. Aug. in locum.

3. Praxis *Apostolica* in *Agendis*, ad totius Ecclesiæ *ἐυταξίαν* & Disciplinæ *conservationem* (ut *præcepta* in *credendis*) pro canone divino est tenenda. Atqui *Antiochenæ λειτουργίας* viri *Apostolici* ex Spiritûs sancti expresso *dictato Barnabam*, & *Saulum*

Paulum, Paulus Timotheum, & Titum per *preces, & manuum Impositionem Episcopos* constituerunt, qui postea per singulas Ecclesias *oppidatim* ordinarunt *Presbyteros*. Act. 13. 2. & 14. 23. 1 Tim. 5. 22. Tit. 1. 5. Ergo *Presbyteri* sic constituti ab *Episcopis* constituentibus, *ordine* saltem aut *gradu* differunt, & illis sunt superiores. Excipiunt. 1. *Barnabam & Paulum* Apostolos fuisse, *Episcopis* sublimiores. Ideoque ad ipsorum cathedras Episcopos non esse evehendos. *Contra*. Constat ex prædictis *Apostolos* fuisse *Episcopos*, & *Episcopos* illis succedere, licet non immediatione *Vocationis*, aut *amplitudine denorum*, aut *jurisdictionum*, quæ erant pro tempore illis *extraordinaria*; potestate tamen *Ordinationis* Presbyterorum, & Diaconorum, *gubernationis*, *correptionis*, & cæteris officiis Ecclesiasticis *necessario continuandis* vicem supplerunt *Apostolorum*, absq; ulla *Presbyterorum* ab ipsis *constituterum* detractione. 2. *Timotheum*, & *Titum* subducunt sub *Evangelistarũ* titulis, ac si *Episcopum* & *Evangelistam* esse, essent ἀσύστατα: Sed nec illud *Pauli* ad *Timotheum*. 2 Tim. 4. 5. fac opus *Evangelistæ*, plus probat ipsum fuisse tantum *Evangelistam*, quam illud quod sequitur immediate. πλὴν διακονίαν σε πληροφόρησον, eundem tantum fuisse *Diaconum*. *Titus Evangelista* nusquam dicitur, uterque vero in Epistolarum *subscriptionibus*, hic *Ephesiorum*, ille *Cretensium Episcopus* appellatur, ut & Judas in Epistolæ suæ *titulo Syriaco* Episcopus insignitur. Quæ utcunque non convincant, ut *Canonica*, sensum tamen *Ecclesiæ* superiorum Temporum ostendunt, ut *Historica*, prout tituli. 4. *Evangeliorum*; quibus *exauctoratis* quis *Matthei* à *Marci*, aut *Lucæ* à Johannis distingueret Evangelium? *Ex edit. D. M. Pococke.*

4. Qui compellat *Episcopos* per cœlitus datas illis *Epistolas correptivas, erectivas, & directivas*, eorum probat *vocationẽ*, & *prælaturam*, sed hoc ab ipso *salvatore* factum legimus, *Apoc.* 2. & 3. ubi ad *Angelos* septem Ecclesiarũ *Asiaticarum*, distinctas totidem dictat à *Johanne* scribendas *Epistolas*. Excipiunt, *Angelos* hic intelligi non ἰδιωτικῶς sed συλλογιστικῶς, non *individualiter*, sed *collective*, quod patet ex cap. 2. v. 24. ὑμῖν δὲ λέγω καὶ τοῖς λοιποῖς, *vobis* autẽ *dico*, & cæteris qui *Thyatyra* es-

tis

ris, & ex cujusque *Epistola Canticula*, qui habet *Aurem* audiat, quid *Spiritus* dicat *Ecclesiæ*. Unde sub *Angeli* nomine, non *personam* aliquam *particularem*, sed *totam Ecclesiam* compellari, videtur manifestum. *Contra*, 1. *Angelus* quilibet hic seorsim compellatus, Angelus dicitur *Ecclesiæ*, non *Angelus Ecclesiæ*, cui in mandatis datur (ut *legato* aut *nuncio*) ut monitus ipse *moveret Ecclesiam*. Ecclesia igitur *monenda* est ab *Angelo*, non *monens Angelum*. 2. suos ὑμᾶς & ἄλλους & reliquos *Thyatirenses*, ostendit *Epistolam* ad omnes *Thyatirenses* pertinere, sed per *Angelum* illis (cui dirigibatur) *communicandam*, aliter idem esset *monens* & *monitor*, & *Angelus* æque *monendus*, ac *monens*. 3. Angelum autem illum *Thyatirenſium* tunc fuisse *Carpum* colligunt nonnulli ex *Martyrologiis*, quemadmodum *Polycarpum Smyrnæ*, *Melitonem Sardensibus*, *Gaium Pergamo* post occisum *Antipam* deputant alii. Atque hinc è reformatis *Beza*, *Marloratus*, *Brightmannus*, *Raynoldus*, *Deodatus*, per *Angelos* designare *Episcopos* absque scrupulo statuunt. Addit *Parcus*, *Episcopos* vocat *stellas*, quia præluceré aliis doctrinæ puritate, morum integritate, & fulgere debent in *Ecclesia*, sicut *Stellæ* fulgent in Firmamento, vocat eosdem *Angelos* quia sunt legati Dei ad *Ecclesiam*. in Apoc. c. 1. v. 20.

5. Tandem *Episcoporum* supra *Presbyteros prælaturam* deducit per 1500. annos, ab ipsis Apostolis *continuata* Disciplinæ *tradita*. Hinc. 1. *successionem Episcoporum* ad conterendas Hæreticorum & Schismaticorum *irruptiones*. Constanter opposuerunt *Patres*, *Irenæus*, *Tertullianus*, *Epiphanius*, alii compendio non coarctandi. 2. Quin & tritum est, *Aerium* pro *Hæretico* fuisse condemnatum, quod *Episcopo* æquasse *Presbyterum*, sane ob *Humani* instituti violationem, à tot & talibus *Ecclesiarum* quasi *columnis*, tam *gravis* non fuisset insicta *censura*. Sed [illegible] *Episcopum* ad Presbyteri deprimere *subsellium sacrilegium* habebatur istius seculi. 3. Hinc *ordinantes* & *ordinati* à *Presbyteris* Sacerdotes, *Degradatione* aliisque censuris percellunur ab Ecclesia. Occurrunt his & similibus *Novatores*. 1. Adductos hic tantum esse ex sinu *testes* & ancipitis fidei

Histicos

Historicos Apocryphos. 2. *Episcopos* illos, de quibus loquuntur *veteres*, dominantibus nostris *prælatis* admodum fuisse *dissimiles.* 3. *Aerium* non eo nomine pro *hæretico* fuisse notatum quod *Presbyterum Episcopo* æquasset; Sed quia in *Arianismum* & alios exitiales *errores* incidisset. *Contra.* Rectè quidam, Qui *authoritatem* (inquit) omnem *majoribus* suis adimit, sibi ipsi nullam relinquit. 1. *Historici* & *alii* adducuntur ut *testes* sensus Ecclesiæ & temporum, in quibus vixerunt, non ad *dogmata* statuminanda à scripturis aliena. 2 *Quæstio* præ manibus est de *Episcopali* vocatione, *ordine*, & *Jurisdictione*, in & *supra Presbyteros*, non de *Titulis*, *reditibus*, aut *privilegiis* aliis *honorariis* à principibus aut Republicis indultis. 3. De *Aerio* sufficit dogma illud de *paritate Episcopi* & *Presbyteri* inter *Hæreses* ipsius, ab *Epiphanio* & *Augustino* memorari: nec valet, *Hereticus* erat, quâ *Arianus*, Ergo Hæreticus non erat, quâ *ordini Episcopali* injurius.

6. Adversantium confessio non parum conducet ad *præcedentia* stabilienda, ex his autem qui videntur inter *Reformatos* aliam amplecti disciplinam, sunt vel. 1. *Lutherani* (ut loquuntur) vel. 2. *Zuingliani.* vel 3. *Calviniani. Lutherani* per suos *superintendentes*, & *praxin* (quemadmodum per professionem in confessione *Augustana*) parum aut nihil à nobis hac ex parte dissentiunt. *Zuingliani* verò, præsertim *Tigurini*, utcunq; aliter *disciplinati*, quàm impensè favent disciplinæ nostræ *Episcopali*, ostendunt ipsorum scripta doctissima, & excocti judicii plenissima. Pro *Calvinistis* sufficiat vel hæc unica *Hieronymi Zanchii* summæ eruditionis & *perspicacitatis* liberrima *protestatio*. *Testor* me coram *Deo* in mea conscientia, non alio habere loco quàm *schismaticorum*, illos *omnes*, qui in parte *reformationis Ecclesiæ* ponunt nullos habere *Episcopos*, qui authoritatis gradu supra suos *Presbyteros* emineant, ubi *liquida* possunt habere. Præterea ei Domino *Calvino* nullo non *Anathemate* dignos censeo, quotquot isti *Hierarchiæ*, qui Domino *Jesu* se submittit, subjici nolunt. Consulit autem *Calvinus* Polonis *Regi*, non ut *Episcopos* tantum constitueret in *quavis provincia*, sed super illos

Bullinger. Gualter.

De Reform Eccl. p. 81. Ep. 149.

etiam *Archiepiscopos*. Et ipse *Beza* (utcunq; ordini *Episcopali* iniquior) vel Episcopos nostros Anglicanos probat, vel egregie agit Sycophantem *Saravia* autem è *Belgio*, *Scultetus* è *Palatinatu*, & *Spanhemius* ab ipsa *Genevensi* schola, mitiores nobis transmiserunt *uvas*. Et domesticorum *Ecclesiorum* crambe & labruscæ jamdudum putruissent in *fimetis*, nisi protraxissent illas nuper in lucem *Smectymnuani* quidem *Acroστici*, sed quo successu, ingemant omnes Ecclesiæ *Reformatæ* & Orthodoxæ

Et Nati Natorum, & qui nascuntur ab Illis.

7. Postremo (ut multa paucis conferam) exterminium, sive *Episcoporum Degradationem*, vel (ut pro re nata loquar) Deordinationem, Comitatur. 1. Ecclesiarum Cathedralium Abominanda *desolatio*, ut ibi sibi invicem respondeant filiæ ululæ, ubi in Decoris sanctitatis altissimus anteà colebatur. Comitatur. 2. Academiarum devastatio, in quibus, sublatis præmiis, quid solidi aut sancti est expectandum. 3. Eclipsin necesse est ut patiantur stellæ apud majores nostros. (S. *Augustinum* volo, & *Hieronymum*, &c.) primæ magnitudinis, sicut *abortus* mulieris, qui non viderunt *solem*. Obliterabitur 4. seculorum 15. Architectura, ad novarū exhalationum incendium, quæ ut *ignes fatui* viatores simpliciores in *paludes* aut *voragines* præcipitent. 5 *Martyres* nostri *Episcopi* (*Cranmerus*, *Latimerus*, *Ridleus*, &c.) qui reformationem non scriptis tantum (ut alii doctissimi *Episcopi*) sed sanguine suo obsignarunt, nova quærant *calendaria*, *Rachel* lugeat suos liberos, quia non sunt. 6 Quid fiet de *Pædobaptismo*, & de mutatione *Sabbathi* Judaici in diem *Dominicam*, cum non alio nituntur *divino jure*, quam *Episcopatus*? Hoc igitur exauctorato, quibus *columnis* ista suffulciantur? 7. Et qua fronte tandem *Presbyteri moderni* ab *Antichristianis* (ut ab his conclusum est) *Episcopis* ordinati, *sacra* tractent, et *sacramentalia*? Num *Antichristus* Christo genuinos generet filios? Plura nec minus punctiora his coacervari potuissent, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω. Mat. 24. 15.

Objectiones

Objectiones.

Ob. 1. INterdictum omne dominium excludit inter clericos *superioritatem*: Sed principes Gentium *dominantur* eorum, & qui *majores* sunt *potestatem* exercent in eos, *non ita erit inter vos*, Matth. 20 25, 26. Mar. 10. 42. Luc. 22. 25. Ergo *Episcopi Presbyteris* non sunt præferendi.

Sol. Dominium hic statuitur duplex. 1. Coactivum vigladii, quale est principum Gentium, aut magistratus civilis, & quale ambiebant *Zebediadæ*, & hoc *Apostolis* interdicitur. 2. aliud paternum, directivum, vel ministeriale, et tale illis commendatur, quo ministrent potius inferioribus, quam ministrorum gaudeant satellitio. 3. Inter Apostolos tantum (quos solus alloquitur *salvator*) interdicitur *Dominium*, quod non obstat, quo minus in constitutos ab ipsis postea Presbyteros, jurisdictionem aliquam obtinerent. 4. Unde si *domini* appellentur, vel ex principum indultis, vel ex subditorum Reverentia, (ut *Eli* et *Elias* ab *Hannah* et *Obadiah*,) 1. *Sam.* 1. 26. et 1. Reg. 18, 7. non invidendus est illis talis titulorum usus, sed usurpatio, *Dominus* & *Magister*, servorum lavat *pedes*, Jo. 13, 13, 14. fastus superioribus objectus aliquoties conculcetur, sub humilitatis præ ex u ab inferioribus, sed majori fastu.

Ob. 2. Qui eodem veniunt nomine, & eisdem titulis, sunt ejusdem dignitatis & officii, sed *Episcopus* & *Presbyter* in Scripturis eodem veniunt nomine, Act, 20. 17. 28. Philip. 1. 2. Tit. 1. 5. 7. Ergo *Episcopatus* non est distinctus a *Presbyteratu*.

Sol. Abstracti & *concreti* non est Idem prædicandi *modus*, nam qui *Præsbyter* est, solet esse prius etiam *Diaconus*, (ut qui in *Artibus* est *Magister* solet esse *Baccalaureus*) nec tamen dixerit quispiam eundem esse *Presbyteratum* & *Diaconatum*, aut gradum *Magistri* & *Baccalaurei*, *subalterna* siquidem non habentur *identica*, ut quia Omnis *Episcopus* est *Presbyter*, omnis

Presbyter, Diaconus, vice versâ inferas, Ergo omnis Diaconus est Presbyter, & omnis Presbyter est Episcopus: Episcopus enim (de quo controvertitur) non simplex Presbyter est, sed cum Additamento Prælaturæ, & Jurisdictionis, ad quod Presbyteratus βαθμὸς tantum est, seu νόμος ἐκκλησίας πεδιμαικῆς, Gradus, seu lex promotionis spiritualis, ut Diaconatus est ad Presbyteratũ 1. Tim. 13. unde 2. Suppeditat textus hujus distinctionis membra, quod Episcopus sit vel Cleri, vel Gregis, seu (ut hodie loquimur) Diœcesanus, vel Parochianus, Parochianus Ordinatus à Diœcesano recte gregis peculiaris cui designatur Inspector seu præpositus dici potuit Episcopus, qui respectu ordinantis Diœcesani Presbyteri tantum tenet subsellium. Viventibus autem Apostolis, & Evangelistis (ipsorum in plantandis, & visitandis Ecclesiis, Adjutoribus et Co-operariis) in ipsis manfit Jurisdictionis Episcopalis gubernatricis amplitudo, illis vero sublatis, et multiplicatis undequaq; Fidelium cœtibus, Qui successerunt ipsis pro numero, et amplitudine Ecclesiarum, designatas ab illis occuparunt sedes; in quibus, ut anteà, Apostoli sibiipsis Evangelistas, sic illi Presbyteros sibiipsis asciverunt in partem solicitudinis, ad promulgandum verbum, et administrandum sacramenta, et tum primum Episcopi κατ' ἐξοχὴν dici cœperunt, ut agnoscerentur Apostolis minores, sed Presbyteris superiores, et ex distinctis nominibus dignoscerentur distincti gradus, et officia. Hinc patet. 3. Ad textus adductos responsio. Ephesinorum et Philippensium Presbyteros, Episcoporum titulis insignitos, respectu gregum quibus fuerunt præpositi, qui Apostolum interim habuerunt ipsorum Episcopum, qui illos pro jure suo dirigebat et prænonebat. Titum autem ab Apostolo designatum, ut quæ apud Cretenses deessent, corrigeret, et constitueret oppidatim Presbyteros, sub qua alia concipiamus notione, quam Episcopi diœceseos amplioris, qui Presbyteris seu Episcopis Parochianis à se constitutis, (in συναξία præsertim Ecclesiastica) Canones præscriberet? Quod à successoribus postea continuatum.

מעלה

Nazian. Orat. de Patre suo. Laudatus à Beza.

Ob. 3.

Ob. 3. Vocatio extraordinaria successores non admittit Ordinarios, sed talis fuit Apostolorum, ergo Episcopi Apostolis non succedunt.

Sol. Aliquid erat in Apostolis extraordinarium, ut, 1. vocatio à Salvatore immediata. 2 Instructio per S. S. miraculosa, 3. Illimitata (ut ita loquar) commissio, ad Evangelium per totum mundum plantandum, & propagandum, in quibus successores non habuerunt. Alia fuerunt ordinaria, ut 1. plantata rigare, 2. positis ab ipsis fundamentis superædificare, 3. Tradere posteris, quoad Doctrinam, cultū & disciplinam quæ à majoribus accepissent. In talibus si deessent successores, deficeret Evangelium, quos sub Episcoporum, non Presbyterorum Genealogiis agnovit Antiquitas.

Ob. 4. Non occurrit in Scripturis distincta aliqua *Episcopi ordinatio*, ut habetur *Presbyteri*, Act. 14. 23. Tit. 1. 5. Ergo constat *Presbyteros* esse *divini juris*, quod de Episcopis non ostendatur.

Sol. At constat eisdem locis, Presbyteros istos à *Paulo*, *Barnaba*, & *Tito* fuisse ordinatos, quos ex dictis constat eminentissimos fuisse *Episcopos*. Ostendant Adversantes, non ex Scripturis (quod nimium esset *urgere*) sed ex *praxi* Ecclesiæ alicujus celebrioris successanea, *Presbyteros ordinasse Presbyteros*, multo minus *Episcopos*, & plus quam adhuc factum est præstarent. 2. per illud salvatoris, sicut misit me pater, ita ego *mitto* vos, Jo. 20. 21. Illud S. S. separate mihi *Barnabam*, & *Saulum* ad opus, ad quod eos advocavi, illam *Pauli designationem Timothei*, & *Titi* ad certas provincias; *Episcopatus* facile derivatur prælatura a summo illo Episcopo Animarum nostrarum, 1. Pet. 2. 25. qui nusquam sub Presbyteri innotuit titulo. 3. Nec valet, quod *Petrus* se *Sympresbyterum*, & *Presbyterum* se *Johannes* nominat, quia *salutantium* indicarunt ætatem vel humilitatem, non dignitatum diminutionem.

Ob. 5. Quibus *Claves* Ecclesiæ æque sunt *traditæ*, hi *pari* sunt *potestate*, *& dignitate* Ecclesiastica; atqui *Presbyteris* æque ac Episcopis traduntur *Claves* Ecclesiæ, Ergo Episcopis non sunt inferiores, unde illud *Chrysostomi*, inter *Episcopum* & In 1 Tim. 2.

Presbyterum interest fermè nihil, & *Hieronymi*, Noverint *Episcopi*, se magis *consuetudine*, quam *dispositionis* dominicæ *veritate*, Presbyteris esse *majores*, & in Communi debere Ecclesiam regere, cui suffragatur *Durandus* inter *Scholasticos*. Idémque sensisse cum *Aerio* præcipuos Ecclesiæ Patres, *Michael Medina asserit*.

In Tit. c. 1.

De Origin. Sacrar. Ordin c. 5.

Sol. Ex *tropica* clavium *significatione* nil certò hic concluditur. Claves legimus tantum *Petro traditas*, non *Abyssi*, ut ibi animas *incarceratas*, aut *suprematus*, ut hic in *terris* in *Laicos* juxta ac *Clericos* exerceret *Dominium*, sed *Regni Cælorum*, hic per Evangelium ex *Judæis* & *gentibus* stabiliendi, cujus post *Spiritus* Sancti descensum prodiit *Petrus* primus *Præco*, Act. 2. Hoc autem personale tantum erat, posteris non transferendum, 2. Sed potestas censurarum sive excommunicandi, mores respiciens, *Mat.* 18. 18. & *Remittendi* aut *retinendi* peccata conscientiam innodantia, *Joh.* 20. 23. sic Apostolis erant omnibus concessa, ut per illos & Episcopos illorum successores, Presbyteris etiam communicarentur, unde habent illas non à Christo immediate, sed per manus Superiorum traditas. 3. Nec aliud docent inter Patres *Chrysostomus*, Fermé nil (inquit) differt *Episcopus* à *Presbytero*, nempe quoad actus isto prædicandi, sacramenta administrandi, aut absolvendi aut ligandi, & consuetudo (de qua loquitur *Hieronymus*) cùm Apostolica fuerit; in Agendis ad discrimen inter Episcopum & Presbyterum stabiliendum, (vel jure dicamus divino) sufficit, quo sensu urgetur ab Apostolo. Nos talem consuetudinem non habemus. 1 Cor. 11. 16. Qui nihilominus, quoad gubernationem Ecclesiasticam ad *Timotheum* & *Titum* alias accumulat differentias, ut 1. Presbyteros ordinare per cautam, & suspensam manuum impositionem, 1 *Tim.* 5. 22. Tit. 1. 5. quod Episcoporum tantum esse agnoscit *Hieronymus*. 2. ἐπεσδιδασκαλοῦντας *cohibere*. 1 Tim. 1. 3. 3. *Preces publicas* dirigere, & promovere *Ib.* 2. 1. 4. Bene præsidentes suis gregibus, & maximè laborantes in sermone & doctrina *Presbyteros*, præ cæteris honorare. *Ib.* 5. 17. 5. In accusatos, nisi sub duobus aut tribus testibus idoneis, nil temerè

mere statuere, Ib. v. 19. 6. Obstinatos publice in conspectu omnium ad metum aliorum corripere. Ib. 20 7. Quæ desunt alias pro authoritate corrigere. Tit. 1. 5. & quæ accepissent ab illo, fidis hominibus committere, qui sunt Idonei ad alios docendos, Tim. 2. 2. Ista autem cum maxima ex parte in Presbyteros sint exercenda, à Presbyteris non tam commode exerceri possunt, quam ab Episcopis superioribus. *Durandum* autem & *Medinam* relinquamus *Bellarmini* ferulæ, quicastigat ipsos pro merito. De *Clericis* Cap. 15.

Ob. 6. Si Presbyteri ordinarunt *Timotheum*, qui ordinari non potuit nisi ab Episcopis, cum Episcopi & Presbyteri non differunt, aut ad Episcopos tantum non pertinet ordinatio: sed constat ex Apostolo, ne negligito donum quod in te est quod datum est tibi per Prophetiam, cum impositione manuum Presbyterii, 1. Tim. 4 14. Ergo par est Presbyterorum ac Episcoporum in ministris ordinandis authoritas.

Sol. Ex collatione istius loci cum illo, 2. Tim. 1 6. Quam ob causam in memoriam revoco tibi, ut excsuscites donum Dei quod est in te per impositionem manuum mearum, recte colligunt nostri synodicii in Annotamentis. *Paulum Timotheum* ordinasse, Presbyteros, vero cum illo manus etiam in ordinatione imposuisse, unde ille ut Præsul authoritative, isti ad actionis solennitatem manus admoverunt quasi associative, quod decretum fuisse asserunt in Concilio Carthaginensi 4to: & in usu esse agnoscunt, tam in nostra Anglicana, quam in cæteris Reformatis Ecclesiis.

Ob. 7. Doctrina de *Prælatura Episcopi supra Presbyteros*. 1. viam fecit *Papatui*. Et 2. Disciplinam in *reformatis Ecclesiis* transmarinis, (quæ Episcopos eliminavit) subnervat prorsus, & exponit opprobriis. Nam si præponatur unus Episcopus *Diœcesanus*, diversis *Presbyteris Parochianis*, & *Archiepiscopus*, *Metropolitanus*, seu *Patriarcha* diversis præsideat *Episcopis*, quid ni tandem *Papa* in hos omnes *Suprematum* teneat? Et si ad *ordinationem ministrorum*, cæteraq; nonnulla munia Ecclesiastica, requiratur necessario *Episcopalis manus*, & *authoritas*; quo censu

censu habeantur *iste* (quibus hæc non tantum desunt, Sed hujusmodi omnia detestantur) pro legitimis Ecclesiis.

Sol. Salvator *animarum Episcopus*, 1. Pet. 2. 25. Qui perpetuam spondet suis *Residentiam*, Mat. 28. 20. non indiget (qui *absentiæ* vices obeat) *Generali Vicario*, quique Apostolis interdixit *Primatum*, ab *Episcopis* eorum successoribus eundem exulare voluit. Instituit (inquit Apostolus) in *Ecclesia*, 1 Cor. 12. 28. *Primum Apostolos* paribus *thronis*, Mat. 19. *pari absolvendi & ligandi* potestate, Joh. 20. *parili* in structuræ serie, Ephes. 2. & nominum Apostolorum muris novæ *Hierusalem* inscriptione, Apoc. 21. non *Primatum* ambientem *Diotrephen*, 3. Jo. v. 9. qui tanquam *Deus* in Templo Dei sederet, 2. Thes. 2. Limites igitur hic habemus præscriptas, ne *Archiepiscopi*, *Metropolitæ*, aut *Patriarchæ* (qui tituli ex pia & provida hominum prudentia accedunt nonnullis *Episcopis*) intumescant in Papalem tyrannidem. Nisi *Antichristianum* admitteremus *occiput* pro *Christo capite*, & pro duodecem immotis *fundamentis*, picturatum *peristylium*. 2. Quod ad *Transmarinos* spectat *Reformatos*, non est quod de *Episcopis* nostris *orthodoxis* tam funesta excitarent *incendia*, non enim *disciplinam* illorum penitùs damnamus, quia *nostram* præferimus, ut *salvatoris* & Apostolorum *institutioni*, adeoq; totius Ecclesiæ *Catholicæ praxi* magis consentaneam. Videant interim *magistratus politici*, ne *suprematus* in sacris *Presbyterialis*, æquè ac *Papalis* sit ipsorum prærogativis injurius, & pro unico *Papa* patriarchali, *Papulæ* cogantur ferre innumeros, qui ut describi possit *Judas*, seipsos segregant, Animales se esse ostendunt, & (quicquid præ se ferunt in conventibus demogogicis) *spiritu sanctum* non habent. v. 19. De hisce ampliora qui desiderat, i *Whitgiftio*, & 2. *Bancroftio* Archiepiscopis. 3 *Bilsonio*. & 4. *Andrewsium* Wintoniensem. 5. *Juellum*. & 6. *Davenantium* Sarisburiensem. 7. *Halsum* Norvicensem, doctissimos & orthodoxos Episcopos consulat, Et mirabitur inferioris subsellii infrunitos aliquos declamatores in luce Evangelii tantùm potuisse, ut Episcopatus à talibus (tanquam *Iezabel* à canibus) dilaceraretur, qui ut in ἐκκλησίᾳ συγχυμένη turba illa *Ephe-*

sina

sina diversa clamitant, & plerique nescinnt cujus rei causæ conveniunt. *Alii.* 19. 32.

QUÆST. III.

An Clerici jure Divino exerceant Jurisdictionem temporalem, aut Laici spiritualem? Aff.

QUIA.

EST clerus *Ecclesiæ*, & clerus *Ecclesiæ*. Clerus *Ecclesiæ* est *sors Domini*, quæ omnes includit *fideles*. 1 Pet. 2. 5. Apoc. 1. 6. *Clerus Ecclesiæ* sunt *certa* inter fideles *personæ* segregatæ, & legitimè *vocatæ* ad munus ministerii, *Act.* 13. 2. *Tit.* 1. 5. de quibus hîc tantum agitur. 2. *Jus Divinum* occurrat, vel *præcipiens*, aut *prohibens*; vel *permittens*, & exemplis *inducens*, quale hîc attenditur. 3. Exerceant *Jurisdictionem*, vel ex *Officio*, virtute *ministerii*, vel ex *delegatione* superioris *potestatis*, non *priorem*, sed secundum *sensum* amplectimur. 4. Quæ *Jurisdictio temporalis* dici potest, vel respectu *subjecti*, circa *quod* versatur, cum *spiritualis* interim sit *ratione finis*, cujus gratiâ suscipitur, & ad *quem* ordinatur, nempe ad comprimenda *vitia*, & *innocentiam* protegendam, quo respectu à *Clerico* tantùm exerceatur. 5. Ita Laicus tractet *spiritualia* ex *charitate* & *necessitate*, deficiente *Clerico*, non ratione *Officii*, quod constat hisce argumentis.

1. *Melchisedech* erat *Rex* & *Sacerdos*, Sacerdotes *Eli*, *Samuel*, & *Jehojada præcipuis* præfuerunt Reipublicæ *negotiis*. 2. Sacerdos *Politico Magistratui* assidet, *Deut.* cap. 17. & 19. 3. *Levita* ad Mosis *imperium* Mosaïcæ *ex interficiebant*. 4. Ad

Ezræ spectat *judicium* de *nuptiis* illicitis dirimendis. *Ezra* 10. 4, 5. Ergo civilis *Jurisdictio* licitè à *Clericis* exerceatur.

2. Συνέδριον Mat. 5. *Dic Ecclesiæ.* Mat. 18. *civilia* æquè ac *Ecclesiastica* respiciebat; Sed hisce non solùm *interfuerunt*, sed *præfuerunt* Ecclesiastici. 2. Servator *pœnitentem* liberat *adulteram*, & *ementes* & *vendentes* scuticis è templo ejicit. 3. Paulus *exercet* artem *Scenopegiæ* Act. 18. 3. & deteriorem *Ethnico* pronunciat, qui *familiæ* suæ non prospicit, & *liberos* rectè non instituit, malus enim *Oeconomicus*, Episcopus *futurus* est deterior. 1 *Tim.* 3. 5. *Corinthios* deniq; corripit, quod *controversias civiles* inter se non *componerent.* 1 *Cor.* 6. Ergo jure divino hoc *Clericis* erat permissum.

3. Praxis *succedentis Ecclesiæ* hoc confirmat. 1. *Constantinus* sanxit, ut valeret *appellatio* à civili *magistratu* ad *Ecclesiasticum*, Sozomen. Hist. l. 1. c. 9. 2. Statuit *Theodosius*, ut lites quævis *forenses* Ecclesiæ *Tribunali* sisterentur, si *litigantes* hoc expeterent. Duaren. l. 1. 3. Quin & Concilia *Ecclesiastica*, non *Ecclesiasticas* tantum, sed *civiles* determinarunt controversias, confer. *Magdeburg. Cent.* 4. *cap.* 7. ex *quibus* patet receptum fuisse apud *veteres*, clericorum in *litibus* civilibus *componendis* studium.

4. Unde 1. *Augustinus* de opere *Monachorum*, cap. 19. 2. *Ambrosius* Epist. l. 7. c. 56. 3. *Epiphanius* apud *Sozomen.* l. 6. c. 32. 4. *Phileas* apud *Nicephorum.* l. 7. c. 9. 5. *Dorotheus* apud *Euseb.* Hist. l. 7. c. 32. 6. *Jacobus Nisibiensis Episcopus* apud *Theodoretum.* Hist. l. 2. c. 30. *civiles lites* dextrè dirimebant, aut *hostes* propulsabant, & egregiam *principibus* in *Politicis* navarunt operam; quod proculdubio in se non *suscepissent*, si tractare *Politica* illicitum fuisse existimassent.

5. Sunt Causæ nonnullæ *mixtæ Theologico-politicæ*, nempe, 1. *Matrimoniales.* 2. *Schismaticæ.* 3. *Testamentariæ*, quæ junctam *Theologorum*, & *Politicorum* postulant operam, quia *Respub.* Christiana est *Ecclesia*, in qua *Clerici* cum *Politicis* sic incorporantur; ut nil *seperatim* decernatur, quod *omnes* obliget. Ergo necesse est ut *in talibus* hi cum illis pari passu ambulent.

6. Pri-

6. Privilegium est *summi civilis Magistratus* omnibus suis *subditis* præcipere, ut *hoc* vel *illud* pensum obeant, quod ad totius *conservationem* faciat maximè, prout quemq; viderit *Clericum*, vel *Politicum* optimè ad *jussa* capessenda, & negotium *peragendum* institucium. Ergo *hac ex parte* non possunt *Clerici* tergiversari, aut opus *injunctum* à *Magistratu* declinare.

7. Omne *membrum* tenetur *toti* inservire, prout *res* & *vires* tulerint, sed *Clerici* tam sunt *Reipub.* membra, quàm *Ecclesiæ*, & *Laici Christiani* tam *Ecclesiæ* membra, quàm *Reipublicæ*. Ergo tenentur qualibet ansâ porrectâ, & legitime deputati manum *bono publico* admovere.

Objectiones.

Obj. 1. QUod *Christus* à se *amolitur*, illud à *Clericis* non est assumendum, sed postulatus salvator ad *hereditatem dividendam* inter *fratres*, respondet. Heus tu, quis me vobis *Judicem*, aut *partitorem* præfecit Luc. 12. 14. Ergo *Clerici* talibus se non intermisceant.

Sol. Aliud est *Clericum* se ingerere *negotiis secularibus*, aliud *impositum pensum à superiore* subire; declinat *Salvator* hoc *seculare judicium*, non quia *incapax erat*, sed quia ad *illud* non vocatus, sed aliter à patre *ordinatus*, unde concedit, *hu usmodi* posse ab *illis* exerceri, qui ad *talia* sunt legitime designati.

Ob. 2. Ea quæ sunt *pietatis* & *misericordiæ*, omittenda sunt, ut *regnum Dei* annuncietur, nempe *sepelire patrem*, aut valedicere *domesticis*. *Luc.* 9. 59, 60, 61. Ergo *multò minùs* ad *secularia* est declinandum ab iis, qui verbum Dei tenentur *annunciare*.

Sol. Textus omnes *Christianos* æque ac *clericos* respicit, *quos tergiversari* non vult *Salvator*, cum *Christiana* professionis *aratro* manum semel admoverunt. Ib. 62. 2. Distinguen-

dum de *negotiis secularibus*, quæ vel *impedientia* possunt esse, talia *Clericis* sunt *interdicta*: vel *promoventia* ad *munus* suum feliciùs exequendum, hujusmodi autèm sic tractent, ut ad *spiritualia* ordinentur, & illis semper *postponantur*.

Ob. 3. Ministerium *Ecclesiasticum* plus quàm *totum* requirit *hominem*, instandum siquidem est ἐυκαίρως, ἀκαίρως, 2 Tim. 4. 2. & *Quis ad hæc idoneus*, 2 Cor. 2. 16. Ergo non possunt *Clerici* ἀπερισπάστως, nec conceditur illis *secularibus* vacare. 1 Pet. 4. 15.

Sol. Secularia non debet *attingere*, nisi quatenus *faciunt* ad mores *corrigendos*, *pietatem promovendam*, & *communionem* Sanctorum *conservandam*, ita enim non extra *oleas* vagatur, vel suum *munus* negligit, cum illud etiam sit *sui officii*, ut pars toti salutariter consulere.

Ob. 4. Apostoli curam *pauperum* & *viduarum* deonerarunt in *Diaconos*, ut ipsi *liberius orationi*, & *verbi* ministerio vacarent. *Act.* 6. 4. Ergo multò magis *secularia* sunt à *Clericis* abjicienda.

Sol. Surrogarunt *Apostoli Diaconos* in *partem* sollicitudinis, *sollicitudinem* istam non *abjecerunt*, eligerunt tantùm ut ipsi non *detinerentur* à minutioribus, cum res *majoris momenti* essent ab illis peragendæ. Sic *Timotheo Paulus* præcipit, ut *fidos homines* sub se *substituat* ad prædicandum Evangelium. 2 *Tim.* 2. 2.

Ob. 5. Nemo *militans* implicat se *negotiis secularibus*, Ergo *Ecclesiastica* tantùm sunt ab *Ecclesiasticis* tractanda. 2 *Tim.* 2. 4.

Sol. Quæ *Secularia* sunt respectu *materiæ*, Ecclesiastica evadunt *ratione finis salutaris*, ad quem ordinantur; nec *Clericus* tantùm *doctrinam*, sed *disciplinam* etiam *Ecclesiæ* respicit, quæ non solùm in *docendo*, & Sacramenta *administrando*, sed etiam res sacras *ordine* & *decenter disponendo*, consistit. 2. Aliud est *implicari*, aliud *Politica* tractare; aliud *uti*, aliud *frui* mundanis: facere *amicos* potest *Clericus* ex *Mammona iniquitatis*, præcipiente *Servatore*, modò non ab his *inficiatur*, & à *penso* detineatur. 3. *Monitum* Apostoli non *Clericos* tantùm

ulm, sed *omnes fideles* dirigit, ut abjiciant *ea omnia*, quæ *iter* ad cœlum *retardent*.

Ob. 6. Non oportet *laicos clericorum* munus obire, nemo enim in *se susciplat hoc munus*, nisi *vocatus* fuerit sicut *Aaron*. Heb. 5. 4. Ergo *vice versa* clerici non exequantur *jurisdictionem* civilem.

Sol. Non *ex officio clerici* tractant *politica*, sed *exigente necessitate* aut *convenientia*, à *superioribus* ad talia *adscisi*; ita etiam *vice versa* ex *charitate*, & *necessitate* deficientibus *clericis*, *laici* administrant quædam *Ecclesiastica*.

Ob. 7. Juellus talem *Jurisdictionem* in *Papismo* exagitat, & contra *Canones Ecclesiæ* & *Patrum* dictamina, *Defens.* Apol. part. 5. c. 3. §. 2.

Sol. Recte; ut à *Papa usurpatur*, & *confertur* prætextu *fictitii suprematus* etiam in *omnes principes*: non ut à *Magistratu Christiano* confertur, & à *subditis clericis* exercetur.

QUÆSTIO IV.

An liceat subditis contra legitimum suum Magistratum, sub prætextu quovis Religionis, arma movere? Neg.

SUpponimus. 1. *Subditos nativos* consentientes, in obsequium *juratos*, non vi injusta *coactos*, aut *detentos*. 2. Intelligimus deinde *Regem*, sive *successione* sive *electione* agnitum & receptum, sine *Tituli justioris* controversia. 3. Qualem Regem sub *prætextu* quovis *Religionis*, *Tyrannidis*, *imbecillitatis*, *inculpatæ tutelæ*, aut *quocunq;* alio *modo*, *Negamus* conscriptione *militum domesticorũ*, *fœderatione* aut *conductione* externorum

externorum, aut *violentâ* detentione *Redituum, tributorum*, aut *Vectigalium*; *Vi* aut *armis* esse impetendum.

Q U I A,

1. Constituendus est *Rex* non pro arbitratu populi, Sed quem Dominus *Deus* elegerit. *Deut.*17.14, Qui sic constitutus si juxta *Jus Regis subditos* injustiùs, quàm par est, opprimat, non *ad arma* recurrendum, sed ferendum patienter jugum, 1 *Sam.*8.18. quia potestas ejus est de *sursum*, *Joh.*19.11. a Deo *Rom.*13.1. Unde jure dicat, *Ego sum Pharao*, Gen.41.44. i. e. exemptus a legum & subditorum *censuris*, licet non à *directione* & *Consilio*. Excipiunt. In *loco Samuelis*, non *jus Regium*, sed *morem tyrannorum* ad *terrorem* Regem *petentium* describi; unde non inferendum, *ferendos* esse hodie *Reges legitimos* in *tyrannos* degenerantes, quia in tali casu hoc non injunctum fuit *Israelitis* Regem *perversè* petentibus. *Cont.* Textus indicant, quid Reges *possint* & *solent* pro arbitratu facere impunè, non quid *debent*, delinquentes autem ipsos *Deus* reservavit suo judicio, *Tibi soli peccavi*. Psal. 51.4. (inquit *David*) non reliquit subditorum *feruliæ*. Sed istos plerumque punit per *malos reges*, unde illud אין ברואה תן את מלך אלא הבורא *Nulla creatura judicet* Regem, nisi *Ille benedictus*, *Rab. Nachmoni* in illud, *Ps.*17.2. de *vultu tuo judicium meum prodeat*, & non ex *populi tumultu*. Postremò in textu illo, 1 *Sam.* 8.11. non tam ostenditur quid posset *Rex facere*, sed quid debet *populus pati* absque *appellatione*. v.10. quia *Dominus eligit*, Ps.75.7. *Dan.*2.37. *populus* tantùm *agnoscit*; neo confert *authoritatem*, quam in se non habet, sed spondet illi obsequium, cui videt *Deum jus gladii* contulisse, *Rom.*13.4. *Mat.*26.52.

2. Davidis catholicum expressum est *edictum*, quis *extendet* manum suam in *Christum Domini*, & *innocens* erit? Nullus certè *subditorum separatim*, vel *conjunctim*. Deo tantùm ipsius judicium est relinquendum. 1 *Sam.*26.9,10. Unde ipse resiliit ob *oram* chlamydis *Sauli abscissam* quærentis ipsius *vitam*, & *deterruit* cæteros *commilitones*, ne aliquid in *Regem suum*, licet *hostiliter* eos persequentem, machinarentur, 1 *Sam.*

Sam. 24. 6. & 7. *Excipiunt.* Textus istos forsan concludere, parcendum esse *Regis persona*, sed non *ministris* & *possessionibus. Contra*, Injuria *liberis*, *Ministris*, aut *possessionibus* factæ, *persona* infertur, juxta illud, qui *vos* spernit, *me* spernit, Luc. 10. 16. Sic *legatorum violatio* cedit in mittentis *contumeliam*, 2. Sam. 10. 6. Et non tantum *personis* Regum, sed ab illis missis præcipitur *obedientia.* 1. Pet. 2 14. Nec *David* in ministros Saulis (nempe *Abnerum* aut alios) aliquid molitur, sed potius corripit, ut constet ex *textus* filo. Hoc præstandum à famulis, non tantum *dominis* suis *benignis*, sed *dyscolis*, multo magis à *subditis* juratis erga reges *iniquos*, quia hoc Deo acceptum & subditis *gloriosum*, 1 Pet. 2. 18.

3. Patris insistit vestigiis filius *Solomon*, Time *Dominum*, fili mi, & *Regem*, & cum *Novatoribus*, i. e. qui de Rege male loquuntur, *Deodat.* non *commiscearis*, quoniam *repente* consurget *perditio* eorum, & ruinâ utriusq; quis novit, Prov. 24. 21. 2. consulo ut mandatum *Regis* observes, idq; ratione *juramenti* Dei, nec festines recedere à *facie* ejus, neq; permaneas in opere malo, quia omne quod *voluerit* faciet, & sermo illius *potestate plenus* est, nec dicere ei quisquam potest, quare ita facis? Eccl. 8. 2, 3, 4. *Excipiunt*, hoc valere, dum Rex *justa præcipiat*, aliter ei *resistendum*, & *obediendū* potius Deo quàm *hominibus*, quod juramento quovis religiosius est habendum. *Contra.* Aliud est *subducere se* ab exequutione *impii mandati*, aliud *vi* & *armis oppugnare Regem tuum* impia mandantem; *primum* est *pietatis* & *prudentiæ*, *secundum* est *Rebellionis*, & *perjurii.* Unde perjurii postulatur & punitur *Rex Zedechias*, ob violatum *Regi Nebuchadnezari* juramentū, 2 Chron. 36. 13. Quis autem liberabit aliquos à *vinculo juramenti*, *Suprematus*, & *Fidelitatis*? Nunquid dices *Regi*, injustus es, & principibus, impii estis vos? Job. 34. 18. Immo ne *cogitatu* illi vel in *secreto* maledicendum? Eccl. 10. 20. Multo minus *ferro* aut *alio hostili* modo est *impetenda Majestas Regia*, aut minuenda.

4. Confirmat *Salvator*, *Reddite Cæsari* quæ sunt *Cæsaris*, Mat. 22, 21, 2. *Tributum* solvit pro *se* & *Petro*, Mat. 17. 27.

3. *Petro*

3. *Petro* interdicit defensionem *gladiatoriam* adversus impiorum *Magistratuũ* satellites, *Act.* 26. 52. 4. *Pilati* agnoscit ἐξουσίαν ἐ̃κ̃ *cælo datam*, Jo. 19. 11. pronuntiat subditorum esse bonorum *morem* & *officium*, pro *Regibus* secularibus *pugnare*, Jo. 18. 36. non *impetu rebelli* oppugnare. *Excipiunt.* Hæc omnia esse præstanda sub *hac conditione* (quam & *Textus* suggerit) modò ea quæ *Dei* sunt, *Deo* reservantur. *Contra.* In tali casu *Deus* reservavit *Reges* exorbitantes suo proprio *Tribunali*, non exposuit subditorum *rebelli gladio*, 1 Sam 26. 9, 10. *Dominus percutiet*, aut *dies* ejus *veniet*, &c.

5. Explicatiùs urget sanctus *Paulus*, omnis *anima* potestatibus *sublimioribus* subdita sit. Quo jure? Quia non est *potestas* nisi à *Deo*, non ab *alio fonte*, nam quæ sunt *potestates* à *Deo ordinatæ* sunt. Nunquid igitur non licet illis *quovis casu* resistere? Attendas, qui resistit *potestati*, Dei *ordinationi* resistit. Sed quid si hoc *fiat*, quid inde imminet *periculi*? Tolle quæso & lege, qui *resistunt*, *ipsi sibi damnationem acquirunt*. Nec immeritò, quia *jus gladii* Magistratui, non *subditis* conceditur, *Ille* Dei *minister* est, & in *iram vindex* ei, qui malè agit. Unde concludit, Ideo *necessitate* subditi *estote*, non solùm propter *iram*, sed propter *conscientiam*. Rom. 13. per *primos* quinq; *versus*. *Excipium.* Sublimiores *potestates*, non *Reges* hic tantùm denotare, sed quosvis *Magistratus* qui *regibus* possunt esse *sublimiores*, ad alligandos *Reges* in *compedibus*, & *Nobiles* eorum in *manicis* ferreis, *Ps.* 149. 8. quibus se incurvare tenentur *Reges*, & *pulverem pedum* lingere, Isa. 49. 23. Quia *Deus* constituit *tales* super *regna*, ut *evellant*, & *destruant*, & *disperdant*, & *dissipant*, & *ædificent*, & *plantent*, prout illis visum fuerit. *Jer.* 1. 10. *Contra.* *Spiritualiter* Proposita *carnaliter* non sunt intelligenda. Incurvabunt se *Reges* Ecclesiæ per *Prophetas* jussa Dei *promulgantes* & *urgentes*, hoc est, *Deo* reddent quæ sunt Dei; non *suis subditis ferrum* & *flammam* ministrantibus, sic alligandos se præbent *verbo* non *vinculis*, nec subjuganda sunt *regna* à *sanctis*, *ore gladii* polemici, sed *gladio oris* Theologico. *Reges* autem non habere in suis regnis *potestates* aliquas illis sublimiores evincit.

6. Sanctus

6. Sanctus Petrus *Epist. 1. c. 2. v. 13.* (Sub cujus *titulo Suprematum* vendicant ipsius ut arrogant *Vicarii*) Subjecti (inquit) estote omni *humanæ Creaturæ* propter *Deum*, sive *Regi*, quasi præcellenti, sive *Ducibus* tanquam ab eo *missis* ad vindictam *malefactorum*, laudem vero *bonorum. Excipies.* At hic *fini's* aliquoties *Regibus* non est *propositus*, annon ergo *liceat* cum laude illis resistere? Discas ex sequentibus. Voluntas *Dei est* ut benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum *ignorantiam.* Vides quo titulo ornat obsistentes, viz. *Imprudentiæ & Ignorantiæ*, quos *Judas* inter ἐνυπνιαζομένους Vers 8. & Nostri per FILTHY DREAMERS rectè exprimunt, quia *Dominationes spernere*, & *Dignitates blasphemare* non verentur, & in *Reges* suos sunt *acerbiores*, quàm *Michael* Archangelus in ipsum *Satanam, Jude, v. 9. Instam.* Suprematum istum à *Rege* esse *separabilem*, unde in *ipsum* potest exerceri à *suis subditis*, ad quos *istum* transtulit, & omnibus *bonis* & *prærogativis* spolietur, & *gladio* castigetur, non ut *Rex*, sed ut *delinquens. Contra. Supremate* à *Rege* erepto *Rex* esse desinit, & ii in quos transfertur, *Subditi* ulterius non *sunt* habendi, sed *Reges* esse incipiunt. Quod nescio cujus *frontis* sit asserere, nim quis illos sic extulit.

7. Perpetua semper fuit *Orthodoxiæ Ecclesiæ praxis & Doctrina, Regibus* aut *Imperatoribus* nullo sub *prætextu* à *subditis* suis propriis esse resistendum, licet aliquoties ipsi *vires* & prætextus *ἀναπλάττωνται* suppetebant. Consulantur *Tertullianus, Cyprianus, Chrysostomus, Græci, Latini*; quos quia ii quibuscum contendimus, non ducunt *irrisibiles*, non operæ pretium est recensere. Quin non tam *furiosi* erant Judæi *Salvatorem* ad crucem vociferationibus *postulantes*, ut *Regem* suum *crucifigendum*, vel quovis modo violandum esse censerent. Unde *Pilato* interroganti, *Vultis* ut *Regem vestrum crucifigam*? Responderunt, Nos *Regem* non habemus præter *Cæsarem*, Hic *Rex* notter *non est*, si *esset*, à nobis esset *honorandus* & liberandus, *Jo.* 19.15. Nec *Calvinus* (quem Ductorem faciunt plurimi in hac *causa*) per suum, *Nisi forte & Ephoros Imaginarios*] ad *arma* usq; aut *direptiones* progreditur; quòd

sibi ipsi fuerit probè conscius, à nullo *Scriptura* aut *scriptoris* alicujus nominis inter *priscos*, aut *modernos*, suffragio, tam *diabolicum* & *exitiale dogma* posse stabiliri.

Objiciunt Antichristiani verè enim tales dixeris, qui unctos Domini armis impetendos esse prædicant, & defendunt.

Ob. 1. POpulus resistit *Saulo*, *Jonathanem* filium sub religione *juramenti* ad mortem *postulanti*, 1 Sam. 14. 46. 2. *Jeroboam* Regibus ex familia *Davidis* vi & armis se opponit, & *decem* tribus eripit. 3. *Jehu Jehoram* cum matre *Jezabel*, & tota *Achabi* stirpe è medio sustulit, idque non tantùm *permittente*, sed *jubente*, & *remunerante* Domino, 2 Reg. 10. 30. 4. *Elias* duos quinquagenorum *duces* cum satellitibus à *Rege missis*, igne cœlesti absumit, 2 *Reg.* 1. 10. Ergo non immunes sunt *Reges impii* ab armata & hostili *subditorum* suorum invasione.

Sol. Subduxit tantum populus *filium*, Principem *innocentem* & egregiè *meritum*, à Regis & patris furore, non furentem strictis *gladiis* sunt adorti, & ipse *sedatior* factus factum probat. 2. *Jeroboamum* & *Jehu* non excusant *prædicta* & *injuncta* divinæ *vindicta* in domum *Solomonis*, & *Achabi* exequutiones, siquidem idem *actus* ob diversas agentium *intentiones*, justus potest esse, & impius. *Salvator* tradidit *seipsum*, pono *animam* pro ovibus, Jo. 10. 15. & *Judas* tradidit. Ecce *idem actus* est ex parte *Salvatoris*, infinitæ *misericordiæ*, ex parte *Judæ*, horrendæ *proditionis*. Unde taxatur *Jeroboami*, & *Israelitarum* defectio *Rebellionis* nomine, 2 *Chron.* 13. 6. Et pollicetur Dominus se visitaturum sanguinem *Jezrahel* super domum Jehu. Hos. 1. 4. 3. *Elias* ministris Regis non

violem

violentas infert *manus*, sed vindictam *cœlestem* ob *procacitatem* denuntiat. Quod factum *extraordinarium* in exemplar *Salvator* per discipulos suos emanare noluit. *Luc.9.55.*

Ob.2. Defensio *inculpatæ tutelæ* omnibus est ex *lege Naturæ* concedenda, Ergo *Regibus* tyrannicè grassantibus, *arma* cohibentia *jure* sunt opponenda.

Sol. In propulsandis injuriis, alia *Regum*, & *Parentum*, alia *fratrum*, aut *parium* aliorum habenda est ratio, Illorum *vim* vi per *inculpatam tutelam* possis retundere. Contra *Magistratum*, Dei ministrum si manum eleves, *tutela* ista desinit esse *inculpata*, Siquidem non aliter *illis* est resistendū, quàm. 1. Verbi *prædicatione*. 2. Consiliariorum suasu. 3. Mandatorum injustorum *declinatione*. 4. Impetus irruentis cautâ & modestâ *frustratione*. 5. *Fugâ* juxta *Servatoris* monitum & *Davidis* praxin & *Apostolorum*. 6. *Precibus* & *lachrymis*, Christianorum primævorum *armis*. 7. *Martyrio*, cui vix ullus esset reliquus locus & laus, si arma essent contra *Magistratus legitimos* movenda.

Ob.3. Pactum intercedit inter *Reges*, & *subditos*, Sacramento sancitum, Ergo ut isto violato ex parte *Subditi*, Regi integrum est illud *in subditos* vindicare, eodem *jure* subditi cum *Rege fœdifrago* possint agere, cum violatio *pacti* sit *vinculi* solenniter contracti solutio.

Sol. Regum & subditorum in hoc pacto *par* non est *ratio* Rex *fœdifragus* puniendus quidem est, sed à *Deo tantùm*, qui præter eum nullum habet superiorem: Subditi à *Rege* puniantur, cui committitur jus *vitæ* & *necis* per *gladium* a Deo *datum*, quo si abutatur, subditi tantum habent *Deum vindicē*. 2. Quis erit pacti violati inter *Regem* & *subditos judex*, cum nullus sit utrinsque superior nisi solus *Deus*?

Ob.4. Rex *minor* est *universis*, licet sit *singulis* major subditis, quamvis ergo non possit à *privatis* oppugnari, potest tamen a *communi conventu*, publico *consensu* castigari, & si sit *opus* de throno deturbari, suffecto in ejus locum digniori.

Sol. Major vel *minor* potest dici quispiam respectu alterius, aut *molis*, vel *authoritatis*, quoad *molem* concedendum est

Saulum, licet singulis *Israelitis* humeris erat *eminentior*, universis tamen in idem corpus coagmentatis longè fuit minor, sed *authoritatis* Saulo concessæ alia erat ratio, juxta *hanc* enim ut singulis erat major, ita & *universis*, quia *universis* non *magis* jus *gladii* erat *commissum* quam *singulis*, nec uncti magis *universi* quàm singuli, videant autem nostri *universi*, quomodo ex *Punicum* cumulo *fontes* eliciant, cùm ne *gutta* inveniatur in *singulis*, aut in *Regem* exerceant *dominium* cum ab *ipso Deo* plus *authoritatis* habeat Rex, quàm *populus* ei potest concedere, quia non habet unde concedat.

Ob. 5. Quod facit *tale* est magis *tale*, sed subditi faciunt *Regem* sua *electione* & *consensu*, Ergò *universi* in publico consilio pollent *majore* authoritate, quam *Rex*, quem *præfecerunt*, & per consequens quod *contulerint* possint *retrahere*, si periculum & abusus illud exigent.

Sol. Valet illud Axioma tantùm in *Physicis*, quæ agunt *effectivè* & *necessariò*, non in *Ethicis* aut *Politicis* quæ operantur per *accidens* & *voluntariò*, sic *ignis*, qui calefacit *aquam*, à quâ est *calidior*, non *Dalilah*, quæ enervavit *Sampsonem* Sampsone erat *robustior*, aut *Judah* qui *gravidam* fecit *Thamar*, nuru suâ erat magis *gravidus*. Faciunt *liberi*, *Burgenses* quos mittunt ad *politicos conventus*, num illi pollent majori *authori a e* quàm *missi*, & possunt pro arbitratu *retrahere* quod *contulerunt*? Vix hoc à multis admittatur.

Ob. 6. *Populi salus suprema lex esto*, Ergo *obedientia* Magistratibus præferenda.

Sol. At sperari non potest ista salus, *excusso magistratus imperio*. Unde *Rex Zedechias* impius quia *Christus Domini*, dicitur *spiritus* oris populi, *Lamen.* 4. 20. Ut ergo *corpus* sine *spiritu*, sic populus sine *Rege*. *Excipies*, *finem mediis* esse præferendum, undè cùm *Salus populi* sit finis legi supremæ propositus, necesse est ut *Supremacum* præ *obsequio* Principibus debito, obtineat. *Contra*. *Medium* ratione *finis* duplex habeatur vel *simpliciter* ad *finem* ducens, ut *auditus* ad *fidem*, Rom. 10. 17. hoc minùs *fine* est habendum, vel *finem ipsum producens* ut *Salvatoris* mediatio *salutem* nostram, hoc ipso *fine* est præstantius,

Annot. Synod.

præstantius, qualis est *regius* aut *Magistratus* alterius *suprematus*, ad populi salutem, quam sic producit & *induxit*, ut *salus* populi hoc *fulcro* tantùm non totaliter nitatur, quâ si abutatur *tyrannus* suprema *potestate* à *Deo* ipsi traditâ, *ferendus* est à suis *subditis*, non *feriendus*, sed *Dei judicio* relinquendus, qui *regnare facit* aliquoties *hominem hypocritam* propter *peccata populi*, Job. 34. 30. & dicit *regi*, *Apostata*. ib. 18. ne rebellantes *Deo bellum inferre* inveniantur, *Act.* 5. 39. 2. *Axioma* autem hoc *à Nazian. salus populi suprema lex* (h. e. ò collimare debet *lex suprema*, ut populi *salutis* conducat) dirigit tantùm *legislatoris scopum*, non detrahit *suprematum*, ut *subditorum* proscribatur *censuris*.

Ob. 7. Necessitas non habet *legem*, nec *propagatio veræ religionis*, ullis *pacti*, *juramenti*, aut *protestationis vinculis* est impedienda: Ergo nec *lex fundamentalis* alicujus *Reipublicæ*, aut *Religionis* cujusvis *conscientia* injiciant *tragulam*, quo minus subditi in *Senatu* legitimè convenientes, *Dei gloria* & saluti totius *Ecclesiæ* & *Reipublicæ* prospiciant.

Sol. Faciamus *mala*, ut veniant *bona*, illorum vox est eorum *justa* est *damnatio*. Rom. 3. 8. & *pellem* pro *pelle*, & cuncta quæ habet homo; dabit pro *anima sua*, scimus cujus sit effatum, *Job.* 2. 4. Sed opus non habet *Dei veritas*, ut hominum *mendaciis* suffulciatur. Nec *Christiano* incumbere potest talis *necessitas*, ut vitam redimat *perfidia*, & aperto *perjurio* fidem liberet. Sic enim qui vult *animam* suam *salvam* facere, perdet eam, & qui vult propter *Christum* perdere, inveniet eam, *Mat.* 16. 25. 2. cum non sit arbiter inter *Deum* & *nos* qui *manum suam* inter utrumque nostrum sit impositurus; quis *Papa*, aut *mortalium* Papâ superior dispensabit, quo minus ob *violatum* Principi *juramentum* reus perjurii subditus teneatur? 3. *Postremò* cum lite *pendente* non constet, an simulata sit ea *necessitas*, quæ sic urgetur, & pareat quod non *textus* Scripturæ, sed *pratextus* aliquorum nodum in scirpo quærentium, in *rem suam* turbas excitet; Hauriant *temulenti* ex utribus *novis* usque ad *phrenesin*, hoc *fel Draconum* novum, de *vinis Sodomorum* aut *Gomorrhæ* suburbanis, *Deut.* 32. 32. Job. 9. 33.

33. Dum nobis interim sufficiat conclusio *salvatoris*, ὁ πλαιὸς χρηστὸς ἐστιν, vinum quod ab *ipsius ut re* hactenus bibimus *vetus*, sub *Regibus, Episcopis* & *Judicibus* orthodoxis, est *melius*. Luc. 5. & ultimo.

QUÆSTIO. V.

An statæ Liturgiæ, in diversis Ecclesiis diversæ, modo Sacris literis non repugnant, sint probandæ?

1. *Liturgia* ἀπὸ τοῦ λήϊον *publicum*, & ἔργον opus: cuivis publicæ *administrationi* a *profanis* scriptoribus tribuitur; a *Theologis* vero restringitur ad ἱερουργίαν, *Sacram administrationem* quæ publicè peragitur. 2. Cujus pars est λιτουργία, à λιτὴ & λιτεύω *supplico*, quod à λίτη precibus, seu supplicatione; quæ *rogationes* dicuntur ab *Isidoro Hispalensi. Orig. l. 6.* in fine. 3. Hæ diversæ habeantur in diversis *Ecclesiis*, non quoad doctrinam è Scripturis deducendam, sed quoad agendi *modum* & *ritus* varios. Statæ autem debent esse in omnibus *Ecclesiis*. Quia,

1. Præscripta fuit certa *Aaroni* & *filiis* ejus benedicendi forma. *Num. 6.* 23. Dictata Israelitis, conceptis verbis *exhomologicis*, Hos. 14. 2, 3. Inculcata *omnibus* simul *junctis* expressa *litania*. Joel. 2. 17. Ergo tales formulæ cultus publici sunt Scripturæ *analogæ*.

2. Extant apud *Mosen* præscriptæ invocandi *formulæ* ad *Arcæ translationem* & *stationem*. Num. 10. 35. 2. *Davidis* commentario illustratæ, *Psal.* 68. 3. *Benedictionis* etiam & *maledictionis* in monte *Gerazim*, & *Ebal* præscribuntur *formulæ*. Deut. 27. 12. non facile autem errabunt qui talium insistunt *vestigiis*.

3. Psalmi

3. Psalmi *Davidis* maxima ex parte sunt *Liturgici* ut 92. pro *Sabbato* 95. ad excitandum *populum* in cultu publico, & *quindecim* isti *Cantica Graduum*: Psalmum 119. sequentia, aliique quamplurimi, ut patet ex ipsorum *autoribus, titulis*, & *instrumentis Musicis*, quibus publicus cultus celebrabatur.

4. Patet idem ex praxi *Ecclesiæ Judaicæ*, ubi præcepit *Hezechias* & principes *Levitis*, ut laudarent *Dominum* non ad dictamen raptus extemporarii, sed *sermonibus David*, & *Asaph videntis*, qui laudaverunt eum magna *lætitiâ*, & incurvato *genu* adoraverunt eum. 2 Chron. 29. 30. 2. Ex *Liturgia Samaritana*, quam conquesti sunt *Judæi* ab *Adriano* Imperatore, fuisse ab iis ereptam. 3. Ex *Sedar Tehillim* Judæis *Lusitaniæ* adhuc in usu, *Symbolo*, *Rambam* quod è *Liturgia* Judæorum fuisse desumptum affirmat *Buxdorfius*.

5. Servator dictavit suis Discipulis *fixam* orandi *formulam*, Mat. 6. 9. ut suis antea præcepisset *Baptista*, Luc. 11. 2. *quam* observasse postea *Apostolos* in suis *conventibus* constat ex *Justino Martyre*. *Apol.* 2da. *Tertulliano*. Apologet. cap. 30. & aliis apud *Cassandrum* in *Liturgicis*.

6. Prostant *Liturgiæ publicæ* tam Græcorum quam Latinorum, *Apostolorum*, *Patrum*, & *Successorum*, quæ utcunque habeantur *supposititicæ*, vel saltèm *interpolatæ*, antiquæ tamen sunt *maximæ ex parte*, & *usum* istorum temporum nobis referunt vid. *Pamelium* duobus *Tomis*, & *Cassandrum* de hujusmodi *Liturgicis*.

7. Si privati Spiritus dictamini *publicæ preces* permitterentur, ista & infinita alia sequerentur *absurda*; 1. Tot futuras penè in publico cultu *distractiones*, quot sunt convenientium *enthusiasmi*. 2. Ad *incertum* αὐτοσχεδιασμὸν *orantis*, aut *gratias agentis* exitum, nec *peritiores*, vel *idiotas Amen* tutò posse respondere. 1 Cor. 14. 16. 3. Plebem *ignaram* debita institutione in *Sacris* privari, quæ *maximâ ex parte* in repetita publicè *Liturgia* illis inculcatur. 4. Unius cujusq; *crudũ*, & *nudum inventum* deliberato Ecclesiæ *examini* esse præponendũ. 5. *Acceptissimam* Deo in conjunctis *supplicationibus*

&

& *confessionibus sanctorum* Communionem *irritam prorsus* fieri. 6. *Torporem* irrepere *audientibus*, dum nihil est quod ipsi *agant*, sed pendeant tantum ab orantis *fluctuante conatu*, & huc illuc delato spiritu. 7. Εὐπρέπειαν & ἐυχρηστίαν in *delectu* eorum, quæ sunt in *Sacris literis*, cœtui *proponenda*, seu *cantanda* prorsus perire, quod si *Psalmi*, & *modulamina* eodem *extemporario impetu* essent effusa, *insanire* potius judicet tales *cultores* cœtum Christianorum *ingrediens infidelis*, quàm *cultum* celebrari ipsius, qui Ordine, numero & mensura composuit & disposuit omnia.

Objicitur.

Ob. 1. HUmanum *inventum* seu ἐθελοθρησκία in Sacris non est ferendum, Fruſtra *me colunt* docentes doctrinas, quæ sunt *mandata hominum*, Mat. 15. 9. Col. 2. 23. Sed *stata Liturgia* sunt hominum *inventa*, quæ *inducunt* ἐθελοθρησκίαν; Ergo ex Ecclesiis sunt penitùs eliminandæ.

Sol. Textus urget *doctrinam* non esse *mutandam*, quæ constans semper debet esse sine *additione*, aut *diminutione*; Quod præcipio tibi, *hoc tantùm* facito *Domino*, nec *addas* quicquam aut *minuas*, Deut. 12. 32. *Disciplina* interim quæ doctrinæ ancillatur huic, & quà propagatur, potest esse in *variis Ecclesiis* varia, modo *doctrinæ* sit conformis, 2. & cur *extemporaria præceps* æquè inventiones *humanæ* non censeantur, ac *stata*, vel spiritus multorum deliberatò minùs saperet quàm singularis *arreptitius*?

Ob. 2. A *Breviariis Romanis* seu *Missalibus* maxima ex parte prodierunt *Liturgiæ*, quæ displicent; Ergo *Antichristianæ* sunt, & non admittendæ.

Sol. Atqui non nituntur *Romanensium* autoritate, sed *conformitate* cum Scripturis, & *Catechismis receptis*, & confessionum *harmoniis*, quibus in plurimis *Reformati* cum *Pontificiis* conveniunt. 2. Nunquid negandum est *Christum* esse

Dei

Dei *filium* quia *Diabolus* hoc asseruit? 3. *Alcoranum* aliquid habet, quod verbo divino est *consentaneum*, num ideo tamen veritas est rejicienda?

Ob. 3. Formulæ *fixæ Liturgiæ*, spiritum precum intercludunt fidelibus concessum, *Zach.* 12. 10. qui intercedit pro nobis *suspiriis ineffabilibus*. Rom. 8. 26. & per scripta *Liturgica* contra Apostoli *præceptum* extinguitur. 1 *Thess.* 5. 19.

Sol. Est spiritus *dictans*, quid sit de novo *petendum*, & spiritus *assistens*, quem *imploramus*, ut publicis nostris *supplicationibus* subveniat. Tam *privatim*, quam publicè oranti aderit *spiritus* modo omnia fiant juxta *dictamen* ejusdem *spiritus*, nempe ut *privata* privatim, *publica* publice peragantur.

Ob. 4. Per Liturgica hujusmodi *fixa*, impediuntur plerumque *Conciones*, per *quas* quid *credendum*, *faciendum*, & *petendum* sit, a Deo præcipuè discamus.

Sol. Mandata Dei non sunt *opponenda*, sed *componenda*, Sic ut non se invicem *impediant*, sed *promoveant*. *Liturgia* igitur hujusmodi sunt *probanda*, quæ *Conciones* efficaciores *reddant*, non quæ *excludant*, vel *impediunt*, nec ferendi tales sunt *thematicè* Declamatores, qui importuna *garrulitate publicas* preces è *fidelium* cœtibus *explodunt*, ut ipsi solummodo audiantur, & colantur.

Ob. 5. Cum convenitis inquit *Apostolus*, unusquisque vestrum *Psalmum* habet, *doctrinam* habet, *Apocalypsin* habet, *interpretationem* habet, 1 *Cor.* 14. 26. & *Propheta* duo aut tres dicant, & cæteri *dijudicent*, quod si *Alii* revelatum fuerit *sedenti*, prior *taceat*, potestis enim omnes per *singulos* prophetare. *Ib. v.* 29, 30, 31. & *verbum* Christi *habitet* in vobis *abundanter*, in omni *sapientia* docentes & commonentes *vosmetipsos Psalmis*, *Hymnis*, & *Cantionibus spiritualibus*. Sed ista *omnia* excludunt *stata Liturgia*, in quibus ex præscripto tantum agunt *Minister* & *Auditores*.

Sol. Obtinuit mos iste in *Ecclesia* in publicis *conventibus*, quamdiu invaluerunt dona *prophetandi*, & *linguarum* miraculosa, ad *plantandum* Evangelium, nunc verò aliter se res habet

bet, cum *Evangelium* sit ex *Scripturis* propagatum; ideoque alia *disciplina* est *conventibus accommodatior*. 2. Ubi *Psalmi*, *Hymni*, & *Cantiones spirituales* usum suum habeant *privatim*, dum statæ obtineant in *publico*, ad publicam ædificationem, *Liturgiæ*.

Ob.6. A *corde* petendæ potiùs sunt *preces*, quàm à *memoria*, sed preces *descriptæ* & ad unguem *habitæ* effluunt plerumq; ab *ore*, dum mens *aliò* vagatur, ut *cultus* habeatur tantùm *labiorum* à *servatore* reprehensus, *Mat.15. Isa. 29.* Ergo habendæ *potiores* sunt preces pro tempore *conceptæ*, quam certò descriptæ.

Sol. Vitium hominum non præjudicat *disciplinæ*, nec *publicæ* preces & *privatæ* tollunt se invicem, sed potius *attollunt* & *extollunt*, hæ *domi* habeantur, & *secretò* apud te, istæ *publicè* & cum *aliis*, orandus est autem semper *Dominus*, ut sincerè & devotè omnes *facultates* cum *corde* sanctificato concinant.

Ob.7. Variandæ sunt *preces publicæ* ad obvenientium *varietatem*, at hoc non admittunt *statæ Liturgiæ*,

Sol. In genere quidem *omnia* quæ contingant, comprehendunt *Liturgiæ publicæ*, cum verò res tulerit, variantur auctoritate *publica*. In *jejuniis Eucharisticis*, vel in *quibusdam* rebus *prosperis* vel *adversis*, *præsentibus* aut *impendentibus*: Sic ob Liberationem à *Pulvere* pyrio, *peste*, aut alia *calamitate*, variantur apud nos *Liturgiæ*, & quædam *adjiciuntur*, alia omittuntur, sed istæ *statas Liturgias* non tollunt, sed præsenti occasioni accommodant.

QUÆST.

QUÆSTIO VI.

An Liturgia Anglicana *sit sacris literis conformis?* Affirm.

TRia sunt quæ *communionem Sanctorum*, & *consensum fidelium* demonstrant, 1. *Doctrinâ*, 2. *Cultus*, 3. *Disciplina*. Consensus *doctrinæ* apparet in confessionum *harmoniâ*, 2. *Cultus* in *Liturgicis*, 3. *Disciplinæ* in *Canonibus* Ecclesiarum diversarum diversis. Liturgia *Anglicana* hic examen subit, quæ fuit *Edwardi* 6ti duplex, An. regni 2do, & 5to. 2. sub *Elizabetha*, & 3. *Jacobo* Rege, in aliquibus emendatiores. De ultima asseritur, quod sit sacris literis *conformis*. Quia,

1. Contexta erat & *expensa* à sinceriſſimis *Doctoribus*, *Martyribus*, aut *Confessoribus*. 1. *Cranmero*. 2. *Grindallo*. 3. *Sandesio*. 4. *Taylero*. 5. *Juello*. 6. *Humphredo*. 7. *Horno*. 2. ex ipsius Scripturæ placitis. 3. ordine populari & decenti. 4. quæ maximè facerent ad ædificationem.

2. Omnes *expunxit* aut *correxit* sordes & nævos, quibus laborabat usus (ut loquebantur) 1. *Sarum*. 2. *Herefordiensis*. 3. *Bangoriensis*. 4. *Lincolniensis*. 5. *Eboracensis*, delibatis & confessoratis iis tantùm ex priscis *Liturgicis*, quæ compertum erat, *Sanctuarii statera* optimè convenire.

3. Comprehendit omnes orandi *formulas*. 1. *Confessionis*. 2. *Deprecationis*. 3. *Supplicationis*. 4. *Intercessionis*. 5. *Gratiarum actionis*. 6. *Laudationis*. 7. & *Imprecationis* ad *Deum* tantum directas, exclusâ prorsùs omni. 1. Ἀγγελολατρία. 2. Ἀγιολατρία. 3. Μαριολατρία seu ὑπερδουλία. 4. Λειψανολατρία. 5. Εἰκονολατρία. 6. Ἀρτολατρία. 7. Σταυρολατρία, cum omnibus aliis *philtris*, & superstitiosis *Idolatricis*.

4. Selegit aptas Scripturæ *portiones*, & *textus*, qui tempori, loco, & occasioni, & *populari* institutioni, & ædificationi inserviant, *catechismum* una cum illis brevem, & facilem exhibens.

5. Gestus *sedendi*, *standi*, *genuflectendi* tales præscribit inter *orandum*, & *adorandum*, qui maximè faciunt ad talis negotii *Reverentiam* & solennitatem ἀμυβοίαν etiam mutuam inter *ministrum* & *populum* opportunam præcipiens, ad *consensum* fovendum, & *torporem* excutiendum.

6. Accommodat se omnibus Ecclesiæ *usibus*. 1. *Sacramentorum*, nempe *Baptismi* & *cœnæ* administrationi. 2. Adultorum *confirmationi*, juxta disciplinam incorruptam *priscæ* Ecclesiæ. 3. *Matrimonii* celebrationi. 4. *Ægrotantium* visitationi & consolationi. 5. *Mortuorum* sepulturæ. 6. *Fœminarum* Eucharistiæ, post puerperium. 7. *Scandalosorum* interminationibus, & exterminationibus ab Ecclesia.

7. Suffragium obtinuit. 1. *Calvini*, qui etsi notavit in crudioribus quibusdam editionibus tolerabiles (ut loquitur) quasdam ineptias, ferendas tamen existimavit, ut *impietati* non obnoxias, quia 1. ostendit Ecclesiarum *consensum*. 2. consulit rudioribus & 3. novatores cohibet. 2o. *Buceri* in copioso tractatu inter opera ipsius *Anglicana*. 3. *Alexandri Alesii* Scoti. 4. *Petri Martyris*. 5. *Gualteri* & *Tigurinorum*. 6. *Argentinensium*. 7. *Derisgii*, institutionis severioris, in defensione *Juelli*, quin & *Pius quintus* hanc ratam habuisset *Liturgiam*, si Regina *Elizabetha*, ut ab ipsius authoritate *derivatam* illam recepisset, nec tam impudens quispiam prodiit e *Pontificiis* qui *ausus* est ipsius sinceritatem oppugnare.

Objiciunt adversantes.

Ob. 1. *Calendarium*, in quo. 1. *Apocrypha* designantur *legenda* 134. capita, prætermissis è *Canonicis*, 182. 2. Sancti *canonizantur* Utopici, 1. *Agatha*, 2. *Perpetua*, 3. *Faith*,

3. *Faith.* 4. *O sapientia.* 5. *Swithun.* 6. *Machute.* 7. *Dunstan.* 3. Festa retinentur *infesta.* 1. Conceptionis Beatæ *Virginis.* 2. Visitationis *Mariæ.* 3. Nominis *Jesus.* 4. Sanctæ *crucis.* 5. Inventionis *crucis.* 6. *Georgii.* 7. *Michaelis* & *Innocentium,* inter ferias nostras, & similia quæ superstitionem redolent *Pontificiam.*

Sol. Apocrypha legi permittunt *prisco more,* ob consensum cum *canonicis,* ad exempla vitæ & formandos mores, non ad confirmanda *dogmata,* in quibus explicantur plurima, quæ contractiùs habentur in Canonicis, & ad captum *populares* stilo simplici & tantùm non *Canonico* accommodantur. 2. Retinentur quædam sub titulis *Sanctorum* memoriæ, & *Festa,* non *cultus* alicujus gratiâ, sed ut statuæ *quædam Mercuriales* aut *Epochæ,* à priscis *fixæ,* ad anni *momenta* distinguenda, quæ exauctorata fuerunt in *Edwardi* 6ti *Calendariis,* nec constat quâ *auctoritate* nisi hodie *chronologica,* & negotiatoria in pristinas sedes irrepserunt. 3. *Michaelem* Archangelum non *Christum* denotare receptior est sententia, unde ansa arripitur *Deum* celebrandi, ob indultum nobis *Angelorum* ministerium, in *Michaelis* festo. 5. *Innocentes* verò *martyres* habentur ratione *causæ,* non *confessionis, interpretivè* & *passivè,* non *activè* & *voluntariò.* 6. *O sapientia,* cujusdam *Hymni* erat principium, non *sancti* alicujus nomen, & reliqua quæ occurrunt *hujusmodi* vel retinentur vel omittuntur, absque *religionis* aut prudentum scandalis.

Ob. 2. *Translationes alienas* aut *depravatas.* 1. habet *textus* ut illud in limine: *At what time soever a sinner doth repent him of his sins from the bottome of his heart,* &c. *saith the Lord,* & citatur *Ezek.* 18. 21. sed ibi hoc non dicit *Dominus,* ut conferenti patet.

Resp. Dixit *Dominus* quoad sensum, licet non verbatim. Eadem censurâ feriant *Apostolos,* qui textus V. T. in Novo aliquoties sic producunt. 2. *Ps.* 105. *v.* 28. habet *Liturgia. And they were not obedient unto his word,* nova verò & *emendatior* translatio. *And they rebelled not against his word,* quæ sunt prorsùs *diversa* invicem *contradictoria.*

Resp. Anceps est textus *originalis*, ubi ולא מרו vel interrogativè, vel *negativè* sumi potest; sic ut respiciat vel *Mosen* & *Aaronem* & *signa* edita, aut ipsos *Ægyptios*. *Mosen* si respicias & *signa*, rectè dicas. *They rebelled not against his word*; *Ægyptios* verò si magis spectes, legas sic per interrogationem. *And were they not disobedient unto his word?* id est, *They were disobedient unto his word*, ut habet vulgaris, quam *translationem* existimat veriorem *Fullerus* noster in *Miscel. lib. 3. cap.* 10. in *Criticis* (ut notum est) versatissimus.

3. Dominica *secunda* post *Epiphaniam*, Evangelium *Liturgicum* legit, *Every man at the beginning doth set forth good Wine, and when men be drunk then that which is worse*, quod favet *ebrietati*, corrigit nova *translatio*, *And when they have well drunk*, Joh. 2. 10.

Resp. Μεθύειν Græce & שׁכר Heb. non *inebriari* tantum, sed *liberius* etiam *bibere* significant, quo sensu *Evangelium* est *intelligendum*.

4. Sic, *Whatsoever is manifest the same is light.* Epist. Domin. 3. *Quadrages.* ex *Ephes.* 5. 13. pro *Whatsoever doth make manifest is light.*

5. Deus dicitur *The Father of all that is called Father in heaven*, Epist. *Dom.* 16. Trinit. pro *Father of whom the whole family is named*, Ephes. 3. 15.

6. *This is the sixth Month which is called barren*, Evangelium Annunciationis pro *with her that is called barren* Luc. 1. 36.

7. *Arabia bordereth upon Jerusalem*, Epist. Dom. 4. *Quadrages.* pro *Answereth to Jerusalem that now is.* Gal. 4. 25.

Resp. Hos omnes tollat *scrupulos translatio* nova sub *Jacobo Rege* illustris memoriæ, juxta cujus normam, dilata potius quam *negata*, est istorum & *consimilium* sine strepitu castigatio.

3. Partes quasdam *integrales* male *selectas*, & *intertextas*, esse clamitant quales sunt. 1. *Te Deum.* 2. *Benedicite.* 3. *Benedictus.* 4. *Magnificat.* 5. *Nunc dimittis.* 6. *Quicunq; vult.* 7. *Baptismus.*

7. *Baptismus privatus*, una cum *fragmentis* quibusdam *scripturæ*, sub titulis *Epistolarum* & *Evangeliorum*. E quibus *Te Deum*, *Benedicite*, & *Quicunq; vult*, *humana* sunt *inventa Apocrypha*, et suspectam continent *doctrinã*, ut illa de præcisa *Trinitatis* cognitione sub salutis *periculo*, cujus *rudiores* nullatenus sunt *capaces*, *Benedictus*, *Magnificat*, & *Nunc dimittis* peculiares fuerunt Sp. Sti raptus, personis tantum ab illis pro tempore inspiratis (non *promiscue* omnibus) competentes, Privatus *baptismus limbo puerorum* velificat, & *frustula* istæ Epistolares & *Evangelicæ* separant ea, quæ sunt *umenda*, & aliquoties perperam applicantur.

Sol. Sufficit *Te Deum*, & *Benedicite* scripturis esse *consona*, & quotidianæ devotioni inservire. 2. symbolum illud *Athanasii*, *Quicunque vult*] non *simpliciores* & minùs *capaces*, sed perversè doctrinam *Trinitatis* oppugnantes à *salute* excludit. *Benedictus*] impletas in Christo *prophetias*. *Magnificat*] gratam in summa felicitate *humilitatem*. *Nunc dimittis*] Christianam ad moriendum *promptitudinem* omnibus devotis ingerit. Nec *baptismus* privatus *limbum* puerorum somniat, aut *necessitatem* medii urget, sine quo *infans* salute excidat, sed *necessitatem* tantũ *præcepti* & *convenientiæ*, qua tenentur omnes *propositis* à Deo *mediis* & *sacramentis*, sine *dilatione* attendere. *Epistolarũ* & *Evangeliorum* μελοχαι Auditorum captui adaptatæ, tantum absunt ut *distrahant*, ut potiùs ab hujusmodi *facilioribus*, ad ampliora assurgant.

Ob. 4. Errores doctrinæ observentur in. 1. *Te Deum*] Tu *postquam devicisti mortis asperitatem*, apperuisti credentibus *regnum cælorum*. Ergo ante Christi *victoriam*, *Patres* V. T. *limbum*, non *cœlum* occuparunt.

Resp. Ostenditur cujus gratia *Patres* cœlum *possiderunt*, non *quando* cœperunt possidere; possiderunt autem per sacrificium agni (à mundi *origine*, non actu, sed *destinatione* occisi) quod *antecedentibus* & sequentibus *Hosanna* filio David *conclamantibus* æquè erat salutare.

2. In *Litania*, per *agonem*, & *sanguineum sudorem*, videmur Christũ *exorcizare*, & *fulgur*, & *tempestates*, una cum cæteris

teris extemis *calamitatibus* & *morte subitanea* frustra deprecamur.

Resp. Media sunt ista *liberationis* & salutis, non *exorcismi formulæ*, non magis quam cùm Dominum rogamus, ne nos inducat in *tentationem*, cur non etiam rogemus, ut impendentes *tempestates*, aut calamitates *externas* a nobis avertat.

3. Ne *memineris iniquitatum* parentum nostrorum] pro mortuis astruit Orationem.

Resp. Immo pro *vivis* tantùm oramus, ut Deus peccata *Patrum* nostrorum nostris non accumulet, & in nos visitet. Mortuorum *commemoratio* neutiquam habenda est pro mortuis *Oratio*.

4. In *Catechismo* servator dicitur totum genus humanum *redemisse*, quod Gratiam universalem Arminianorum statuminat.

Resp. Asseritur tantum ibidem *Redemptionis* autor, non redemptorum numerus, aut *universalitas*, ac si esset dictum. Nullus *redemptus est* ex toto *genere humano*, qui Deum *filium* non habet redemptorem.

5. Post quartum *præceptum* præcatiuncula petit, ut ad *Sabbatum Judaicum* observandum Deus *inclinet* corda *nostra*, de quo mandatum est intelligendum.

Resp. In isto *mandato* aliquod morale erat, quo, ad *cultum publicum* die a Deo constituto, præstandum obligamur: aliud *ceremoniale*, seu *positivum*, ut dies iste esset a *Creatione* septimus. *Ceremoniale* illud erat a *Christo* in N. T. per *Apostolos sublatum*, substituto (pro *Sabbato Judæorum*) die, quem celebramus, *Dominico*: petimus autem nos ut Deus inclinet *corda nostra* ad illud, quod erat in *isto mandato* morale, peragendum. hoc est, ut *diem Dominicum* cultui Dei *publico*, prout nunc se habet *status Ecclesiæ*, sanctificemus.

6. In Baptismo regeneratio urgetur, ut *opus* Sacramenti *operatum*, quod est *Papisticum*.

Resp. Regenerationem tantùm *externam* & *Sacramentalem* spondet *Baptismus*, quam *internam* S. S. regenerationem perficere, ex charitate pronunciat *Ecclesia*.

7. In

7. In *Appendice* de Sacramentis Cum respondetur, Duo generaliter Sacramenta ad salutem esse necessaria alia quinque Pontificiorum tacito insinuantur & probantur.

Resp. Sed non ut *Sacramenta* ad salutem absolute necessaria, sed quæ potius *Sacramentalia* sunt apud *veteres*, & nomen Sacramenti *generatim* sortiuntur, rem ipsam vero proprie non exhibent.

Ob. 5. Ritus perstringunt *Superstitioso. c. 1.* In *vestibus*, nempe *superpelliceo*, *cuculio*, & hujusmodi quæ *idololatriam* redolent Papisticam.

Resp. Ista ἀδιάφορα *decorem* tantum apud nos spectant, & personarum *distinctionem*, quem in Sacris V. T. Dei instituto observatum legimus.

2. In *signo crucis* fronti baptizati adjecto.

Resp. Hoc non ut *necessarium* urgetur, sed ut ἀδιάφορον, non ad baptismi *complementum*, sed ut *militiæ Christianæ*, traductum à veteribus *memoriale* quoddam *auctoramentum*.

3. In *Interrogatis* infantibus propositis, & *Patrinorum* illorum nomine *responsis*, quod videtur *histrionicum* quiddam, in *rebus seriis* non ferendum.

Resp. Ista *fidejussione* & *sponsione*, nihil detrahitur *decoro*, & *solennitati* Sacramenti, sed consuliter *religiosæ* infantium *educationi*.

4. In *Eucharistia*, *genuflexio* favet *Altaribus*, & *missæ* sacrificio, & *Transubstantiationis* abominando dogmati.

Resp. Injungitur, tantum ut ἀδιάφορον & *recipitur* à nostris, ut *gestus* summæ *reverentiæ* tanto *mysterio* debitus.

5. In *Matrimonio*, *annulus* sapit quiddam *Ethnicum*, & phrasis illa mariti ad *Uxorem*: Corpore meo te adoro, *With my body I thee worship*, aliquam *idololatriæ* speciem; sed ab omni *specie mali* à Christianis est abstinendum; Ergo.

Resp. Ut templa *Ethnicorum* cesserunt in *Christianorum* usum, sic & *annulus* potest transferri cum aliis ad *pios usus*, phrasis autem ista *antiquata* nihil aliud vult, Quam corporis mei do tibi *potestatem*, sive ut reddit *Latinus*, corpore meo te *honoro*, juxta illud. 1 *Cor.* 7. 4.

6. In *Abſolutione* ſpecialis urgetur *confeſſio*, & *autoritativa* abſolutio.

Reſp. Sed non *auricularis*, nec omnium *peccatorum*, ſed conſcientiam *gravantium*, & poteſtas agnoſcitur hic *delegata*, & *declarativa*, non abſoluta.

7. In *ſepultura* mortuorum, diſplicet ſepulti *facies* verſus orientem ſuperſtitioſe *reſupinata*, & de manifeſte *blaſphemia* idem cum pie morientibus judicium.

Reſp. Primum eſt *conſuetudinis* & *conformitatis*, non *neceſſitatis*, 2dum *Charitatis* eſt cenſura, & *ſpei*, non certitudinis & confidentiæ, quia non noſtrum eſt, ſed *ſalvatoris* in ultimo *Judicio hœdos* ab *avibus* diſtinguere, *Mat.* 25. 32.

Ob. 6. In Rubricis *futilia* carpunt quædam & *inutilia*, qualia ſunt iſta vocabula non probanda. 1. *Curat*, 2. *Prieſt*, & *Vicar*, 3. *Chriſtmas*, *Septuageſima*, *Sexageſima*, *Quinquageſima*, *Quadrageſima*, 5. *Advent*, 6. *Offertorie*, 7. *Verſicle*, *Canticle* & *ſimilia*, quæ Papiſmum nimium redolent.

Reſp. Uſu tandem hæc fiunt *popularia*, nec tutum eſt notos *limites* refigere, mutari tamen *poſſunt* abſque religionis *diſcrimine*, & tolerari, priuſquam commode tollantur, & determinis aliis qui omnibus placerent, inter fratres eſſet conventum.

2. *Veſtimenta* præcipiuntur *gerenda*, quæ præſcripſit *Edwardus ſextus*. An. 2. ſed *iſta* cujuſmodi fuerunt, non conſtat; Ergo inanis eſt conſtitutio.

Reſp. Conſtat ex *traditione*, licet non ex *ſcripto ſtatuto*, nec tanti eſt, ut rixæ fomitem ſuppediret.

3. Injunguntur nonnulla quæ vix *fieri poſſunt*, ut *nomina* ſua *Communicantes* deferant, poſt *inchoatas preces matutinas* ad *Euchariſtiam prævias*; & obviam eat *miniſter* cadaveri ſepeliendo, ad ingreſſum *Cœmeterii*, cum quædam *templa* in Civitatibus Cœmiteriis deſtituantur.

Reſp. Obſervanda iſta ſunt non *preciſe*, ſed quando commode poſſint obſervari, eatenus quatenus promptitudo ſpondet obedientiam, nec contemptus condiat neglectum.

4. Non admittendus eſt aliquis ad ſynaxin ſacram, priuſquam

usquam ab *Episcopo* confirmentur, & *Catechismum* possit memoriter recitare. Sed hoc raro examen subit.

Resp. Supponitur, non ut *oportet* semper *ponitur*, nec *disciplinæ* detrahit laudandæ, sed *exequutioni* vindicandæ.

5. Minister tenetur *pulpitum* ascendere, ut *communicationem* tanquam è monte *Ebal* intonet, quod *desiit* jam esse in usu.

Resp. Non tam hoc *exigitur*, quam *consulitur*, nec condemnandus ritus tali exemplari suffultus.

Ob. 7. Objiciunt *Excessus* alios, aut *defectus*, aut πλεονασμὸν. 1. Omittitur δοξολογία in *oratione Dominica*.

Resp. Hoc fit ad *exemplum* S. Lucæ, sed ad exemplum pro arbitratu inter orandum, frequentius *Matthæi* adjicitur.

2. *Tituli Psalmorum*, *Higgaion* & *Selah*, quæ partes sunt Textus in Liturgias sepeliuntur.

Resp. Liturgia ista non *improbat*, sed proponit tantùm quæ populari *captui* & *ædificationi* maximè inserviunt.

3. *Precatio* obtruditur sub *Absolutionis* titulo.

Resp. Precamur ibidem ut a Deo absolvamur, & quis hoc carpat, nisi qui conjunctis fidelium precibus non multum tribuit?

4. Contradicimus *nobis ipsis*, cum petimus ea quæ propter *indignitatem* non *audere*, aut propter *cæcitatem petere* nos non *posse* agnoscimus.

Resp. Agnoscimus nos non posse *petere*, nec *debere*, respectu nostræ *indignitatis* aut *cæcitatis*; propter meritа tamen *Christi* posse & debere *thronum* gratiæ accedere. Verentur forsan Reformatores, ne nimium submisse, & humiliter Deum adeant. Illud *Centurionis*, non sum *dignus*, Matth. 8. 8. & S. *Petri*, *discede* a me *Domine*, quia *Homo* peccator sum, *Luc.* 5. 8. non ita facit ad sanctificatam salivam.

5. *Ordinario* incumbit *præcipere*, quando recitanda sit *Litania*.

Resp. Verum est, quando recitanda sit *extraordinario*, non *ordinario*.

6. Exoptatur *injunctio pœnitentiæ* in primitiva Ecclesia usitata, principio *Quadragesimæ*; quales fuerunt, *cilicia*, *cineres*,

humiliationes & hujusmodi, & præcipitur, ut quis *panitens* de notoriis *peccatis* abstineat à *mensa* Domini, quæ fermentum produnt *Papisticum*.

Resp. Pœnitentiam vult *Ecclesia Primitivam*, non *Papisticam*, & *discretivè* verba ista sunt legenda. *Bewail your sins, or come not to this Table*, vel *Before you come to this Table*; sicut & reddit *Latinus*. Antea defleat peccata, quàm accedat, & quis hoc non probat?

7. Cantus *Precum*, *Anthematum*, & *instrumentorum Musicorum beatus*, ædificationi adversantur, & *obstupefaciunt* potiùs *audientes*, quam cultum *divinum* promovent.

Resp. Verum est, si *intempestive* & *affectatè* interponantur, aliter actionis *solemnitati* & excitandæ *devotioni* haud segniter conferunt, Unde ex *præscripto Dei* in V. T. hæc *Musica tam instrumentalis*, quam *vocalis* obtinuit.

QUÆSTIO VII.

An vocatio Cleri Anglicani ad Sacros Ordines, post Reformationem sit Legitima?

DE *vocatione* hîc quæritur, non *internâ*, quæ *homines* latet, sed *externâ*, quæ in *conspectum* prodit, & sub Dio collocatur. 2. Clerus comprehendit *Episcopos*, *Presbyteros* & *Diaconos*, de quorum quæritur *vocatione*, & *Ordinatione Ecclesiastica*. 3. An post *Reformationem* inchoatam ab *Edvardo* 6to, confirmatam, & emendatam ab *Elizabetha*, conservatam à *Jacobo*, & *Carolo* regibus sit *legitima*? h. e. *Scripturæ*, & praxi *Ecclesiæ* puritis conformis? Negant. 1. *Hardingus*, 2. *Bristous*, 3. *Stapletonus*, 4. *Sanderus*,

derus, 5. *Alanus*, 6. *Parsonus*, 7. *Champneus*, una cum *Kellisono*, & plurimis aliis è *nostratibus*, & *aliogenis*.

Affirmant, 1. *Juellus*, 2. *Fulco*, 3. *Foldus*, 4. *Godwinus*, 5. *Downhamus*, 6. *Sutlivius*, 7. copiosissimè verò *Masonus*, hisce instructi argumentis.

1. Vocatio nostri *Cleri* ortum duxit à praxi *Apostolorum*, & viris *Apostolicis*, a tempore primæ conversionis ad Christianismum, idque *quinquennio* antequam *Petrus*, aut *Paulus* unquam *Romam* invisserunt. Unde constat non pendere a *Romana pompa*, sed à simpliciore & certiore *Disciplinæ* fundamento.

2. Continuata fuit juxta συναξιαν & ἀνωμοιαν *Ecclesiasticam* (quoad *substantiam* saltem, licèt non absque *papalium* nugarum temporaria admixtione) usque ad *Reformationem*, unde non habent *Papicola*, quod in toto hoc intervallo reprehendant, nisi eadem opera sua destruerunt.

3. Reformatio *doctrinæ* irritam non facit *ordinationem*, siquidem in doctrinæ *lue Epidemica*, *disciplina* erat aliqua *facies*; manente *Episcoporum Successione*, licèt absq; optando *Evangelii* successu, unde *ministerio* non exciderunt *ordinati*, licèt *ordinantium* se opposuerunt erroribus & jugum *idolatriæ* prorsùs excusserunt; unde

4. *Cranmerus*, *Parkerus*; aliique sub *Henrico* 8°, *Edwardo* 6to. Et Successores ipsorum sub *Elizabetha*, *Jacobo*, & *Carolo* legitimam habuerunt & habent *vocationem*, & *Ordinationem*, utcunque *Papæ* & Ecclesiæ *Romanæ* nuntium prorsus remiserunt.

5. Habent debitam Electionem, vel à *Rege*, vel à *patronis*, in quorum manus *Parochiani*, confusionis evitandæ causâ, Jus suum *electionis*, quod habuerunt, tradiderunt, 2. Præcedit *examen*, nè citò *indignis* aut *inerudítis* manus imponantur. 3. *Testimoniis*, de conversatione cavetur, ne hominibus *minus fidis* tantùm negotium committatur. 4. Imponuntur ipsis *manus* ex praxi *Apostolica*. 5. Injungitur ut impositum *munus* fidelitèr obeant: ex quibus habetur legitimæ *Vocationis*, & *Ordinationis* complementum *Apostolicum*.

6. Liber Ordinationis *Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum*, ex consensu *Ecclesiæ* nostræ talis mundo publicatur, qui examen invitat omnium *Adversantium*, nec adhuc invenit, qui ipsius *dissensum* à primitiva Ecclesia ostendat Adversarium.

7. Fatetur *Cudsemius* Papicola, *Catholicam* esse apud Anglos Episcoporum & Ministrorum *Ordinationem*, & *Successionem*, ideoque *Anglo-Calvinistas* non *hæreticos*, sed *schismaticos* tantùm a suis audire. De desperata *Calvinistarum* causa *cap.* 11. *p.* 108. Consentit F. de S. *Clara* ad Art. Conf. *Anglican.* 36.

Objectiones Anabaptisticæ & Papisticæ.

Ob. 1. OPus bonum absque *peculiari vocatione* potest quis præstare, Sed tale est *Episcopi*, 1 Tim. 3. 1. 2. Prædicarunt *Evangelium* dispersi post mortem *Stephani* absque prævia *ordinatione*, Act. 8. 4. 3. Et etiam *Philippus*, Act. 8. 38. *Eunuchum* baptizabat, & *Apollo*, Act. 18. 25. quod ex charitate quilibet pius *Christianus* tenetur facere, *Socinus* de *Ecclesia*, cap. 1. Ergo *supervacanea* & *superstitiosa* videtur ista Cleri vocatio & ordinatio.

Sol. Opus *bonum* in se non *bene* factum, facientis cedit in *malum*; ut Arcæ sustentatio ab *Uzza*; Unde non *missi prophetas* & *currebant*, conqueritur *Dominus*, Jer. 23. 21. Nam quomodò prædicarent nisi *mittantur*, Rom. 10. 15. Et nemo hunc *honorem* assumat *sibipsi*, nisi vocatus fuerit sicut *Aaron*, Heb. 5. 4. 2. Alia est constituendæ, alia Ecclesiæ constitutæ ratio. in *prima charitas* quamvis arripit *Evangelii* propagandi *ansam*; in *Ecclesiâ* verò *constituta* prospiciendum est, ut omnia *decenter* fiant & *ordine*, 1 Cor. 14. 40. 3. *Dispersi* istu cum *Philippo*, & *Apollo* donis erant instructi *extraordinariis*, unde de vo-

vocatione ipsorum satis constaret, quæ in *exemplum* hodie non sunt trahenda.

Ob. 2. Apostolus describens *Episcoporum, Presbyterorum & Diaconorum* officia, de *consecratione & ordinatione*, prorsus tacet, 2. & *Baptismus* à non-ordinatis administratur, *Act.* 10. 48. & ut videtur, *cœna*, 1 Cor. 11. 28. ubi requiritur tantum ut *probet seipsum* quisque, & sic de *pane isto* edat, & *calice* bibat, non expectans *clericum ordinatum*, qui *panem* vel *vinum* porrigat.

Sol. Argumentum ab autoritate *negante*, sed non ab *autoritate negativa* valet in *Theologicis*, Ut valet hoc: Negat *Apostolus* vocationem ad verbi & *Sacramentorum* administrationem esse *necessariam*; Ergo non est *necessarium*. Nullius autem momenti est argumentatio: Non meminit *scriptura* hujus rei; Ergo non est *admittenda*. 2. Apostolus *mores* personæ, non *munus* delineat, quod alibi fecit, *Tit.* 1. 5. Ideo reliqui te in *Creta*, ut constituas *oppidatim Presbyteros*; juxta *missionem & commissionem* à *Servatore* collatam. *Mat.* 28. 19. 30. 3. Baptizarunt *Gentes*, qui cum Petro venerunt ad *mandatum Petri*, Act. 10. instruitque *Paulus Corinthios* ad servatoris ductum, non ut ipsi per se sumerent *panem* vel *vinum*, sed à manu ministri *porrigentis*, ut fecerunt *discipuli* à manu *Christi*.

Ob. 3. Domus *Stephani* & *Fortunati* primitiæ *Achaiæ in* ministerium sanctorum *seipsos* ordinarunt. 1 *Cor.* 16. 15. 2. Prophetæ *duo* vel *tres* loquantur, & *cæteri* dijudicent, 1 *Cor.* 14. 29, 30. 3. & sub *Evangelio* erunt omnes docti a *Deo*, & *Spiritus Sanctus* vos ducet in *omnem veritatem*; Ergo non opus est *vocatione & ordinatione Episcopali*, talibus *Prophetis*, qui sic à Deo *docentur*, & ab ejus spiritu *ducuntur*.

Sol. Seipsos *ordinarunt*: i. e. seipsos *accinxerunt* ad sanctorum necessitatibus *administrandum*, non ordinarunt se in *presbyteros*, ut aliis verbum *prædicarent* & sacramenta *administrarent*. 2. Obtinuit iste *prophetandi mos*, & exercitium, ut *verbum Dei* melius intelligerent, & se ad *ministerium* præpararent, non ut *pastores & doctores* excluderent. 3. Deus *docet* & *spiritus* ducit, non *immediate* per *enthusiasmos*, aut do-

na *miraculosa*, quod factum fuit in *prima* Evangelii *propagatione*, sed per *media* ab *ipso* ordinata, h. e. legitimam *vocationem* & *ordinationem*. Ut *plantanti Paulo* succederent, qui *rigarent* ex *officio*, non pro *libitu*, 1 Cor. 3. 6. & *gigmenti* in Christo, qui eodem ductu instituerunt, *Ib.* 4. 15.

Ob. 4. Aut *ordinationem* habuerunt *Clerici Anglicani* à *Prælatis Pontificiis*, vel à suis *Symmistis*, vel ab *aliis*. Atqui non ab *aliis* ordinari potuerunt, quia nulli fuerunt præter *Græcos* & *Africanos*, quibuscum *nullum*, tunc temporis, habuerunt *commercium*, nec à suis *Symmistis* fuerunt ordinati; nam de his controvertitur: *Pontificiorum* vero invalida fuit illis *ordinatio*: nam quis potest *mundum* ab *immundo* educere? *Iob.* 14. 4. vel colligere è *spinis uvas*, Mat. 7. 17. Ergo aut nulla fuit ipsis *ordinatio*, aut ex *propria conversione* Antichristiana.

Sol. Inter doctrinæ *corruptelas* mansit semper *vocationis*, & *ordinationis* legitima *disciplina*, quoad *substantiam* saltem, licet plurimis *magis* & *ritibus* superstitiosis deformata, qui enim *doctrinam* vitiassent, *disciplinam* tamen retinuerunt ad illos *ordinandos*, qui ad *normam* scripturæ, *ordinationis* errores corrigerent.

Ob. 5. Ordinarunt se invicem *Anglicani Pseudoepiscopi*. 1. *Parkerus*. 2. *Sandesius*. 3. *Grindallus*. 4. *Hornus*. 5. *Scoreus* 6. *Ally*. 7. *Juellus*, ad insigne *Mannuli* in vico Londinensi *Cheap-side* quod indicavit *Johannes Neale* Professor linguæ *Hebrææ* Oxoniensis (qui missus à *Bonnero* interfuit) *Thomæ Bluet* Sacerdoti. Testatum hoc etiam reliquit *Henricus Cunstable* in adversariis suis *manuscriptis*, & insinuavit etiam *Johannes Stow* in *Chronicis*, unde constat *illos* seipsos modo præposterο *ordinasse*, & per consequens legitimos *ministros* non potuisse ordinare.

Sol. Testes ex *sinu* (quales fuerunt isti *Papicolæ*) secundum *Jurisconsultos* non sunt admittendi. 2. Extant *Acta publica* apud *Masonum*, & alios, *bona fide* adducta, quæ satis comminuunt *pellucidum* hoc calumniantium *mendacium*. 3. Quæ curavit R. *Archiepiscopus Abbotius* sacrificulis nonnullis *ostendi*, ut *ipsos* convincerent tam impudentis figmenti, & desinerent

desinerent tandem credulos suos *Proselytas* tam nefarie seducere.

Ob. 6. Non *Episcopi* Episcopos *ordinare* non possunt, quia requiruntur ad talem *ordinationem*, juxta veterum *canones*, *tres* ad minimum *Episcopi*; sed *Lutherus* & *Calvinus* nunquam fuerunt *Episcopi*, Ergo in *Lutheranis* & *Calvinianis Ecclesiis* transmarinis, non habetur *legitima ordinatio*, & per *consequent*, nec *ministerium*, nec *Ecclesia*.

Sol. Presbyterum *presbyteros* ordinare posse, praesertim *deficientibus Episcopis*, concedit cum *Magistro sententiarum* sanior pars *scholasticorum*, ut patet ad *Sent. l. 4. Dist. 25.* 2. *Episcopatum* retinent tales *Ecclesia*, licet non per *munus* unius *monarchicè*, sed *aristocraticè* per multos administratum. 3. *Moderatores*, & *Superintendentes* ipsorum *analogicè* sunt apud ipsos *Episcopi*, & autoritate (ut contendunt) *ordinandi* pollent cum *fratribus*. Sed habent aetatem, pro se loquantur, *Clerus Anglicanus* hic tantùm *examen* subit.

Ob. 7. Electio *Episcoporum* permittitur *Decano* & *Capitulo* cujusque *Ecclesia cathedralis*, per *diploma Regium*, Idoneum quemvis libere & canonice eligendi, dum interim praecipitur sub poena *Praemunire* in literis *Regiis* privatis, ut nominatam à Rege eligant *personam*. 2. In ordinatione *Presbyteri* redduntur ipsi *Biblia*, & *potestas praedicandi*, sed exercere *hanc* non potest in *propria parochia*, absque ulteriore ab *Ordinario* facultate. 3. *Diacono* munus prorsus pervertitur, contra illud *Act. 6.* ubi *constituti* erant *Diaconi*, ut pauperibus tantum prospicerent, non ut sacra *legendo*, aut *praedicando* tractarent, Ergo *liber ordinationum* non videtur satis sincerae *disciplinae* Ecclesiasticae conformis.

Sol. Designat Rex, non ordinat *Episcopum*, nec immediate eligit, sed per *Decanum* & *Capitulum*, quibus commendat *personam* consecrandam, non ipse *imponit*, aut *consecrat*; nec urget, ut *indignum* recipiant contra conscientias. 2. Potestas datur *praedicandi* Presbyteris, & *executio* non tollitur, sed *suspenditur tantùm*, donec constet admissum tanto cum fructu posse scripturam interpretari, ac dextre populo

lo proponere. 3. Quod spectat ad Diaconos in mutato Ecclesiæ *statu*, mutari potuit muneris *exercitium*. Hodie autem *Curatiani & Inspectores pauperum* egenis *prospiciunt*, quod fieri non potuit in non *stabilita Ecclesia*, unde nunc *Diaconi* nostri sacra tractent pro *facultate*, ut *Stephanus & Philippus*, ut ex tali inferiore *ordine* ad *Presbyteratum* paratiores accedant, 1 *Tim.* 3. 13.

CAP.

CAP: QUINTUM.

DE REDEMPTIONE.

EVOCATUS iste *cœtus* ab Æterno DEI *Decreto*, in tempore *redimitur* per JESUM CHRISTUM Naturam Humanam *induentem*, legem *implentem*, & per unicum suum *Sacrificium* in *Cruce* Peccata Credentium *expiantem*.

De hisce Controvertuntur:

An
1. *Christi Incarnatio fuit possibilis, necessaria, aut conveniens?*
2. *In hypostatica Naturarum Unione intersusæ manent Naturæ, cum Idiomatibus?*
3. *Secundum utramque Naturam Christus sit Mediator?*
4. *Pro peccatis omnium Credentium, plene & integrè Satisfecerit?*
5. *Sola fides ex parte hominis justificat?*
6. *Aliquis potest esse certus de suâ Salute?*
7. *Gratia sufficiens ad salutem concedatur omnibus?*

QVÆST. I.

An Christi Incarnatio fuit possibilis, necessaria, aut conveniens? Aff. cum Patribus & Scholasticis ad 3. Sent. Dist. 1. Aquin. 3. parte, q. 1. & seq.

QUÆR.

1. TAlis nos decebat *Pontifex* Sanctus, ab omni malo remotus, *Heb.* 7. 26. qui afficeretur *sensu* infirmitatum nostrarum, *Heb.* 4. 15.

2. Consentaneum erat Dei *justitiæ*, ut peccatum non dimitteretur absque *Satisfactione* ipsius Justitiæ, qui *odio* habet iniquitatem, & cui *essentiale* est esse justum, *Gen.* 18. 25. Nullus autem debuit *satisfacere*, nisi *homo*, nemo *potuit* nisi *Deus*, unde *Redemptor* dicitur Immanuel, *Deus* nobiscum, & *Barnosho filius* hominis, *Mat.* 1. 23.

3. Per *Incarnationem* ostenditur Dei, 1 *Misericordia*, quæ *Imaginem* suam *deformatam* non despexit. 2. *Justitia*, quæ ab homine *victo* voluit *victorem vincis*, & non *violentia omnipotenti*, suâ prædâ esse spoliandum. 3. *Sapientia*, quæ difficillimo *nodo* convenientissimum adaptavit *cuneum*. 4. *Omnipotentia*, quæ sola potuit *Novo Spiritu* constituere. *Damas.* Orth. fid. lib. 3. c. 1.

4. Possibilitatem evincit *factum*. 1. *Verbum* caro *factum* est, *Jo.* 1. 14. 2. In eo habitavit *Deitas σωματικῶς*, Col. 2. 9. 3. Deus acquisivit *Ecclesiam* suo sanguine, *Act.* 20. 28. 4. In plenitudine temporis Deus misit *filium* factum ex *muliere*, Gal.

Gal. 4. 4 5. Qui habens *formam Dei*, ſuſcepit *formam ſervi*, Phil. 2. 6. 6. Non ſuſcepit *Angelos*, ſed ſemen *Abrahæ*, Heb. 2. 16. 7. Hoc *myſterium* magnum, *Deus manifeſtatus in carne*, 1 Tim. 3. 16. Sic, omnis *ſpiritus* qui fatetur *Chriſtum* veniſſe *in carne* ex Deo eſt, 1 *Joh.* 4. 3. Qui κατὰ σάρκα à *Patribus*, Rom. 9. 5.

5. Nec implicat, ut 1. *Perſona infinita* aſſumeret, & uniret ſibi *Naturam finitam*. 2. *Subſtantiam* ipſi impartiendo, 3. & ita *venietis*, ut duæ *Naturæ* manentes *inconfuſæ* in eandem coaleſcerent *Perſonam*, quæ ſit ἀληθὴς *Deus* τελειος *homo*, contra *Apollinarem*; ἀδιαιρέτως non in duas diſtinctus *perſonas*, contra *Neſtorium*: ἀσυγχύτως inconfuſè nihilominus manens, ratione *Naturarum*, adverſus *Eutychetem*.

6. *Neceſſitatem* ingeunt *Typi*, 1. *Agni* Paſchalis ab origine mundi occiſi, 2. *Rufi juvenci* extra Caſtra immolandi, 3. *Ænei Serpentis* ad ſalutem intuentium erigendi, quæ cum reliquis fruſtranei fuiſſent *Typi*, niſi *Antitypo* Incarnationis & Paſſionis fuiſſent impleti.

7. Quod dilucidius firmant *Prophetiæ*, 1 Semen mulieris *caput* Serpentis conteret, *Gen.* 3. 15. 2. Ecce *Virgo* pariet. 3. *Vibicibus* ipſius *Sanati Sumus*, introducentis *æternam Juſtitiam*, Dan. 9. 24. quia oportuit *Chriſtum* hæc *pati*, & ſic in 1 *Pet.* 2. 24 *gloriam* ingredi, *Luc.* 24. 26.

Objiciunt 1. veteres Hæretici, 2. moderni Sociniani, 3. & Antichriſtiani Schiſmatici.

Ob. 1. INdignum videtur *Divina Majeſtati*, ad vilitatem Creaturæ ſe *demittere*, 2. & ſi hoc faciendum, *Angelorum* lapſus potius quam *hominum* eſſet inſtaurandus, 3. & *magnificentior glorioſiorque* eſſet libera *condonatio*, quam

talis debita *exactio* juxta *exemplar* Domini cum *Dispensatore prodigo*, Mat. 18.

Sol. Consentaneum est *summo Bono*, ut se summè communicet, quod factum per *Incarnationem*. 2. Homo peccavit *aliena seductione*, Diabolus *propria malitia*: tota *natura humana* intercidit, non *Angelica*. Hominem *simplicitas*, Angelos præcipitavit rebellis *Superbia*, gratiæ magis repugnans. 3. Sic disponenda est *Gratia*, ut *Justitia* non violetur, quæ æquè Deo est *Essentialis*, ac cætera attributa.

Ob. 2. Incarnatio Deum reddit *mutabilem*, contra illud, Ego *Deus* & non *mutor*, Mal. 3. 2. Ex *Domino* Servum. 3. Ex *infinito* finitum.

Sol. Mutatio non facta est *in* Deo, sed in *assumpta Natura*, quæ retinet *proprietates* subjectionis, & finitudinis absq; ulla *Deitatis* diminutione.

Ob. 3. Cum filius sit ejusdem cum *Patre* & S.S. *essentia* & *natura*, Incarnato *Filio*, necesse erat *Patrem* & S.S. *incarnari*, quod prorsus est *Hæreticum*.

Sol. Non incarnata fuit *Essentia* aut *Natura Deitatis*, sed *secunda Persona*, ut 1. is qui ab æterno erat *Filius Dei*, in tempore fieret *filius hominis*, & ne duo essent in *Trinitate* filii, 2. medius in *Trinitate* videtur fieri convenientissimè *Mediator*, 3. & *Filius* naturalis faceret nos *filios adoptivos*. Assumptio autem humanitatis, quoad Efficientiam, est *opus ad extra* totius *Trinitatis*, quoad *terminationem* verò *Solius Filii*, ut tres Sorores unum consuant *indusium*, quod una ex illis induit, ut nonnulli explicare conantur.

Ob. 4. Aut *Persona humana* assumpta erat in *utero Virginis*, vel *non*. Si sic, tum *Salvator* constat et duabus *Personis*, *Assumente* & *Assumptâ*, quod est *Nestorianum*: si *non*, tum illud quod *natum erat*, non erat *homo*, quia *Divina Natura* non *competit* ut nasceretur.

Sol. Non assumpta erat *Persona*, sed *Natura humana* *semini* Mulieris & *Abrahæ*, cui contulit *Divinitas Subsistentiam*, ut inde non *Divinitas*, sed *Deus* nasceretur.

Ob. 5. At *natura* non exiſtit *humana*, niſi in aliquo *ſuppoſito*.

Sol. Verum eſt *Phyſicè*, *Hyperphyſicè* tamen poteſt ex Dei *omnipotentia* ſine implicatione.

Ob. 6. Vel Chriſtus aſſumpſit *humanam naturam*, antè infuſionem *animæ* in corpus, vel *non*: ſi ante *infuſionem* animæ caro erat aſſumpta, non integram aſſumpſit *naturam*, animata autem *natura* eſt perſona.

Sol. Aſſumpſit *naturam animatam* in *ſemine*, quod ſufficit.

Ob. 7. Qui ſolvit *Jeſum*, ex *Deo* non eſt, ſed *Antichriſtus*, 1 Jo. 4. 3. verum qui in individua ipſius *perſona* duas diſtinguit *naturas* ſolvit *Jeſum*, Ergo eſt Antichriſtus.

Sol. Non habet *Textus*, qui ſolvit *Jeſum*, ſed qui non profitetur *Jeſum Chriſtum* veniſſe in *carne*. Et ſolvere Jeſum apud vulgarem interpretem, eſt *hypoſtaticam* naturarum *unionem* in eo *negare*, de qua in *Quæſtione* ſequenti.

QUÆSTIO II.

An in Hypoſtatica Naturarum unione inconfuſæ manent Naturæ cum Idiomatibus? Aff.

QUIA,

1. GLoriam meam alteri non *dabo*, Iſaiæ 42. 8. & quia *Attributa* Dei ſunt ipſi Deo *eſſentialia*; (quia nihil eſt in *Deo* quod non eſt *ipſe Deus*) Impoſſibile eſt, ut ea quæ ſunt *Deo propria*, *Creaturæ* realiter communicentur, niſi *Creaturam* in *Creatorem* transformemus quod eſt abſurdiſſimum.

2. Quæ

2. Quæ ſunt omnibus *perſonis* communia, communicari non poſſunt *naturæ humanæ* à *ſecundâ* tantum *perſona aſſumpta* per *hypoſtaticam* unionem; Quia ſic *Pater* etiam & *Spiritus ſanctus* eſſent incarnati: ſed convenit *attributa* divina eſſe hujuſmodi. Ergo,

3. Sic de Unione *Hypoſtatica* credendum eſt, ut *contradictio* non admittatur: ſed ex *Æternitate*, *immenſitate*, ubiquitate aſſumptæ humanæ naturæ communicatis, ſequeretur humanam *naturam* eſſe *æternam* & *non æternam*, *finitam* & *infinitam*, *ubique* & certo loco *terminari*, quæ ſunt *contradictoria*, Ergo talis *κοινωνία ἰδιωμάτων* non eſt ferenda.

4. Communicatis *proprietatibus* confunduntur *naturæ*, quia *naturæ* & *proprietates* reciprocantur. Et *proprium* communicatum fit *commune*, h.e. *proprium* & non *proprium* reſpectu ejuſdem: Sed confuſio *naturarum Manicheiſmum* damnatum introducit, & *Monotheliſmum*, Ergo non poteſt eſſe talium *proprietatum* communicatio.

5. Divina natura ſemper humana manſit *hypoſtaticè* unita, Sed non communicavit ei *omniſcientiam*, qui quâ homo *Chriſtus* ignorabat diem Judicii; nec *omnipræſentiam*, quia *corpus* in *ſepulchro* definitum occupabat *locum*, Ergo non aſſerenda eſt talis *communicatio*.

6. Poſitâ tali *communicatione*, humanæ natura in abſtracto haberetur *omnipotens*: ſed hoc fieri non poteſt, quia tunc æque ſuſtentaret *naturam divinam*; ac divina *illam*, & λόγος æque per *illam*, ac *illa* per λόγον ſubſiſteret, quod nullus dixerit.

7. Unio *perſonarum* in ſacroſanctâ *Trinitate* non perſonales communicat *proprietates*, nam ita *Filius* æque *Patrem* generet, ac *Pater filium*: Ergo multò minus unio *naturarum* increatæ & *creatæ* in *una perſona* communicat *proprietates*, quoniam inter *creatum* & *increatum*, quam inter *perſonam* & *naturam* increatam, infinitius eſt diſcrimen.

Objectiones

Objectiones.

Ob. 1. EX unione *Hypostatica* perfectior facta fuit *natura* humana: at hoc fieri non potuit nisi ex *communicatis* divinæ naturæ *proprietatibus*, Ergo

Sol. Charismata, *Apotelesmata*, seu *Axiomata* collata ex ista unione perficiebant *humanam naturam*, ad opus *redemptionis* exequendum, sine idiomatum *transfusione*, aut *confusione*.

Ob. 2. Cui communicata est *subsistentia* ἀπὸ λόγου, communicantur *idiomata* ab eâ *inseparabilia*: atque *subsistentia* divina communicata erat *humanæ naturæ*, Ergo

Sol. Non contulit λόγος novam *subsistentiam* humanæ naturæ, sed assumpsit in *subsistentiam* divinæ, sic ut haberet in ea quasi *insubsistentiam*, ut in trunco *surculus*, cui inoculatur.

Ob. 3. In Christo habitat omnis *plenitudo deitatis* σωματικῶς, Col. 2. 9. Ergo *humana* Christi *natura* omnia Deitatis *idiomata* sunt communicata.

Sol. Loquitur *Apostolus* de plenitudine *Deitatis* in mediatoris *persona*, non transfusione in humanam naturam; cujus *inhabitationem* prædicat *corporalem*, ut à *virtuali*, *sacramentali*, *gratiosâ* distinguat, quæ *nullam* inferunt *personalem* unionem.

Ob. 4. Cui in tempore data est omnis *potestas* in *cælo* & in *terra*, ei communicata est omnipotentia, & per consequens *reliqua divina attributa*: sed *humanæ* Christi *naturæ* data est *potestas*, Mat. 28.18. Divina enim semper *eam* tenuit, nec capax erat *ulterioris* perfectionis. Ergo

Sol. Excipiunt hic adversarii *attributa fixa*, qualia sunt *æternitas* & *infinitas*, dum *transferunt omniscientiam* & *ubiquitatem*, idiomata *Energetica*. 2. Dicendum igitur *omnipotentiam* collatam esse *personæ* mediatoris, non *naturæ* humanæ.

Ob. 5. Christus ascendit supra omnes *cælos* ut impleret omnia, *Ephes.* 4.10. ex qua *plenitudine* omnes *accepimus*, Joh.

1. 16. non ad *mensuram* ipsi impertita, Jo. 3. 34. ergo humanæ naturæ ascendenti nihil defuit, quo impleret omnia, ergo nec ubiquitas.

Sol. Ista ostendunt quæ competunt *personæ* in concreto, non naturæ humanæ in abstracto, nec implere hic refertur ad loca, sed ad prophetias, sive opus mediatorium & donorum collationem.

Ob. 6. Dextra Dei est *ubique*: Christus *sedet* ad *dextram* Dei secundum *humanam naturam*, Ergo *secundum humanam naturam* est ubique.

Sol. Aliud est *esse* ad *dextram* Dei, aliud *sedere ad dextram Dei*, in *sophismate* mutatur *medius terminus*. Unde *syllogismus* fit *quadrupes* contra *Logices* dictamen.

Ob. 7. Totus *Christus* est ubique, Ergo *humana natura*.

Sol. Discrimen statuendum est *inter totum Christum*, quod respicit *personam*, & *totum Christi* quod indigitat *naturas*; *totus Christus* conceditur esse *ubique* sed non totum Christi, quia Deitas potest esse sic *ubique*, ut uniatur semper humanitati, quæ *tota* est in *cælo*. vid. partitè hæc omnia eventilata à Doctiss. *Altingio* scriptorum *Theolog. Tom. 1. part. 2. pag.* 509.

QUÆSTIO III.

An Christus sit mediator secundum utramque naturam? Aff.

QUIA,

1. SCriptura *divina*, æquè ac *humana* naturæ opera mediationis tribuit. *Deus* suo proprio *sanguine* acquisivit Ecclesiam, *Act.* 20. 28. Dominus

gloriæ

gloria erat *crucifixus*, 1 Cor. 2. 8. Ipſe *ſe* ſubmiſit, & factus eſt obediens uſque ad *mortem*, Phil. 2. 8. Ego *depono* animam per *meipſum*; authoritatem habeo *deponendi*, & rurſus eam *aſſumendi*, Jo. 10. 18.

2. Sola *humana natura* officium *Regium* non potuit exequi in *cœlo* ſimul & in *terris*, nec *pretium proportionale* infinitæ Dei *juſtitiæ* exhibere.

3. Actiones ſunt *ſuppoſitorum* ſeu *perſonarum*: ſed *humana* natura à divina *diſtincta*, nullam habuit *ſuppoſitalitatem*, ſeu *ſubſiſtentiam* (ut ſomniavit *Neſtorius*.) Et cur duæ eſſent in Chriſto *diſtincta natura* & *agentia formalia*, ſi ſecundum *utramque naturam* non ageret?

4. Non opus fuiſſet *unione perſonali*, ſi *humana* natura *operi* huic fuiſſet *ſufficiens*, finis autem *unionis* perſonalis fuit adminiſtratio *officii*, unde opus erat ut *utraque* natura aliquid de *proprio* conferret.

5. Renovare *corda*, & dare S. Stum & *reſurgere* à mortuis ſunt *mediatoris* opera: ſed iſta præſtare non potuit ψιλὸς ἄνθρωπος.

6. Divinitas ſine *humanitate*, & humanitas ſine *Divinitate* non eſt *Mediatrix*: ſed inter *divinitatem* ſolam & *humanitatem* ſolam eſt *humana divinitas* & *divina humanitas*, Aug. Homil. de ovibus c. 11. In tantam unitatem *ab ipſo concepti Virginis*, Deitas & humanitas *connexa* ſunt, ut nec ſine homine *divina*, nec ſine Deo *humana* agerentur. *Leo. ep.* 81. Agit utraque *diſtinctè*, ſed tamen unitè juxta *utramque* formam, in communione alterius. *Idem ep.* 10. Nec Patres aliud volunt, quàm neceſſitatem *unionis* hypoſtaticæ ad *Mediationem* urgere.

7. Agnoſcunt noſtræ ſententiæ veritatem *Adverſarii*, *Eſpencæus*, *Bellarminus*, ubi concedit in quibuſdam operibus Chriſti, concurriſſe *divinitatem* cum humanitate, 2. omnia miracula Chriſti fuiſſe *partim divina*, *partim humana*, 3. Mediationi *ſubſtantiali* non tantum *humanam*, ſed etiam *divinam naturam* fuiſſe neceſſariam, ut opera *Mediatoria* eſſent infiniti pretii. De Chriſto *Mediatore*, lib. 5. c. 7.

Objectiones Bellar. Osiandri, Stancari ex Lombard. sent. dist. 19. Aq. par. 3. qu. 26. art. 2.

Ob. 1. SEcundum eam *naturam* est *Mediator*, quam *Apostolus* mediatricem nobis tantum exhibet. Sed ea est tantum *humana*, unus est *Mediator* Dei & hominum homo *Iesus Christus* 1. Tim. 2. 5. cur additur *homo*, nisi ut mediationis *forma* & principium?

Sol. Homo interponitur *Exegetice*, ac si dictum fuerit, Christus *homo* à Deo *ascitus* & *unitus*. 2. Aliud est asserere hominem *mediatorem*, aliud *mediatorem* esse quà homo. Siquidem non valet; *Deus* acquisivit *Ecclesiam* suo *sanguine*, Ergo quà *Deus*. sic nec homo Christus est mediator, ergo tantum quà homo.

Ob. 2. Distinguitur ibidem *mediator* à *Deo*; Ergo non potest esse *mediator* quà *Deus*.

Sol. Deus *personaliter* ibidem *Patrem* denotat, inter quem, & genus humanum διαβεβηκως mediator intervenit.

Ob. 3. Mediator debet esse *medius* distans ab *utraque* parte; At *Christo* hoc competere non potest quà *Deus*, sed quà *homo* justus, nam mediatio secundum *utramque naturam*, eandem involvit *naturam*, ut fit *pars offensa & media*, quod implicat. *Bell.*

Sol. Distat ab *utraque parte* quà διαβεβηκως, quatenus mediat, non quà persona, vel *natura humana* assumpta. Nec implicat, partem *lesam* fieri voluntario *mediatricem*, sub *diverso* respectu, ut *Senator* agens causam *rei*, qui Senatui est reconciliandus.

Ob. 4. Mediator non est *unus*: sed Deus est *unus*, Ergo non potest *Christus* esse mediator.

Sol. Ostendit ibidem *Apostolus*, legis promulgationem indicasse *dissidium* inter Deum & *hominem*, Deus autem ex

parte

parte suâ idem semper manet; ex parte igitur *hominis* opus erat *Mediatore* qui *dissidium* tolleret, 2. Hinc efficitur *Deum* solummodo non potuisse esse *Mediatorem*, non excluditur αὐτοθεότης, Quin Deus-homo hominem Deo reconciliaret.

Ob. 5. Si Divina Natura mediat, tum *Pater* & S. S. æque essent cum *Filio* Mediatores, quod neutiquam est admittendum.

Sol. Mediatio competit *Naturæ*, non *quâ communis* personis, sed quâ *subsistit distincte* in persona Filii.

6. Sacrificare & Sacrificando *satisfacere* opus est præcipuum *Mediatorium*: Sed hoc *Deo* competere non potest quâ *Deus*, Ergo non *dicendus* est *Mediator* secundum divinam naturam.

Sol. Resp. Minori. Non competit divinæ Naturæ *seorsim* poitæ, sed in *tali supposito*. Quo sensu non est Mediator *tantum in utraque natura*, sed *secundum* utramque naturam.

Ob. 7. Unitas *Apotelesmatis* seu *effectus* arguit *unitatem* principii. At *Mediatio* est unum tantum *Apotelesma*, Ergo à diversis *principiis* formaliter non potest provenire.

Sol. Major vacillat. Quia Sacrificio Christi *Mediatorio* contulit humana Natura, *Substantiam operis*; *Divina*, *dignitatem*.

QUÆSTIO IV.

An *Christus pro peccatis omnium Credentium plenè & integrè satisfecerit?* Aff. *Papistæ & Reformati.*

QUIA,

1. QUI *subivit* & *Præstitit* omnia à reis & debitoribus peragenda, sic ut ipsius *Castigatio* cesserit in Imponentis *Pacificationem*, ipsius *Sacrificium* in delictorum *expiationem*, ipsius *vibices* in delinquentium *sanationem*, & *liberationem*, Is verè & integrè pro illis satisfecerit; Atqui Christus ταῦτα hæc omnia præstitit, *Isaiæ* 53. 5. 1 *Pet.* 2. 24.

2. Quod *Victim* pro peccatis oblatæ præstiterunt *typice*, hoc effecit *Christus* reverâ unica sua in Cruce *Oblatione*: ratio, quia lex umbram tantum obtinebat *futurorum bonorum*, Heb. 10. 1. Corpus autem est Christi, *Col.* 2. 17. Sed victimæ *expiarunt* & satisfecerunt *typice*, Anima carnis in Sanguine *ejus*, ego dedi illum vobis, ut super altare in eo expietis pro *animabus* vestris, & *Sanguis* pro animæ *piaculo* sit. *Levit.* 17. 11. unde illud χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις. Absque Sanguinis effusione non fit remissio. *Heb.* 9. 22. Ergo.

3. Justitia è *Cœlo* proveniens, quæ est ipsius Jehovæ, æternum manens, ad *cohibenda*, *tegenda*, & *tollenda* peccata, est Justitiæ divinæ *satisfactoria*, aliter maneret iis qui sunt in Christo *condemnatio*, contra illud, *Rom.* 8. 1. Sed talis est

Justitia

Justitia *Messiæ* pro nobis exhibita, *Ps.*85. 12. *Jer.*33.15. *Dan.* 9. 24. Ergo.

4. Profitetur Salvator se animam ponere pro *ovibus*, Jo.16. 11. 2. Se eo fine venisse, ut daret animam suam in *redemptionispretium* pro multis, *Mat.*20.28. 3. Quod consummatum esse clamat in *ultimo Agone*, Jo.19.30. & λύτρον, ἀντίλυτρον, πολλαχῶς, inferunt satisfactionem.

5. Qui pro nobis factus est *peccatum*, ut nos efficeremur *Justitia Dei*, 2 Cor. 5.21. *Execratio*, Gal.3.13. verè & plenè satisfecit: Sed hoc à *Servatore* præstitum, Ergo.

6. Aliter frustra *lex* erat *promulgata*, & sententia violantibus denuntiata, *Morte morieris*, quod est contra Dei *immutabilitatem*, & peccatum maneret *impunitum*, contra *essentialem Dei justitiam*.

7. Et maneret adhuc adversus nos *Chirographum*, contra illud *Col.*2.14. nec *Redemptorem* se nobis *Christum* præstitisse *constaret* in exequutione muneris *Sacerdotalis* & *Regii*, sed tantum *Prophetici*, in suadendo *verbo*, & *exemplo*, quod etiam fecerunt alii Prophetæ.

Objiciunt Socinus, Gitichius, Ostorodius, Smalcius, Moscorovius. &c.

Ob. DEus se obstrinxit se nolle *unum* pro *alio* puniri, sed anima *quæ peccaverit*, ipsa morietur, *Ezech.*18.4. Ergo non potuit *Christum insontem*, pro *sontibus* punire, ut justitiæ ipsius satisfaceret.

Sol. Aliud est alterum pro altero *puniri invitum*, aliud puniri illum qui *se sistit* pro altero *vadem* seu *sponsorem*: Christus hîc *hominem* induit, & factus est pro nobis *peccatum* & *execratio*, unde justè solvit, quod à *nobis* erat debitum.

Ob. 2. Pœnæ *Gehennæ æternæ* erant nobis *debitæ*, sed has subire *Christus* non potuit, nam impossibile erat ipsum à *morte* detineri, *Act.*2.24.

Sol.

Sol. Pœnas infernales pertulit *Salvator* in horto, quoad *acerbitatem*, non quoad *durationem*, non inflictas a *Diabolis* in *inferno*, sed ipsi insidentes ob *peccati molem*, & Justitiæ paternæ *severitatem*, quas *patiendo* vicit, & *vincendo* de potestatibus tenebrarum *triumphavit*, Col. 2. 15.

Ob. 3. Deus remisit peccata nostra *gratis*, per viscera suæ *misericordiæ*, Lu. 1. 78. Ergo non opus erat *satisfactione*, quia *satisfactio*, & *gratuita condonatio* se mutuò tollunt.

Sol. Remissio & *Satisfactio* se mutuò tollunt ad idem relata; quod hic non fit, quia enim satisfecit *Christus Justitiæ Divinæ*, peccata nobis credentibus *gratis* condonantur, unde *misericordia* in nos, *justitia* in *peccatum* se mutuò osculantur.

Ob. 4. Si absque *satisfactione* peccata nostra non potuerunt remitti, tum nec *remittenda* sunt à nobis peccata *in proximum*, sine interveniente *satisfactione*, quia Deum jubemur *imitari* in condonandis peccatis, *Ephes.* 4. 32. & 5. 1. quod confirmatur parabolâ *Debitoris*, cui dominus debita *gratis* remittit, & punit *satisfactionem* exigentem ab alio, *Mat.* 18. 32, 33.

Sol. Præceptum & *parabola* ingerunt mutua nostra erga conservos *officia*, non *Judicialem* inter *Judicem* & *reum* processum. *Judex* enim qui *extra* judicium potest delinquenti *ignoscere*, pro *tribunali* sedens juxta Justitiæ *præscriptum* debet procedere.

Ob. 5. Idem *Judicis* & partis *læsæ* & *rei* non potest subire *partes*: Sed *Christus* quâ Deus, est *Judex* & pars *læsa*: Ergo pro *reis* non debuit intercedere.

Sol. Qui *læsa* erat pars ut Deus, ejusdem cum *Patre* & S.S. *essentiæ*, ut αὐτόθεος & *sponsor*, potest *satisfacere*, sicut Senator *descendens* è *Tribunali* fieri potest pro reis *intercessor*.

Ob. 6. Actiones Salvatoris *qua homo*, erant legi *debitæ*, quia Factus sub *lege*, Gal. 4. 4. & *passiones* sibi ipsi cessêre in *exaltationem*, Phil. 2. 7, 9. Ergo non potuerunt esse pro nobis *meritoria* vel *satisfactoria*.

Sol. Meritum tribuitur *Personæ* ratione Deitatis, legi non

non *obligata*, non humanæ *naturæ* seorsim spectatæ, quæ personam exhibuit *passibilem*, ob participantium *expiationem*, cui Deitas contulit *infinitum* satisfactioni *pretium*.

*Ob.*7. Si mediator *plenè* & *integrè* satisfecerit, non opus est *nostra* ulteriori *opera*, aut *operibus*, ut pie, juste, & sobrie vivamus, quòd tamen exigit à nobis *Evangelium*, Tit.2.12.

Sol. Declinandum *à malo*, & invigilandum *bonis operibus*, non ut inde *justificemur* coram Deo, sed ut *digni* ambulemus justificati per *Christum*, & per *novam obedientiam* & *præcepta* nobis *media*, ad optatum salutis *portum* perveniamus. *Pacem* sequimini cum omnibus & *sanctimoniam*, sine quibus nemo videbit *Deum*, Heb. 12.14, vid. de Satisfactione Christi Lect. nostram 91^m^.

QUÆSTIO V.

An sola fides ex parte hominis justificet? Affirmant nostri Art. 11.

QUIA,

1. JUstificari *fide* idque *gratis*, (quia *opera* fidem evacuant) est solâ fide justificari: sed *arbitramur* hominem *justificari fide, absque operibus legis*, Rom.3.28. δωρεὰν *gratis*, Rom.3.24. non ex *operibus* justitiæ, quæ fecimus nos, Tit. 3.5. non *nisi per fidem*. Gal.2.16. Ergo,

2. Justificamur eodem modo, quo *Abraham* pater omnium *credentium*: sed credidit *Abrahæ* Deo, & *imputatum* est ei ad *justitiam*, Gen.15.6. Rom.4.5. Illi vero, qui non operatur, credenti autem (*Balchud* addit *Syrus*) tantum in *eo*, qui justificat impium, reputatur fides ejus *in justitiam* secundum *propositum* gratiæ Dei. Sicut & *David* dicit beatitudinem hominis, cui Deus acceptam fert *justitiam* sine *operibus*, Rom.4.5,6. Ergo *fide* solùm justificantur *fideles*.

3. Per quod ſolummodò imputatur nobis *Chriſti juſtitia*, quæ *lapſui* & *legi* ſatisfecit, per illud ſolummodò ex parte noſtra juſtificamur, ſed juſtificamur *gratis* per *gratiam* ipſius per redemptionem quæ eſt in *Chriſto Ieſu*, quem propoſuit Deus *propitiationem* per fidem in *ſanguine* ipſius, ad *oſtenſionem* juſtitiæ ſuæ, *Rom.*3.24. unde *Chriſtus* factus eſt nobis *ſapientia*, *juſtitia*, *ſanctificatio*, *redemptio*, 1 Cor.1.30.

4. Per quod purificantur *corda noſtra*, per illud *ſolum* juſtificamur, ſed τῇ πίστει, vel διὰ τῆς πίστεως, tanquam *inſtrumento* juſtitiam Chriſti *apprehendente*, non διὰ τὴν πίστιν, *propter* fidei *meritum* purificantur corda noſtra, *Act.*15.9. & invenimur in eo non habentes *juſtitiam noſtram*, quæ eſt ex *lege*, ſed illam quæ *ex fide* eſt *Chriſti*, quæ *ex Deo* eſt juſtitia *in fide*, Phil.3.9.

5. Per quod Evangelii participes ad *ſalutem*, & *filii* Dei efficimur, per *id ſolum* & ſemper *juſtificamur*: at per ſolam *fidem* iſti poſſidemus omnia, *Rom.*1.17. *Io.*1.12. *Rom.*5.1. Ergo.

6. Eodem modo juſtificamur, quo *Evangelii juſtitia* nobis conferenda *retegitur* & *manifeſtatur*: At juſtitia nobis conferenda retegitur nobis in Evangelio, *ex fide in fidem*, Rom. 1. 17. hoc eſt. ut per *fidem* ſolummodò *initium* & *progreſſus* ejus inſtituatur, ergo *ſola fide* juſtificamur, confer, *Gal.*3.8. *Rom.* 1.17. ſicut *ſcriptum*, juſtus *ex fide vivet*.

7. Doctrina, quæ diſtinguit *Chriſtianiſmum* ſalutiferum à *Iudaiſmo*, *Turciſmo*, & *Ethniciſmo*, eſt ab omnibus *Chriſtianis* amplectenda: ſed talis eſt hæc de *juſtificatione ex ſola fide*, quia finis *legis* eſt Chriſtus, ad *juſtitiam* omni credenti, *Rom.*10. 4. Quare ut concludit Articulus noſter, *ſola fide* nos *juſtificuri*, Doctrina eſt ſalubertima, & *conſolationis pleniſſima*. Act.11.

Objicium

Objiciunt Papistæ, Sociniani, Arminiani, &c.

*Ob.*1. NOn asserit Scriptura *solam fidem* justificare, sed *contrarium*, videtis quoniam ex *operibus* justificatur homo, & non ex *fide tantum*, Jac. 2.24.

Sol. Habetur, *tantummodo Crede*, Mar.5.36.& *Crede tantum*, Luc.8.50. quo *Archisynagogus* fieret voti compos. 2. Non *nisi per fidem justificatur homo*, Gal.2.16. Non *ex operibus*, ne quis glorietur, *Eph.*2.8. quæ omnia æquipollent *thesi*, *sola fide nos justificari*, 3. quod cum negare videatur *Jacobus*, dicendum est, illum loqui de *professione fidei hypocritica*, & *infructuosa*, quæ ostentat se *sine operibus*; non de *fide justificante*, *charitate*, & *spe* comitata, quæ ostendunt fidem illam esse *vivam* quę *justificat*, in partes tamen non veniunt ut *concausa*, quæ cum fide simul *justificent*. Nam aliud est causa justificationis, aliud qualitas justificati, nec quæritur quæ *virtutes* sibi invicem *connexluuntur*, sed quis sit cujusvis *actus proprius*, unde *sola fides* justificat, licet *ea fides*, quæ sic justificet, non *sit sola*; sed aliis virtutibus comitata. Neque tamen *merito fidei* justificamur, sed *medio*, non διὰ τὸν πίστιν, sed διὰ τῆς πίστεως, non propter *fidem*, sed *per fidem*, non justi *facti sumus*, sed *declaramur*, apprehendente *scilicet fide*, non nudâ tantum *cognitione*, & assensu, sed *fiducia*, innitente salvatoris *merito*, quod divinæ justitiæ *satisfaciat*.

*Ob.*2. Aliis virtutibus nempe *spei* & *charitati* ascribitur justificatio, *spe* salvi facti sumus, *Rom.*8.24. & fœminæ *peccatrici* remissa sunt *peccata multa*, quia *dilexit* multum, *Lu.*7.47. Ergo ex sola fide non est Justificatio.

Sol. Metonymice ista attribuuntur *consequenti*, quæ sunt *antecedentis*: *Effectui* quę sunt *causæ*. 2. Nec ὅτι, Luc.7. est particula *causalis*, sed *rationalis*, unde non sequitur, remissa

ſunt *peccata*, quia *dilexit*, Ergo *dilectio* eſt cauſa *remiſſionis*; magis quàm ſi argumenteris, Vivis quia *ambulas*, ergo *ambulatio* à *priori* eſt vitæ *cauſa*, cùm tantùm ſit à *poſteriori* indicium.

*Ob.*3. Si juſtitia Chriſti *imputata*, fide apprehenſa, nos ſolummodò juſtificaret, ergo non minus juſti haberemur quàm *Chriſtus* aut *B. Virgo*. At hoc blaſphemum.

Sol. Juxta veritatem rei *æquè* ſumus juſti, ſed non *æqualiter*, nec *eodem modo*, cum ille juſtus ſit *ſubjectivè*, nos *imputativè*, ille de proprio, nos illius *largitate*. 2. B. Virgo autem *juſtificata* fuit, non quia Chriſtum geſtavit in *utero*, ſed in *corde*.

*Ob.*4. Eodem modo *juſtificamur*, quo fuimus rei conſtituti, ſed *rei* efficimur per peccata *inhærentia*, tam originale *Adami*, quàm addita noſtra *actualia*. Nam ſicut per unam *offenſam reatus* venit in omnes homines ad *condemnationem*, ita per unius *juſtitiam* beneficium redundavit in *omnes homines* ad *juſtificationem vitæ*. Rom.5.18.

Sol. Illud (ſicut) *Apoſtoli* non confert inter ſe *modos* ineſſendi contrariorum effectuum, ſed *originem* tantum & *Auctores*.

*Ob.*5. Si *ſola fides* juſtificet, Ergo non opus eſſet *Decalogo*, vel *oratione Dominica*, aut *ſacramentis* ad ſalutem *noſtram promovendam*, quia *ſymbolum* tantum ſufficeret, in quo tamen *ſolam fidem juſtificare* non habetur; ſed iſta non ſunt admittenda.

Sol. Neceſſaria ſunt iſta *omnia* ut vivæ fidei *fulcra*, non juſtificationis *concauſæ*; quia creati ſumus in Chriſto ad bona *opera*, Eph.2.10. non juſtificati *per* vel *propter* bona *opera*.

*Ob.*6. Sine *ſanctimonia* nemo videbit *Deum*, Heb.12.14. Ergo *ſola fides* ad *juſtificationem* non ſufficit.

Sol. Iſta *fidem* præſupponunt è quâ egerminant tanquam *fructus*, qui *conficiunt ſanctificationem*, non *efficiunt* juſtificationem.

*Ob.*7. Doctrina iſta de *juſtificatione* per *ſolam fidem*, meritis Chriſti innitentem, 1. *Pietatis* ſtudium evertit, 2. fidei *acceptilationem meritoriam* quandam inducit, 3. & *operibus bonis* debitam *laudem* & *præmium* detrahit, Ergo exterminanda.

Sol.

Sol. Imò extimulat potius ad *pietatem*, cum fides absque eâ futura sit prorsus *mortua*, 2. quæ urgetur ut *instrumentum apprehendens* illud, quod justificat, non *in se*, suam *acceptilationem* habens, quâ justificet. 3. Unde operibus constet hus *sanctificationis*, non *justificationis*, quia in districto Dei *judicio*, non *justificabitur ex operibus ulla caro.* Psal.143.2.

QUÆSTIO VI.

An aliquis potest esse certus de suâ salute?

Aff.

QUIA,

1. UBI aperta, evidens, plena, & fiducialis intercedit de *peccatorum remissione*, & patris in filio favore, *persuasio*; ibi necessariò sequitur salutis *certitudo*: quia ut *fides* à *fideli*, sic nec istæ *proprietates* à *fide* possunt separari, sed *fides* est ὑπόστασις, ἔνδειξις, ἔλεγχος, substantia *sperandorum*, & *argumentum* non *apparentium*, Heb.11.1. ἀπόδειξις quæ omnia ista fideli suppeditat, Ergo *potest*, & *debet* esse certus de sua salute.

Quodcunque *spiritus* testatur nos *posse* & *debere credere*, illud nobis oportet esse *persuasissimum*, quia *spiritu* signati sumus in *diem Redemptionis*, Eph.4.30. sed *spiritus* testatur nos posse & debere credere salutis *certitudinem*. Quotquot receperunt eum, illis dedit potestatem filios Dei fieri, *Joh.*1.12. Et quoniam *filii sumus*, misit Deus hunc *spiritum* filii sui, *Gal.*4.6. & ille ipse *spiritus* testimonium reddit *spiritui nostro*, *nos esse filios Dei*, & si filii, tum & *hæredes*, Rom.8.16. Ergo possumus, & debemus de salute esse certi.

3. Quod ſpondeant ſibi ipſi omnes *fideles*, à nobis certò eſt expectandum: ſed *Abraham* contra *ſpem* ſub *ſpe* credidit, nec *infirmatus* ſed παροξυνθεὶς, *Rom.*4.21. *David*, miſericordia tua *ſubſequetur* me *omnibus diebus* vitæ meæ, Pſ.23.6. non confundar in *æternũ*, Pſ.31.1. Nos *ſcimus* quod tranſlati ſumus à *morte ad vitam*, quoniam diligimus fratres, 1 *Joh.*3.14. per hoc novimus *habitare* eum in *nobis*, nempe ex *ſpiritu* quem dedit nobis. *ib.*24. πέπεισμαι δὲ, *perſuaſus ſum*, quod neque *mors*, neque *vita* poteſt ſeparare nos *à charitate* Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro, *Rom.*8.38.

4. Quod *precibus* tenemur *petere*, illud credendum eſt *ſpeciatim* ad nos pertinere; quia quæcunque orantes petitis, credite vos *accepturos* & *evenient* vobis, *Mat.*11.24. hæc eſt *fiducia* quam apud *Deum* habemus, *ipſum* (ſi quid petierimus ſecundum voluntatem ejus) *nos audire*, quod ſi ſcimus eum *audire*, nos quicquid petierimus, ſcimus nos habere *petitiones*, quas ab eo petimus, 1 *Jo.*5.14, 15. ſed ſinguli tenentur petere *Dimitte nobis debita noſtra*, Mat.6.Lu.11. & perſtringitur ὀλιγόπιστα *quid timidi eſtis modica fidei?* Mat.8.26. & *exigua fide* prædicti quare *dubitaſtis?* Mat.14.31.

5. Aſtruunt hanc certitudinem *Patres*, *Græci* & *Latini*: *ſpiritus* teſtatur, quænam relinquitur *ambiguitas?* *Chryſoſtomus* in Rom. 14. & ſi Deus hac arrhâ nobis prius datâ, reliquam hæreditatis *poſſeſſionem* non adjiceret, ipſe *arrha perdita* damnum pateretur, idem *Hom.* 1. in 2 ad Cor. ſic *Ambroſius*, præſume non de *tua operatione*, ſed de *Chriſti gratia*, de Sacram.l. 5.c.4.

6. Conſentiunt *Adverſarii*, *Colonienſes*, *Roſſenſis*, *Torrenſis*, *Cajetanus*, *Caſſalius*, *Caniſius*, *Eiſengrenius*, qui non tantum nullum *receptum Doctorem* hanc *certitudinem* negaſſe pronunciat, ſed *Concilium Tridentinum* eandem propugnare *peculiari tractatu* aſſerit.

7. Ex poſitâ una propoſitione *credita*, & *altera evidenti* ex *fide*, certa eſt *concluſio*, Scotus in 3. Sent. diſt.25.quæſt. unica, quod & probavit *Vega*, *Canus*, *Medina*, *Albertinus*, unde argumentum, qui *crediderit* & *baptizatus fuerit*, ſalvus erit. *Mat* 16. 16.

16.16. At ego *credo* me habere *fidem*, quod conſcientia *fidelis* certò percipiat, Scotus in 3. Sent. Diſt. 23. & de Dei *omnipotentia* & *miſericordia certus* eſt, qui cunque fidem habet. *Aquin.* 1.2æ.q.18.Art.4. Ergo poteſt & *debet* eſſe *certus* de ſua ſalute.

Objectiones.

*Ob.*1. NEmo poteſt dicere, *Mundum eſt cor meum*, Prov. 20.9. 2.Neſcit homo utrum *odio* aut *amore* dignus eſt, ſed omnia in *futurum* ſervantur incerta, Eccleſ.9.

Sol. Non nititur certitudo hæc *noſtris operibus*, ſed Dei electione, & Servatoris *ſatisfactione*. 2. Nec poteſt quiſpiam pronunciare *mundum* eſſe cor ſuum, quia ſi dixerimus *peccatum* non habemus, nos *ſeducimus* & veritas in nobis non eſt. 1 Joh. 1. 3. Nec ex *externis eventibus* ferenda eſt *ſententia*, ſed ex *promiſſis* in Chriſto, non te *relinquam* aut deſeram, Heb.13.5. Et qui credit in eum non confundetur, 1 *Pet.* 2.6.

*Ob.*2. *Job* profitetur, non reprehendit *me cor meum* in tota vita mea, C.27.6. 2. *David*, judica me *Domine*, quia in *innocentia* ambulavi, *Pſal.*26.1. 3. *Paulus*, nihil mihi *conſcius ſum*, 1 Cor.4.4. Iſti tamen non audebant *certitudinem* ſalutis arrogare.

Sol. Non ex propria *juſtitia*, ſed ex Dei *miſericordia* (cujus dona ſunt ἀμεταμέλητα, *Rom.*11.29.) hanc derivârunt *certitudinem*.

Ob. 3. Deus ſub certis conditionibus ex parte noſtrâ *implendis* ſalutem ſpondet. 1. Invenies *Dominum ſi* in toto corde quæſieris eum, *Deut.* 4. 2. Si impius pœnitentiam ageret ab omnibus peccatis, vita *vivet*, Ezech.18. 3. Vos amici mei eritis, *ſi feceritis* quæ ego præcipio vobis, *Joh.*13. At *conſtare* non poteſt *nobis*, nos *conditiones* illas obſervâſſe.

Sol. Iſta ſunt documenta *converſationis*, non fundamenta certitudinis. 2. Sufficit ſi *ſincerè* pergamus ſine *hypocriſi*, Deus

us propter *Christum* providebit, ne inanis sit nostier *conatus* in Domino.

Ob. 4. Post peractam pœnitentiam *accepi* manet *remissio*, *forsitan* ignoscet Deus, Dan. 4. 24. *Quis scit* an convertatur, *Joel.* 2. 14. Roga Deum *si forte* remittatur tibi cogitatio cordis tui, *Act.* 8. 22.

Sol. Incertitudinem agnoscimus ex *intuitu nostræ dispositionis* & fragilitatis, firmitatem tamen habemus ex *parte Dei*.

Ob. 5. Ulterius confidentia hæc ex *parte* Dei labefactatur. Beatus est homo qui semper est *pavidus*, Prov. 28. 14. Cum timore & *tremore* salutem vestram operamini, *Phil.* 2. 12. In timore incolatus *vestri* tempore conversamini, 1 *Pet.* 1. 17. Ergo *nil certi* hac ex parte statuendum.

Sol. Ista inculcant tantum *sollicitudinem* de *mediis*, per quæ ad *finem* pervenitur, non de fine *hæsitantiam*, quæ Dei nititur *adjutorio*, unde timor iste *sollicitudinis* non opponitur *fiduciæ* in Christi promissis, sed *præsumptioni carnali* de *viribus* & integritate *propriis*.

Ob. 6. Non extat *particularis certi oratio* in scripturis, tibi *Petre*, vel *Paule* remittuntur *peccata tua*, nec in ullo *Symbolo* habetur de salutis *certitudine articulus*: Ergo non est admittendus.

Sol. Sufficit ex *generali promissione*, conscientiam vivâ fide suffultam *subsumere*, *ego credo* & promissis in Christum *innitor*, quod in articulo de peccatorum remissione in *Symbolo Apostolico* comprehenditur.

Ob. 7. Securitatem *carnalem*, *præsumptionem* & *jactantiam* Pharisaicam fovet hæc *doctrina*, ut testantur *Aug.* de corruptione & Gratia, c. 13. Greg. Moral. l. 9. c. 17. Ergo non prædicanda.

Sol. Hoc fieri solet in *hypocritis*, qui nituntur *propriis viribus*, non in vere *fidelibus*, qui totum Deo referunt, *Aug.* Enchirid. c. 30. Vid. De *certitudine salutis* Lect. nostram sept.

QUÆST.

QVÆST. VII.

An Gratia ſufficiens ad ſalutem concedatur omnibus? Neg.

QVIA.

1. GRatia *Salutifera* non extenditur ultra *decretum*: Sed non decrevit *Deus* omnes ſalvare, ſic enim *nulli* condemnarentur.

2. Tum omnes *vocarentur* externè & internè, & *æquales* motus Spiritus Sancti ſortirentur, aliter perveniremus ad *finem* abſque mediis: Sed plurimi ſunt qui de *Chriſto* nunquam audiverunt, & ex *audientibus* multi *vocati*, pauci *electi*: Ergo non ſufficiens ad *ſalutem* illis confertur gratia.

3. Vobis datum eſt noſſe *myſteria* regni Cœlorum, illis autem non eſt *datum*, Mat. 13.11. ut impleretur in illis prophetia *Iſaiæ*, auditu audietis & non *intelligetis*, & videntes *videbitis* & non percipietis, *Ib.* 14. ex *Iſa.* 6. 9. unde illud, Quare *errare* nos feciſti, *Domine*, de viis tuis, induraſti *cor noſtrum*, ne timeremus te? *Iſa.* 63. 17.

4. Hæc immobilis veritas *Prædeſtinationis* & gratiæ non alios, ſed quos *prædeſtinavit*, ipſos & *vocavit*, nec *alios* ſed *quos* ita *vocavit*, ipſos & *juſtificavit*, nec *alios* ſed quos *prædeſtinavit*, vocavit, juſtificavit, *ipſos* & glorificavit, *Rom.* 8. illo utique *fine*, qui non habet *finem*. Auguſt. de prædeſtinatione Sanctorum *c.* 17. unde de *Tyriis* & *Sydoniis* ſpeciatim pronuntiat, quoniam *ut crederent* non erat illis *datum*, etiam *unde crederent* eſt negatum. *Idem* de bono perſeverantiæ *c.* 13.

5. Gratia *Salutifera* ad eos tantùm extenditur, pro quibus

bus *Christus* oravit : At *Salvator* profitetur, non pro *mundo* rogo, sed pro his quos dedisti mihi, Jo. 17. Ergo

6. Si *sufficiens* gratia sit omnibus concessa, Ergo esset *efficiens*, & omnes salvarentur, quia *sufficiens* gratia *omnia* tolleret conversionis *obstacula*, ut in *Paulo*, sufficit tibi *gratia mea*: aliter non esset *sufficiens*; Sed gratia non tollit in *pereuntibus* omnia obstacula, Ergo non *sufficiens* gratia omnibus conceditur.

7. Si gratia ista *supernaturalis* esset *universalis*, tum *naturalis* esset, ut *dictamen* Conscientiæ, & salutis *studium*, quo omnes appetunt bonum, quod omnibus *Nationibus* competeret : Sed gratia à *natura* semper est distinguenda, sumus *naturâ filii iræ*, *Gratiâ filii Dei*, Ephes. 2. & maxima pars *gentium* de Christo *Redemptore* non audiverunt, vel in Christi *prædicationem* non credunt; Ergo *gratia* ista *salutaris* nunquam ipsis illuxerit.

Objectiones.

Ob. 1. NIHIL *omissum* est à Deo, quod conduceret ad *omnium* salutem, ut constat ex scopo *parabola*, Quid est quod ultra debui facere *vineæ meæ* & non *feci*? ex Isai. 5. Ergo gratia *sufficiens* est omnibus collata.

Sol. Restringitur hæc gratia tantum *vineæ*, quæ est *Ecclesia*, non iis qui sunt *extra vineam*. Deus addebat quotidie *Ecclesiæ*, qui salvi fierent, *Act.* 2. ultimo, 2. præstitit quod præstandum erat à *plantante*, & *externè* muniente, non ab *internè* gratiam conferente, 3. perditio tua ex te, O *Israel*.

Ob. 2. Vivo, Ego nolo *mortem* peccatoris, sed ut convertatur & *vivat*, Ergo confert media *Sufficientia* ut viveret.

Sol. Textus habet, non *delector* morte Impii, 2. multa tamen fieri permisit Deus, quæ non *probat*, & potest impedire, 3. non defectus est ex *parte mediorum*, sed *hominum* qui propriâ culpâ se privarunt *mediorum* sufficientium *beneficio*.

Ob. 3.

*Ob.*3. Deus vult omnes homines *salvos fieri*, 1 Tim.2.4.sed sufficienter *promovet*, quod *vult*, nam *quicquid volvit fecit*, Ps.115.3.

Sol. Vult *voluntate*, qua invitat *omnes publicè*, ad *salutem* per verbi *praconium* positum in *medio*, non voluntatis *actu*, quo efficit, tollens omne *impedimentum*, ut veniant, 2. unde vult *salvos fieri*, non *salvos facere*, 3. omnes *homines* non *Judæos* solum sed *gentes*, cujusvis sortis, *Reges*, *Subditos*, non *singula* generum *collectivè*, sed *genera* singulorum *distributivè*.

*Ob.*4. Eo fine venit *filius* hominis, ut *salvaret* quod *perierat*, sed omnes *perierunt*, & concluſi erant sub peccato, ut omnium misereatur, *Rom.*11.32.

Sol. Textus habet, venit Christus ut salvaret (non *omne* sed) *Id quod perierat*, hoc est *tale*, non *totum*, 2. Salvati autem *incluſi* erant sub *peccato* cum *reprobis*, ut constaret ipsorum *salus*, non ex *proprio* nixu, sed Dei in Christo *misericordia*.

*Ob.*5. Sicut per unius delictum peccatum venit in *omnes homines* ad condemnationem, sic per unius *Juſtitiam beneficium* redundavit in *omnes* ad Justificationem, *Rom.*5.12.

Sol. Non confert Apostolus *Delictum* & *Reſtitutionem* quoad *extenſionem*, sed quoad *originem*, sic ut per *Adamum* intravit *delictum*, ita non niſi per *Christum* subsequuta est *reſtitutio*, non autem *omnibus*, sed ut sequitur ver.19. *Multis*, nimirum illi à patre datis, *Joh.*17.2.

*Ob.*6. Omne *fœdus* supponit *fœderatorum* sufficientiam, aliter Deus ageret cum *ſuis* ut *Pharao* cum *Iſraelitis*, subduceret stipulam, & pensum nihilominus exigeret. At *fœdus* initum sub *Evangelio* scribit legem in *cordibus*, Heb.8.10. Ergo confert *gratiam* sufficientem.

Sol. Scribit legem in cordibus *fœderatorum*, sed omnes non sunt *tales*, scilicet qui sunt *extorres* à fœdere, & Christiani *hypocritæ*: Novit autem *Dominus* tantùm quos *diſcrevit*, & qui sunt sui, 1 *Tim.*2.19.

*Ob.*7. Mandata & *promiſſiones* sunt *generales*, Ergo & *fœdus*, aliter *invitatio*, per verbum sine *diſcrimine* esset *illuſoria*,

quæ non *capacibus* proponeretur, ac si *surdo* & *cæco* diceretur, *audi* & *vide*.

Sol. Deus cum efficaciter tantum trahit electos, non *eludit* vel *excludit* alios, magis quàm cæcos privat *lucis* solatio, quæ publicè omnibus impertitur. 2. Aliud autem est, non *sanare* propriâ culpâ lethaliter *vulneratum*, Aliud *precipitare*, & *perdere*, *posterius* non facit *Deus*, *prius* non tenetur præstare. 3. Nihilominus nemo tam deploratæ est *salutis*, quin ex *mediis* à Deo *propositis* fiat *melior*, unde si non consequatur *salutem*, minuatur *damnationis* pœna, quod non est eludere, sed cum *Justitia misericordiam* indebitam miscere. Vid. de Grat. Univers. Lectionem Nostram 3am.

CAP.

CAP. SEXTUM.

DE SACRAMENTIS.

MEDIATIONEM obſignant *SACRAMENTA*, quæ *ſigna* ſunt & *Sigilla gratiæ collatæ*, & *felicitatis expectandæ*.

De quibus quæritur.

An
1. *Sacramenta conferant gratiam ex opere operato?*
2. *Duo tantùm ſint Novi Teſtamenti Sacramenta?*
3. *Baptiſmus ad ſalutem ſit neceſſarius?*
4. *Pædobaptiſmus ſit probandus?*
5. *Detur Tranſubſtantiatio?*
6. *Miſſa Sacrificium ſit Idololatricum?*
7. *Matrimonium Legitimum ſit diſſolubile quoad vinculum?*

QUÆSTIO I.

An Sacramenta conferant Gratiam ex opere operato? Neg.

QUIA;

1. SIgna & *ſigilla* nil in ſe continent, vel conferunt, ſed *gratiam* jam fore *collatam*, vel etiam poſtea *conferendam* tantum *ſignificant* & *obſignant*: Talia autem ſunt tantum *Sacramenta*, ut patet ex *Gen.* 17. collato cum 4to. *cap.* ad *Roman.*

2. *Abraham* pater credentium, *Eunuchus* & *Cornelius* prius ſalutarem *gratiam* receperunt, & crediderunt, quam *Sacramentorum* aliquo *opere operato* fuerunt initiati, ut patet *Gen.* 15.6. *Rom.* 4. 10, 11. *Act.* 10.2. Ergo *Sacramenta* ſupervenientia hanc illis gratiam obſignarunt *tantum*, non contulerunt.

3. Nulli *adulti* ad Sacramenta ſunt admittendi, ſine prævia fidei *profeſsione* pro captu & modulo, *Mat.* 18, 19, 20. *Mar.* 16. 16. *Act.* 2. & 8. 37. Ergo hoc non expectandum ex *inſequente* Sacramentorum *opere* operato.

4. Nuda elementa debitum non poſſunt eſſe *ſubjectum* ſupernaturalis *gratiæ*, ſeu vehicula ad *Animæ* ſordes eluendas, ut nec Dei *verbum*, niſi credatur, nec ipſa Chriſti *caro*, niſi *fide* manducetur, quicquam proſint. Nemo venit ad me niſi *Pater* illum *traxerit*: *Aqua cor* abluit, faciente id *verbo*, non quia *dicitur*, ſed quia *creditur*, *Auguſt.* in *Jo. Tract.* 80. Ergo nudum *opus* operatum eſt *fruſtraneum.*

5. *Sacramenta damnationem* promovent indigne recipientium, ut *Simonis Magi*, Act. 8. & eorum qui ſine *examine* ſuſq;

ſuſque deque habent, quid recipiunt, 1 Cor. 11. 29. Ergo *opus operatum* gratiam in quibuſdam *eliminet* potiùs, quam confert.

6. Tum penes eſſet *Sacerdotem* pro libitu, *gratiam* divinam cuilibet ſe pro more præſentanti impertire: Sed hoc S. S. eſt *opus* peculiare, aliter Deus ſe alligaret ſignis externis.

Tum gratia hæc confertur vel ex *opere operato* Dei, vel *opere operato* conferentis Miniſtri, vel *opere operato* fidelis, qui recipit: Sed gratia hæc confertur tantum à Deo *efficaciter* in corde credentis *operante*, Ergo non hoc tribuendum *operi operato* Adminiſtrantis, ſiquidem ſortis *Sacramenta* percipimus, ut intus S. *Sancti gratiâ* repleamur. Greg. in 1 *Reg. l. 6. c.* 3. unde *Lombardus*, Homo non *quærit ſalutem* à *Sacramentis*, quaſi *ab iis*, ſed per *illa* à *Deo*, non ex *Sacramentis*, ſed in illis, id eſt, in illorum *uſu*. *Hugo*, ita *Scotus*, *Durandus*, *Biel*, de *Orbellis* in 4. *Sent. Diſt.* 1.

Objectiones.

Ob. 1. QUOD *adumbratum* in V. T. *præſtitum* erat in N. ſed *Diluvium* ſervavit Arcam: *Gen.* 7. *Circumciſio* carnem verè *abſcindebat*, Gen. 17. Coloſſ. 2. 11. *Mare* rubrum verè ſervavit *Iſrael*, *Exod.* 14. *Manna* & aqua ex *petra* verè reficiebant corpora, *Exod.* 16. 17. *Aqua luſtralis* Sanctificabat, *Numer.* 19. 12. ex *opere operato*: Ergo multo magis hoc præſtant *Novi Teſtamenti* Sacramenta.

Sol. Symbola tantum fuerunt *gratiæ collatæ*, non *Cauſæ* conferentes.

Ob. 2. Plus præſtiterunt *Sacramenta* N. T. quam V. Illa autem erant *ſigilla*, gratiam collatam *obſignantia*, Ergo Sacramenta N. T. *gratiam* conferunt.

Sol. Eadem erat Sacramentorum utriuſque Teſtamenti *efficacia*, non ex *opere operato* adminiſtrantis, & recipientis *habitudine*, ſed ex conferentis *benignitate*.

Ob. 3.

*Ob.*3. Character imprimitur ex *opere operato* imprimentis: Sed quædam *Sacramenta*, *Baptiſmus*, *Confirmatio* & *Ordo*, *Characterem* indelebilem imprimunt, *Ezech.* 9. *Apoc.* 7. *Iſa.* 66. 19. unde ſignati dicimur, *Epheſ.* 1. 13.

Sol. *Confirmatio* & *Ordo*, *ordinis* ſunt & *Diſciplinæ* Eccleſiaſticæ, *Ordinationes*, non *propriè* Sacramenta. 2. Nec *ſigna* iſta apud *Prophetas* & *Apocalypſin*, *Baptiſmum* certo adumbrabant, nec erant gratiæ *collativæ*, ſed collatæ *ſignificativæ*. Quomodo, inquit *Auguſtinus*, *Moſes* ſanctificat & *Dominus*? *Moſes* viſibilibus Sacramentis per *Miniſterium* ſuum, Dominus inviſibili gratia per S.S. in Levit. q. 84. unde poſtquam credidiſtis (inquit Apoſtolus) obſignati eſtis ſpiritu illo promiſſionis Sancto, *Eph.* 1. 13.

Ob. 4. In *Chriſti Baptiſmo* plus confertur, quam in *Baptiſmo Johannis*: Sed *Johannis* Baptiſma externum ſignum contulit ex *opere operato*, Ergo baptizo vos *aquâ*, Ergo Chriſti *baptiſmus* ex *opere operato* confert gratiam, Ille baptizabit vos S.S. & *igne*, Matth. 3. 11.

Sol. Idem erat *Baptiſmus Johannis*, & *Chriſti* quoad *Subſtantiam*, licet non quoad omnes *Circumſtantias*. 2. In utriſq; autem *gratia*, non ab *opere operato* externo, ſed à S.S. interno *concurſu* exhibetur.

Ob. 5. Conferunt *Sacramenta*, quod promittitur, Quotquot *baptizati* eſtis *Chriſtum induiſtis*, Gal. 3. 27. Surge & *baptizare*, & ablue peccata tua, *Act.* 22. 16. Ergo ex *opere operato* iſta perficiuntur.

Sol. Perficiuntur ex opere operato *interuo* S.S. non *externo Miniſtri* conferentis. Conferant quidem aliquid *objectivè*, fidem excitando ad amplectendam *gratiam*, non *effectivè*, *qualitatem* aliquam de novo *producendo*, vel *educendo*, vel *imprimendo*, ut fit per *motionem* in *projectis*.

Ob. 6. Vel Sacramenta conferunt gratiam ex *opere operato Adminiſtrantis*, & *recipientis*, vel aliquo *alio* modo, vel *nullo* modo, ſi nullo; niſi excitando tantum *fidem*, non plus præſtant, *quam picturæ* vel *viſibiles* Creaturæ; ſi aliquo *alio* modo, tum *gratia* ipſis erit vel *effectus*, vel *conſequens*, vel *correlatum*; ſi *conſequens*

vel

vel *correlatum*, tum vel *necessarium*, vel *contingens*, si *necessarium*, tum omnes recipientes *sacramenta*, rem Sacramenti reciperent, quod non concedatur; si *contingens*, tum obsignarent illud quod non constat esse *scriptum*, Ergo gratia sequitur, ut *certus effectus* operis operati.

Sol. Conferri dicatur *gratia* vel *opere operato administrantis*, vel *operâ* recipientis *fidelis*, vel *operatione* S.S. spirantis, prout vult. Ultimo modo dicimus *gratiam* conferri *effectivè* & *causaliter*, alliis tantum *instrumentaliter* & *Passionaliter*, quod *picturis* & *creaturis* non competit.

Ob. 7. Ejusdem sunt efficaciæ *Baptismus* & *Eucharistia*: sed Baptizati certo certius *salutem* consequuntur, in aqua sanctificata, ut *Jordan* per salvatoris baptismum, ut habetur *in Liturgia Anglicana* de *Baptismo*, & *sunt signa efficacia* gratiæ, per quæ *Deus* in nos operatur, Ergo istis rectè *administratis* gratia ex *pacto* consequitur.

Sol. Conceditur *effectum* comitari opus operatum, sed non ab *opere operato* effici, verum ab illius *gratia* libertima, qui operatur omnia salutaria in *omnibus*, prout ipsi complacuit.

QUÆST. II.

An duo tantùm sint N. Testamenti Sacramenta Aff.

1. SAcramentum est *visibile signum invisibilis gratiæ*, à Christo *institutum* ad fidem *obsignandam*, *augendam*, & *communionem* in Christo *testificandam*: sed hæc competunt tantum *Baptismo* & *cœnæ Domini*, Ergo ista *duo* tantum sunt N.T. Sacramenta.

2. Occurrunt tantum in N. T. institutio *Baptismi*, Bap-

tizate *omnes in nomine Patris*, & *Filii*, & *Spiritus ſancti*, Mat. 28. & *cœnæ Dominicæ*. Hoc *facite in meam commemorationem*, 1 Cor. 11. 24. Ergo duo hæc Sacramenta ſunt ſolummodo admittenda, ut à Chriſto *inſtituta*.

3. Sacramenta N. T. ſunt V. T. Sacramentis *Analoga*, ut ſit *Sacramentum Initiationis & progreſſus*: ſed talia fuerunt in V. T. tantum duo, *Circumciſio* & *Agnus Paſchalis*, Ergo ſunt duo tantum his *analoga* in N. T. *Baptiſmus* & *Cœna Domini*.

4. Apoſtolus *ſymbola* ſacramentalia V. T. nobis accommodans, hæc duo tantum deſignavit, nempe *Baptiſmum* & *Cœnam Domini*, 1 Cor. 10. 2, 3. conf. *Col.* 2. 11, 12. 1 Cor. 5. 7.

5. Patres ex *latere Chriſti* hæc duo *tantum* eliciunt, in *aqua* & *ſanguine* myſticè erumpentia, *Jo.* 19. 34. & 1 *Joh.* 5. 8. qua *Eccleſia primitiva* frequentavit, *Act.* 2. 38, & 42.

6. *Pœnitentia*, *Ordo*, *Confirmatio*, *Matrimonium*, & *Unctio extrema*, inſtitutione *Sacramentali* deſtituuntur, & *laxa* tantum *ſignificatione* pro ſacramentis à Romanenſibus plurimis habentur, quod agnoſcit à *Sanct. clara* ad *Art. confeſſ. Anglic.* 25.

Tot ſunt N. T. *Sacramenta*, quot ſunt noſtræ *communionis* cum Chriſto *teſſeræ*, & quot uſurpavit & ſanctificavit in *ſeipſo*. At duæ tantum ſunt tales *teſſeræ*, quia omnes in unum corpus *Baptizati* ſumus, & omnes uno potione potati ſumus, 1 *Cor.* 12, 13. & ut *circumciſionem* ſanctificavit & *Paſcha*, ita Baptiſmum tantum ſuſcepit, *Mat.* 3. 16. & *Cœnam* Domini ſaltèm *præcepit* ab omnibus percipiendam. *Ib.* 26. 26.

Objiciunt Bellarm. l. 2. de effectu Sacramentorum, c. 26. & alii.

Ob. 1. TOT ſunt N. T. *Sacramenta*, quot ſunt vitæ ſpiritualis *adminicula*: ſed *ſeptem* ſunt talia remedia

remedia, nempe *Regeneratio* per *Baptiſmum*; *Augmentatio* per *confirmationem*; *nutritio* per *Euchariſtiam*; peccatorum *accidentium* purgamen per *Pœnitentiam*, *Reliquiarum* peccatorum per *extremam Unctionem*; Matrimonium ad *propagationem* illorum, qui *cultui* Divino deputantur, *Ordo* ad illos gubernandos, Ergo *ſeptem* dantur Sacramenta.

Sol. Omnia iſta *Remedia* non ſunt *ſacramentalia*, quædam ſunt tantùm *diſciplinaria*. 2. in 5. Sacramentis *controverſis* deeſt ſalvatoris *inſtitutio*, quæ ſacramentis propriè dictis neceſſariò competit. 3. Sacramentorum *remedia omnibus* fidelibus conveniunt: ſed *Clerici* & *Monachi* excluduntur à *Matrimonio*, *Fœmina* ab *Ordinibus*; & *extrema unctio*, ſi tolleret omnium peccatorum *reliquias*, nihil relinqueret in *Purgatorio* expiandum.

Ob. 2. Numerus ſacramentorum eſt ex *numero peccatorum* & *virtutum* æſtimandus; ſed inter peccata, *Baptiſmus* valet contra peccatum *originale*; *Pœnitentia* contra *actuale mortale*, *Unctio* extrema contra *reliquias* peccatorum, *confirmatio* contra *infirmitatem*, *Euchariſtia* contra *malitiam*, *Matrimonium* contra *concupiſcentiam*, ordo contra *ignorantiam*; ut in cenſu virtutum, *Baptiſmus* reſpondet *fidei*, confirmatio *ſpei*, Euchariſtia *charitati*, Pœnitentia *juſtitiæ*, Unctio extrema *fortitudini*, ordo *prudentiæ*, & Matrimonium *temperantiæ*, Ergo

Sol. Atqui nullum ex 5. *controverſis* occurrit *ambitioni papali*, vel fidem promovet ad *juſtificationem*. 2. nec *vitia* & *virtutes* ſeptenario numero comprehendantur. 3. Nec *ordo* doctos facit, nec *cœlibatus* monachos & *ſacerdotes* eſſe *caſtos*, unde hæc *omnia* ſunt *gratis* dicta, & parum *congruæ congruentia*.

Ob. 3. Celebris in ſacris eſt *numerus ſeptenarius*, præſertim in *expiationibus*, Exod. 19. Ubi *ſeptem* ſemper videbis offerri, *ſeptem animalia*, *ſeptem* diebus, *ſepties* aſpergi ſanguinem. Naaman *ſepties* juſſus eſt lavari ad purgandam lepram. vid. *Aquin.* in 4. Sent. Diſt. 2. q. 1. & 3. parte q. 61. art. 1. & contra *gentes*, l. 4. c. 58.

Sol. Addere potuit *Bellarminus* ex Apocalypſi *ſeptem* tu-

bas, turbarum *septem* iræ divinæ phialas, *septem* bestiæ capita, quæ æquè hunc *septenarium* sacramentorum numerum concludunt.

Ob. 4. Definitio sacramenti & *requisita* hisce omnibus competunt, nec *pluribus* nec *paucioribus*, ut speciatim ostendere nititur *Bellarminus* de effect. sacrament. l. 2. c. 24. ubi singulare illud de extrema *Unctione*, S. *Malachiam* suis precibus revocasse *fœminam* quandam ex mortuis, ut *eam* antè neglectam inungeret; Unde statim convaluit, Ergo extrema saltem hæc unctio pro *sacramento* est admittenda.

Sol. Postulat Cardinalis ista, quæ non possunt *probari*. 2. suspecta est de *Malachia* narratio, 3. & si esset *vera*, non stabiliret *septenarium* sacramentorum numerum.

Ob. 5. Tot sunt sacramenta, quot sunt novi fœderis *sigilla*: sed *septem* tantum talia occurrunt, *Apoc.* 5. 1. nam non alios *libros* Deus exhibet, aut *scriptura* aperit, quàm SCRIPTURÆ, Greg. dialog. l. 4. c. 42.

Sol. Ex symbolis nil certi concluditur. 2. Liber iste videtur esse *præscientiæ* divinæ, quem *Agnus* aperit Ecclesiæ. 3. nec constat *Dialogistam* illum esse *Magnum* illum *Gregorium*, sed aliquem *magno* illo minorem.

Ob. 6. Matrimonium (quod minimè videtur) est *sacramentum*, quia hoc testatur *Apostolus*, Ephes. 5. 32. 2. habet *promissum*, 1 Tim. 2. 15. 3. est *remedium* contra peccatum, 1 *Cor.* 7. 2.

Sol. Appellat ibidem *Apostolus conjunctionem* Christi cum *Ecclesia* magnum *mysterium*, non *Matrimonium*. 2. nec *Mysterium* & *sacramentum* idem sonant nisi *mysterium Bestiæ* inter *sacramenta* habeamus, *Apoc.* 17. 7. 3. Matrimonia inter *Turcas* etiàm, & *Ethnicos* celebrantur, quibus *sacramenta* non competunt.

Ob. 7. Astruunt præcisè hunc *septenarium* sacramentorum numerum *Scholastici*, ad 4. *Sent. dist.* 2. collectum ex *antiquioribus*, quem confirmarunt concilium *Florentinum* in institutione *Armenorum*, & *Tridentinum* S. 7. sub Anathemate.

Sol. Ex Antiquis nil certò colligitur, nec urgent ista

Scholastici

Scholaſtici ut fidei *dogma*, ſed ut ſcholæ *receptus placitum* quod à Magiſtro ſententiarum *Petro Lombardo* primo receperunt, 4. Sent. 2. quin & fatetur *Bellarminus duo tantum* poni *Sacramenta*, ex *latere* Chriſti profluentia, *Græcis* fere omnibus, ut magis communia, & magis principalia de effect. Sacram. l. 2. c. 27. 3. Inſtitutio *Armenorum* poſt finitum Concilium *Florentinum* cœpit *initium*, non ergo illius nititur *authoritate*. Anathema autem Concilii *Tridentini*, tum apud *oculatos* & *Cordatos* obtinebit, cum perſuaſerit *Bellarminus fidem* chriſtianam, & omnium conciliorum veterum & omnium dogmatum firmitatem à præſentis Eccleſiæ *authoritate* pendere quod adjicit de *effect. Sacrament.* l. 2. c. 15.

QVÆSTIO III.

An Baptiſmus *ad ſalutem ſit abſolutè neceſſarius?* Aff. *Romanenſes, Ideoq; Infantibus ſine* Baptiſmo *morientibus, Lymbum puerorum deſtinarunt. Orthodoxi verò mitiùs cum illis agunt, qui aliorum culpa, prævenienti morte, ſine proprio contemptu aut neglectu, de facto non baptizantur, unde rigidam non pre-*

munt talem neceſſitatem, his nixi fundamentis.

QVIA.

1. QUI ſunt ſub *fœdere gratiæ* poſſint ſalutem conſequi, modo *Sigilli* abſit ex ipſorum parte *contemptus*, aut *neglectus*: Sed talis eſt conditio *Infantium* (& poteſt eſſe aliorum) *morientium* abſq; *Baptiſmo*. Gen. 17. 7. Ergo *Deus* tuus & *ſeminis* tui, vobis eſt *repromiſſio* & *filiis* veſtris, *Act.* 2. 39.

2. Qui *Sancti* ſunt ex *Nativitate*, ii à *ſalute* non excluduntur: Sed tales ſunt *fidelium* liberi, 1 *Cor.* 7. 14.

3. Circumciſionis *defectus* non damnabat Judæos, aliter per *annos* 40. non *circumciſi* Judæi eſſent *Orco* addicendi: Sed hoc nullus dixerit, Ergo nec de *morientibus* ante *Baptiſmum* aliter eſt pronuntiandum.

4. Non magis præcisè præcipitur *Baptiſmus*, quam *Euchariſtiæ perceptio*, Niſi manducaveritis *carnem* filii *hominis*, & biberitis *ſanguinem*, non habebitis *vitam* in vobis, *Jo.* 6. 53. at cenſetur *Auguſtinus* (durus *pater infantum*) urgendo infantibus Euchariſtiæ *neceſſitatem*.

5. Non dubitatur de ſalute Credentis *Latronis* in *Cruce*: Sed illum fuiſſe *Baptizatum* nullus dixerit.

6. *Ambroſius* non dubitat, *Valentinianum* ſalvatum prædicare, licet *non Baptizatus* obierit, & *Baptiſmum* flaminis ſuccurrere *infantibus*, ubi deeſt iſte *fluminis*, docet *Aquin.* 3. part. q. 68. art. 2. nec negat *Bellar.* de Baptiſmo l. 1. c. 6.

7. *Baptizantur* propriè *homines*, quia pro filiis Dei habentur, non ut incipiant eſſe *filii*, alioquin filii *infidelium* æquè poſtularentur ad *Baptiſmum* ac filii *fidelium*, & Deus ſe non alligavit *ſignis*, ſed nos eatenùs quatenus poſſimus illis uti *tenemur*. Non *defectus* igitur, ſed *contemptus* baptiſmi damnat, præceptum Dei habentes inſuper, unde *fideles* non debent de

de ſuis *infantibus* abſq; *Baptiſmo* morientibus conſtiſtati, ſicut Ethnici, qui *ſpem* non habent. 1 *Theſſ.* 4, 13. Interim tamen illis incumbit id ſolicitiſſimè agere, ne ob politicas neſcio quas Formalitates, negligatur aut deferatur ſalvatoris Inſtitutum.

Objiciunt Romanenſes.

*Ob.*1. NIſi quis *renatus* fuerit ex *aqua* & *ſpiritu*, non *poteſt* intrare *Regnum* Dei. Jo. 3. 3.

Sol. Non loquitur ibidem *Salvator* de *Baptiſmo*, qui tunc temporis non erat *inſtitutus*, neq; *Nicodemo* tunc temporis erat conveniens, ſed de *Regeneratione* per *ſpiritum*, intus *animam* (ut aqua corpus extimè) *purgantem*.

Ob. 2. Eadem eſt *Baptiſmi* & *Circumciſionis* ratio: Sed non *circumciſus* excindendus erat à *Dei populo*, Gen. 17. 14. Ergo non *Baptizatus* perit neceſſariò.

Sol. Sic non Baptizatus, ob *contemptum proprium* aut *neglectum* damnatur, non ob *defectum* Baptiſmi ſimpliciter, ſine ſua culpa. 2. Nec addicendi fuerunt *morientes* ante octavum diem, *pœnis infernalibus* Infantes Iudæorum, nec inter illos *fœminæ*. 3. Unde *neceſſitas* utrobiqne incumbit *præcepti* non *medii*.

Ob. 3. Filii iræ certo ſunt *damnandi*: Sed omnes naſcuntur per peccatum *originale* Iræ filii, *Epheſ* 2, 3. Ergo omnes ſunt condemnandi, quibus non applicatur conſtitutum à Deo *remedium*, quod eſt Baptiſmus.

Sol. Baptiſmus eſt *unum remedium*, non *unicum*, externum non internum, cujus *defectum* ſupplet in *Electis* Dei *miſericordia*.

*Ob.*4. Non indutus *veſte nuptiali* tenebris exterioribus eſt adjudicandus. *Math.* 22. 13. Sed veſtis iſta refert *Baptiſmum*: Ergo qui hoc deſtituuntur, æternum pereunt.

Sol. Ex *parabola* nil certò ſequitur, niſi ex ſcopo. Veſtis

nuptialis

nuptiali defectus, notat potius *irreverentiam*, qua contemtim usus est vocatus ad *cœnam*. Baptismum verò *negligentium*, aut *contemnentium*, aut *irreverenter* habentium nemo *causam* dicit.

Ob. 5. Non signati Domini *sigillo* prorsus pereunt, *Ezech.* 9. 10. & *Apoc.* 7. Sed *Baptismus* est illud Domini *sigillum*, Ergo qui *hoc* distituuntur, pereunt.

Sol. Ex incertis talibus præmissis nil infertur. 2. Sigillum illud ab Angelis imprimendum, Baptismum esse vel referre, quis somniaverit?

Ob. 6. In confesso est Baptismum esse *necessarium* necessitate *præcepti*, Ergo & *Medii*, quia *præceptum* urget ut *medium*.

Sol. Urget ut *medium*, non *simpliciter*. Sed ubi *haberi potest*, & ad illos qui *præcepti* sunt capaces, non ad *omnes* sine discrimine.

Ob. 7. *Patres* docuerunt, & semper *Ecclesia* credidit, Infantes *perire*, si absq; *Baptismo* ex hac vita recedunt. *August. Epist.* 90. & 92. cum *pluribus aliis* apud *Bellar.* de Baptismo *l.* 1. *c.* 4. Ergo non rejiciendum est hoc dogma *Catholicum*.

Sol. In *re* non satis *discussa* id agebant *Patres*, ut illud vehementius *urgerent* quod excitaret, *populum* ad Sacramenti *reverentiam*, & præcepti *strictissimam observationem*, quod nos probamus, 2. In excessu verò perstringitur, S. *Augustinus*, tanquam *Durus pater infantum*, qui cum *Papa Innocentio* & *aliis* nonnullis istius sœculi, andem prædicabant *Eucharistiæ necessitatem*, quod hodie apud *Romanenses* non obtinet.

QUÆSTIO

QUÆSTIO IV.

An Pædobaptiſmus ſit probandus? Aff;

QUIA.

1. CIrcumciſi fuerunt *Infantes Judæorum*, Gen. 17. At *Baptiſmus* ſucceſſit *circumciſioni*, ut novi fœderis *initiatorium ſigillum*, Coloſſ. 2. 11, 12. Ergo ad Infantes pertinet.

2. Mandatum de Baptiſmo eſt *Univerſale*, Baptizate omnes gentes. *Mat.* 28.9. Ergo comprehendit ſub ſe *Infantes*.

3. Fœdus novum ad *illos* pertinet, Ergo & fœderis *ſigillum*, vobis eſt *Repromiſſio* & *filiis* veſtris, *Act.* 2. 39.

4. Apoſtoli Baptizarunt *integras familias*, Act. 16. 15, 33. 1 Cor. 1. 16. Atqui in his proculdubio fuerunt nonnulli *Infantes*; ut in *mari rubro* & ſub *nube typicè* Baptizati fuerunt Infantes *Judæorum* cum *adultis*, 1 Cor. 10. 2.

5. Chriſtus ad ſe invitat *Infantes*, & ipſis *benedicit*, Mat. 19. 14, 15. Ergo *Baptiſmi* ſunt capaces æquè ac *Benedictionis*, cum in utriſque ſe habeant tantùm paſſivè.

6. Æquè capaces ſunt Infantes *hæreditatis ſpiritualis* ac *temporariæ*: Sed hæreditas temporaria ipſis jure confertur, ubi tantùm ſe habent *paſſivè*, ut *Paulus* natus Civis *Romanus*, Act. 22, 28. & æquè capaces ſunt *gratiæ* ac peccati *originalis*; Ergo nil obſtat quo minùs ad *Baptiſmum* Infantes *jus habeant*, ut iſto Sacramento *Eccleſiæ incorporentur*, & Deo *conſecrentur*.

7. Constans est *traditio Catholicæ Ecclesiæ*, cujus origo non ab alio fonte duci *potest*, quàm à praxi *Apostolica*, Orig. in *Rom. c. 6. Augustin.* de peccatorum *meritis*, l. 1. c. 16. vid. *Pamel.* in Cypr. Epist. 59. Ergo nullo modo insuper habenda.

Contra Pædobaptismum pugnant Transylvani Ministri argumentis 36. apud Bellarm. de Baptismo l. 1. c. 9. quorum hæc videntur præcipua.

Ob. 1. PÆdobaptismi non extat *præceptum*, aut *exemplum* in Scripturis, Ergo non est probandus.

Sol. Non extat quidem διδαχὴ κὰτ' ἐντολὴν, totidem verbis, sed inde illum deduxit, διαδοσεως *continuata* Ecclesiæ *praxis*.

Ob. 2. Baptizandi sunt prius instituendi, *Matt.* 28. 19. quod præstari non potest *infantibus*, Ergo *Infantes* sunt Baptismi incapaces.

Sol. Loquitur Salvator de *gentibus* ab Apostolis *convertendis*, quorum *Adulti* priùs erant *instituendi*, quam Baptizandi, non de *Infantibus* Christianorum *conversorum*, qui priùs *Baptizandi* sunt, ut *instituantur*.

Ob. 3. Qui non credit non est *Baptizandus*, ut significat *Philippus Eunucho*, Act. 8. 37. [c] ed *Infantes* non habent *fidem*, ideóque non *credunt*, Ergo non sunt Baptizandi.

Sol. Baptizantur Infantes *ut credant*, non quia *actu credunt*, nam habent *fidem fœderis*, licet non *fidem fœderatorum*. In adultis requiritur fides *actualis* ut admittantur in fidelium cœtum,

cœtum, *Infantibus* ſufficit, ſi ſint fidelium *liberi*, á quibus ab *Infantia* Deo *dicantur*.

Ob. 4. *Pœnitentiam* agite & *Baptizatur* unuſquiſque veſtrum, *Act.* 2. 38.

Sol. Alloquitur Apoſtolus *adultos*, non *infantes*.

Ob. 5. Baptiſmus eſt *ſtipulatio* bonæ conſcientiæ. 1 *Pet.* 3. 21. At *hanc* præſtare non poſſunt *Infantes*, Ergo *Baptiſmus* illis non competat.

Sol. Stipulatio iſtanon eſt ipſe *Baptiſmus*, ſed ipſius *effectus*, qui præſtatur à *fide juſſoribus*, donec adultus infans *fidem* ipſorum liberet.

Ob. 6. Omnes Infantes ſunt *Electi* vel *Reprobi*: Electi Baptiſmo *non indigent*, Reprobis *Baptiſmus* nil *prodeſt*, Ergo nulli ſunt *Baptizandi*.

Sol. Prædeſtinatio Divina *nobis occulta*, non eſt actionum noſtrarum *norma*, ſed *voluntas* in verbo *revelata*.

Ob. 7. Ubi nil definitur ex *præcepto*, exemplaria in agendis propoſita ab *Eccleſia* ſunt *ſequenda*: Sed de tempore ſuſcipiendi *Baptiſmum* nil *definitur*, Ergo optimum *exemplar* eſt tenendum, quod eſt *Salvatoris*, qui ad annum uſque trigeſimum *Baptiſmum* diſtulit.

Sol. Exemplar *illud* oſtendit, quid à *Salvatore* factum in *Inauguratione* ad Miniſterium, non quid à nobis *faciendum*, ut *noſmetipſos* & *noſtros* ipſius obſequio *conſecremus*. 2. Quod *tempus* ipſius *Circumciſionis* in *Infantia* potius reſpicit.

QUÆSTIO. V.

An detur Transubstantiatio? Neg.

QUIA.

1. DIci præsupponit *esse*, Ergo non vera esset ista propositio, *Hoc est corpus meum*, nisi esset *corpus*, *priusquam* diceretur *esse corpus*: Ergo non transubstantiatur *panis* per *verba* ista (ut loquuntur) *consecratoria*

2. Dicit Sacerdos, non hoc est *corpus Christi*, sed hoc est *corpus meum*, Ergo si per verba ista fieret *transubstantiatio* (ut affirmat *consecrator*) transubstantiaretur panis in corpus *Sacerdotis* non in *Christi corpus*.

3. Si ex *verbis* fieret talis *transubstantiatio*, tum dicendum erat, *corpus quod vobis datur ex pane factum*, non quod *pro vobis datur* (id est) *offeretur* crastino die in *altare crucis* pro peccatis vestris & totius mundi.

4. Non *transubstantiavit* Christus in *institutione*, nec potest *Sacerdos* in consecratione. Non *prius*, quia tum transubstantiaretur panis in *corpus* Christi, vel *integrum*, aut *fractum*: non *integrum*, quia tale non pro nobis *datum*: non *fractum*, quia in cœna *Institutione* corpus erat *integrum* postridiè *frargendum*. Non *posterius*, quia tum *Sacerdos* transubstantiaret panem in *corpus* Christi *passibile*, vel *glorioſum*: non *prius*, quia *tale corpus* Christus jam non habet: Non *glorioſum*, quia tale corpus non pro nobis *datum*,

5. Data *Transubstantiatione*, ponitur corpus idem numero esse in *diversis locis* simul, quod implicat contradictionem: quia tum idem *corpus* eodem prorsus *respectu* diceretur esse

hic

hic & nunc, & non *hic & nunc, limitatum*, & non *limitatum, finitum & infinitum*, ſed tolle *ſpatia* corporibus (inquit *Auguſtinus*) & *ipſa* non erunt. Et de corpore Chriſti glorioſo enuntiat *Apoſtolus*, quod oportet illud *cœlos* capere, uſque ad tempora *eſtitutionis* omnium, *Act.* 3. 21.

6. *Fides* utcunque apprehendit plurima ſupra *ſenſum*, contra *ſenſum* nil determinat: Sed *ſenſus* guſtat, *videt, tangit panem* poſt *conſecrationem*, Ergo nulla credenda eſt talis *tranſubſtantiatio*.

7. Nihil mutari poteſt in aliquod *individuum* actu *præexiſtens*, ut *Lothi* uxor non potuit *mutari* in *ſtatuam præexiſtentem* ſed *ſimilem*: At corpus Chriſti *præexiſtit*, Ergo implicat, ut fieret *idem numero* corpus ex *pane*, quia tunc *eſſet priuſquam* eſſet (hoc eſt) eſſet *quando* non *eſſet*.

Objectiones.

Ob. 1. Aſſerit ſalvator *panem* eſſe *corpus*, hoc eſt corpus meum, *Mat.* 1. 26. Sed hoc verum eſſe non poteſt, niſi *panis mutetur* in *corpus*, Ergo datur *tranſubſtantiatio*, *propoſitio vera* pronunciat uti res eſt, Chriſtus dicit eſſe corpus ſuum, Ergo *eſt*.

Sol. Dicit, *Hoc eſt corpus meum*, non dicit *hic panis tranſubſtantiatur in corpus meum*. 2. Unde neceſſe eſt, ut ſit *tropica loquutio*, ſicut illa, *Ego ſum panis*, Jo. 6. 48, 50, 51. Unde *Auguſtinus*, non dubitavit *Chriſtus corpus* dicere, cum dedit *ſignum* corporis ſui, de Doctrina Chriſt. *l.* 3. *c.* 16. Unde prædicatio hæc poteſt dici. 1. *Metonymica*, ratione *permutationis ſigni & ſignati*. 2. vel *Metaphorica* ratione *ſimilitudinis*, aut 3. *Synecdocha*, quatenus ex ſumptis *ſignis ſignatum* exhibetur.

Ob. 2. Ut *Caro* Chriſti eſt *cibus*, ſic *panis* eſt *corpus*: ſed caro eſt verè *cibus*, Jo. 6. 55. Ergo panis eſt *vere corpus*, quod fieri non poteſt *abſq; tranſubſtantiatione*.

Sol. Caro eſt cibus *ſpiritualis* noſt *corporalis*, & verba quæ

vobis loquor, *ſpiritus ſunt*, & *vita ſunt*, Jo. 6. 63. & ſic *panis* habeatur *corpus*.

*Ob.*3. Quod pro diſcipulis erat *traditum*, erat verum *corpus*, ſed talis erat *fractus panis*, Luc. 22. 19. fregit *panem* & *dedit*, & de pane *fracto* & *dato* dicit, Hoc eſt *corpus meum*.

Sol. Talis erat non per *mutationem ſubſtantiæ*, ſed *uſus*. 2. dicit eſſe *corpus* non per panis *Metamorphoſin*, ſed per *inſtitutionem*. ut qui antea erat *vulgaris*, fieret corporis traditi *Memoriale*, & beneficiorum inde emanantium *ſigillum*.

*Ob.*4. Tale erat *corpus* quale erat *vinum*, ſed vinum erat *ſanguis* effuſus, ut notat *Participium* ἐκχυνόμενον ad τὸ γενημα hoc eſt, ad *vinum* in *calice* relatum, quod appellatur *ſanguis*, Luc. 22. 20.

Sol. Refertur *Participium* ad αἷμα *ſanguinem*, non ad *vinum*, uſitatio *Hebraiſmo*, ut ſit *ſenſus*, Hic eſt calix, hoc eſt *continens* pro *contento* Metonymicè (quod coguntur hic *Adverſarii* fateri) nempe *vinum*, obſignans *fœdus* N. T. in *ſanguine meo*, qui *ſanguis* pro vobis effundetur.

*Ob.*5. Tropus non eſt hic in *ſubjecto*, quod propriè eſt *panis*, nec in *copula*, quæ propriè *rem* deſignat ut ſe habet, nec in *prædicato*, quo & *propriè* denotatur Chriſti corpus, in tota autem oratione *ſchema* potius *deſignes*, quam *tropum*, qui eſt unius *dictionis*, Ergo propriè verba ſunt *accipienda*, & tunc *verificari* non poſſunt abſque *tranſubſtantiatione*.

Sol. Tropus aliquando lateat in *phraſi*, & totius ſententiæ *habitudine*, hic apertius ſe exerat in *prædicato*, ubi *ſignum* ſignati titulo, propter *certitudinem rei* Metonymicè inſignitur.

*Ob.*6. Propoſitiones *practicæ* non *ſupponunt*, ſed faciunt illud, quod offerunt, ut cum dicitur fiat *lux*, dicendo illud *fit*, quod *affirmatur fieri*, ſed talia ſunt verba *ſervatoris*, non *prædicandi* ſed *fiendi*, Ergo per illa *fit*, quod *dicitur*, quod fieri non poteſt abſque *tranſubſtantiatione*.

Sol. Non agitur hic de *praxi chimica*, aut *Phyſica*, ſed *Myſtica* & *morali*, nec oſtenditur hic, quo tranſirent elementa per ſubſtantiæ *mutationem*, ſed cui uſui *inſervirent* per *Domini inſtitutionem* & *ſanctionem*.

*Ob.*7

Ob.7. Agnoſcitur *preſentia realis*, Ergo & *corporalis*, quia de præſentia *Deitatis* non controvertitur, ſed tantùm de *humana* natura, quæ præſens non poteſt eſſe niſi *corporaliter*.

Sol. Chriſtus poteſt eſſe præſens *ſacramento*, ut pars ſignata, quod agnoſcitur. 2. vel dignè *recipientibus*, per *fidem repreſentativè*, *objectivè*, vel *effectivè*, neque hic *diſſenſus*. 3. vel *ſignis*, ùt ſub illis lateat, vel ut *illa* in illius *corpus* tranſeant, hoc contra *conſubſtantiatores* & *tranſubſtantiatores* prorſus negatur.

QUEST. VI.

An Miſſæ Sacrificium ſit Idololatricum? Aff.

QUIA.

1. ALtare *Metonymicum* pro *Chriſto* ſubſtituere, atque inde confecto relationis ſophiſmate *Sacerdotium* & ſacrificium aſtruere, eſt *figmentum* blaſphemum & *Idololatricum*: ſed hoc faciunt *Romanenſes* in *Miſſa*, ut conſtat ex interpretatione Textus, *Heb.*13.10. à *Bellarmino*, *Aquinate* aliiſque exhibita.

2. *Inſtitutionem* ſalvatoris, & Apoſtolorum *praxin* pervertit, ſubvertit, & in prodigioſum *Idolum* convertit: Chriſtus enim in cœnæ *inſtitutione* non aſtat *Altari*, ſed accumbit *menſæ*. 2. nec *ſeipſum* ſacrificat, ſed *panem* & *vinum* ſanctificat. 3. non ut Patri *offerat*, ſed ut Diſcipulis *diſtribueret*, idq; ut *acciperent*, *ederent*, & *biberent*, non ut *adorarent*, *circumgeſtarent immolarent*. Nec Apoſtoli *aliud* tradiderunt, quàm illud quod à *Domino* acceperunt, 1 *Cor.* 11. 23. Ergo

3. Chriſtus *unica oblatione* in *Cruce* conſummavit in *perpe-*

tuum

tuum eos qui ſanctificantur, *Heb.*10.14. 2. per *æternum* Sacerdotium non admittens *ſucceſſorem*, Heb.7. 24.3. nec *repetitionem*, quæ argueret oblationis iſtius *imperfectionem*, ibid.9 25. Ubi autem eſt remiſſio peccatorum, ibi non eſt *amplius oblatio*, præſertim *expiatoria* pro peccatis, *ib.*10.18. Ergo *aliud* obtrudere *ſacrificium* (ut fit in *Miſſa*) eſt prorſus *Idololatricũ*.

4. Cœna Domini ab ipſo inſtituta eſt *Sacramentum*, Ergo non poteſt eſſe *ſacrificium*. Sacramentum enim datur à *Deo* & a *nobis* accipitur, ſacrificium accipitur a Deo, & a nobis datur. Unde terminus *à quo* in *ſacramento* eſt *Deus*; *ad quem*, *Homo*: in *ſacrificio* terminus *à quo* eſt *Homo*, *ad quem Deus*, quantum igitur diſtat *Oriens* ab *occidente*, tantum diſterminatur *ſacramentum* à Chriſto inſtitutum, à *ſacrificio Miſſæ* à *Papicolis* ſubintroducto.

5. Sacrificium *expiatorium* requirit ſanguinis *effuſionem*, aliter non fieret peccatorum *remiſſio*, Heb.9.22. Unde illud, Offer *filium* in *holocauſtum*, notat *interfice*, Gen.22.2. Ergo ſi offeratur *Chriſtus* in *Miſſa*, neceſſe eſt ut toties à *Sacerdote* interficeretur, quod cogitatu eſt *tremendum*.

6. Patres *ſacrificium* tantum *Symbolicum* ratione *cõmemorationis*, *repræſentationis* & *applicationis ſacrificii*, ſemel in cruce peracti agnoſcunt, vel *Euchariſticum* pro tam *immenſo* accepto *Beneficio*, vel *Eleemoſynas* tunc collatas, *ſacrificii* honeſtabant *titulo*: Non *Hypoſtaticum*, quo Chriſtus ex *pane* confectus, pro *vivis* & *mortuis* Patri offeratur, ſic *ſcholaſtici Magiſter*, in Sacramento *recordatio* fit illius ſacrificii, quod factum eſt ſemel, 4. Sent. D. 12. *Aquinas*, per hoc ſacramentum *participes* facti ſumus, *Dominicæ paſſionis*, 3. part. q. 83. art. 1.

7. Sacrificium ſtatuit *viſibile*, ubi hoſtia non videtur. *Iudas* ponit abſq; δόυν, *ſanguinem* fundentem incruento modo. 3. *Idem* ſtatuitur cum *Crucis* ſacrificio, ubi nec eadem *actio*, nec *paſſio*, ſed diverſæ ſunt circumſtantiæ *loci* & *temporis*. 4. Sacerdos *creat Creatorem* tranſubſtantiatione, & 5. *mediat* Patri pro *mediatore*, ut acceptum habeat *corpus* Filii, ſicut *ſatriſicia Abelis*, & *Abrahami*, quæ deliria potius ſunt *Idolotrica* & *blaſphema*, quàm *ſobria* & *ſeria* chriſtianiſmi *placita*.

Objectione

Obiectiones.

*Ob.*1. ANtitypus debet respondere *typo*: At *Melchisedec* typus Christi sacrificavit *panem* & *vinum*, Gen. 14.18. Ergo *Christus* sacrificavit seipsum in *cœna*, sub speciebus *panis* & *vini*, & per consequens *Missatici* tenentur secundum illum *typum*, in Evangelio *Christum* Patri sacrificare.

Sol. Historia satis indicat adductum fuisse *panem* & *vinum* a *Melchisedec*, non ad *sacrificandum*, sed ad *Abrahami* milites *reficiendos*, ut recte exponunt locum (præter *Josephum*) e Pontificiis *Cajetanus*, *Andradius* & *Vatablus*. 2. Christus sacrificando *seipsum*, *prævenit* & *exclusit* succedanei sacrificuli operam, 3. nec in *pane* & *vino* instituit *sacrificium*, sed *sacramentum*, istius *sacrificii* semel per ipsum *oblati commemorativum*, *applicativum* & *obsignativum*.

*Ob.*2. Agnus *Paschalis* typus erat *Christi* pro nobis immolati, *Exod.*12. 1 *Cor.* 5.7. Sed *agnus* iste erat vere & proprie *sacrificium*.

Sol. Sic & Christus erat *verè* & *propriè* sacrificium in cruce *oblatum*, quod commemoratur, cum gratiarum actione in *Eucharistia*, non reiterandum in *Missa* per *sacrificulum*, *Filium* expane confectum *Patri* elevantem.

Ob. 3. Prædictum fuit *Missæ sacrificium* a *Malachia*, 1.11. in omni loco *sacrificetur* et *offeratur* nomini meo oblatio munda. 2. et adumbratum in victima *Sapientiæ*, ubi miscet *vinum*, et ponit *mensam*, Prov, 9. 2. 3. et in *Altari* apud *Ægyptios* erigendo, *Isai.* 19. 29. quod sacrificium *jugeper Antichristum* auferatur, Ergo *Antichristiani sunt*, qui illud impugnant

Sol. Sacrificia sunt vel 1, *laudis*, quo referuntur *preces Eleemosyna*, peccatorum *conversiones* ad Deum, quæ prædicantur et adumbrantur in *locis allatis*, vel sacrificia 2. *fraudis* qualia in *Missa*, ut *Antichristiana* detestamur.

*Ob.*4. Probatur Miſſa ex conſenſu Patrum 318, & *Conciliorum*, Ergo non eſt a *filiis* ſufflaminanda.

Sol. Sed non *eo ſenſu* quo urgetur a *Papicolis*. Illis enim *Miſſa* eſt vel 1. *Liturgia*. 2. vel *dimiſſio* catechumenorum. 3. Vel *miſſio Eleemoſynarum*, aut *oblationes* ad ſacra peragenda. *Sacramento* verò ut reverentiam concilient, *frequenter* de eo loquuntur. 1. *Hyperbolicè*. 2. ſemper ferè *ſymbolicè*, aut *tropicè*. 3. de *ſacrificio illorum* ſenſum exprimit *Auguſtinus*, *caro* & *ſanguis* Chriſti ante *adventum*, per victimas *ſimilitudinum* promittebatur; in *paſſione*, per ipſam *veritatem* reddebatur; poſt *aſcenſum*, per ſacramentum *memoria* celebratur, contra Fauſtum *Manichæum*, l. 20. c. 21.

*Ob.*5. Quod Chriſtus fecit in *cœna*, & Diſcipulis præcepit faciendum illud a ſucceſſoribus eſt continuandum: ſed Chriſtus *ſeipſum* in cœna *ſacrificavit*, quod indicant verba *de corpore* ipſius in præſenti, *Traditur*, *Frangitur*, *Funditur*, & pro vobis *datur* in ſacrificium Deo, non *vobis* datur tanquam *Sacramentum*: & Apoſtolis præcepit, Hoc *facite*, id eſt, quemadmodum *Ego feci*, me ex *pane* & *vino* confectum ita *ſacrificate*, Ergo *me facite* per tranſubſtantiationem, & *Patre ſacrificate*, & hæc eſt *adoratio illa*, quæ prædicitur, *Jo.*4. 23. *ubivis adorabunt omnes ſpiritu & veritate*.

Sol. Chriſtus *ſeipſum* in cœna non *ſacrificavit*, ſic enim ſeipſum occidiſſet, ſed *ſacramentum* inſtituit, quo *ſacrificium* poſtridie in *cruce peragendum* commemoraretur & applicaretur. 2. Neq; hæc verba, *Hoc facite*, jubent *Apoſtolos*, ut ipſum ſacrificarent, ſed ut *ſacramentum* iſtius *ſacrificii* in ipſius memoriam celebrarent. 3. Unde verba, pro *vobis datur* non *vobis*, denotant *ſacrificium* à Chriſto *dandum*, poſito *præſenti* pro *futuro*, Hebraiſmo familiari; *Edite*, *Bibite*, officium ab illis *ſacramentaliter* præſtandum, idque *myſticè* in *ſpiritu* & *veritate*, non *Miſſaticè* panem *deificando* & *offerendo*.

Ob. 6. Apoſtoli *Miſſam* celebrabant, erant λειτουργοῦντες, Act. 13. 2. hoc eſt, *miſſam celebrantes*, & *menſa* Domini confertur cum *menſa* Dæmoniorum, & *Euchariſtia* cum Gentilium *ſacrificiis*, quæ *ſpiritualia* non erant, ſed *Corporalia*.

Sol.

Sol. Λειτουργῦντες reddit *Chryſoſtomus* κηρυττοντες, *Syrus* & *Arabs* προσευχόμενοι *Prædicantes*, *Orantes*, non *Miſſificantes* Sic enim civilis *Magiſtratus* qui dicitur λειτουργος eſſet *Sacrificulus*. 2. confertur *menſa Domini* vel *Euchariſtia*, cum Gentium *menſis* & *Sacrificiis*, ad oſtendendum *diſcrimen*, non ad aſtruendam *Similitudinem*.

Ob. 7. Omnis *Religio* externum *aliquod* habet *Sacrificium* & hoc niſi ſit *Chriſtus* in Miſſa, erravit per aliquot ſecula *Chriſti Eccleſia*.

Sol. Error non erat hic *Eccleſia*, ſed *Idololatrica factionis papalis*. 2. Chriſtianæ Religioni ſufficit *Sacrificium* Chriſti ſemel *oblatum*. *Beneficentiæ* etiam & *Communionis* nolite *obviſci*, talibus enim *hoſtiis* promeretur *Deus*. Heb. 13. 16. Vid. Lectionem noſtram 16. *De miſſa ſacrificio*.

QUÆSTIO. VI.

An Matrimonium Legitimum ſit diſſolubile quoad vinculum? Neg.

QUIA.

1. QUod Deus *conjunxit*, homo non *ſeparet*, Mat. 19. 6. At Deus in principio *Matrimonium* inſtituit, ut eſſent (non *duo*) ſed *una caro*, Ergo vinculum eſt inſolubile.

2. Arctiùs adhæreſcendum eſt *uxori* quam *parentibus*. ib. v. 5. Sed nulla *parentum* culpa eximit *liberos* a *filiali* obedientia ex *mandato* ipſis debitâ, Ergo nulla culpa *Conjugum* diſſolvit *vinculum* Matrimoniale.

3. Mæchatur juxta *Chriſtum*, qui dimiſſam vel propter Fornicationem ducit. *Mar.* 10. 11. *Luc.* 16. 18. Ergo facta

dimissione propter *Fornicationem*, manet cum *priori marito* contractum vinculum.

4. Vxor viro alligata est, quamdiu *vir vivit*, nec nisi *per mortem* à viro liberatur, Rom. 7. 2. 3. Ergo *vinculum* conjugii non est *solubile*.

5. Apostolus *jubet* uxorem quacunque de *causa*, à viro separatam, *innuptam* manere, ut locus pateat *reconciliationi*, fort sse ex utraque parte peccantium, 1. Cor. 7. 11. ubi à *reconciliatis* non iteratur *Matrimonium*, Ergo vinculum semel *contractum*, non erat antea *solutum*.

6. Si vinculum solvat *Adulterium*, tum à reis quovis modo ex hac parte *peccantibus*, liberi postea geniti, habeantur *spurii*, & congressus *viri* cum *Mœcha* uxore (ipso inscio) sit *Adulterium*: Sed durus hic esset innocentibus *sermo*.

7. Spondent Conjuges *irrevocabilem* in contractione Nuptiali, coram Ecclesia, *Constantiam*, & *mutuam tolerantiam* sive *bene* se *gerant*, sive *male*, usque ad vitæ terminum, ut patet in *forma solemnizandi Matrimonium Anglicana*, Ergo *fœdus* hoc nulla *humana dispensatione*, aut partium *conditione*, aut *scelere* est *rescindendum*. Quod & defendunt *Patres*, præcipue *Augustinus* in libro de *Bono Conjugali*, & de *Conjugiis Adulterinis*.

Objectiones.

Ob. 1. SAlvator statuit *Fornicationem*, Conjugium dirimere Mat. 5. 32. & 19. 9.

Sol. Nil statuunt isti *textus* de vinculi *solutione*, sed de separatione à *mensâ* & *thoro*, per legitimam dimissionem.

Ob. 2. Loquitur salvator de *divortiis* lege Mosaica à Mose *institutis*: at ista non alia fuerunt, nisi *divortia* quoad *vinculum*.

Sol. Dispensationem seu *indulgentiam* potius, illam esse asserit *Salvator*, quam *legem*, permissam illis ob istius gentis ἀνεγκηδίαν Matth. 19. 8. 2. *Levita* recipit *uxorem* fornicariam

riam, non reiteratis *nuptiis*, Judicium 19. 3. quod & Deus pollicetur ſe facturum *formicanti Iſraeli*, ſi *pœnitentiam* ageret.

Ob. 3. Apoſtolus jubet uxorem *innuptam* manere, quæ recta fuit ſine *cauſa*. Ergo interveniente *cauſa* juſta, pars *innocens* poteſt ad aliud *Conjugium* tranſire.

Sol. Expectanda potius eſt reconciliationis *opportunitas*, quæ ſi planè *abſciſſa* ſit per alterius partis *nuptias*, præſtat *cœlibatum* colere, quàm *fidem datam* & inſtitutum *Divinum* violare.

Ob. 4. In *voluntaria* & obſtinata *deſertione frater* vel *Soror* non eſt ſubjectus. 1 Cor. 7. 15. Ergo vinculum ſolvitur.

Sol. Non eſt *ſubjectus*, ut diſcedentem revocet aut ſequatur, ſed inde non abſolvitur à vinculo Matrimoniali, ut vivente *conjuge*, qui deſeruit ad alias tranſeat *nuptias*, ut fecit Galeacius Caracciolus.

Ob. 5. Melius eſt nubere, quam uri, 1 *Cor.* 7. 9. cujus libertatis privilegio, durum videtur partem *innocentem* privari.

Sol. Idem eveniat per morbum aut mutiliationem, aut multis aliis impedimentis, ut conjugium fructu deſtituatur, quod tamen ferendum, ut judicium pro peccatis inflictum, non ſanandum *illicitis* mediis.

Ob. 6. Divortium non eſſet alicujus *uſus*, ſi vinculum Matrimoniale non ſolveret, & parti *innocenti* remedium per alias nuptias non relinqueret.

Sol. Immò ita ſeparet *Conjuges*, ut ſe invicem infinitis periculis non impetant, & pœnitentiæ & reconciliationi *ſpem* & *locum* relinquit. Sic David recepit *Michal* ab alio *vitiatam*.

Ob. 7. Si *vinculum* ſit *inſolubile*, Ergo liberi ſuſcepti ex aliis nuptiis contractis, ſuperſtite repudiato conjuge, ſunt *illegitimi*.

Sol. Conceditur ſi conſtet primas *nuptias*, omni ex parte fuiſſe *legitimas*.

CAP. SEPTIMVM.

DE NOVISSIMIS.

VErbum & *Sacramenta* fide vivificè percepta, excipiunt ut fructus salutares *Bona Opera*, & alia *Media*, quibus in possessionem *promissæ*, & emptæ *hæreditatis* immittimur.

Hic quæritur:

Ad

1. *Bona Renatorum opera sint salutis æternæ mèritoria?*
2. *Præter Papam, ante ultimum Christi adventum expectandus sit alius Antichristus?*
3. *Futura sit Nationalis ante finem mundi Judæorum vocatio?*
4. *Christus hic in terris ante ultimum judicium sit cum Martyribus excitatis, per mille annos regnaturus.*
5. *Anima Mortuorum annihilentur, aut dormiunt ante ultimam Resurrectionem?*
6. *Possibilis sit ejusdem numero corporis post mortem Resurrectio?*
7. *Mundus hic visibilis per ultimam conflagrationem, sit annihilandus?*

QUÆSI.

QUÆST. I.

An bona Renatorum opera ſint ſalutis æternæ meritoria? Neg.

QUIA.

1. NOn ſunt *condigna Paſſiones* hujus temporis, ad *futuram gloriam*, quæ revelabitur in *nobis*, Rom. 8.18. ubi igitur *Meritum* de *condigno*.

2. Cùm feceritis *omnia* quæ *præcepta* ſunt vobis, dicite, *Servi inutiles* ſumus, quod *debuimus* facere, *fecimus*: Ergo quicquid facimus *ex debito* eſt, non *ex merito*, Luc. 17. 10.

3. In *multis* omnes *offendimus*, Jac. 3. 2. Si dixerimus *quoniam peccatũ non habemus*, ipſi *nos ſeducimus*, & *veritas non eſt in nobis*, 1 Jo. 1. 8. & *Paulus converſus* exclamat, Infælix *ego homo*, quis me *liberabit* à corpore *mortis* hujus, *Rom.* 7.24. apud tales autèm ſic affectos non poteſt eſſe locus *meriti*.

4. Nemo poteſt ex juſtitia *mercedem* ab alio petere, niſi reddat illi *omnia*, quæ ipſi *propria* ſunt, & *præterea* aliquid *addat* ex *ſuo indebitum*, quo gratificet *illi* à quo *mercedem* expectat. Sed conditio *Creaturæ* ſic obligare non poteſt *Creatorem* & *Redemptorem*; Ergo *meritum* quodvis hic prorſus excluditur. Quis *prior* dedit *Domino*, & retribuetur ei, quoniam *ex ipſo* & *per ipſum* & *in ipſo* ſunt *omnia*, ipſi gloria in ſecula *Amen*, Rom. 11. 35, 36.

5. *Gratiâ* Salvati eſtis per *fidem*, & hoc non eſt *ex vobis*, Dei enim *donum eſt*, non ex *operibus*, ne quis *glorietur*, Epheſ. 2.8. Ergo vitam æternam nemo poteſt *mereri*.

6. *Jeſus Chriſtus* factus eſt nobis *ſapientia* a Deo, & *Juſtificatio*,

ficatio, & *Sanctificatio*, & *Redemptio* ut quemadmodum scriptum est, Qui *gloriatur* in Domino *glorietur*. 1 Cor. 1.30.31. quare contendendum est, ut inveniamur in *Christo* non *habentes propriam justitiam*, quæ ex *lege* est, sed illam quæ *ex fide* est *Christi*, quæ ex Deo est *Justitia in fide*, Phil. 3.9. Ergo in *Christo constituti*, non merentur per *justitiam*, quæ est ex legis observatione, Sed consequuntur *salutem*, per *Justitiam* quæ est ex fide in *Christum*.

7. Deus coronat *Dona sua*, non *merita tua*, Aug. in Ps. 70. 2. merita mea *miseratio Domini*, Bernard. in Cant. Serm. 16.3. propter *incertitudinem* propriæ *Justitiæ*, & periculum *inanis gloriæ*, *Tutissimum est fiduciam totam* in Dei *Misericordia*, & benignitate referre. *Bellarm.* de *Justif.* l. 5. c. 7. Sed Christianorum est sequi *illud* quod *est tutissimum*: Ergo sequenda est ista *Sententia*, quæ excludit *meritum*.

Objectiones.

Ob. 1. P*Romeretur* Deus *hostiis* Beneficentiæ & Communionis, Heb. 13. 16. Ergo *opera* sunt *meritoria*.

Sol. Εὐαρεστεῖται non significat *promereri*, sed *delectari*, & *grata* habere. Sic *Interlinearis*, Beneplacet sibi Deus.

Ob. 2. Qui *non inquinarunt* vestimenta, ambulabunt cum Agno in *Vestimentis albis*, ὅτι ἄξιοί εἰσιν, quia *digni* sunt, Ergo *merentur* ex *condigno*. Apoc. 3.4.

Sol. Digni sunt ex *dignatione divina*, non ex operum *dignitate*, ratione *vestis albæ*, nempe *Justitiæ* Christi, qua sunt induti, Gal. 3.27. non *inhærente sanctitate*, quæ in hac vita est imperfecta.

Ob. 3. *Merces* & *Meritum* sunt *Relata* se invicem ponentia: Sed vita æterna est *merces*, Mat. 5. 12. quæ confertur secundum *proportionem* præcedentis *operis*, Mat. 16.27. Rom. 2.6.

Sol.

Sol. Merces & *Meritum* sunt relata inter *nos* & *alios*, quibus nihil debemus, non inter *hominem* & *Deum*, cui plus debemus quam *possumus* præstare. 2. Unde remunerat *Deus secundum* opera, non *propter* opera, ex *pacto suo* gratioso, non ex *facto nostro* meritorio. 3. Quod *merces* dicatur, quia confertur post *opus peractum*, ut laboris *præmium*, non operis *pretium*.

Ob. 4. Bona opera sunt *causa* vitæ æternæ, Possidete, quia *Esurienti* dedistis mihi *manducare*, &c. Mat. 25. 35. 38, *Quia*, *causam* ingerit. 2. Vestientes de tribulatione stabunt ante *thronum*, διὰ τῦτο propter hoc, Apoc. 7. 15. Ergo ex *merito* ista consequuntur.

Sol. Particulæ istæ non sunt semper *Causales*, sed *consequutionis*, quæ *medium Quo*, non *meritum ob Quod* mercedem consequimur, indicant. Sic regnum recipiunt *Electi* ex gratia ipsius ab æterno præparatum, non in tempore *mercatum*, quia à *Patre Benedicti*, non *digni* alias tali *præmio* facti, & quia lavarunt *stolas* & dealbaverunt in *sanguine Agni*, hoc est, unico Christi *Sacrificio* sunt *purgati*, 1 Joh. 1. 7. non proprio operum *Sapone*, aut *Purgatorio* Pontificio digni redditi.

Ob. 5. Reposita est mihi Corona *Justitiæ*, quam reddit mihi Dominus in illo die *justus Judex*, 2 Tim. 4. 8. Ergo ex *justitia*, non ex *gratia* tantum & *pacto*, debetur merces, & proinde ex *merito*.

Sol. Vita æterna dicitur *Corona justitiæ*, quæ datur à Christo (in *fine* cursus ut *Corona* Vincentibus) *justificatis*, & *sanctificatis*, quibus erat *promissa*, non propter operum suorum *dignitatem*, sed Christi *satisfactionem*, cujus fidem servavit *Apostolus*. 2. Ostendunt tales textus non propter *quid* salutem consequimur, sed *quales* coronamur, nec ingerunt *meritum*, propter *quod* datur vita æterna, sed indicant *per quod* eo est perveniendum.

Ob. 6. Deus non est *acceptor personarum*, Act. 10. 34. Rom. 2. 11. Gal. 2. 6. & injustus esset si *oblivisceretur operis vestri* & *dilectionis*, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrâstis *Sanctis*, & *ministratis*, Heb. 6. 10.

Sol. Acceptio personarum non habet locum in *gratuitis*, sed *debitis*. Deus autem nulli est *debitor*, Rom. 11.35. Itaque miseretur Deus *cujus vult*, Rom. 9.18. cui licet de *suo* sic disponere, ut *primi sint ultimi*, & *ultimi primi*, Mat. 20.15,16. 2. Non obliviscitur Ergo Beneficiorum, ex sua *gratia*, non ob ipsorum *dignitatem*.

Ob. 7. Diversitas gloriæ confertur *sanctis resurgentibus* pro ratione *operum*, è quibus alii *fulgebunt* ut *firmamentum*, alii ut *stellæ*, Dan. 12.3. & *stella* à *stella* differt *gloria*, 1 Cor. 15.41. Sed hoc fieri non potest, nisi propter operum diversam *dignitatem*, Ergo intervenit *meritum*.

Sol. Nil *habent* sancti, quod non *acceperunt*, non ex operum *dignitate*, sed conferentis *gratia*, 2. Quorum opera inter se *collata* obtineant *præeminentiam*; sed ad *Deum* & *Legem* relata, sic subsidunt infra *meritum*, ut *damnationem* non effugiant.

QUÆSTIO. II.

An præter Papam ante ultimum Christi adventum, expectandus sit alius Antichristus? Neg.

QUIA,

1. PRæcipua *Antichristi* nota videtur esse, *sedere* in templo Dei tanquam *Deus*, & efferre *seipsum* supra omne quod dicitur *Deus*, 2 Thes. 2.4. hoc est, *Reges* vel *Magistratus*, de quibus habetur, dixi quod *Dii estis*, Ps. 82.6. Sed hanc tyrannidem usurpat tantum *Papa*, Ergo *successori* alicui hanc palmam præripuit.

2. Qui

2. Qui *Demoniorum* introduxit *Doctrinam*, de colendis *Idolis*, de *inhibendis conjugiis*, & *cibis interdicendis*, 1 Tim. 4. 1, 3. Is præ cæteris eſt habendus *Antichriſtus*: Sed hoc facit *Pontifex* Romanus.

3. Qui poſt tot inflictas *plagas*, propugnat cultum *Imaginum*. 2. *Regicidia*. 3 *Veneficia*. 4, *Publica lupanaria*, non expectet *Beſtiam* illo tetriorem, *Apoc.* 9. 20, 21. Sed iſta *fieri* & *probari* ſub papatu nimis eſt, ominoſum. Vnde ex ungue *leonem*.

4. Qui lucrum capit ex *mortuorum animabus*, eſt ipſe *Antichriſtus*, Apoc. 19. 13. Sed hujuſmodi *merces* inveniuntur tantum in *papanis ſarcinis*, Ergo liberet ſe, ut poteſt, ab Antichriſti *categoria*.

5. Qui venit cum *ſignis* & *prodigiis* mendacibus, ad *ſuperſtitiones* ſuas ſtabiliendas, is eſt *Antichriſtus*, 2 Theſ. 2. 9. Apoc. 13. 13. At cum venit *Papiſticus Antichriſtus*, num majora faciet *miracula*? Miracula autem inter *notas* Eccleſiæ papalis numerantur a *Bellarmino*, de *Eccleſ.* l. 4. c. 14.

6. Qui uſurpat Dei *titulos* & negat *Jeſum* eſſe *Chriſtum* uſurpando ipſius *titulos* & triplex *officium*, non poteſt habere aliquem ipſo *Antichriſticoteron*, ſed hoc facit Papa. vid. *Vorſt. Antibell.* pag. 72.

7. *Antichriſtus* non alibi, quam *Romæ* eſt expectandus, *Apoc.* 17. 10. Sed iſta eſt *ſedes* Papalis: Ergo aut *Papa* is erit, aut aliquis ipſi *Succeſſor*; *Atheis*, *Magis*, *Sodomitis*, *Regicidis*, *tyrannis*, omnibus iſtius ſedis *monſtris* præcedentibus *immanior*, quod vix expectandum.

Objectiones.

Ob. 1. ANtichriſtus erit *ſingularis perſona*, quod indicant tituli, 1. ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, 2. ὁ ἄνομος, 2 Theſ. 2. Sed *talis* non eſt *Papa*, ſed ſtatus.

Sol. Sed *ſtatus* eſt in *quo* unus homo obtinet *ſupremum*.

Ob.2. Antichriſtus venturus eſt poſt *deſolationem* Romani *Imperii*, ut colligitur ex 2 *Theſ.2.* ſed illud imperium non eſt adhuc *deſolatum*, ſed præcipuè à *Papa* ſuſtentatur.

Sol. Occupat *Pontifex* Romæ ſedem *Imperialem*, nec Germanorum ſe ſubjicit *Imperatori*, ſed potius illum *ſubjectum* habet.

Ob.3. Contra Antichriſtum venturi ſunt *Henoch* & *Elias*, qui adhuc in *vivis* ſunt, & deſtinati ad opponendum *Antichriſtum* in *propriis perſonis*. Sed iſti non adhuc contra *Papam* comparuerunt, Ergo.

Sol. Inſomnia ſunt iſta de duobus *teſtibus*, vel *controverſa*, ex quibus nil *certi* colligitur.

Ob. 4. Ante Antichriſti adventum prædicabitur *Evangelium* in orbe univerſo, *Mat.* 24. Atqui *hoc* adhuc non eſt *factum*.

Sol. Exivit *ſonus Apoſtolorum* in omnem *terram*, tam *Iudæorum* quàm *Gentium*, juxta Chriſti *promiſſum*, futuri eſtis teſtes mihi uſque ad *extremitatem* terræ, *Mat.*16. *Act.*1.

Ob. 5. Omnis *ſpiritus* qui confitetur *Ieſum* veniſſe in *carne* ex *Deo* eſt, & omnis ſpiritus qui *ſolvit Ieſum* ex Deo *non eſt*, & hic eſt *Antichriſtus*, 1 Jo.4.2. Sed Papa profitetur *Ieſum* veniſſe in carne, & perſequitur omnes qui *Ieſum* ſolvunt, Ergo non poteſt eſſe *Antichriſtus*.

Sol. Ore Chriſtum *profitetur*, *re* negat, & ſolvit uſurpando *triplex* ipſius *officium* (ſub nomine *Vicarii*, ac ſi Chriſtus eſſet *non reſidens*) & quotidie ipſum ex pane confectum in *Miſſa* crucifigendo.

Ob.6. Antichriſtus erit *Iudæus* ex tribu *Dan*, ſedens *Jeruſalymis* in templo *Solomonis*, à *Iudæis* pro *Meſſia* recipiendus, qui regnabit annis tantum *tribus* cum *dimidio*: Sed iſta *Papæ* nequaquam competunt, Ergo non poteſt eſſe *Antichriſtus*.

Sol. Antichriſtus iſte *Iudæus* eſt *adornata* ab *Apocryphis* fabula, ad oculos ſimplicium avertendos à *Romanenſium* phaleris. 2. Tres autem iſti *Anni* & *dimidium*, non ad *literam*, ſed *myſticè* ſunt accipienda, ex quibus nil certi concludatur.

Ob. 7. Antichriſtum *Salvator* in ſecundo adventu abolebit

bit *spiritu oris ipsius*, quod in fine mundi est *expectandum*: Sed Papa per aliquot *secula* obtinuit *dominatum*, ergo non potest esse *Antichristus*.

Sol. Et *spiritu oris Christi*, hoc est, *purâ* Evangelii prædicatione gradatim *Papatus* conficitur. Quamdiu autem sit adhuc *duraturus*; & post ipsis excidium, quàm prope sit mundi *finis* dicant illi, qui non revelata solent prædicare. Consule de Antichristo Lect. nostram 11am.

QUÆST. III.

An futura sit Nationalis Judæorum ante finem Mundi vocatio? Affi.

QUIA.

1. HOC disertè asseritur, ut *Mysterium* non *reticendum*, quod post *introductam plenitudinem Gentium* totus *Israel* servabitur, Rom. 11. 25, 26.

2. Hoc prædixit *Isaias*, cap. 27. 8. & 59. 20. ut illum exponit *Apostolus*, Rom. 11. 26, 27. Huc spectat & iste *Planctus*, cùm *aspexerint* eum quem *crucifixerunt*, Zach. 12. 10.

3. Signatæ sunt ipsorum *tribus* ad talem *vocationem*, Apoc. 7. 5. ubi distinguuntur à *signatis gentibus*, & populis, & *linguis* v. 9.

4. Dona Dei sunt ἀμεταμέλητα, si non permanserint in infidelitate *potens* est *Deus* rursus inserre, *Rom.* 11. 23. revocabit *propter Patres*, Ib. 29.

5. Manent *impermixti Judæi* inter tot distractiones, nec si-

nunt ſe avelli a *Doctrina* ſemel ipſis a Deo tradita; quod argumento eſt *velamen* tandem illorum cordibus per infinitam Dei *miſericordiam* iri detractam.

6. Obſtare videtur ipſorum *Converſioni* præcipue Romanæ Eccleſiæ *Idololatria*, quæ cum regno *Beſtiæ* tandem diſſipabitur.

7. Aſtruunt hoc inter Patres, *Origenes*, *Chryſoſtomus*, *Ambroſius*, *Hieronymus*, & è *recentioribus* quam plurimi, qui alias inter ſe in nimium multis digladiantur.

Objectiones.

*Ob.*1. CVM venerit *Filius hominis*, num *fidem* inveniet in terra? *Luc.*18.8. Ergo acceſſio *Judæorum* in fine mundi ad *Eccleſiam*, non eſt expectanda.

Sol. Loquitur de *corruptis moribus* uſque ad finem mundi continuandis, non de *terminis* Eccleſiæ.

Ob. 2. Poſt abominationem deſolationis nil boni a *Judæis* eſt expectandum, Ergo non *Nationalis Converſio*: at iſta præteriit in excidione *Jeroſolymitana*.

Sol. Non expectanda reſtitutio *regni terreni*, ſed illud non excludit *converſionem* ad *Chriſtianiſmum*.

*Ob.*3. Peccatum in S. *Sanctum* nunquam eſt *remittendum*, ſed hoc patrarunt *Judæi* in Salvatoris *rejectione*, & *veritatis* per Apoſtolos *propagatæ* malitioſâ oppugnatione.

Sol. Factum hoc a *Judæis* iſtius Seculi, ſed hoc non obſtat, quin *poſteri ipſorum* poſſint eſſe *cautiores*.

Ob. 4. Non exſtat aliquod *certum* de hac *Nationali vocatione promiſſum*, nam iſta apud *Prophetas* fuerunt in *Chriſto* impleta. *Paulus* autem per *Iſraelem*, Eccleſiam ex omnibus gentibus *collectam* intelligit.

Sol. Immò *Judæos gentibus* opponit, *Rom.*11.

Ob. 5. Nationalis iſta *vocatio* vel erit *junctim*, omnium *uno tempore*, vel *ſuccedanea*; non *primum*, quia *tot* in *locis* diſperſi, haud

haud veriſimile eſt ut quaſi *turbine* quodam *ſimul* & *ſemel* conglobentur: non *ſecundum*, quia videmus *pauciores* ex *Judæis* Chriſtianiſmum amplecti, quàm *Chriſtianos*, qui ad *Judaiſmum* celabuntur.

Sol. Res conſtare poteſt, ubi *modus* eſt ſolummodò Deo cognitus.

Ob. 6. Vocatio iſta non expectanda, niſi *poſt excidium Anti-chriſti*: Sed illud non fiet ante *finem mundi*, cum *Chriſtus* ad Judicium *veniens* ſpiritu oris ſui Anti-chriſtum conficiet: Ergo nimis *ſera* erit hæc *Judæorum* converſio.

Sol. Anti-chriſtus conficietur per verbi *prædicationem*, longe ante *ſecundum* Chriſti *adventum*, cuius *abolitionem* ſequatur Judæorum converſio.

Ob. 7. Converſio hæc ſi fiet, tum perficietur ex *prædicatione* Chriſtianorum, vel ex *Novi Teſtamenti lectione*, vel à *S. Sancto* abſq; mediis talem converſionem operante; At *Chriſtianos*, & *Novum Teſtamentum* odio pluſquam *Vatiniano* proſequuntur, nec *S. Sanctus* ſolet operari, niſi per media.

Sol. Media illa poſſint eſſe *certa*, licet nobis *incognita*, vid. de vocatione Judæorum Orationem noſtram 6tam.

QVÆST.

QUÆSTIO IV.

An Chriſtus hic in terris ante ultimum Judicium, ſit cum Martyribus excitatis, per mille annos regnaturus? Neg.

QUIA,

1. CHriſtum *Cœli recipient* uſque ad *tempora reſtitutionis* omnium, quæ locutus eſt Deus per *os Sanctorum* a ſeculo Prophetarum, *Act.*3.21. Ergo non regnaturus *corporaliter* hic in terris.

2. Adventus Salvatoris *unicus* ſolummodo in *Symbola* proponitur expectandus, ex *Mat.*25.31. 1 *Theſ.*4.16. Ergo hic intermedius non credendus.

3. Oportet *Chriſtum* regnare, donec *ultimus* hoſtis, *Mors* abolebitur, 1 *Cor.*15.26,& 54. Sed hoc non fiat ante *ultimum* judicium.

4. Scimus nos, ſi *terreſtris* hujus domus noſtræ tabernaculum *diſſolutum* fuerit, *ædificium* ex Deo habituros, *Domicilium* videlicet non *manufactum*, æternum in cœlis, 2 *Cor.*5. 1. quod eſt regnum *ἀνεθρον*, 2 *Tim.*4. 18. Ergo non *terrenum*.

5. Unica erit in fine mundi corporum *reſurrectio*, 1 Theſſ. 4.14,15. merces veſtra copioſa *in cœlis*, Mat. 5.12. πολίτευμα noſtrum *in cœlis*, Phil.3.20. Ergo *tale regnum* in terris non eſt expectandum.

6. Regnum Chriſti non eſt *ex hoc mundo* Joh. 18. 36. &

cum

cum venerit filius hominis *fidem* non *inveniet* in terris, Luc. 18.8. Neque talis *ſtatus* Martyrum reſuſcitatorum ſub Chriſto *viſibiliter* regnante, ex Scripturis habeatur. Nec de *loco* conſtet, ubi *ſalvator* thronum figet. Nec de *ſubditis* reſuſcitatis, an *uxores* ducant, *liberos* procreent, rurſus *ſeneſcant*, *comedant*, *ægrotent* & ſint iterum *morituri*, Ergo *delirium* hoc potius videtur de *Regno* Chriſti *terreno*, quam *dogma* Theologicum.

7. *Chiliaſtarum* iſta *ſententia*, à *Patribus* & *conciliis* ſanioribus ſemper fuit *exploſa*, ex *illis locis*, ſceptrum auferendum a Juda cum *venerit Shilo*, Gen. 49. 10. finis erit cum *deſolatione* Dan. 9, 26. *Corruet* et non *reſurget* regnum Judæorum, Iſai. 24. 19. 20. Erit regnum illud ſicut *vas figuli*, quod non poteſt *inſtaurari*, Jer. 9. 11. Ideo pervenit in eos ira uſq; ad finem, 1 Theſſ. 2. 16.

Obiectiones.

Ob. 1. REducet te *Iehovah* in eam *terram*, quam hæreditario jure poſſiderunt *Maiores tui*; Levit. 29 Deut. 30. 5.

Sol. Loquitur de reductione a *captivitate Babylonica*, aliiſque locis ante *adventum Meſſiæ*, at nihil hic de *terreno* Chriſti *regno*.

Ob. 2. Ultimis *temporibus* conſtituetur *Mons Domus* Dei in *vertice* aliorum montium, ut confluant ad eum gentes, *Iſa.* 2.2. Et congregentur membra diſperſa *Iehudæ* ex quatuor oris terræ, *Iſa.* 11.12.

Sol. Nempe ad *fidem* per *Apoſtolos* Lex egredietur e *Sion*.

Ob. 3. Vocabitur *Ieruſalem* non amplius *terra deſolata*, ſed *delitiæ* & *Maritata*, Iſa. c. 62. 5. & ſeq. ubi non erit amplius *Infantulus ætate*, aut *ſenex*, cujus non impleat dies *Deus*, ib.

c.65.20. consimilia occurrunt, *Jer.*30.*Ezech.*34.*Dan.*2.& 7. *Joel.*3.*Mich.*4.& 5. *Zach.*12.

Sol. Singula ista *eodem* spectant, & *Allegoricè* sunt intelligenda, de *primo* salvatoris *adventu*.

*Ob.*4. Post deletas quatuor *Monarchias*, aliud regnum non destruendum est *excitandum*, Dan.2.44. Hoc nullum potest esse præter regnum hoc Christi terrenum.

Sol. At illud est *Regnum* Christi *spirituale*, quod æternum stabit, non terrenum.

*Ob.*5. Regnum hoc erit sub *cœlo*, non in *cœlo*, Ergo terrenum, *Dan.*7.27.quod dabitur tantum populo *sancto*. ib.

Sol. Ista nulla *fide*, aut *fidelibus* possunt ad terrenum Christi regnum trahi.

*Ob.*6. Post ligatum *Satanam* per *mille annos* Christus statuitur *regnaturus*, cum Martyribus resuscitatis, *Apoc.*20.

Sol. Regnaturus est per verbum in *sanctis*, & S. Sti. internum ductum, non in *Hierusalem*, sed in cordibus suorum. 2. Nec somnianda est *alia Martyrum resurrectio* ante *ultimum judicium*, quàm in *successoribus* & semine spirituali.

*Ob.*7. Nova *Jerusalem* est hujus regni *typus*, Apoc. 21.22. At ista descendit è *cœlo* in *terram*, Ergo *Regnum* hoc in terris est erigendum.

Sol. At ista erit destituta *Sole* & *Luna*, quæ cunctis diebus terræ sunt *permansura*, Gen. 8.22. quare illa intelligenda sunt de regno cœlesti. Nec ex *symbolicis* dogma cudendum. Solent in *scripturis spiritualia* per *corporalia* designari, ut ex his quæ animus novit, surgat ad *incognita*, quæ non *novit*, quatenus exemplo *visibilium* se ad *invisibilia* rapiat, Greg. Hom. 11. in *Evangelia*. In *novissimis* intelligetis, *Jer.*23.20. Obsignato *librum*, Dan. 12. 4. Fusius ista habentur de mille annis Apocalypticis Lect. nostra 13.

QUÆST.

QUÆSTIO. V.

An animæ mortuorum annihilentur, aut dormiant usque ad ultimam Resurrectionem? Neg.

QUIA.

1. ANimæ Sanctorum sunt *cum Christo*, & *meliori* conditione quam hic fuerunt, Phil. 1. 23.

2. Eadem sunt *conditione* cum animabus *Abrahami, Isaaci*, & *Jacobi*: At illæ sunt in cœlis, *Mat.* 8. 11. & cum *Deo vivunt*, Luc. 38. cum *Angelis*, Mat. 22. 30.

3. Corporis exutæ vinculis, *præsentes* sunt animæ cum *Domino*, 2 Cor. 5. 6. Eccles. 12. 7. Atqui tales non *dormiunt* in pulvere, ut nec anima *filii* viduæ *Sareptanæ*.

4. Christus promisit latroni *Paradisum*, Luc. 23. 43. at non *terrestrem*, quæ delata existimatur per *diluvium*, & *animam* non potuit *delitiis* afficere, Ergo *cœlestem*, nempe cœlum *tertium*.

5. Constat ex *scopo Parabolæ*, Luc. 16. 22. Animas impiorum post mortem torqueri in *Inferno*, & piorum in *sinu Abrahæ* requiescere. Ergo manent *superstites*, nec *obdormiunt* ante ultimum judicium: confer Apoc. 6. 9. de Animabus *clamantibus* sub Altari.

6. Beati *pronuntiantur*, qui in *Domino* moriuntur, Apoc. 14. 13. At *beatitudo* omnis consistit in *actione*; Ergo animæ piorum post mortem non *tenues* evanescunt in *auras*, sed *felicitate* fruuntur conditione, aut miserrimâ.

7. Conformandæ sunt *Animæ separatæ* ad statum animæ

Salvatoris: Sed ſalvatoris anima *ſeparata* non *obdormivit* cum corpore in *ſepulchro*, in *Interſtitio* iſto inter *mortem* ipſius & *reſurrectionem*, non relinquet *animam ſuam* in inferno, Act. 2. ex Pſ.16. *Mortuus* carne *vivificatus* eſt ſpiritu, 1 *Pet.*3.18. Ergo & *animæ* noſtræ non dormient cum corporibus in *cœmiterio*, ſed poſt ſeparationem erunt *ſuperſtites*. Quam *ſententiam* de animæ *immortalitate*, ex lege *naturæ* hauſerunt omnes ferè *Ethnici*.

Objectiones.

*Ob.*1. PAtres non acceperunt *repromiſſionem*, ne ſine nobis *conſummarentur*, Heb.11.40. Sed hoc non *fiet* ante *ultimum* judicium, Ergo ante illud tempus eſt *nulla* animæ ſeparatæ *conditio*.

Sol. Non conſummantur *beatitudine perſonali corporis & animæ ſimul*, animæ interim fruuntur *beatitudine* illorum *ſeparationi* congruâ.

*Ob.*2. Non redditur *merces* à *Patre-familias* ante *veſperam*, Mat.20.8. At *veſpera* ea denotat *reſurrectionem*, ut per *denarium* vita æterna adumbratur.

Sol. Remuneratio *animæ ſeparatæ* non excludit plenariam totius perſonæ *beatitudinem*, ſed ad *illam* recipiendam eſt *aptabo*.

*Ob.*3. Chariſſimi, nunc *filii Dei* ſumus, & nondum apparuit quid *erimus*, ſcimus quoniam cum *apparuerit*, *ſimiles* ei *erimus*, quoniam videbimus eum ſicuti eſt, 1 *Joh.* 3. 2. Sed hoc non evenier ante *ultimum judicium*, Ergo vel *anima* interim dormit, aut *annihilatur*, aut qualis ſit ipſius *ſtatus* non conſtat.

Sol. Oſtendit *conditionem* animæ, *mundo* non apparere, *mundus* (inquit) non *novit nos*, quod non obſtat quo minus animæ è *mundo migrantes* beatificâ fruantur Dei *viſione*.

*Ob.*4. Conditio animæ ex *ſervatoris exemplari* eſt æſtimanda:

manda: ſed anima Chriſti *deſcendit* ad inferos, priuſquam reunita fuit *corpori*, & cœlum aſcendit, Ergo eadem *ſors* ab anima ſeparata eſt *ſubeunda*, & manendum eſt ipſis in *ſepulchro* (quod per *Infernum* intelligitur) aut *dormiendum* cum corpore, uſquedum *corpori* uniantur ut aſcendant.

Sol. Non requiritur conformitas inter *animam* Chriſti & *noſtram* in omnibus: ſufficit ut anima *ſeparata* ſalvatoris non fuerit *extincta*, ſed manſit ſemper *beata*, ſic & *animabus* noſtris fiet:

*Ob.*5. Vt *corpus* ſine ſpiritu eſt *cadaver*: ita *anima* ſine corporis *organis* nullas exercere poteſt *actiones*, Ergo non eſt, aut ἀπροδυμίαν patitur.

Sol. Phyſicas non exercet *operationes* & *ſenſuales*: *Intellectuales* autem liberiùs operatur, quibus corporis *Ergaſtulum* aliquoties erat impedimento.

Ob. 6. Viſio Dei *beatifica* abſorbet vel excludit omnes ad alias creaturas *propenſiones*: hâc igitur ſi potiantur *animæ ſeparatæ*, reſurrectionem corporis cum *Paulo* non reſpicerent.

Sol. Imò tanto magis expeterent, ut perficeretur tali extenſione *gaudium*.

*Ob.*7. Dæmones non puniuntur ante *ultimum Judicium*, ſed reſervata eſt *illorum pœna* ad ſupremam *ſententiam*, Mat. 8:29. Luc. 8.31. Ergo non lata eſt ſententia de *Animabus*.

Sol. Non puniuntur *ultimo* abyſſi *ſupplicio*, quocunque interim volitant (inquit *Beda*) ubique ſuam *gehennæ circumferunt*, in *Jac.*3.

QUÆST.

QUÆSTIO. VI.

An poſſibilis ſit eiuſdem numero corporis poſt mortem Reſurrectio? Aff.

QUIA,

1. SCio quod *Redemptor* meus *vivit*, & in noviſſimo die de terra Reſurrecturus ſum, & rurſus circumdabor *pelle mea*, & in *carne mea videbo Deum*, ego ipſe & *oculi mei* & non *alius*, Job 19.25. confer *Ezech.*37. Ergo reſurget corpus idem numero.

2. Probat ſalvator, mortui audient *vocem* filii hominis & vivent, *Jo.*5. 25. non reſurget autem *aliud* niſi quod *cecidit*. 2. Monumenta aperta ſunt, & multa corpora *ſanctorum* qui dormierant, *ſurrexerunt*, Mat.27.52. 3. *Lazare* veni foras, non *alio* proculdubio, ſed ſuo corpore veſtitus, *Jo.*11.43. Sic filiis *Sareptanæ*, *Sunamitis*, viduæ de *Naim*, filiæ Jairi eadem numero reſtituta ſunt corpora.

3. Confirmat *Apoſtolus*, reſurgendum eſt ad exemplar Chriſti primitiarum, 1 *Cor.*15.20. & 28. At ipſius *idem* numero *corpus* reſurrexit, videte *manus meas* & *pedes*, quia *ego ipſe ſum*, Luk.24.29.

4. Obſignat *Baptiſmi* Sacramentum, quid faciunt qui ablutione utuntur ſuper *mortuis*, ſi omnino *mortui* non ſuſcitentur, 1 *Cor.*15.29.

5. Poſtulat hoc *Dei juſtitia*, omnes ſiſtemur coram *tribunali* Chriſti, ut reportet *unuſquiſq;* quod in corpore fecerit, ſive *bonum* ſive *malum*, 2 Cor.5.10 : Ergo eadem numero *perſona*, conſtans ex *corpore* & *anima* ſubibit hoc judicium.

6. Ex

6. Ex rationis dictamine consentiunt. 1. *Ethnici*. 1. *Zoroaster*, animæ immortales sunt, & corporum resurrectio est futura. 2. *Judæi* apud *Galatinum*, lib. 12. & *Manasse* Ben *Israel*. 3. *Turcæ* in Alcoran. vide *Mornæum* de veritate *Relig.* Christ. c. 15.

7. Aliter *Templum* Spiritus sancti in *nihilum* abiret. 2. inter *formam immortalem* & *materiam ingenerabilem* & incorruptibilem perpetuum esset *divortium*. 3. Non *persona*, sed tantum *pars hominis* fœlicitatem *consequeretur*, cum multis aliis absurdis.

Objectiones.

Ob. 1. CAro & Sanguis non possidebunt regnum Dei, 1 *Cor.* 15. 51. 2. quia *Esca* ventri, & *venter* escis, Deus autem & *hunc* & istas destruet, 1 *Cor.* 6. 13. 3. Ideoque idem *eventus* est *homini* & *bestiæ*, Eccles. 3. 10. At bestiarum corpora non resurgunt, confer. *Iob.* 17. 7.

Sol. Textus Apostoli respiciunt tantum *carnales* affectiones corporis, non corporis *essentiam*. 2. *Iobus* & *Eccles.* ostendunt quid apparet *sensibus* de cadaveribus, non quid *credendum* de corporis resurrectione.

Ob. 2. Aliquoties accidit, ut *corpus* hominis a *feris*, aut ab *Anthropophagis* devoretur, sic ut ipsius caro in devorantium *substantiam* transeat, Ergo resurgere non potest, ut prioris individui idem corpus numero.

Sol. Qui omnia creavit ex *nihilo* potest omnes *particulas*, ubicunque distractas reducere, & reunire per eandem *omnipotentiam*, Mare, mors reddiderunt mortuos, *Revel.* 20. 13.

Ob. 3. A *privatione* ad *habitum* eundem numero non potest fieri *regressus*: Sed mors est omnium habituum corporalium *privatio*: Ergo non datur ad eandem integritatem restitutio.

Sol. Est privatio per *habituum* accidentalium *annihilationem*

nem, de qua non controvertitur: Alia vero per partium permanentium *separationem* quarum hic per *omnipotentiam divinam* astruitur ejusdem individui *restitutio*.

*Ob.*4. Apostolus confert *corpus mortuum* cum grano, quod seminatur; & *corpus resuscitandum*, cum *spica*, 1 Cor. 15.37, 38. Sed *spica* cum *grano* non est idem numero, unde concludit, quod Deus dat *aliud* illi corpus, ut voluit.

Sol. Similitudines *illustrant*, non *probant*, ex illis igitur urgendæ non sunt *circumstantia*, sed *scopus*, qui non alius hic est quam quòd *corpora mortua* resurgent alia *conditione*, non quoad *individuationem*, sed *qualitates*.

*Ob.*5. Filii *Resurrectionis futuri* sunt ἰσάγγελοι, Mat. 22.30. Luc. 20.36. At *Angeli* sunt prorsus *incorporei*. Ubi igitur corpus idem numero?

Sol. Ἰσάγγελοι futuri sunt non *quoad substantiam* sed quoad *immortalitatem*, *felicitatem*, & *immunitatem* à conjugio, quia nullus ibidem locus est *successioni*.

*Ob.*6. Nullus erit usus *partium organicarum* vel diversitatis *sexuum*, post hanc vitam, sed *Deus* & *Natura* nil frustra faciunt, Ergo tolletur saltem in resurrectione *sexus discrimen*, quo fiat ut non maneat *idem* corpus *numero*.

Sol. Quis usus potest esse *illustrior*, quam ut *corpus* animæ *unitum*, ad conformitatem Christi incarnati, perpetuum S. *Trinitati* cantent *Hallelujah*, sive hoc sive illo *sexu* parùm interest apud illum. Cui *liber* & *servus*, *mas* & *fœmina*, *unum* sunt in *Christo* & pari censu veniunt, *Gal.*28.

*Ob.*7. Diversorum *motuum* diversi sunt numero *termini* ad quos: Atqui diversi sunt motus *Generatio* & *Resurrectio*: Erit igitur *alius homo* per *resurrectionem*, ab eo qui fuit per *generationem*.

Sol. Argumentum obtinebit in *terminis*, qui sunt prorsus *diversi*; non *subordinati*, *Generamur* autem ut *moriamur*, moriamur ut *resurgamus*, quæ non mutant subjecti *substantiam*, sed *circumstantias*.

QUÆST.

QUÆSTIO VII.

An mundus hic viſibilis per ultimam conflagrationem ſit annihilandus? Aff.

QUIA.

1 COeli *peribunt* & ſicut *veſtimentum veraſcent* & ſicut *operterium* mutabuntur. *Pſalm.* 102.27, 28. & quod *veteraſcit* prope eſt ad *interitum*, Heb. 8. 13. ſicut *fumus liqueſcent*, Iſai. 51. 6. non *erunt* in memoria *priora* ib. 65. 17. Ergo penitus erunt è medio *ſublata*.

2. Cœlum & terra *præteribunt*, ſermones autem mei non præteribunt, *Mat.* 24. 35. *præterire* autem non eſt innovari ad *perfectionem*, ſed *tolli* ad *abolitionem*.

3. Temporaria omnia *cum tempore* ſunt è medio tollenda: Sed quæ cernuntur omnia ſunt *temporaria*, 2 Cor. 4. 18. Ergo *tranſeunt* ut cedant æternis.

4. Vidit Apocalyptes *cœlum novum* & *terram novam*, in quo nec *Sol* neque *Luna*, Apoc. 22. 5. *primum* enim *cœlum* & *prima terra* abierant, & *mare* non amplius extabat, *Apoc.* 21. 1. Ergo in *nihilum* erit redactum.

5. Cœli magno impetu *tranſibunt*, *Elementa* calore ſolventur, *terra* & quæ in ipſa ſunt *opera* exurentur, ut cedat *civitati* quæ *æternum* habet fundamentum, 1 *Pet.* 3. 10. *Heb.* 13. 14.

6. Poſt *hominum* tranſlationem *Sol*, *Cœlum*, *Solum* nulli futura ſunt *uſui*, quæ propter hominem tantum ſunt condita, illoq; remoto habent *periodum*, Gen. 8. 22. terram dedit ho-

minum filiis, *Pſ.* 115. 16. Deus & *natura* nil *fruſtra* faciunt.

7. Dei Sapientia ab *imperfectioribus* ad *perfectiora* progreditur, nempe ab *umbris* ad *Subſtantiam*, à *temporariis* ad *aterna*: Ex horum igitur *poſitione*, (*probabiliter*) ſaltem ſequitur iſtorum *ablatio*.

Objectiones.

Ob. 1. TErra dicitur ſuper *baſes* fundata, ne dimoveatur in *æternum*, Pſal. 104. 6. & generatio *præterit*, & *generatio advenit*, terra autem in *æternum ſtat*, Eccleſ. 1. 4. Ergo nunquam abolebitur.

Sol. Æternitas hic denotat non *permanentiam abſolutam*, ſed *continuationem* relativam, pro ratione *rei exiſtentis*, Sic ſervus ſerviet in *æternum*, Deut. 15. 17. id eſt, *toto* vitæ ſuæ *tempore*. Pactum Sabbati erit *æternum*, Exod. 3. 17. nempe *durante* vetere *Teſtamento*. David laudabit Dominum in *æternum*, hoc eſt quamdiu eſſet in vivis.

Ob. 2. Veſtimentum mutatum non *annihilatur*, ſed inſtar *veſtimenti* mundus tantum mutabitur. *Pſ.* 107. 27.

Sol. Iſta arguunt mundum penitus tandem *periturum*, quia quod atteritur, *veteraſcit*, & tales ſubit *mutationes*, quæ vergunt ad interitum.

Ob. 3. Quæ *perficientur* ad *æternitatem* potius tendunt, quàm *interitum*: Sed in *Noviſſimis* lux *Lunæ* erit ſicut lux *Solis*, & *lux Solis* erit *Septuplo*, quam nunc eſt coruſcantior, *Iſai.* 20. 26.

Sol. Iſta indicant Meraphoricè ſtatum *illuſtriorem* in hac vita ſub *Evangelio*, quam fuit antea *ſub lege*, non *conditionem* Syſtematis mundani poſt conflagrationem.

Ob. 4. Quæ liberabuntur, in glorioſam *libertatem* Filiorum Dei *æternum* non peribunt, ſed talis futura eſt Conditio *Creaturarum*, Rom. 8. 14.

Sol. Hæc liberatio poteſt fieri per *annihilationem* ab *æ-*

rumnoſo

rumnoſo ſervitutis *jugo*, non *tranſlatione* in meliorem conditionem. Unde *per libertatem*, non *in libertatem* glorioſam filiorum Dei, fieri intelligatur hæc liberatio, poſt ſervitutem Afflictis *præſtitam*, qua liberati tandem non indigent.

Ob. 5. Figura non eſt *Subſtantia*, ſed *figura* tantum hujus mundi *tranſit*: Ergo *accidentalis* tantum erit *mutatio* non *Subſtantiæ* abolitio.

Sol. Per figuram intelligitur *vivendi ratio moralis*, non externa *forma Phyſica*, 2. quæ ſi dicatur *tranſire*, non excludit *abolitionem*. ſed potius viam ad illam ſternit.

Ob. 6. Haud aliter *mundus peribit igne*, quam antea periit per *aquas diluvii*, 2 Pet. 3. 6. Sed *Diluvium* non delevit *mundum*, ſed potius *purgavit*, Ergo nec *ignis* illum in *Cineres* prorſus rediget.

Sol. Textus oſtendit tantum contra *illuſores*, (quicquid, iſti garriunt) mundum tam certò per *ignem* periturum quam olim per *Cataclyſmum* erat obrutus, nec od *minutiora* tendit comparatio.

Ob. 7. Corpora *Cæleſtia* ſunt Natura *incorruptibilia*, Ergo nec poſſunt igne abſumi.

Sol. Verum eſt *Phyſice* ab agente *naturali*, ſed non *Theologice* ab Agente *Omnipotenti*. 2. vel *Incorruptibilia* dicantur, non *abſolute*, ſed reſpectu ſublunarium *comparate*.

Gloria in Altiſsimis Deo, & ſuper Terram pax, & in hominibus Benevolentia, Luc. 2. 14.

FINIS.

INDEX SCRIPTURARUM.

Cap.	Vers.	Pag.
	Genesis.	
I	26	60
	28	108, 186
	31	107
III	17	108
	18	181, 186
II	4, 5	104
	15	22, 253
	19	3
VI	5	112, 119, 163
	6	11
VIII	22	321
XIV	18	297
XV	6	265, 278
XVII	14	287
XVIII	25	252
XX	6	128
XLVIII	16	171
XLIX	10	313
	Exodus.	
III	14	54
XIX	15	183
XX	5, 6	117
XXXII	13	171
	Leviticus.	
XVII	11	262
XX	26	183
	Numeri.	
III	24	205
	32	205
VI	23	230
X	35	230
XXI	5	76
XXIII	19	54
	Deuteronomium.	
IV	6	159
XII	8	169
	32	45, 169
XVII	89	40
	15	191, 222
XXVII	12	230
	26	127
XXIX	4	120
	5	313
XXX	15	121
XXXII	29	121
	1 Sam.	
VIII	10, 11	222
	18	222
XIII	13	58
XIV	45	226
XVI	7	145

Cap.	Vers.	Pag.
XIX	23	42
XXI	4	183
XXIV	6	222
XXVI	9,10	222,224
1 Reg.		
II	26,27	199
IV	32	47
VIII	39	170
XIX	18	145
2 Reg.		
I	10	226
X	30	226
XXIII	20	178
1 Chron.		
XV	16	199
2 Chron.		
XIII	6	226
XIX	11	40
XXVI	18	180
XIX	30	231
XXXI	2	178
XXXVI	13	223
Ezra.		
X	4,5	218
Nehemiah.		
VIII	8	33
Job.		
V	1	171
IX	11	3
XIV	4	112,120
XIX	25	318
XIII	8	3
XXXIV	18	223
XXXV	10	61
Psalmi.		
II	7	69
XII	6	8
XIX	41	146
XIX	13	104
XXII	16,17	22
XXIII	6	270
XXXIII	6	61
XXXIV	15,16	11
XLV	16	206
LI	4	222
	5	112
	12	120
LXXII	17	70
LXXV	7	222
XC	2	70
XCVII	7	76
CII	26	321,322
CIII	3	133
CIV	5	322
CV	28	237
CXV	3	275
	16	322
CXIX	140	8
CXXXIX	6	4
CXLIII	2	269
CXLV	9	57
CXLIX	8	172,179,224
Proverbia.		

INDEX SCRIPTURARUM.

Cap.	Vers.	Pag.
	Proverbia.	
VIII	22	69
IX	2	297
XVI	18	103
XX	9	271
XXIV	21,22	223
XXVIII	14	272
XXX	6	45
	Eccleſiaſtes.	
I	4	322
III	19	143,319
	21	143
VII	29	107
VIII	234	223
IX	5	142
	10	194
X	20	223
XII	1	61
	7	315
	11	40
	Iſaias.	
II	2	146,313
V	4	274
VI	1	77
	3	61
VIII	20	159
IX	6	71
XI	1	82
	10	313
XIV	14	106
XXIV	19	313
XXX	26	322
XXXV	8	96,153
XLII	8	255
XLIII	11	127
XLV	11	11
XLIX	23	179,224
LI	6	321
LIII	5	262
	8	71
LIV	5	61
LVI	4, 5	184
LIX	20	309
LXII	5	313
LXIII	17	273
LXIV	6	163
LXV	17	321
	Jeremias.	
I	10	179,224
IX	11	313
X	23	119
XIX	5	46,169
XXIII	5	22
	27	174
XXXI	34	153
XXXIII	15	263
	Lament.	
IV	20	228
	Ezechiel.	
XI	19	120
XVIII	4	263
	20	115
XVIII	22	194
	32	132,138
XX	25	11

Cap.	Verſ.	Pag.
	Daniel.	
II	37	222
	44	314
III	29	11
IV	27	129
VI	26	11
VII	13, 14	78
	27	314
IX	22	263
	26	313
XII	3	306
	Hoſea.	
I	4	226
V	15	121
	Joel.	
II	14	272
	17	230
	Micah.	
V	2	70
	Zacharias.	
VI	12	22
XII	10	233,309
	Malachias.	
I	11	297
II	7	40
	Matthæus.	
I	16	25
	23	252
II	6	21,24
	15	24
	18	142
	23	21
III	11	280
	12	375
	16, 17	61,88
IV	3	104
	10	169
V	3	188
	12	304, 312
	14	146
	16	161
	17	205
	18	19
	22	128,155
	32	300
	48	106
VI	9	231
	13	23
VII	16	163
	17	120
	23	174
VIII	11	315
	14	182
	26	270
	29	317
X	28	142
XI	25	80
XII	32	131
XIII	11	273
	24	175
	30	141

Cap.	Vers.	Pag.
	47	175
XIV	31	270
XV	4,5	186
	7,8	24
	9	46,169
XVI	6	153
	18	41,120
	19	131
	24	188
	27	304
XVII	3	142
	26	180
	27	177,223
XVIII	17	41,147
	18	129,131
	22	132
	32,33	264
XIX	5,6	299
	8,9	300
	12	181,184
		188
	14,15	289
	21	188
	28	206
	29	184
	8	316
XX	16	306
	26	199,211
	28	263
XXI	5	24
	13	77
	16	24
XXII	2	175
	13	174,287
	21	177,223
	29	38
	30	315,32

Cap.	Vers.	Pag.
XXIII	3	42,152
	17	153
XXV	14	308
	15	24
	24	137
	35	321
XXV	1	175
	31	312
	35	305
XXVI	52	224
XXVII	9	23
	52	318
	43	15
	46	80
XXVIII	18	78,257
	19	61,88,89
		290
	20	141,200

Marcus.

III	14	206
	29	131
V	36	267
X	11	299
XIII	32	24,80
XVI	16	163

Lucas

I	33	141
	35	84
	36	238
	78	264
III	23	25
	36	25
VII	47	264
VIII	50	267

Cap.	Vers.	Pag.
IX	55	227
X	59,60	219
XI	16	132,223
	26	19, 38
	37,38	140
XII	14	219
	57	39
XVI	22	315
	24	171
XVII	10	189,303
	20,21	144
XVIII	8	146,310
	28	184
XX	36	171.320
	37,38	140
XXII	19	294
	20	294
	32	41
XXIII	43	140,315
XXV	39	318

Johannes.

Cap.	Vers.	Pag.
I	1	77
	3	70
	12	266,269
	14	71,252
	18	3
II	10	237
	19	174
III	3	287
	6	113, 117
	16	70
	34	85
IV	23	298
V	22,23	67
	24	193
	25	318
	26	71
	39	19,32,38
VI	44	120
	53	286
	55	293
	66	149
VII	39	89
	49	33
XIII	31	149
	44	105
	58	71
IX	4	194
X	11	263
	28	137
	30	78
XI	41	80
	43	318
	50,51	42,153
XII	41	77
XIII	35	162
XIV	6	163
	11	67
	16	83
	26	82,83
XV	26	62,82
		84
XVI	14,15	83
	20	145
XXVII	2	137,275
	3	65
	5	77
	6	137
	10	82
	11	137
	20	137
	22	172

Cap.	Vers.	Pag.
XVIII	36.	177,224,312
XIX	11	177,224
	15	225
	30	263
XX	21	213
	22	83
	28	75
	31	46
XXI	15	192,202
	17	41

Acta

I	7	80
	20	175, 206
	24	170
II	3	88
	24	263
	27	316
	36	78
	38	291
	39	289,289
	42	158
	47	164
III	21	293, 312
IV	12	163
V	4	87
VI	4	220
	39, 40	142
VII	16	25
	51	90, 122
	59	77, 141
VIII	17	90, 206
	22	272
	37	290
X	2	278
	4	165
	6	165

Cap.	Vers.	Pag.
	34	138,166.305
	48	19,96
XIII	2	89,207, 298
	3	192
XIV	22	145
	23	207,213
XV	9	266
	11	95
	21	32
	22,23	200
XVI	13	151
	31	96
XVII	11	38, 150
	30	128,166
XIII	3	318
XIX	2	90
	5	91,96
	39	155
XX	28	88,146 211
		252,258
	29, 30	150
XXII	16	280
XXV	12	178

Ep ad Rom.

I	17	226
II	5	133
	6	304
	11	305
	14	164
	28	174
III	2	13, 18
	4	149
	24	265,266
	25	193
	28	265

Cap.	Vers.	Pag.
	5	265
	10,11	278
	12	270
V	1	266
	21	108,112 116,275
	18,19.	108,208
	19	105,115,275
VII	2,3	300
	7	123
	14	163
	18	126
	22, 23	118
	24	303
VIII	8	183
	8,9	82, 174
	15	269
	18	303
	21	322
	24	267
	26	90
	28	138
	29,30	137
	38	270
IX	1	89
	5	76
	11.12	136
	16	136
	18	136,306
	21	136
X	14	170
XI	1	141
	23	133, 309
	25	309
	26	309
	29	309
	32	275
	34	15
	35,36	55,306
XIII	1	224
XV	4	32

1 Ep. ad Cor.

Cap.	Vers.	Pag.
I	12	186
	30	266,304
II	9	3
	10	90
	11	92
	14	120,163
	15	189
	20	80
III	9	121
	15	128
IV	7	120
	15	159
V	9	47
VI	13	319
	19	87
VII	1	183
	2	181
	5	184
	9	181,284,301
	11	300
	14	286
	15	301
	25	189
	32,33	184
VIII	6	65
IX	5	182,184
	12	189
	13	205
X	6	201

Cap.	Vſ.	Pag.
	9	76
	22	149
XI	2	48
	13	39
	20	149
	23	295
	35,36	303
XII	1	97
	4,5	62
	13	282
	15	175
	27	144
XIII	1	177
	9	149
XIV	15	33
	26	32,233
	29,30	233,247
	32	90
	16	247
	20	318
	23	142
	26	312
	28	81
	29	318
	37,38	320
	41	306
	48	108
	49	113
	50	319

2. Ep. ad Cor.

II	16	220
III	5	120
IV	3	147
	4	99
	18	321
V	1	193, 312
	6	315
	10	318
	21	263
VI	14,15	174
	16	87
X	5	98
XIII	14	62, 88

Ep. ad Galat.

I	18	42
II	16	265
III	8	266
	10	127
	13	263
	27	176, 280
IV	4	253,264
	6	82, 269
	9	12
	25	238
V	17	124

Ep. ad Epheſ.

I	4,5	136
	11	136
	13	280
	22,23	151
II	1	163
	3	113,120,287
	8	120, 303
	10	268
	20	159
III	10	106
	12	170
	15	288
IV	5	159

Cap.	Vers.	Pag.
	6	65
	24	107
	30	90
	32	264
V	13	264
	23	151, 173
	26,27	141, 154
	32	284
	Ep. ad Phil.	
I	23	140, 315
II	6	76, 253
	7	264
	8	103
	9	264
	12	272
III	13	120
	9	266, 304
	12	312
	Ep. ad Coloss.	
I	15	70
	16	70
	16,17	77
II	9	76, 252, 257
	11,12	282, 289
	15	264
	16	313
	17	262
	18	169
	19	173
	22	169
III	6	124
IV	16	47
	1 Ep. ad Thess.	
IV	14,15	312
	19	312
V	19	233
	2 Ep. Thess.	
II	4	306
	9	307
	15	48
	1 Ep. ad Tim.	
I	3	214
II	1	214
	4	275
	5	170, 260
	15	284
III	2	181
	5	218
	15	147, 151
	16	76, 151, 253
IV	1	88, 307
	3	181, 307
	14	215
V	12	188
	17	214
	19,20	215
	21	91
	22	207, 214
VI	10	105
	16	23
	20	48
	2 Ep. ad Tim.	
I	6	215
	9	136
II	2	215, 220

Cap.	Vers.	Pag.
	3	145
	4	184, 220
	19	137,145,176
	20	175
	21	121
	26	163
III	17	38,46,185
IV	2	220
	8	305
	18	312

Ep. ad Ti.

I	5	207,213,214
		215
	6	181
	7	211
	11	67
	15	120
II	12	265
III	1	177
	5	265

Ep. ad Heb.

I	2	70
	3	15,71,73
	6	76
II	16	253
VI	6	131
	10	305
VII	12	205
	24	296
VIII	10	275
IX	22	262
X	1	262
	14	296
	18	269
	26,27	131
	29	131
XI	1	144 269
	6	103,164
	39	143
	40	316
XII	1	124
	14	265,268
XIII	4	181
	8	69,73
	10	295
	16	304
	17	188

Ep. Jacobi.

I	15	124,125
	17	54
II	10	127
	24	267
III	16	104
IV	8	58

1 Ep. Pet.

I	2	137
	17	272
II	1,2,3	150
	5	98,144
	11	123
	13	177,225
	14	213
	24	262
	25	206
III	18	316

INDEX SCRIPTURARUM

Cap.	Vers.	Pag.
	19	142
	21	291
IV	15	200
V	1	200
	3	200
2 Ep. Pet.		
I	19	38
III	6	323
	10	321
1 Ep. Johan.		
I	7	193
	8	303
II	1	83, 170
III	2	58, 361
	3, 4	102, 123
		127
	9	137
	14	270
IV	1	39, 150
	2	308
	3	253
	12	3
V	7	26, 63 88
	16	131
	17	129
	20	76
Ep. Jud.		
	3	95

Cap.	Vers.	Pag.
Apocalyp.		
I	4	54, 58, 91
	8	73
	20	208
II	1	207
	24	207
	27	172
III	1	207
	4	304
	5	19
	12	151
V	1	284
	7	78
	13	91
VII	5	309
	9	309
	15	305
IX	90, 21	306
XI	2	145
XII	15	145
XIII	13	307
XIV	13	141, 193
		315
XVIII	13	307
XIX	10	170
XX	2	314
XXI	1	321
	8	164, 174
XII	4	58
	5	321
	15	174
	18, 19	45

FINIS.

INDEX RERUM.

A

AMor *Beneficentiæ & Complacentiæ.* 135
Anglicana *Liturgia.*
Anglicani *Cleri* Vocatio 244
Animæ ſeparatæ ſtatus ante Reſurrectionem 315
Antichriſtus quis ſit. 306
Apochryphi libri quare pro *Canonicis* non ſunt habendi. 13, 14
Arma contra *Magiſtratum* movere illicitum. 221
Arbitrium liberum in homine *lapſo* an ſit? 119

B

BAptiſmi Neceſſitas. 285

C

Cœlibatus an *Clericis* neceſſarius. 181
Canon Scripturæ *integer.* 13
Certitudo ſalutis. 269
CHRISTI
Generatio ab *æterno.* 69
Coæternitas cum *Patre.* 75
Incarnatio. 252
Satisfactio. 262
CHRISTUS
quomodo ſit αὐτόθεος. 79
quomodo fuerit *Mediator.* 258
Citatio locorum ſcript. in N.T. ex V. *multiplex.* 24
Cleri Anglicani vocatio. 244
Clerici an exempti à regimine ſeculari. 177
Eorum *cœlibatus.* 181
Juriſdictio. 217
Communicatio Privativa et Cumulativa. 80
Concilia *errare* poſſunt. 150
Concilii Generalis *ſuprema* Deciſio. 154
Concupiſcentia in *Renatis.* 123
Controverſiarum *Judex.* 37

D

DEUS.
DEi cognitio. 52
Attributa quomodo ipſi conveniunt. 54
Potentia eſſentialis et Perſonalis. 74
Deum eſſe. 1
Diſciplina Eccleſiaſtica. 198
Diſſenſus Doctorum. 97
Duacenſis *Tranſlatio.* 36

E

ECCLESIA:
Quid ſit Eccleſia. 134
Militans

Militans & Triumphans. 140
Ecclesiæ visibilitas. 144
Ecclesiæ visibilis fallibilitas. 149
Ecclesiæ notæ. 158
Ecclesiæ Membra. 168
Extra Ecclesiam salus nulla. 163
Electio ex Gratiâ. 136
Episcopatus Institutio Qualis. 204
Ethnicorum salus. 163

F

Fidelitatis Juramentum à quibus præstandum. 190
Fides & Ratio quomodo consistant. 98
Fides prævisa non causa Electionis. 137
Filius in Scripturis Quadruplex. 70
Fœlicitas Externa non Nota Ecclesiæ. 145
Fundamenta doctrinæ & Munimenta quomodo differunt. 96

G

Generatio Physica & Hyperphysica. 72
Gratia Universalis. 273
Græcus Textus N. T. incorruptus 23

H

Habitus Naturalis an detur. 109
Hebraicæ literæ an mutentur 19,20
Hebraicus Textus V. T. incorruptus. 18
Hypostatica Unio. 255

I

Ideæ an sint in Deo. 56
Ignorantia quousq; excusat. 128
Immortalitas Homini Naturalis. 108
Impii Ecclesiæ Membra an sint. 173
Incarnatio Christi. 252
Infallibilitas Papæ nulla est. 38,39
Infidelitas an fuerit primum Peccatum. 104. 105
Interpretum 72 Transl. 21
Invidia quomodò peccatum Demonum. 104, 105
Invocatio Sanctorum & Angelorum. 169
Judæorum vocatio. 309
Judex controversiarum. 37
Juramentū, Fidelit à quibus præstandum. 190
Justificatio per solam Fidem. 265
Justitia Originalis in Adamo. 170

L

Libertas à Quo. in Quo. & ad Quod. 122
Liberum arbitrium in homine Lapso. 119
Lingua ignota. 32
Literæ Heb. an mutentur. 19, 235
Lites in Eccleſiâ quomodo dirimendæ. 44
Liturgiæ ſtatę probanæd. 230
Liturgiæ Anglicanæ defenſio 235
Luxuria an fuerit Peccatum primum, 105

M

Matrimonii Vinculum inſolubile. 299
Meritum operum nullũ. 303
Mille Anni Apocalyptici. 312
Miſſæ Idololatria. 295
Monachatus illicitus. 185
Mundi finis qualis futurus. 321

N

Naturæ corruptæ quatuor vulnera. 125
Neceſſarium & Voluntarium quomodo Deo conveniunt. 74
Notæ Eccleſiæ. 158
Noviſſima. 302

O

Opera non meritoria. 303
Opus Operatum. 278
Originalis Peccati propagatio. 112

P

Pædobaptiſmus quare probandus. 289
Papæ Infallibilitas. 38,39
Primatus. 199
Paracletus Mediationis & manuductionis. 83
Peccati Origo. 100
Peccati Originalis propagatio. 112
Peccatum omne mortale. 127
Peccatum in S. S. irremiſſibile. 131
Perſeverantia Sanctorũ. 137
Petri Primatus qualis fuerit. 41, 201
Presbyteratus Epiſcopatui inferior. 204
Præſumptio bona & mala. 104
Punctorum Hebr. uſus. 21
Purgatorium an ſit. 193

R

Ratio & Fides quomodo conſiſtant. 98

Redemptio. 251
Regum Potestas. 222
Reprobatio absoluta an detur. 139
Reprobi Ecclesiæ membra an sint. 173
Resurrectio ejusdem numero Corporis. 318
Rhemensis Translatio. 36

S

Sacramenta. 277
Eorum efficacia. 278
Numerus. 281
Salutis Certitudo. 269
Salus extra Ecclesiam nulla. 163
Sanctorum Perservantia 137
Invocatio. 169
Satisfactio Christi. 262
Scientia Media. 56
SCRIPTURA.
Scripturæ Canon integer. 13
Perfectio. 45
Scripturam esse verbum Dei 8
SPIRITUS S.
Ejus Processio. 82
Deitas & Invocatio. 87
Sopherim qui fuerint. 20
Supererogatio est Superarrogantia. 186
Subditorum Officium erga Magistratum. 221
Superbia Peccatum primum Dæmonum. 102
SYBILLÆ
de Eis Judicium. 98
Symbola Apostolic. &c. quomodo immutata manent 98,99

T

Theologia quid sit. 6
Textus Heb. V. T. incorruptus. 18
Græcus N. T. incorruptus. 23
Traditionis Ecclesiæ usus. 67
Traditiones non scriptæ quare non admittendæ. 45
Translatio Vulgaris. 26
Duacensis. 36
Rhemensis. 36
72. Interpretum. 21
Transubstantiatio. 292
TRINITAS 60
Eam credere quam sit necessarium. 93

U

Veniale Peccatum nullum. 128
Visibilitas Ecclesiæ. 144
Unio Hypostatica: 255
Voluntarium & necessarium quomodo Deo conveniant. 74
Vota Monastica, 186
Vulgaris Translatio quousque æstimanda. 26

FINIS.